

Universitat Autònoma de Barcelona

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi queda condicionat a l'acceptació de les condicions d'ús establertes per la següent llicència Creative Commons: http://cat.creativecommons.org/?page_id=184

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis queda condicionado a la aceptación de las condiciones de uso establecidas por la siguiente licencia Creative Commons: <http://es.creativecommons.org/blog/licencias/>

WARNING. The access to the contents of this doctoral thesis it is limited to the acceptance of the use conditions set by the following Creative Commons license: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=en>

Universitat Autònoma de Barcelona

**LA PARELLA HETEROSEXUAL A L'ESPAI PÚBLIC.
Escenes de reproducció patriarcal a la vida quotidiana.**

Núria Becerra Vilatovà

TESI DOCTORAL

Director: Joel Feliu Samuel-Lajeunesse

Tutora: Jenny Cubells Serra

Programa de doctorat persona i societat en el món contemporani

Departament de psicologia social

Universitat Autònoma de Barcelona

2022

Al meu pare; refugi d'afectes, amor i cures

Jo et ploro perquè t'enyoro

Pero em fa somriure

M'ajuda viure

Aquest camí

I aquest destí

Que ens ha fet família

(Havanera *Amor del Bo*, de Silvia Pérez Cruz)

*Assegut en un tren miro el paisatge
i de sobte, fugaç, passa una vinya
que és el llampec d'alguna veritat.
Seria un error baixar del tren
Perquè llavors la vinya desapareixeria.
Estimar és un lloc, i sempre hi ha una cosa
que m'ho desvela: un terrat llunyà,
aquella estrada buida d'un director d'orquestra,
només amb una rosa, i els músics tocant sols.
La teva cambra quan s'alçava el dia.
Per descomptat, el cant d'aquells ocells
al cementiri, un matí de juny.
Estimar és un lloc.
Perdura al fons de tot: d'allí venim.
I és el lloc on va quedant la vida.*

Estimar és un lloc. Joan Margarit (2015)

AGRAÏMENTS

En primer lloc, el meu reconeixement i admiració a les persones que han compartit amb mi els temps i espais de la seva quotidianitat. Que m'han regalat, en forma d'escenes i relats, un coneixement que és vida. A les sis parelles, a les dotze persones participants; gràcies per cuidar-me i llançar-vos a aquesta aventura.

Gràcies al meu director de tesi, el Joel, que ha sostingut aquest procés durant vuit anys amb infinita paciència. Gràcies per respectar els ritmes, els espais i els temps. Gràcies per la mesura en les paraules i l'entusiasme en les propostes. I sobretot, gràcies per desencallar problemes imaginaris.

Gràcies a la meva tutora, la Jenny, per l'entusiasme i la confiança de sempre.

Al meu panell que, any rere any, alternaven els ànims amb la pressió, perquè pogués avançar. Leonor, gracias por el entusiasmo en este proyecto des del minuto uno. Adriana, gràcies per les crítiques, sempre encertades, i per situar-me des de l'amplitud de la teva mirada. Pilar, gràcies per afegir-te a l'últim moment, i aportar des de la reflexió profunda.

A la Universitat Autònoma de Barcelona, que em va acollir als 17 anys. Al Departament de Psicologia Social, en especial a aquelles professores que han estat molt més que això; Luzma y Mamen, gracias por el entusiasmo, las reflexiones y las cañas. Ana, por tu manera de escuchar y acompañar, te echamos de menos.

A l'Aurora, entre l'acadèmia i la vida personal. Entre la família i l'amistat. Gràcies per tot, l'aprenentatge amb tu és la base d'aquesta investigació. Gràcies per acompanyar-me amb respecte, paciència i afecte. Gràcies per veure en mi allò que estava ocult i fer-ho aparèixer. I al Joan, gràcies per les teves paraules, sempre inspiradores.

A les companyes de màster, a totes. En especial a l'Hugo, et trobem a faltar. A les amigues del màster i el doctorat; Melli, Jacque i Núria, gràcies pel nucli de seguretat, confiança i aprenentatges que hem construït aquests anys.

Ceci, estimada, gràcies per proposar-me anar juntes als *Talla*, per ser tan descarada i tan intensa. Per ser-hi en la distància, per trencar esquemes.

Emi, gràcies, perquè soc psicòloga des del moment que tu ho vas ser. Per ser la meva amiga de la *uni*, per les converses telefòniques, les rialles, la complicitat.

A tots els espais de pensament que he compartit en aquests últims anys; a les Isabel's del *coeducant-nos*, a les companyes de l'Àgora, a les companyes de *l'Apro'p* - gràcies Gemma - i, en especial, als grups informals de feina i d'amistat que han esdevingut coneixement feminista. A les *Espais Girls*. Gràcies Betlem, Cris, Belén, Ana, Marta, Inés, Ceci i Sara. I a tu, Lalo. Vaig aprendre a ser feminista al vostre costat. A les companyes de La Llagosta, on sento que vaig créixer a nivell personal i professional. Rubén, Mati, David, Silvia, Conchi, gràcies.

I molt especialment a tu Xexu, pel bon tracte; pel feminisme en el discurs i en les pràctiques. Pels 25 de novembres i els 8 de març. Te admiro mucho amiga, eres un ejemplo de vida. Gracias a ti también Agus, por cuidarnos siempre.

A les companyes de Badalona que han aguantat les meves absències aquests últims mesos. Gràcies Imma, Noelia, María José, Núria, Anna, Silvia, Marta, i Bea, per generar l'espai on faig el que m'agrada fer i on aprenc cada dia. A totes les dones que han compartit amb mi fragments de la seva vida, per deixar-se acompanyar i construir coneixements conjunts.

Al nucli; les Anna's, la Bianca, la Paula, i la Marta. Per les preguntes i els ànims. Presi, tenir-te a prop és un regal.

A la Sadurní, gràcies per les receptes flexibles, a la cuina i als feminismes.

A la Pineda i a la Morero, gràcies pels nostres *divendres*. Montse, gràcies pels descobriments, per l'afecte, per l'optimisme com a opció de vida, per no haver-me deixat desistir en aquest projecte i en tants d'altres. Ana, acadèmica i amiga de referència, gràcies pels *last minutes*.

Gracias a la familia de Chile, a todas las que me habéis acogido como sólo allí sabéis hacer. A los espacios afectivos que habéis conseguido mantener incluso en la distancia. Al estallido que me dio esperanza, a la memoria histórica que envidio, a una manera de hacer, construida desde los saberes compartidos y los afectos. Al Núcleo de Investigación Vidas Cotidianas en Emergencia, al Departamento de psicología social de la Universidad de Chile, y a todas las compañeras con las que hemos coincidido. En especial a María José, gracias por el entusiasmo y el cariño en la acogida. Gracias por el soporte, por las revisiones y *los cariños*.

Y a ti Jaque, sin ti nada de esto hubiera sido posible. Gracias por tu generosidad infinita, por tu sabiduría, por tus aplausos y por tu manera de vivir. Gracias también a ti Felipe. A los dos, por regalarme ese viaje increíble en todos los sentidos.

I torno a casa. A les amigues de sempre; Marta, Pilar, Mercè i Silvia, gràcies. A les que em van sostenir durant la pandèmia, Eli i Angie. Als meus fillols, el Gabri, el Nico i el Biel, perquè sou futur.

A la Tat, per portar l'amistat a un altre nivell. Gràcies per ser-hi sempre.

A la bona gent de Vidreres, que també formeu part d'aquests relats. Pilar, Jaume, Carles, Teti, Laura, Jordi i tota la resta, gràcies per l'acollida.

Al Marc, gràcies per cuidar-me aquests últims mesos i per entendre què faig, qui soc i d'on vinc. Perquè si ho volia intentar, havia de ser amb tu.

Als Becerra's i a les Vilatovà's. Per ser i fer família. En especial a *Iaia* Valentina i a la *Iaia* Montserrat.

Als meus pares i a la meva germana, gràcies per donar-m'ho tot.

Al meu pare, per veure'ns millor del que érem i per cuidar-nos sempre.

A la meva mare, la meva referent. Gràcies per fer-nos continuar quan semblava impossible. Gràcies per les renúncies i els sacrificis. Gràcies per pensar sempre com acompanyar-me millor. Gràcies per l'elecció de continuar.

A la meva germana i amiga, que m'ha obert totes les portes, que m'ha acompanyat sense jutjar-me i que em coneix com ningú. Gràcies per tot.

A totes, gràcies.

RESUMEN

Esta investigación tiene como objetivo realizar un análisis de la configuración de la pareja heterosexual a principios del siglo XXI. En el escenario de hegemonía feminista discursiva en el que estamos inmersas, este análisis cobra especial relevancia, ya que las relaciones sexoafectivas, los cuidados, los afectos y las emociones; se siguen construyendo, todavía mayoritariamente, a través de prácticas tradicionales y normativas.

Planteo un acercamiento etnográfico a las maneras de vivir y pensar el género en la pareja heterosexual, para comprender como actúa y se reproduce el género en el seno de estas relaciones. Parto de la base que la pareja heterosexual es un dispositivo de poder que reproduce desigualdades, que se empieza a poner en cuestión, pero que se sostiene en férreas asimetrías y desigualdades de género.

El acercamiento etnográfico me ha permitido observar todo aquello que pasa desapercibido en la cotidianidad y que configura la experiencia de ser pareja. La escritura etnográfica - una escritura, analítica, reflexiva y con toques autoetnográficos - ha conformado método y resultado. He elaborado un relato etnográfico para cada una de las parejas participantes, dónde podemos ver cómo las parejas actúan las emociones, los afectos, los rituales, y habitan los tiempos y los espacios compartidos. Vemos también cómo dan y reciben cuidado en el seno de la pareja, y qué sucede cuando esta institución se amplía, y se vive en el marco de la familia nuclear.

La cotidianidad, como mirada y como espacio de conocimiento, es un escenario privilegiado para comprender y poner atención a algunos nudos de los feminismos contemporáneos. Así, los relatos etnográficos, construidos en los espacios públicos, son reflejo de las tensiones, las contradicciones y los malestares que surgen en relación con el equilibrio entre los discursos sobre el género y las prácticas cotidianas. Habitando unos escenarios por los que circula el género de forma persistente y unos tiempos rotundamente marcados por los sistemas patriarcal y capitalista.

Las escenas de cuidado son paradigma de las actuaciones del género, así como de los movimientos y cambios que están sucediendo en la construcción de nuevas subjetividades. Más igualitarias y fluidas, pero, a la vez, repletas de contradicciones.

Las estrategias y tácticas utilizadas por las parejas para justificar, cambiar o subvertir el sistema patriarcal, que encorseta y limita las prácticas cotidianas, genera pequeños movimientos, que reproducen los desequilibrios entre la masculinidad y la femineidad. A pesar de ello, debemos pensar la pareja y la familia como espacios de oportunidad donde ensayar el género. Espacios que, a través de las pequeñas transgresiones cotidianas, abren caminos para sugerir cambios en las estructuras patriarcales, a pesar de las dificultades y los costos que ello conlleva.

Porque investigar la pareja heterosexual, no solamente cuestiona esta institución, sino que abre un cuestionamiento al sistema capitalista que se sostiene en este modelo. Cuestiona el modelo

de amor romántico y sus implicaciones en las violencias machistas, y cuestiona también las bases patriarcales sobre las que se sostiene el modelo de familia y los modelos de crianza. La pareja normativa evidencia el heterocentrismo como sistema, y pone en jaque toda la estructura sobre la que se sostiene el dispositivo de la pareja heterosexual, abriendo así posibilidades de actuación en distintos ámbitos, des de una posición contextual, situada y feminista.

ÍNDIX

1. LA INTRODUCCIÓ	14
2. EL MARC TEÒRIC.....	19
Bloc 1. El gènere, les emocions i l'amor	19
2.1 Gènere(s) i subjectivitat(s). De què parlo quan parlo de feminismes.....	19
2.2. Les emocions i els cos. Emocionar-se, viure, estimar i escriure	22
2.3. Teoritzar l'amor	26
Bloc 2. La concreció de l'amor, la materialització de les emocions.....	31
2.4. La parella heterosexual	31
2.5. La família.....	37
2.6. Les cures	39
Bloc 3. La mirada de la cotidianidad	45
2.7. La vida cotidiana.....	45
2.8. Los espacios y los tiempos	49
3. QUAN EL COM ÉS TAN IMPORTANT COM EL QUÈ.	52
3.1. LA VIVÈNCIA I ELS PERQUÈS DE L'(AUTO)ETNOGRAFIA	53
3.2. LA TRIBU. LES <i>MEVES</i> PARELLES.....	56
3.3 EL DIARI DE CAMP	62
3.3.1 L'entrada al camp.	63
3.3.2. Les observacions. La posada en escena de l'amor (de la parella).	69
3.3.3. Els grups de <i>WhatsApp</i>	71
3.3.4. Les entrevistes inicials i finals.....	73
3.4. ELS RELATS: HISTÒRIES COMPARTIDES.....	74
3.5. L'ANÀLISI DELS RELATS. REINTERPRETANT DES DE CASA	77
4. ELS RELATS.....	81
L'ALBA I EL JAVI. Els equilibris d'una parella feminista.....	81
LA ITZIAR I EL MIKI. La parella <i>punk</i> que pensa i actua en consonància a l'estil que els defineix ...	99
LA MACA I EL CARLOS. La parella amb un temps per a cada cosa.....	117
L'ELI I EL PAU. L'experiència de traslladar la militància a l'espai privat.....	136
L'HELENA I EL TONI. La parella discreta i reflexiva, que fa que tot sigui fàcil.....	147
LA SILVIA I L'ALBERT. Tradicionals en creences i menys convencionals en el dia a dia	164
5. LA DISCUSSIÓ. QUÈ ENS DIUEN ELS RELATS?	183
5.1. EL COS I LES EMOCIONS. La posada en escena de l'amor.....	184
5.2. ELS ESPAIS I ELS TEMPS. Escenaris de la quotidianitat	199
5.3. LES CURES. Últim reducte de la feminitat tradicional.	219
5.4. SER I FER PARELLA.....	243
6. LAS CONCLUSIONES	262
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	271

1. LA INTRODUCCIÓ

(Primavera de 2020, pandèmia mundial)

... ja fa uns mesos que qualsevol aspecte de la meua vida; un llibre, una conversa, un so o una expressió, em connecten amb la tesi doctoral. Si és que en algun moment es pot desconnectar d'aquest procés. El mes de maig arriba i passa, veloç. Fins i tot més de pressa que altres anys. És una primavera peculiar aquesta que m'acompanya a l'escriptura de la meua tesi. Esperançadora, difícil, angoixant en algunes ocasions i amable en moltes d'altres. Com la pròpia escriptura.

Una escriptura ineludible en ciències socials i imprescindible en el procés etnogràfic. Un procés que comença el 2014, amb la il·lusió d'haver descobert una manera diferent d'acostar-me al gènere i a l'amor. Menys rígida i més real. Aquests canvis, inicialment acadèmics, em situen en altres espais, construeixen noves subjectivitats i inspiren noves formes de relació i desig. En paral·lel, desmunten tot un engranatge construït al voltant del gènere, que han estat, i són, base pel meu itinerari de vida personal i professional. Feia ja un temps que sentia que aquesta construcció era limitada, que no em deixava avançar; em bloquejava en un continu binari, en un topall amb un gènere estàtic i inamovible que de cap manera responia a les meves experiències vitals. Tampoc a les experiències que escolto cada dia a la meua tasca professional com a psicòloga, quan les dones que viuen o han viscut situacions de violències masclistes comparteixen els seus relats de vida amb mi.

Qualsevol persona que hagi escrit – o acompanyat a algú estimat en l'escriptura – (d')una tesi, sap que la fusió entre la investigació i la vida és ineludible. En tota investigació, teoria o història apareix una part de la pròpia biografia (Stolcke, 2003) i cal preguntar-se, *per no repetir-ho ara mateix*) per què volem pensar sobre allò que investiguem. I fer-ne narratives que esdevinguin realitats. Realitats situades i concretes (Haraway, 2020) que obrin escenaris i proposin noves reflexions per construir, així, coneixement.

Em situo i em posiciono - no sempre ho he fet - com a feminista a la vida personal, professional i, ara també, a la vida acadèmica (entenent que les fronteres entre aquests àmbits són difuses i canviants). Treballo en l'atenció a dones que viuen o han viscut situacions de violències masclistes, faig docència en temes de gènere i formacions especialitzades; però en tots aquests àmbits no trobava prou espais per pensar i reflexionar sobre, justament, el que m'ocupa la vida i em construeix la subjectivitat.

El moviment feminista es caracteritza per la voluntat transformadora de la realitat. Aquesta voluntat ens porta, tal i com afirma Pujal (2005), no només a plantejar reivindicacions i accions, sinó a la necessitat de realitzar anàlisis teòriques sobre la manera en què les societats originen i reproduïxen els factors que generen problemes i malestars mitjançant les relacions entre sexes.

Problemes i malestars que jo ubico al meu entorn, a les relacions personals, als assumptes de la vida quotidiana. L'amor, tema de preocupació per a les acadèmiques feministes en els últims anys, s'ha estudiat des de molts punts de vista. De la mateixa manera, la seva concreció normativa, la parella i la família nuclear, compten amb infinitat d'estudis de diverses disciplines.

És en l'amor, en les parelles, on s'originen algunes d'aquestes violències que escolto i acompanyo cada dia. I que també he patit, com totes. Un espai de pretesa confiança i llibertat, on dipositem expectatives de futur i projectes de vida, que pot acabar sent un espai de risc i vulnerabilitat per a tantes dones. I és en l'amor, i en la parella també, on ubico tensions, malestars, desajustos i asimetries de gènere que (pre)ocupen la majoria de gent que conec i a mi mateixa, que estan presents en la quotidianitat de manera més o menys conscient, i que apareixen i modulen les interaccions personals.

En un temps on la fluïdesa (Bauman, 2005) sembla que ho impregni tot i les relacions són objecte de consum (Illouz, 2007), cal aturar-se a pensar sobre l'esdevenir en el dia a dia d'aquestes relacions que són centrals en la construcció de les subjectivitats femenines (Lagarde, 2005; Esteban, 2011) i que posen en qüestió les masculinitats hegemòniques (Connel, 2000; Flores i Meneses, 2018).

I com que cal aturar-se a pensar, ho penso, en primer lloc, des de la meua posició i història personal, com a punt de partida.

Quina és la meua experiència vital amb l'amor? Amb l'amor romàntic ho tinc clar, la contradicció contínua entre un ideal que sé que és opressiu i violent i la voluntat amagada de viure'l amb passió. Quins altres amors se'm permet (ens permetem) viure? Penso en els models de parella que vaig tenir a prop en la infància - i que, probablement, vaig idealitzar -, en les experiències personals viscudes, en les parelles que comparteixen la vida amb mi, en les dones que intento acompanyar en els seus processos de ruptura, de desamor, de violència. Quins models de parella m'envolten? Com he après a relacionar-me en parella? I més enllà de la parella, com ho fem?

Aquestes preguntes em traslladen a la pregunta d'investigació. Em pregunto com es configura la parella heterosexual a principis del segle XXI, en un context d'hegemonia discursiva feminista, però on les relacions sexoafectives es concreten, en la gran majoria de casos, en pràctiques tradicionals i normatives.

Què fan i què han de fer dues persones per ser una parella en aquest context? Com s'actua el gènere i les emocions per performar el model de parella heterosexual en el nostre context i quines implicacions té això a nivell individual, subjectiu, i social? I, finalment, com es configura un individu en el si de la parella heterosexual? Quin paper juga la parella - o el fet de no tenir-ne - en la construcció de la seva subjectivitat i com influeix la marca de gènere en tot aquest procés?

Totes aquestes preguntes, que s'han anat construint a mesura que avançava la investigació, tenen un objectiu; observar maneres de viure i pensar el gènere en una parella heterosexual per tal de comprendre com s'actua el gènere en el si d'aquestes relacions.

I per tal d'aconseguir-ho - per pensar, analitzar i tornar a pensar - he construït relats etnogràfics de la quotidianitat de les parelles heterosexuales als espais públics, perquè "el treball de camp etnogràfic és el mètode de les ciències socials que més s'assembla a la vida" (Guber, 2004 p.3).

I és precisament a la vida al que em vull acostar. Escriu Barley al pròleg de "L'Antropòleg innocent"(2006): "la majoria de les investigacions comencen amb una vaga sensació d'interès per una àrea d'estudi determinada, i és francament rar trobar algú que sàpiga de què anirà la seva tesi abans d'escriure-la" (p.13). Recordo fer aquesta lectura el primer estiu de la tesi, mentre em recuperava d'un esquinç, un agost estrany; de descobertes, incerteses, il·lusions. Certament, el tema no estava del tot clar, tot i que girava entorn a qüestions de gènere, això era evident, i el que sí que tenia força clar era la manera com em volia acostar a aquest tema.

Així, l'escriptura etnogràfica conforma el meu mètode, la manera com faré l'anàlisi i la manera com presentaré els resultats en forma de relats; un per a cadascuna de les sis parelles amb les quals he compartit temps i espais. Perquè l'escriptura és, alhora, mètode i resultat, anàlisi i reflexivitat que *surt* de la meua subjectivitat i la reconfigura. I és també un element potent per a acostar-nos i repensar els discursos normatius i les opressions de gènere.

Vull explicar també per què he centrat la mirada en la vida quotidiana i per què he escollit parelles heterosexuales per construir aquest coneixement conjunt.

En una de les entrevistes finals, en preguntar com havien viscut l'experiència de la investigació, una de les participants comenta: "*ha sido como si no lo hubiéramos hecho. No hemos hecho cosas raras, no sé... no nos has encerrado en una habitación ni nada así...*". Allunyada d'aquesta concepció experimental i androcèntrica de la ciència, sento que em puc acostar a realitats que es poden investigar i a resultats que es poden aplicar per millorar el benestar i la qualitat de vida de les persones. Perquè "la vida quotidiana no és una simple reproducció d'un ordre establert des de les institucions, sinó que també n'és productora. Per tant, es fa imprescindible aturar-se, llegir i comprendre tot el seu desplegament, analitzar-ne els efectes i les implicacions, ja que és en ella on es juga la nostra constitució subjectiva i social" (Reyes, 2014).

El marc que em situa a la mirada des de la quotidianitat el construeixo, el visc i el penso des de Xile. Tinc l'oportunitat de viatjar amb una amiga i companya de doctorat, la possibilitat d'obtenir la menció internacional i de tenir un espai per ampliar coneixements sobre la mirada de la vida quotidiana amb una persona i tot un equip d'investigació expertes en aquest tema. És per això que part d'aquesta investigació està escrita en castellà. El resum, una part del marc teòric - la part on parlo de vida quotidiana - i les conclusions. Un agraïment profund a aquesta experiència, que ha de tenir continuïtat.

Escriu i parlo sobre i des de la quotidianitat, perquè és en ella on trobem el patiment i el plaer, on vivim la majoria de la nostra vida. Ens trobem en la situació que ens trobem, la vida quotidiana no s'atura. No s'atura en un dol ni en una ruptura, no s'atura en un trasllat ni en una decisió. Ens conformem en la vida quotidiana, en l'esdevenir de les relacions amb les altres, en el pensar i planificar aquestes relacions, en l'imaginar i en actuar el lloc que ens toca o el que volem subvertir.

I l'elecció d'acompanyar parelles heterosexuales és justament per posar la mirada en l'hegemonia, en la mal anomenada "normalitat". Què passa quan tot ja està definit, quan la teva relació respon a un marc normatiu preestablert? Quines conseqüències té sortir d'aquest marc? Les parelles homosexuals han hagut de plantejar la seva sexualitat des d'un principi, sense models preestablerts (Pichardo, 2009), i s'han vist obligades a subvertir alguns dels pilars bàsics de les relacions de parella com, per exemple, els models de la gestió de la sexualitat (Agirre, 2016). Però, com es pensen les parelles heterosexuales?

Moltes de les escenes, reflexions i preguntes que sorgeixen al llarg de la investigació es poden aplicar a altres relacions, a altres vincles (sexo)afectius, més o menys normatius. Fins i tot a altres àmbits que no siguin estrictament la parella o la família. Però, com afirma Tenebaum (2019), l'heterosexualitat té una relació especial amb la norma i amb un tipus "d'asimetria" específic.

Investigar la parella heterosexual no solament posa en qüestió aquesta institució, sinó que obre tot un qüestionament al sistema capitalista que es sosté en aquest model, qüestiona el model d'amor romàntic, el model de família, el model de criaça, l'heterocentrisme. De la mateixa manera que, quan els feminismes posen al centre el tema del cos i de la imatge, no és només es posa en joc la ideologia de gènere, sinó que el gènere parla d'un sistema social, polític i econòmic més ampli. (Esteban, 2004). L'heterosexualitat és la norma i l'hem de poder observar, conèixer i acostar-nos-hi com a objecte d'estudi per, justament, poder posar-la en qüestió i canviar o subvertir la norma.

Després d'aquesta introducció, ens podem endinsar al "temut capítol dos", el marc teòric (Wolcott, 2004), sobretot per a algú que no està immersa en les lògiques de l'acadèmia, en l'habilitat de fer recerca i en connectar teories i autores. Malgrat les dificultats a l'hora de fer-lo, aquest capítol m'ha donat el marc que opera en la resta de la investigació. Construït al llarg d'aquests anys i basat en les necessitats que anaven apareixent en el decurs del treball de camp, divideixo aquest marc tòric en tres blocs. En el primer, parlo de la meua posició respecte al gènere (que podem intuir llegint aquesta introducció), de la concepció de les emocions i la corporalitat que construeixen relacions, i del subjecte (individual i de parella) on convergeixen els diferents sistemes d'opressió. A continuació, en un intent de teoritzar un tema tan ampli com l'amor, introdueixo el segon bloc, on parlo de la concreció de tots els elements del bloc anterior. Així, faig un recorregut per la parella heterosexual i la família, per acabar reflexionant sobre els aspectes de cura i les seves implicacions. El tercer bloc obre el marc a la mirada sobre la quotidianitat, en els temps i els espais que la conformen.

Relatar les meves experiències, emocions i processos personals ha estat la manera més honesta que he trobat per explicar tot el procés d'investigació. Si bé és cert que, en un principi, era la manera d'exposar la part metodològica, la visió autoetnogràfica ha acabat impregnant tota la tesi. Perquè el procés metodològic ha estat fil conductor de tota la investigació, perquè he escrit en mode autoetnogràfic cada vegada que jo o el procés m'ho permetia per, enlloc d'amagar o assumir que no existeixen les qüestions més reflexives, reconèixer i donar espai a la subjectivitat, a les emocions i a la meua influència en la investigació (Ellis, 2004).

La decisió de fer una etnografia té un seguit d'implicacions ètiques, polítiques, socials, acadèmiques i personals. En primer lloc, cap a les participants i, en segon lloc i com a conseqüència, cap a les històries relatades. Perquè "escriure històries és perillós, angoixa, són una representació etnogràfica d'allò proper i personal" en recorden Richardson i Sant Pierre (2005).

I aquestes històries han conformat els relats, sis relats etnogràfics que són alhora metodologia i resultats, que són reflex de diferents maneres de viure i actuar el gènere en la quotidianitat de cada una d'elles. A través de la lectura dels relats, podem observar com el gènere es converteix en acció i es desenvolupa a través de les pràctiques quotidianes (Barberá i Cala, 2008).

I finalment, faig l'anàlisi d'aquestes històries, que forma part de la mateixa etnografia i en el qual em sorprenc, m'enfado i m'il·lusiono per les meves interpretacions, per allò que he plasmat al paper i que respon a la meua posició generitzada i a les meves creences respecte a l'amor i a les relacions sexoafectives. D'aquesta manera, poso al descobert les inseguretats, la vulnerabilitat, però també les formes de poder intrínseques en les pràctiques d'investigació

Aquesta anàlisi ha portat a elaborar una discussió amb la teoria per saber què ens diuen aquests relats. Divideixo la discussió en quatre parts que estan relacionades amb els blocs del marc teòric, però que no en reproduïxen l'estructura. Així, en primer lloc, parlo de com les emocions i el cos han posat en escena l'amor, un amor conformat en la (post)modernitat, però que no abandona el model d'amor romàntic. Aquesta posada en escena s'ha produït en uns temps i uns espais que són parella i que construeixen el que han volgut mostrar com a tal. Capítol a banda per les cures, que han tingut un paper fonamental en aquesta investigació i que són paradigma de tot el procés. I, és clar, un últim apartat dedicat a la parella heterosexual, on conflueixen tots els elements dels capítols anteriors.

Finalment, tanco tot el procés amb les conclusions, reflexives i obertes. Que marquen algunes propostes, però que, bàsicament, evidencien les lluites diàries – les contradiccions, els dubtes, les ambivalències - que juguem en la construcció de les nostres subjectivitats, exemplificades en una institució, la parella heterosexual, que s'entossudeix a reproduir els sistemes patriarcal i capitalista, i on apareixen relacions de poder fluïdes i canviants, mostra de com el gènere impregna totes les esferes de la nostra quotidianitat, i així hem d'observar-lo i analitzar-lo.

2. EL MARC TEÒRIC

Aquest marc teòric és un recorregut pels diferents temes que s'entrellacen en aquesta investigació. Posar-los en un ordre concret és una tasca difícil. He optat perquè siguin algunes escenes de la meua vida, personal i professional, les que facin de guia per aquestes pàgines. Perquè és això, la vida, el que m'ha fet pensar, llegir i escriure sobre aquests temes; i perquè és aquesta teoria, entrellaçada amb l'experiència, la que m'ha fet viure, repensar o resignificar aquestes mateixes escenes. Parlaré en un primer bloc de gènere i feminismes, de cos i emocions i, és clar, d'amor. El segon bloc es concreta en la parella heterosexual, la família i les cures. I un últim bloc dedicat a pensar i teoritzar sobre la vida quotidiana, que es concreta també, en aquest cas, en els espais i els temps compartits a les observacions.

Bloc 1. El gènere, les emocions i l'amor

2.1 Gènere(s) i subjectivitat(s). De què parlo quan parlo de feminismes

És normal patir per amor? ens preguntàvem la Ceci i jo quan sortíem de fer els "Talla" a qualsevol institut remot de la província de Barcelona. Els Talla eren "tallers de prevenció de relacions abusives" que es realitzaven als últims cursos d'ESO de diferents instituts. L'itinerari dels tallers era molt interessant i prou innovador per a nosaltres i per l'època. Eren els primers anys del nou mil·lenni – els 2000 – i parlàvem de la construcció d'estereotips, de l'amor romàntic i de la violència de gènere.

Després de dues hores i mitja de sessió, en aules perfumades d'adolescència, i encara amb els nervis a la panxa, comentàvem el que deien "els xavals", però sobretot comentàvem com ens estava impactant tot allò a nosaltres. Era l'època d'"Infidels", una sèrie catalana que intentava imitar "Sex on the city" i que plantejava obertament algunes relacions sexoafectives fora de la norma. Així, els dilluns a la nit teníem doble feina; comentar la sèrie i enllaçar-ho amb el que havíem après als tallers i amb les nostres experiències; les frustracions, els amants, els rituals. El dolor i el plaer.

La meua formació i les primeres experiències professionals han estat marcades per una concepció del gènere que beu de la proposta de Rubin (1975). El sistema sexe/gènere aplicat a la prevenció i al canvi; la socialització, els rols, la reproducció i la discriminació com a bases de les violències masculines. Una aportació fonamental i necessària, però que no responia del tot a les preguntes que es feien (i es fan) des dels feminismes i que per això necessitava fer-me jo.

A poc a poc, he(m) necessitat reformular aquesta concepció del sexe com a una veritat biològica inamovible i del gènere com a resposta a la socialització diferencial. Buscant i elaborant nous marcs de comprensió que no fossin limitants ni essencialistes i, sobretot, que responguessin a les meves experiències vitals i a les de les persones del meu voltant.

Un dels principals esculls del model sexe-gènere és la poca capacitat d'agència i, per tant, de canvi de cada una de nosaltres. Si algú educa (socialitza) i nosaltres reproduïm; les vivències i

les experiències quotidianes anirien en funció d'unes identitats monolítiques en funció del sexe assignat. Res més lluny de la realitat.

Les experiències, individuals i col·lectives, estan mediades per relacions de poder que ens constitueixen com a subjectes. Subjectes resistents, amb poder de canvi i subversió, però amb necessitat de desconstruir-se i d'entendre per què som com som, i com hem arribat a ser-ho.

Aquesta noció de subjecte que ens planteja Foucault (1980) ens situa en un determinat marc teòric que serà la base de com abordem les emocions i el gènere, la parella i l'amor, o la vida quotidiana; els espais i els temps.

Som subjectes en tant que ens formem a nosaltres mateixes, i esdevenim part de la nostra configuració. Aquest procés, però, no és individual, sinó que s'esdevé en la nostra quotidianitat interaccionant amb les altres, comunicant-nos, establint relacions interpersonals i estant immerses en les relacions de poder que operen al nostre context històric. Som i estem subjectes també en el sentit "d'estar subjectes a", és a dir, de dependre del poder d'altres persones, grups, institucions i, fins i tot, de nosaltres mateixes. Com aclareix Lasén (2014), estem subjectes a la pròpia concepció i idees que ens fem de nosaltres mateixes i de la nostra identitat particular. Som, doncs, subjectes d'autoconeixement i d'autoconsciència (Foucault, 1980).

Les persones no estem construïdes només socialment, sinó que ens construïm a nosaltres mateixes. Com afirma Butler (1990), escollir "el nostre gènere" significa interpretar les normes rebudes, no només reproduint-les, sinó reinterpretant-les i actuant-les. De manera que el gènere seria "el resultat d'un procés mitjançant el qual les persones rebem significats, però també els innovem". (p.5)

Butler (1990) ens situa en l'escenari del que ella anomena "performativitat del gènere" on les relacions, les regles i els mandats de gènere, com els processos de subjectivació, estan mediats per les relacions de poder. Un poder, segons Foucault (1983), disciplinari, basat en mecanismes de correcció i en procediments de vigilància i control. Aquests mecanismes tenen la capacitat de construir la veritat o del que es considera i s'ha establert com a veritat.

Així, doncs, performativitat de gènere i construcció de subjectivitats estan íntimament lligades. L'actuació que fem en cada cas i que, tot i ser reiterativa mai és igual, respon a les necessitats dels sistemes d'opressió.

També és interessant per a aquesta investigació l'abast d'aquestes relacions de poder i sistemes d'opressió. Foucault (1980) en situa l'operativitat en espais habitualment exclosos de la política. Afirmar que les relacions de poder (es)produeixen i (es)regulen en les pràctiques quotidianes. És en aquests espais, en les actuacions quotidianes, on els ideals de gènere es construeixen i actualitzen, ja que de la reiteració o repetició dels actes emergeixen possibilitats de canvi i subversió. (Butler, 1990)

La meva mare va decidir que no em volia posar arracades al néixer, tal i com es feia amb les nenes de la meva generació. Era una decisió valenta, feminista, m'atreviria a dir. Era de preveure que, criada en una família catòlica, abans de fer la Primera Comunió, als 8 anys, jo

me les posés “voluntàriament”. Però vaig demanar fer-ho abans, un any abans, després d'arribar a casa plorant perquè s'havien rigut de mi, dient-me que era un nen. Cabell curt, pantalons curts (i els genolls pelats) i sense arracades.

En quin moment de la teva vida et vas adonar que eres una nena? Una noia? Una dona? Aquesta va ser una de les primeres preguntes que ens van fer al curs de formació dels Talla. Ho vaig veure clar. Als vuit anys, quan vaig suplicar que em possessin arracades perquè no volia que es riguessin de mi i el meu pare em va portar al metge del poble perquè em foradés les orelles. No vaig plorar, tot i que la punxada era forta, i em vaig sentir molt gran. Adulta sí, dona, la veritat és que no. Això sí, ja era una nena perquè no era un nen.

Aquesta pregunta que, encara ara, formulo a les formacions i als acompanyaments, podria reforçar un binarisme que, a poc a poc, anem trencant, però ens situa en la història vital, en els dubtes, en com et sents respecte el sistema cisheteropatriarcal sense gairebé ser-ne conscient. I és que és necessari que puguem utilitzar el gènere com a categoria analítica, com un dispositiu que ens permeti anar des d'allò més macrosocial fins als processos individuals, psicològics i identitaris.

Justament, com afirmen Pujal i Amigot (2010), els feminismes han teoritzat i aprofundit en la relació entre el poder i la construcció de subjectivitats, incorporant les dimensions emocionals i inconscients que es veuen implicades en la incorporació de normes, i les “(im)possibilitats” que aquestes generen. És per això que la proposta per transformar les relacions de poder entre els sexes ha d'anar en la direcció de la transformació del sí, al mateix temps que el canvi de les condicions socials; institucions, lleis, normes i discursos.

Així, per “pensar en termes d'operativitat del gènere en la seva dimensió microsocia i psíquica” parlarem de les “tecnologies i dispositius de gènere” (Butler, 1990. De Lauretis, 1987) que produeixen relacions i subjectivitats. Que ens permeten posar en escena, actuar, el gènere.

Aquestes actuacions no són només producte d'imposicions culturals on els subjectes van intercanviant i adaptant “els papers” a mode de teatre representacional, com afirmaria Goffman (1981), sinó que el gènere és un “acte” en sí que construeix “la ficció social de la pròpia interioritat psicològica” (Butler, 1990. p.11)

He pensat fins ara en termes de subjectivitat individual, però serà important traslladar-ho a la construcció del subjecte “parella heterosexual” com a paradigma d'aquesta “posada en escena” dels dispositius de gènere, entre d'altres. El gènere opera subordinant la “categoria dona” en interacció amb altres dispositius de desigualtat (classe, edat, origen...). I és en aquesta interacció on es configuren experiències específiques (Pujal i Amigot, 2010). També és en aquestes experiències on apareixen els dubtes i on allò que, teòricament, hem entès xoca amb la realitat i les vivències de la vida quotidiana. És important pensar com “traslladem” aquestes concepcions del gènere a la nostra quotidianitat.

Esteban (2009; p.27), des de l'antropologia, ens dona una pista que, a més, ens obre als temes que ens ocuparan als següents apartats: “S'ha d'entendre el gènere, la corporeïtat, la sexualitat i

l'amor com formes d'estar al món i com àmbits conceptuals i experiencials separats entre sí, però estretament interrelacionats”.

Ens pot semblar que aquestes “formes d'estar al món”, aquestes “experiències” ja no estan mediatades per aquestes normes o relacions de poder. Però Casado (2014) ens recorda que “el gènere no és un simple residu d'un passat tradicionalista, sinó que el reconstituïm en les nostres pràctiques ordinàries – en el doble sentit de quotidianitat i ordre - particularment, en les de la vida en parella”.

2.2. Les emocions i els cos. Emocionar-se, viure, estimar i escriure

“Odio la meva tesi!” és una frase recurrent que m'ha sentit a dir la gent que m'envolta. I, molt de tant en tant, un... “la veritat és que avui m'ho he passat molt bé”. Por, inseguretats, soledat, frustració i, en ocasions, fins i tot ràbia. Però també alegria, orgull i satisfacció. L'emoció i la nostàlgia necessàries per recordar i escriure, i la vergonya de saber que el que escrius ha de ser llegit.

Tots els processos que ens van succeint al llarg del nostre cicle vital estan marcats per un seguit d'emocions que ens acompanyen, ens fan prendre decisions i ens fan sentir vives. Escriure una tesi és, sens dubte, un d'aquests processos. Aquesta és una tesi que ha tingut un alt cost emocional, com totes les que conec i he viscut de ben a prop. I no tan sols per l'esforç, les renúncies o les sensacions d'ineptitud o desesperança, sinó per tot el que m'han remogut les lectures, les trobades acadèmiques, els descobriments, les converses i l'escriptura.

No crec que existeixi cap lloc des d'on es pugui investigar (conèixer, fer-te preguntes, pensar...) que estigui exempt d'emocions. L'experiència personal, professional i acadèmica m'ha anat mostrant que no. Ho saben bé i així m'ho han ensenyat les feministes – acadèmiques o no – de tots els temps. Les emocions, els sentiments i els afectes conformen la nostra quotidianitat i el nostre context social. Són part, causa i efecte, de les nostres decisions, dels nostres malestars, dels moments importants i d'aquells que no ho són tant.

Acostumada a escoltar, com a psicòloga i com a investigadora, que les emocions poden “contaminar” la meva pràctica professional i acadèmica, situar-me en un espai on valorar-les metodològicament, epistèmica i política; em permet afrontar un seguit de reflexions teòriques que m'acompanyen en l'anàlisi posterior dels relats etnogràfics. Tal i com afirmen Clough i Halley (2007), per poder teoritzar allò social és imprescindible analitzar els aspectes afectius que s'hi veuen involucrats, generant un “gir afectiu” que ens permeti reconfigurar allò material, tecnològic i social a través de l'afectivitat. Es tracta d'incorporar les emocions com a font legítima de coneixement (Jaggar, 1989)

Intento a continuació situar-me en aquest marc i recupero la idea de subjectivitat que m'acompanya, perquè és des d'aquí d'on sorgeixen les preguntes que em puc fer respecte les emocions, els afectes i l'amor. I és des d'aquí també, des d'on he observat les emocions de les

altres. Com s'expressen, què ens mostren, com les interpreto en el marc de les relacions d'amor, de les relacions de parella.

La psicologia clínica i, en general, les corrents psicològiques més hegemòniques, s'han apropiat del camp de les emocions, i els ha atorgat una dimensió individual, i n'ha destacat les qualitats fisiològiques; eixamplant així la distància natura/cultura imperant en la ciència androcèntrica. Construïnt també un discurs “científic i expert” (Flores, 2010) basat en l'individu que oblida que la majoria de les emocions humanes es nodreixen i tenen sentit en el marc de les relacions socials.

Són moltes les disciplines que es distancien d'aquesta concepció biologista que, a banda de reduccionista, amaga una despolitització evident. Si les emocions són processos inevitables que succeeixen més enllà de la nostra voluntat, els canvis i la capacitat d'agència, a nivell individual i col·lectiu, queden invisibilitzats. Aquestes disciplines, especialment des de les epistemologies feministes, han donat centralitat a les emocions i als afectes i han aconseguit generar un corpus teòric que ens permet fer ciència amb i des de les emocions.

Vàries autores han definit les emocions com a elements fortament condicionats per les normes socials (Hochschild, 1990; Jaggar, 1989; Rosaldo, 1980), entenent-les des de diferents lògiques i posicionaments. Proposo a continuació alguna d'aquestes mirades que ens permetran situar les emocions com a elements que podem pensar, actuar i, per tant, transformar.

Rosaldo (1980) defensa les emocions com a “pensaments corporeitzats”, és a dir, pràctiques socials encarnades, inscrites als nostres cossos. També afirma que es sostenen en el mateix context cultural en què s'expressen i que no solament tenen caràcter individual ni privat.

En la mateixa línia, Jaggar (1989) també afirma que les emocions estan mediades pels discursos del context cultural on s'ubiquen, i parla “d'hegemonia emocional”, referint-se als processos a través dels quals interioritzem el llenguatge emocional dominant d'una cultura determinada. Si bé és cert que l'autora deixa espai a la resistència; és a dir, no incorporem de manera total ni de forma passiva aquestes emocions socialment acceptades, sinó que tenim agència per experimentar altres emocions fora de la norma, el que ella anomena “outlaw emotions”.

Ahmed (2015), intenta trencar el qüestionament de la dicotomia entre pensament (raó) i emoció, present a la majoria d'abordatges de les emocions. Oposar aquests conceptes, assegura l'autora, n'invalida un (l'emoció) i en reforça l'altre (la raó). Ella aposta per combinar els dos elements en un model que interrelaciona les dues esferes, ja que les emocions impliquen la “materialització” corporal.

Des de la sociologia de les emocions, Hochschild (1990) situa les emocions en el plànol de la vida quotidiana i és des d'aquí des d'on les observa. El seu estudi de les emocions, en un context de cures i capitalista, em permet enllaçar la idea d'emoció socialment construïda, la performativitat i la vida quotidiana.

Bericat (2000) contraposa dos referents amb els quals l'autora es mostra en oposició. Goffmann que es basa tan sols en la conducta externa dels individus a l'hora "d'autorepresentar-se" a la quotidianitat i Freud, que considera les emocions com impulsos o instints, obviant la capacitat de les persones per operar sobre elles de manera voluntària i conscient. Hochschild (2008) es mostra rotunda "Allò que sentim és tan important com allò que pensem o allò que fem pel resultat de la interacció social" (p.117) I, si partim de que les normes socials s'apliquen a la conducta i als pensaments, com podrien no fer-ho a les emocions? Les normes socials, doncs, esdevenen un sistema de control social també per les emocions, per allò que havíem considerat innat, incontrolable.

Aquestes normes o "expression rules", tal com les anomena Hochschild (2008), també ens indiquen "la intensitat, la direcció i la duració" d'aquestes emocions. Sentim alguna cosa i podem ser capaces de sentir-ne alguna altra. O de incidir o decidir què, quan, com i quant hem de sentir. Per tant, podem gestionar les nostres emocions.

Situades en l'agència i en la possibilitat de subvertir l'ordre que marca el sistema, Hochschild (2008) ens proposa el concepte "emotion work", referint-se a "les accions amb què intentem modificar el grau o la qualitat d'una emoció o sentiment" (p.561). És a dir, tenim la capacitat de modificar els nostres estats emocionals, bé per adaptar-nos o performar allò que s'espera de nosaltres en un context concret, bé per subvertir l'ordre social hegemònic, amb les sancions òbvies que resulten de qualsevol transgressió de la norma.

Quan la sociòloga es refereix a aquesta "gestió" ("management", "work") es refereix a un canvi real en aquestes emocions, bé a mode més superficial "surface acting", per exemple amb un canvi d'expressió; bé amb una actuació més profunda "deep acting", modificant la nostra percepció subjectiva d'una situació, accionant activitats fisiològiques com respirar profundament o intentar somriure. Per tant, no es tan sols que tinguem la capacitat d'expressar emocions diferents al que sentim, tal i com Goffman (1981) afirmaria al seu "teatre", sinó que experimentem aquests canvis realment.

A banda de la dimensió normativa i expressiva, Hochschild (2008) afegeix una tercera dimensió, la dimensió política, on les emocions estan vinculades a sancions socials, així com a tot l'entramat de l'estructura social. Tot plegat configura un sistema, una "cultura emocional", que consta de les creences sobre les emocions i com gestionar-les.

Dins d'aquesta cultura, el capitalisme hi juga un paper clau. Podríem pensar en "actuacions" que es donen en el món de l'àmbit laboral on, segons l'autora, s'exploten les emocions de la mateixa manera que es fa amb la força física o les capacitats productives.

Aquesta gestió emocional respon a la lògica econòmica i productiva, a les necessitats de mercat, en la mateixa línia del que Illouz (2007) o Bauman (2005) ens expliquen com els models de consum han configurat les normes d'intercanvi emocional i ens han fet creure que tenim el dret de veure satisfetes les nostres necessitats emocionals. També Federici (2018) parla de les emocions com un bé de consum, emocions que les dones proveïm, juntament amb bens físics i sexuals, a l'àmbit domèstic, dins del que l'autora denomina "treball ocult".

L'emoció, doncs, més que una sensació o un estat, és relacional i intersubjectiva. Aquesta concepció ens fa retornar indefectiblement a la idea de subjecte que estem enunciant, una idea que, com ens adverteix Medina (2012), no hem d'oblidar que és amb la que operem a occident i que, per tant, no podem descontextualitzar. Aquestes subjectivitats que es constitueixen d'una manera relacional, apareixerien com a efecte o resultat de les relacions emocionals mútues. Així, reforcem la idea de Butler (1990) de que les subjectivitats són processos de creació en constant revisió.

Aquests processos no es donen de forma individual ni solament en les relacions interpersonals (o intersubjectives) sinó que, tal i com proposa Medina (2012), hem de pensar si també podem considerar les emocions productes col·lectius, per tal de fer un salt de les "emocions del jo" a les "emocions comunitàries". Això ens permetria pensar en productes emocionals col·lectius; la por, el desamor, l'abandonament... O, com exemplifica Ahmed (2015), la idea de "felicitat" equivalent a la normalització heterosocial; tenir parella, complir amb els canons establerts, no sortir de la norma. Ens permetria, també segons l'autora, explorar en profunditat el paper de les emocions a l'acció política. Perquè, des d'aquest posicionament, podríem indagar com els canvis emocionals (simbòlics i materials) poden propiciar canvis polítics o econòmics. En trobarem un exemple amb la proposta de les tàctiques (De Certeau, 1990) que fem a la vida quotidiana, cosa que ens permet comprendre com "sentint" oferim resistències al poder.

Per finalitzar, hem de tenir en compte que, tant les definicions essencialistes que sorgeixen de la psicologia tradicional androcèntrica com la necessitat de dualitzar les emocions (cultura-natura; interior-exterior...), no tenen en compte els marcs de poder i opressió imperants i construeixen i legitimen maneres de "ser" dona i "ser" home, reforçant així el binarisme que regula les nostres societats. No podem obviar, però, que aquests discursos segueixen molt presents socialment. La representació de "la dona" com a ésser eminentment emocional i de "l'home" com a ésser que no vol ni pot expressar emocions, marca encara discursos i pràctiques actuals, i en deixa al marge totes aquelles persones que no es senten representades en aquestes categories i limita les actuacions emocionals en funció de les diferències sexuals.

És important tenir en compte també les desigualtats existents en la manera de concebre les emocions (ho veurem a continuació exemplificat amb l'amor); la importància de l'edat, l'origen o la classe social a l'hora d'actuar les emocions o les formes d'expressió d'aquestes en funció del context; els temps, els espais i les relacions de poder. Tant l'experiència com la manifestació de les emocions estarà en funció d'aquestes relacions de poder i de les opressions que se'n deriven.

Com il·lustra Bericat (2000), sintetitzant en aquest cas les aportacions de Hochschild, si sentim el que se suposa que hem de sentir en cada situació, potser no ens adonarem d'aquest control normatiu, però si ens desviem (i ho mostrem) d'allò que dicta la norma, existirà una "dissonància" i, a banda, una possible sanció per la transgressió.

És obligada, doncs, la pregunta; quina és l'expressió emocional adequada d'una parella heterosexual en el nostre context? Quines són les emocions vàlides? Quins estats emocionals (no) s'han de mostrar, almenys en públic, per performar l'ideal de parella (hegemònica)?

2.3. Teoritzar l'amor

"... a les novel·les d'amor hi ha tots els gestos que hem fet i els que potser no ens atrevirem a fer mai." (Joan Barril)

"Un dia, no sé quan, van decidir anomenar amor a un conjunt de fenòmens estranys, inqualificables" (Hélène Cixous)

En aquesta investigació, com passa sovint a la vida, els conceptes amor, parella i família s'entrecruen. En constant evolució i canvi, contextualitzats en les societats occidentals postmodernes i, segons sembla, permanentment en crisi; pensarem els tres conceptes com a dispositius de poder (Foucault, 1980). Més concretament, com a dispositius de gènere (Butler, 1990. De Lauretis, 1987). L'evolució de la parella i la família com a organitzacions socials centrals ha estat basada, els últims anys, en la pretesa llibertat de l'individu i també en l'amor. I els canvis legals, socials i culturals que han viscut aquestes institucions, tenen relació directa amb el patriarcat i el capitalisme com a eixos d'opressió.

No podem oblidar tampoc que, en aquesta tríada amor-parella-família, apareixen de manera molt palpable les opressions de gènere i, per tant, són espais privilegiats pel desplegament de múltiples expressions de violències masculines. Sota el paraigua de la intimitat, la seguretat, els ideals d'amor romàntic, les expectatives vitals que es disposen en la parella, sobretot per part de les dones (Tenenbaum, 2009), i la pretesa protecció de les criatures; les violències, de manera més oculta o explícita, es troben en un terreny còmode i segur.

L'amor, múltiples definicions, imaginari infinit

L'amor és un concepte central de la cultura contemporània, concretament la construcció de l'amor que s'ha fet des d'occident els últims dos segles (Esteban, 2011). Són moltes les definicions d'amor que podem trobar a la literatura científica. La proposta de Jankoviak (2008) que defineix la passió amorosa en termes d'idealització, erotització, desig d'intimitat i expectatives de futur. O la d'Sternberg (1988) que l'explica en base a tres components; intimitat, passió i compromís/decisió.

Giddens (1995) defensa el concepte "d'amor confluent" com a oposició al model d'amor romàntic; sostingut amb els mites de la fusió, l'entrega, l'eternitat, la fidelitat i la defensa de l'amor per sobre de totes les coses. Tot això, basat en el sistema patriarcal que, unit a la possessió i l'exclusivitat, en moltes ocasions, origina situacions de violències masculines. Giddens s'hi oposa i crea un model de "relació pura", "una relació basada en la igualtat sexual i emocional entre els membres, caracteritzada pel fet que s'estableix per iniciativa pròpia i es continua només en la mesura que es jutja per ambdues parts que produeix la suficient satisfacció per a cada individu". Definició que obvia les relacions de poder que precedeixen aquestes

unions i aposta per una Marta visió neoliberal del subjecte, amb la premissa de la satisfacció individual com a màxim exponent.

Esteban i Távora (2008) sostenen que no hem arribat al punt en que aquestes propostes de Giddens es puguin concretar i cal posar en evidència "l'estreta relació entre l'organització de l'amor i l'ordenament desigual del món", on els vincles afectius "ubiquen les dones en un lloc de carència o necessitat", justament a través de la importància del poder afectiu en la construcció del cos femení "per ser mirat" i de la creença fal·laç que tindrem garantit l'amor en la mesura que tinguem cura dels altres.

Bauman (2005) es mostra pessimista en la seva visió de l'amor; fruit de la visió de la societat que desenvolupa a la seva "modernitat líquida". Però no ho fa des d'una perspectiva feminista com ho fan Esteban i Távora, sinó que ho pensa en termes de capital. En un món postmodern on no hi ha certes, l'amor esdevé un bé de consum més, i això desvirtua les relacions amoroses. És important donar el contrapunt a aquesta postura acceptada i mediatitzada socialment, però que recorda amb nostàlgia temps on la rigidesa i l'estructura més patriarcal marcaven (encara més) les relacions de parella. Així, Roseneil (2004) fa una crítica interessant a la lectura de Bauman i denomina la seva posició com a "pessimisme patriarcal", al·legant que, en la concreció d'aquest amor líquid en parelles heterosexuales, aquests canvis han de millorar, a priori, les condicions de vida de les dones que les conformen.

Jónasdóttir (1993), en termes marxistes, parla del "poder de l'amor". L'autora defineix l'amor com una capacitat humana de creació i producció i, per tant, una capacitat explotable, una força de treball. Perquè "el capitalisme explota la força del treball igual que explota la força de l'amor. Perquè totes dues són forces de producció i de creació primordials" (Sallarès, 2019 p.65).

Canviant de perspectiva, resulta interessant la proposta de Benjamin (1996), que situa l'origen dels vincles amorosos en el marc de les relacions materno-filials i considera el reconeixement mutu com la base d'una relació afectiva intersubjectiva, en fer-ho, entra ja al terreny intersubjectiu. Leal (2007) recull aquesta idea per plantejar la possibilitat d'allunyar-se de l'ideal romàntic, del mite de la fusió i la complementaritat, amb la idea de la diferenciació entre dues persones que es reconeixen mútuament per tal que cada una tingui identitat pròpia. Tenint en compte, però, adverteix l'autora "que l'afirmació de la pròpia identitat, la diferenciació de l'altra persona i, a la vegada, la cerca de reconeixement per part d'aquest altra persona són aspectes difícils d'equilibrar". I, per tant, si no s'aconsegueix aquest equilibri, l'intercanvi de reconeixement pot esdevenir dominació i submissió i retornaríem a l'escenari de les violències masclistes.

La centralitat de l'amor

I és certament difícil perquè l'amor i, en conseqüència, la parella esdevé central en la vida de les dones. Lagarde (2001) afirma que, per les dones, l'amor no és una possibilitat, una experiència possible, sinó que es converteix en un mandat de gènere a través del qual les dones

esdevenim éssers “de i per l’amor” (Garcia Fernández, 2017). Així, l’amor - de parella, de mare, de família - és l’únic camí possible per tenir una vida plena i amb sentit.

Tenenbaum (2019) explica el xoc que li provoca aquesta centralitat quan surt del seu entorn jueu ortodox i compara la vivència de la religió al seu món d’origen, amb la vivència de l’amor per part de les noies amb qui comparteix institut: “la religió de les noies laiques era l’amor”.

I els homes? Quin espai ocupa l’amor a les seves vides? Jónasdóttir (1993) afirma que els homes són els principals beneficiaris de l’amor de les dones, sense invertir el mateix esforç a canvi. Així obtindrien el que ella anomena una “plusvàlua” genèrica que es traduiria en una energia que poden utilitzar per a altres fins individuals i que els garantirien un major èxit social. Això no vol dir que estimin menys, però el fet que en unes sigui central i en altres no, té conseqüències. En aquest intercanvi asimètric, diu l’autora, les dones tenen dificultats per reconstruir les seves “reserves emocionals” i les seves forces d’autoritat.

Per entendre aquesta centralitat i fer-la una problemàtica social, i no individual, és fonamental l’aportació de l’antropòloga Esteban (2011) en l’abordatge de l’amor com a institució. L’autora proposa el terme “pensament amorós”, que respon a un “conjunt articulat de símbols, nocions i teories entorn a l’amor, que permea tots els espais socials, també els institucionals, i influeix directament en les pràctiques de la gent, estructurant unes relacions desiguals de gènere, classe i ètnia, i una manera concreta i heterosexual d’entendre el desig, la identitat i, en definitiva, el subjecte” (p.23). Ubica aquest concepte a les societats occidentals dels últims segles i, més enllà de “l’amor de parella”, parla d’una forma global, una dominació una conceptualització d’allò humà per representar els vincles entre les persones.

És tan evident la centralitat de l’amor com la certesa que aquest “pensament amorós” se sosté sobre el cisheteropatriarcat i manté les opressions de gènere, de manera molt Marta, i d’altres; classe, origen, edat, religió... de manera no tan Marta, sobretot per les que no les patim, i les observem i analitzem des del privilegi.

L’amor des dels feminismes

“En el pensament feminista existeix una llarga tradició que identifica una relació directa entre la pràctica de l’amor i la reproducció del poder patriarcal” (Langford, 1999, p.4). La relació entre l’amor (romàntic) i el(s) feminisme(s) és complexa. (Esteban, 2011; Fernández i Martínez, 2014). Les dificultats per definir-lo són evidents (Hooks, 2000). En tot cas, es pot pensar, tal i com hem vist a les definicions anteriors, com un fenomen multidimensional on s’incorporen aspectes emocionals, afectius i discursius, però també elements ideològics, socioculturals i econòmics (Fernández i Martínez, 2014). L’amor és pensament, emoció i acció (Esteban, 2004).

És un tema tan ampli que cal focalitzar la mirada. O com ho expressa Sallarès (2019): “estem dins la boira i hem de triar algun aspecte concret de l’amor per poder sortir-ne. Fer una veritable elecció.” (p.78). En aquest cas, és important pensar què fem les feministes amb l’amor (Garcia Fernández, 2017). Com conjuguem la idea de llibertat amb un mecanisme que porta segles

reproduint l'opressió sobre les dones. Com aquest pensament amorós (Esteban, 2011), aquesta ideologia hegemònica, ens subjectiva com a dones (Garcia Fernández, 2017).

Si bé és cert que “amb la perspectiva feminista apareix, per primera vegada en la història de la humanitat, l'amor com quelcom que no és irremeiable ni funciona com una allau que t'arrossega i et destrueix¹ la vida” com afirma Lagarde (2001, p.381), cal pensar com afecten a la construcció de les subjectivitats aquests canvis en la mirada sobre l'amor. L'autora afegeix que “per primera vegada apareix l'amor com una experiència en la qual es pot intervenir, decidir, escollir, optar; característiques que tenen a veure amb la llibertat. Quan és així, l'amor es converteix en una experiència en què es pot negociar (Lagarde, 2001, p.382).

Un dels problemes respecte a aquesta definició que apunta les relacions igualitàries des de la negociació, és que tots aquests processos s'articulen, en paraules de Fernández i Martínez (2014), dins d'una lògica binària, on sabem que es produeixen subjectivitats diferenciades amb l'afegit, com hem dit, que les dones seran les especialistes en el terreny amorós.

Són nombroses les autores feministes que situen l'amor com a productora de subjectivitats i ordre social (Esteban, 2011; Lagarde, 2001; Leal, 2007; Jónasdóttir, 2011; Vasallo 2018).

Garcia Fernández (2017), en la seva tesi sobre desig, poder i resistència en narratives amoroses de dones feministes, il·lustra aquestes contradiccions: “Yo me vuelvo muy loca con el amor” afirma Lidia, una de les participants en relació a com viu les seves experiències afectives en contraposició amb el discurs i l'activisme feminista. Ella pensa sobre com interioritzem les estructures de poder, però sobretot, sobre les formes de subjectivació (Butler, 2001) en dones feministes. Pensar en com esdevenim dones i com esdevenim feministes. És a dir, fa una reflexió sobre els mecanismes de poder quan hi ha voluntat expressa de resistència. Perquè malgrat tots els avenços i canvis que ha suposat el feminisme, “el fantasma de l'amor romàntic segueix viu i ‘circula entre nosaltres i les nostres fantasies” (Tenenbaum, 2019 p.45).

L'amor romàntic és un efecte de la subjectivitat moderna i alhora la produeix i la reforça (Tenenbaum, 2019). Sabem, com hem vist fins ara, el paper central que juga l'amor en la construcció de la societat occidental, però ens hem de preguntar quin paper juga l'amor a la nostra biografia, com construïm “el jo” a través de l'amor:

Escriure no és fàcil, però escriure sobre l'amor ho és menys. A l'inici de la investigació, em repetia que no era necessari obrir el tema de l'amor. El llegia llunyà i abstracte, quan el que volia era parlar del dia a dia d'una parella heterosexual. Així, de passada, m'estalviava pensar en mi mateixa, i en la meua relació amb l'amor.

És cert que, en la meua tasca professional, visc aquest concepte lligat a les violències masclistes de forma repetida, reiterada, esgotadora i dolorosa. Però també és cert que, a estones, he viscut boniques històries d'amor, pròpies o d'altres persones que m'envolten. Sobretot, històries de dones. Perquè les meves amigues em parlen d'amor. De les seves

1 "te arrastra y te arrasa" a l'original

(ex)parelles i del que senten. Els meus amics, en canvi, em parlen de les seves (ex)parelles i del que fan.

Jo intento escoltar molt i parlar poc. En un intent de fer equilibris entre les pors i les il·lusions. Entre el convenciment que l'amor romàntic ha estat i està sent un dels pilars de les opressions que patim les dones, i la il·lusió de viure tot això que diuen (i que jo a vegades penso) que se sent quan t'enamores.

Tenenbaum (2019), il·lustra les contradiccions en què ens trobem immerses en un relat que articula emocions, activisme, experiències i frustracions: “*Queremos vínculos igualitarios y honestos, y estamos ansiosas por tratar de entender qué significa eso. También queremos enamorarnos, queremos coger y queremos que nos quieran; queremos estabilidad y queremos adrenalina, el bote salvavidas y el oleaje, todo al mismo tiempo*” (p.92).²

A risc de tornar a una definició essencialista i hiperemocional de les dones com a éssers entregades a la passió sense control, tenim autores que - situades en les epistemologies feministes i reconeixent l'amor com a font d'opressió per a les dones – posen al centre les resistències i l'agència de cadascuna de nosaltres, mai l'entrega és total (De Javi, 2012; Esteban, 2011; Garcia Fernández, 2017).

Tal com hem dit, l'amor modern ens parla d'una concepció d'unió lliure, conscient. Aquest amor modern que va lligat a la concepció de l'individu. Si no consideréssim cada una de les persones úniques, especials i irrepetibles, no tindria sentit enamorar-se d'aquest algú en particular, reflexiona Tenebaum (2019). Malgrat que, des de la nostra posició, reconeixem que som resultat de les interseccions que vivim o, almenys, que ens condicionen, la subjectivitat moderna ens impulsa també a pensar que hi ha alguna cosa de particular en nosaltres, especial, que ens fa mereixedores d'aquest amor.

Aquesta cosa diferent és del que s'enamora l'altra persona, afirma Tenenbaum (2019) reforçant el discurs de la «persona única». Sallarès (2019), en canvi, diu que: “qui estima mai no és un ‘jo’ compacte, sinó que són parts de mi que estimen. (...) L'amor no passa entre les persones sinó entre les parts de cada un d'elles, internament. És a dir, succeeix quan algunes parts d'aquest ‘jo’ es van separant de mi per entrar en contacte amb altres parts teves a les quals succeeix el mateix”.

L'amor és l'emoció que donem per descomptada quan contemplem una parella. Actualment és considerada la primera raó per formar una parella, la fonamental. És evident que la parella de la qual estem parlant, la parella hegemònica, està constituïda en base a aquest ideal (romàntic o no) de l'amor. És l'emoció central, l'emoció per excel·lència. Però, estan enamorades les parelles que hem observat? És necessari saber-ho? Volem saber-ho? I de quina manera podríem accedir a conèixer aquesta circumstància tan íntima?

L'amor, o la seva concreció en les relacions socioafectives, ordena la vida quotidiana; la parella, la família, l'amistat... Perquè l'amor; els discursos i els imaginaris de gènere, estan tan

2 Relat original

presentes en la nostra vida quotidiana, defineixen quan, com, per què, per a què i fins i tot qui ha de tenir (pot tenir) relacions amoroses, qui té dret o està legitimada a tenir relacions de parella i com i amb qui han de ser aquestes relacions.

Rimbaud proposava reinventar l'amor. Potser el que hem de reinventar actualment són les maneres com posem en pràctica aquest amor. El model de parella; on es concreta la idea abstracta de l'amor, on es viuen les pràctiques afectives i de cura, les sexualitats, el plaer. Perquè "reinventar l'amor ha d'implicar reinventar-nos a nosaltres mateixes" (Sallarès, 2019), i a la manera com concretem aquest amor, com el posem en pràctica. És a dir, com "fem" parella, com "fem" família, com ens vinculem sexoafectivament.

Bloc 2. La concreció de l'amor, la materialització de les emocions

2.4. La parella heterosexual

Sens dubte, l'expressió d'amor més normativa que trobem al nostre context actual és la parella heterosexual. La parella heterosexual és una institució afectiva, corporal i ideològica. És una de les bases de l'*status quo* predominant a les societats modernes occidentals. És la forma, culturalment i simbòlica, que homes i dones construeixen un projecte comú, amb visió de futur i compromís.

En la línia de la concepció de l'amor com un dispositiu, a mode de Foucault, és obvi que podem considerar la parella heterosexual com una de les institucions que conformen aquest dispositiu, una de les institucions més importants. O podem pensar, com considerava el filòsof francès, que el "matrimoni" és un dispositiu en sí mateix. La parella com un dispositiu de control social que compta amb "discursos, lleis, proposicions morals, instal·lacions arquitectòniques pròpies que regeixen les lleis" d'aquest tipus de vincle.

També és un lloc privilegiat per observar i evidenciar com actuen les relacions de poder. Així, Kaufmann (2003), des de la sociologia, la defineix com un microsistema de relacions de poder i afectes; o Jónasdóttir (1993), des dels estudis de gènere, la defineix com una institució on perviu una clara divisió sexual del treball, i afirma que necessita de relacions de dominació i control per a la seva perpetuació. I és que, tot i que cada persona escull la parella – en aparença – lliurement i segons uns estàndards propis, és important no perdre de vista que aquests estàndards i desitjos estan condicionats per estructures socials i relacions de poder (Illouz, 2012).

Malgrat els moviments i canvis que aquesta institució ha fet en les últimes dècades, la fórmula de la parella clàssica, entesa com l'amor complet i compromès, segueix sent un referent mental per a moltes persones de la nostra generació. És evident, però, que *la parella* ja no és aquell espai etern de seguretat i confort que cobria les necessitats (econòmiques, socials, afectives i sexuals) dels seus membres. Actualment, degut al procés d'individualització (Beck i Beck-Gernsheim, 2001) i com a resposta a una pretesa autonomia, llibertat i igualtat dels seus

membres (Giddens, 1995), les parelles són (o semblen) més igualitàries i responen a patrons de confluència. És el que Giddens anomena “amor consensual”.

Els discursos i els models mediàtics apunten cada vegada més cap a aquest model de parella igualitari, confluent, consensual. En canvi, les experiències que ens envolten, pròpies o d'altres, deixen entreveure decepcions, malestars i tensions contínues. Probablement, perquè el model pretesament lliure i contractual de les parelles actuals fa més confusa l'atribució de responsabilitats (Illouz, 2012), però també per moltes altres qüestions, sempre relacionades amb el gènere (els espais, els temps, les negociacions, les cures).

No podem oblidar que la parella és també l'espai on es pateixen violències masclistes amb major freqüència. Fins al punt que la líder feminista Marta Dillon, fundadora del col·lectiu “Ni una menos”, ha assegurat que “la parella heterosexual és un factor de risc per a la vida de les dones”. Per què, doncs, segueix sent una institució tan important? Per què els itineraris vitals de les persones estan tan marcats per les parelles que han o no han tingut? Com són aquestes parelles?

La parella *normal*

Les parelles heterosexuals que responen a la norma estan regides per un seguit de pautes que conformen el significat del que és una parella en l'actualitat. L'heterosexualitat, la monogàmia, l'estabilitat d'un futur compartit i la formació d'una família – nuclear, amb fills i filles – respon al model normatiu del nostre context actual.

Des de les perspectives feministes habitualment s'ha estudiat o s'ha observat allò que no és hegemònic, per tant, s'ha fet més èmfasi en el que es pot anomenar diversitat afectivo-sexual. És necessari posar la mirada sobre allò que és hegemònic i, com afirma Agirre (2014), evidenciar així “la comoditat” que totes les característiques es donin per descomptades ja que responen a un marc normatiu preestablert.

Segons Wittig (2006), l'heterosexualitat s'erigeix com a règim polític i econòmic. Aquesta heterosexualitat, que és obligada i coercitiva, permet que els homes s'apropiïn del temps, del cos, de la sexualitat i del treball de les dones. Així el patriarcat té assegurada la seva continuïtat. En la mateixa línia, Rich (1996) ens parla d'aquesta relació d'apropiació (física, afectiva i sexual) que permet una força de treball que no té mesura; ni de temps ni de valoració.

L'heterosexualitat obligatòria va més enllà de qui forma la parella, de quins cossos l'experimenten. Vasallo (2018) ho exemplifica a través del que mostren les parelles lèsbiques a les xarxes socials “se trata de una visibilidad totalmente heteromórfica y bien acomodada a los patrones al uso”. Aquesta actuació a les xarxes ens retorna de nou a Butler (1990), que defineix l'heterosexualitat com una institució que és obligatòria i naturalitzada i on la diferenciació binària “s'aconsegueix mitjançant les pràctiques del desig heterosexual” (p.56).

La monogàmia, entesa com a exclusivitat sexual en una relació, és també pilar bàsic d'una relació de parella normativa, alhora que és peça clau en la definició de l'amor romàntic. (Agirre,

2014). Tot i així, ens hem de preguntar per què els models alternatius o parelles que han volgut transgredir les normes de l'amor romàntic han mantingut la monogàmia com a definitiva de la seva relació. Probablement té a veure amb el que afirma Agirre (2014) al seu estudi sobre la negociació de la sexualitat en parelles amb ideologia igualitària "la monogamia es una práctica acordada implícitamente, sin haber sido decidida de manera abierta y es interiorizada como algo intrínseco a la relación misma". Igualment, l'estudi planteja la necessitat de parlar-ne obertament si apareix algun conflicte que hi té relació.

Malgrat aquesta definició en termes d'exclusivitat -més consensuada socialment -, Vasallo (2018) fa un plantejament més ambiciós i defineix la monogàmia com "un sistema, una forma de pensament." Aquesta "superestructura" determinarà les nostres pràctiques sexoafectives així com els nostres desitjos i emocions.

Des d'aquest punt de vista, la crítica al poliamor va en la direcció de trencar amb la idea que "ampliar" el número de parelles no trenca amb la monogàmia, sinó que més aviat va lligat amb la idea de consum, fent-li el joc al capitalisme i al patriarcat, sense anar a l'arrel de les opressions; canviar les maneres de cuidar i estimar, trencar el binarisme, revisar els privilegis... són estratègies que proposen les teòriques del poliamor i que podem relacionar amb allò que també estem qüestionant de la parella hegemònica que es defineix com a heterosexual i monògama.

La parella, al centre de la vida, al centre de la subjectivitat

És innegable que la parella segueix sent un vincle clau en la nostra societat. Encara que s'explíciti en unions successives i es diversifiquin les seves possibilitats (Lasén i Casado, 2004), d'ella depenen de manera significativa tant projectes personals com d'organització social.

De fet, la relació de parella s'anteposa sempre a la resta de relacions (d'amistat, familiars...), cosa que es concreta en una jerarquització de les relacions interpersonals i afectives, que Esteban desgrana al seu llibre "Crítica del pensamiento amoroso" (2011) al qual hem fet referència a l'apartat anterior. És el concepte d' "ideologia amorosa" traslladada al món de la parella heterosexual, "la ideologia de parella". O, en la mateixa línia, la idea de "parella-món" que Tenenbaum (2019) relata al llibre "Amar y follar en el siglo XXI". La parella s'anteposa a la resta de relacions afectives, al món laboral o a les aficions. Sortir-ne té costos i no haver-hi entrat et desplaça a un estat de sospita o de transició.

"Tu tranquil·la que el teu no te'l prendrà ningú" ens deia sempre la meua àvia. Es referia, és clar, "al nostre home", aquell que estava predestinat per a nosaltres. L'última vegada que m'ho va dir, amb veu serena i somrient, estàvem totes dues tombades al llit, quan la seva malaltia ja estava molt avançada. Jo acabava de deixar la meua primera i única relació amb un noi, no estava trista, més aviat alliberada i tranquil·la. Tenia 19 anys i havia estat una relació de descobriment, de trànsit entre la infància i l'adolescència. La meua mare entrava i sortia de l'habitació, ocupada en mil tasques, però no ens feia gaire cas. "El seu", el seu home, el nostre

pare, havia mort l'any anterior, així que, probablement, l'últim que necessitava era "una altra" conversa sobre l'amor.

En realitat, però, no tinc clar si estàvem parlant d'amor o d'expectatives de futur. Un futur que ella ens regalava en forma de consells, dogmes (gairebé) de fe i models a seguir. "El teu no te'l prendrà ningú" afirmava, convençuda, sota la creu de fusta la mateixa dona que havia comprat els seus primers pantalons als 65 anys. Va ser el seu primer "viatge a l'estranger" i ja no se'ls va treure mai més. "El teu no te'l prendrà ningú". I aquest "teu" era, per descomptat, un altre home. I aquesta era una veritat implacable. Un dia o altre, "el meu" arribaria.

Vam riure molt aquella tarda, malgrat la densitat de l'aire, la forta olor a desinfectant, la foscor d'una habitació temps enrere alegre i colorida. "Tu quan en tenies 14 semblava que en tinguessis 20, i ara que en tens 20, sembla que en tinguis 14". Es referia a la meua edat. La meua iaia em relatava, des de la seva visió, que semblava més jove ara que no tenia parella, ara que havia canviat el meu "estil de vida". No sé què pensaria ara, al veure'm, sense parella, debatent-me entre la seguretat que el destí jugarà el seu paper i trobaré "al meu" (o a la meua), i la dolça sensació que estar sense parella és un estat de felicitat completa. I la por a reproduir en aquesta (inexistent) relació tot allò contra el que intento lluitar en la meua vida diària.

La centralitat de tenir parella, així com la construcció de la subjectivitat en funció d'aquesta s'evidencia en la invisibilització de la solteria. Entesa la solteria com un estat voluntari, no de transitorietat i d'espera, que és com habitualment es viu i es contempla.

No hi ha massa referents d'aquest model. Sembla ser que *Mujercitas*, la meua pel·lícula de referència de la infància, era un intent de trencar amb l'heteropatriarcat, un racó de feminisme encara per descobrir. La meua ídol, Jo March, consolava el noi ric que li havia confessat els seus sentiments "Trobaràs una refinada i respectable esposa que cuidarà de la teua distingida casa. Jo seria un desastre, mai un dama de l'alta societat... prefereixo ser una solterona lliure. No crec que em casi mai. Soc feliç amb mi mateixa i amb la meua llibertat". Això sí, amb la tranquil·litat d'un final obert en què la Nuri de nou anys decidia convençuda que la Jo "es quedava" amb el professor. Escriptora i feliçment enamorada, així sí que podia ser feminista.

Al capítol "Solteronas y soltería" de *Sangre Fucsia* (2020), pòdcast de Pikara Magazine, dediquen un programa a les dones que s'autodefineixen com a solteres, no tan referint-se a un estat civil, sinó a un "estat mental", un estat on es prioritzen els temps i els espais a una mateixa. Per tant, descartant la possibilitat de fer això mateix quan estàs en parella. En certa manera, com llegim la solteria i el significat que li atorguem, és com llegim i quin significat donem a la parella heterosexual. "Parejocracia" n'hi diuen, a aquest règim de parella imposat. Una "estructura invisible que considera que la parella és l'estat natural de l'ésser humà".

Malgrat això, De Paulo i Morris (2005), destaca que diferents estudis demostren que les persones sense parella s'involucren més en les seves comunitats i s'autodefineixen com a persones completes, autònomes i felices. És possible, doncs, viure la solteria no com un estat de soledat, aïllament i individualisme sinó com un espai d'obertura de llaços, de diversificar vincles i de participació a les comunitats.

He volgut dedicar un espai a la solteria per l'evident estigma que representa, sobretot per a les dones de determinades edats, orígens i creences. Tant a nivell social com a nivell de construcció de subjectivitats. És tan central el concepte de parella, que monopolitza sovint molts dels debats entorn els llaços afectius; siguin aquestes converses a l'entorn quotidià o a l'entorn acadèmic o activista. Així, parlem i pensem sobre com podem construir relacions més sanes dins del paradigma de l'amor romàntic, com viure el poliamor sense caure en les trampes del capitalisme o com "normalitzar" les diverses opcions sexuals centrades en definir-se dins de la parella

En tot cas, el que sembla clar és que la manera com ens definim respecte tenir parella o no – i tots els espais intermedis que poden aparèixer al mig d'aquests dos fenòmens – construeix uns límits i defineix unes possibilitats, és a dir configurem subjectivitats. Seria el que De Lauretis (1987) defineix com "l'experiència", quan trobem un espai entre l'ordre social i un "jo intern".

Tenir o no tenir parella és un element clau en la construcció de la subjectivitat i també en la identitat de gènere, ja que pot acabar determinant l'èxit social. Segons Vasallo (2018), en temps "d'obsolescència programada dels afectes" on acumulem experiències amoroses, el capital sexual contribueix a augmentar el capital social. La "ideologia de parella" respon també a les necessitats dels sistemes capitalista i patriarcal que deixa fora tot el que no és normatiu. Podem pensar en l'exemple de com les dissidències sexuals "s'acullen" millor si es mostren en parella, és a dir, quan es normalitza o s'estandaritza la forma de vida.

Per què, en ple segle XXI - es pregunta Tebenaun (2019) -, les nostres amigues i nosaltres mateixes, amb discursos feministes, independents, etc. seguim necessitant un home que ens miri i ens aprovi (i que, per tant, ens reconegui) i que la idea de felicitat depengui, en gran mesura d'això. La combinació de patriarcat i capital "s'assegura" segons Lagarde (2005) que les dones, a través de l'amor, servim als homes i construïm la nostra existència al voltant de la seva. Perquè, des de la necessitat de sentir-nos estimades i desitjades, sorgeix la necessitat d'aparellar-nos i sembla que només hi ha una manera vàlida de fer-ho.

Lasén i Casado presenten una compilació d'articles que relacionen la telefonia mòbil, les relacions de gènere i els "vincles afectius íntims". Ho fan des del que elles anomenen la sociologia ordinària; en el doble sentit de pràctiques ordinàries de la vida quotidiana (aparentment banals i superficials) i allò ordinari, és a dir, el que es sotmet a l'ordre establert i allò que constitueix aquest ordre. A "Mediaciones tecnológicas. Cuerpos, afectos y subjetividades" (2014) reforcen la importància de la vida quotidiana com un camp vàlid i imprescindible que, a més, requereix d'un acostament i una metodologia específiques.

Aquest posicionament ens permet evidenciar com ens relacionem i conformem les nostres subjectivitats a través de les pràctiques sexo afectives. Les autores accedeixen a la materialització de les relacions afectives a través de les TICs de la mateixa manera que jo ho faig a través de les escenes de les pràctiques ordinàries que observo de cada parella als espais públics. Evidencien els canvis que han succeït en la parella els últims anys, introduint un element clau com el mòbil – element important també en aquesta investigació - i, per últim, fan referència al que això suposa en termes d'espai; el que és privat i el que és públic, la intimitat o els espais definitoris d'una relació.

Casado evidencia les diferències de poder en funció del gènere, disfressades de “molèstia”, “ajustaments” o “diàleg”. És en el “caos del amor” (Beck i Beck-Gernsheim, 2001) en el que han de conuiu la llibertat i els consensos amb una estructura de gènere que “lluny de dissoldre’s, és rearticula”. El que es llegeix com a pactes entre iguals representa finalment un ajustament asimètric entre allò femení i allò masculí que “es reconstitueix a les interaccions quotidianes de parella”.

En una línia que s’aproxima a les teories de l’actor-xarxa (Latour, 2008), Lasén ens parla dels mòbils com “tecnologies de la intimitat”. Ens alerta del difícil equilibri entre el reconeixement i la dependència o la connexió i el control. Justament, aquesta presència virtual que ofereix disponibilitat permanent defineix “les fronteres del territori de la parella” (Lasén, 2014. p.24).

Garcia, en la línia de Lasén, anomena als mòbils “tecnologies de l’amor”, i sosté que reproduïxen i constitueixen el que s’entén per masculinitat en aquest moment i context històric.

Aquestes tensions i reajustaments fan que la quotidianitat requereixi de “revisions” contínues. Varies autores han il·lustrat com les parelles, en el nostre context actual, “gestionen” alguns aspectes del dia a dia de la parella com són l’economia, les tasques domèstiques, la criança, la sexualitat....

Les autores es situen en estudis fets amb parelles o famílies “contemporànies, amb ideal de parella simètrica o amb visió igualitària” (Dema, 2006), “parelles amb ideologia paritària” (Agirre, 2014), i altres termes similars, que ens porten a pensar en els canvis socials que institucions com la família i la parella han viscut a les últimes dècades.

Aquests estudis, basats en entrevistes en profunditat, analitzen la desigualtat i les relacions de poder dintre la parella en el context contemporani.

Dema (2006), per exemple, troba nombroses dificultats en les negociacions entorn als diners amb parelles de doble ingrés (la majoria en l’actualitat). Fins i tot aquelles parelles que tendeixen a models “simètrics” s’enfronten a molts obstacles a la pràctica quotidiana que entorpeixen “la construcció de la igualtat”.

En la mateixa línia, Coria (2021) parla de la “sexuació” dels diners. Fa referència a la distribució dels recursos (econòmics, temps, espais...) a nivell social i dintre de la parella. Ja als anys 80 del segle passat, l’autora diferencia entre la independència econòmica que algunes dones començaven a assolir, amb l’autonomia que els permetria assumir la responsabilitat d’aquests recursos. Defineix l’autonomia com “la posada en escena” d’aquesta independència.

Més enllà de la qüestió econòmica, Agirre ens parla de la gestió de les negociacions que es donen en el marc de parelles definides a sí mateixes com a paritàries, en diferents àmbits com són el repartiment de tasques domèstiques i la criança, la sexualitat, la possessió dels diners i els recursos materials, el temps i l’espai propis i l’equilibri entre la relació de parella i altres relacions sexoafectives. L’autora afirma que el repartiment de tasques i la criança són els àmbits on es centren més les parelles a l’hora de visualitzar-se com a parelles paritàries. Aquesta realitat pot ser deguda al fet que l’estudi és més recent i també a les edats de les participants.

Tot i que tenen marcs epistemològics molt diferenciats, aquests estudis resulten d'especial interès, ja que s'aborda la qüestió de les negociacions com a manifestacions de relacions de poder i tenen en compte aquelles manifestacions més explícites, però també les que estan més ocultes o encobertes.

Retornant als aspectes definitoris en relació al gènere, la sociòloga Hochschild (2008) diferencia entre parelles “igualitàries” i “tradicional”, més en la línia d'aquestes últimes investigacions, i obre una nova definició que podríem ubicar en un espai intermedi. Són les “parelles en transició”, parelles que estan intentant fer canvis en la forma tradicional de la relació, però que solen limitar-se a un intent de redistribució de rols, tasques domèstiques i temps de criança. Malgrat això, el concepte és interessant ja que implícitament ens parla de moviment, evolució i fluïdesa.

Totes aquestes tensions es viuen a l'àmbit emocional i sovint són les dones les que ho poden expressar més a la seva quotidianitat. Per aquesta “hiperemocionalitat” de la qual ens parla Esteban (2004) i que ens permet – o ens exigeix – dedicar molts espais a les converses que giren entorn a aquests conflictes i tensions.

També en els espais mixtes i més quotidians apareixen les tensions que el gènere posa sobre la taula. Potser tant, que arriben a conformar un estereotip que, més que obrir a debats i reflexió, convida a despolititzar i banalitzar el patiment i esgotament que reflecteixen alguns estudis més recents en referència a les parelles heterosexuals (Besoain, 2017; Casado, 2014; Vicente, 2018).

Les dones viuen amb esgotament, però també amb certa resignació “la feina” de mantenir aquest vincle a nivell emocional. Aconseguir “moments bonics”, generar intimitat, augmentar el benestar i la felicitat de l'altra persona (Vicente, 2018) són alguns exemples que, al no rebre contrapartida, reclamen a l'altra part que acaba responant a les demandes d'atenció “gairebé com un sacrifici” (Casado, 2014). Resulta molt interessant també l'apreciació que fa Vicente (2018) sobre algunes noies joves que no volen explicitar enuig o sentir que reclamen atenció, ja que això les retorna a una “posició identitària rígida i tradicional” on no es senten còmodes. Així, minimitzem el pes del gènere, alhora que el reforcem. La parella es converteix en escenari i guió de les opressions de gènere.

2.5. La família

I alguna cosa similar passa amb la família, on es reproduïxen molts dels elements que hem comentat a l'apartat de la parella, en base a l'amor i en base a la pròpia institució.

La família, com altres institucions que semblaven inamovibles, s'ha modificat en les últimes dècades. Malgrat que la família tradicional nuclear segueix sent la predominant, és cert que és un model que està en crisi. Actualment, es reconeixen diferents models familiars (monomarental, extensa, reconstituïda...) i, més al marge de les institucions, cada vegada existeixen i es legitimen més maneres de relacionar-se afectivament.

Lewis (2001) assenyala que s'ha produït una “jubilació progressiva” de les famílies tradicionals. Aquella família que es basava en la divisió estricta de rols i atribucions en funció de les diferències sexuals. Els canvis socials dels quals hem anat parlant en aquest recorregut teòric i que tenen a veure amb el gènere i el patriarcat, lògicament es visualitzen també en els models de família. L'ordre familiar patriarcal ha donat pas a unes parelles més associatives, més consensuals, en definitiva més “modernes” (Casado, 2014). Segons l'autora, són parelles més igualitàries, els seus membres són més lliures i basen els seus acords en la bona entesa i la confiança.

Beck i Beck-Gernsheim (2001) denominen “model postfamiliar” al que està passant al sí de moltes famílies en el nostre context. En aquest model es democratitzen les relacions i, per tant, existeixen noves maneres de convivència, models de criança alternatius o expectatives diferents. Així, els límits d'allò permès, acceptat o possible es van difuminant.

A banda dels canvis mencionats, com la industrialització i la incorporació de les dones al treball remunerat, cal tenir en compte també canvis com l'allargament de la vida, la disminució del número d'infants o l'assumpció de l'ideal d'autonomia individual. En aquest marc, tornen a ser les dones les que reben el pes de les obligacions més tradicionals; organitzen les tasques domèstiques - com veurem a continuació - socialitzen amb l'entorn escolar, atenen persones en situació d'atur o persones grans que cada vegada viuen més anys, fan el seguiment de les activitats extraescolars... (Del Valle, 2003). Per tant, quan es parla de sobrecàrrega en l'àmbit familiar cal tenir en compte què es manté de la vella distribució i quines noves tasques es van incorporant en aquesta societat canviant.

En aquesta investigació, el concepte de família va íntimament lligat a les maternitats i a les paternitats, que ha estat el que ha obert el tema familiar en el sí de les parelles observades. L'inici de la criança sol ser un moment en què s'accentuen les desigualtats de gènere a la parella (Abril, 2015). És el mateix moment que moltes companyes i amigues “entren” al feminisme. Dones alienes al moviment, almenys de manera conscient, veuen, sorpreses, com les desigualtats i les discriminacions s'accentuen malgrat que es veuen a elles mateixes com a persones que han assolit la igualtat en el terreny afectiu, laboral o familiar.

La maternitat i la paternitat, com a representacions socials, històriques i simbòliques que són, es veuen travessades per qüestions subjectives, imaginàries socials i simbòliques. (Serret, 2011). Durant segles, la maternitat ha estat sacralitzada, associada a la omnipotència i percebuda com una virtut que ens acosta a la vida i a la naturalesa (Hernández i Meneses, 2018) i, com a conseqüència, és part del nucli identitari de la feminitat. I, si pensem que la masculinitat es construeix en oposició a la feminitat (Connel, 2000), no ser – no actuar – com les dones es tradueix en no cuidar.

Rich (1996) fa una proposta interessant que separa la maternitat com a institució de la maternitat com a experiència. La institució manté el control patriarcal sobre els poders de reproducció i la relació amb la seva descendència, i l'experiència permetria la possibilitat d'utilitzar aquests poders en favor seu. Això, evidencia l'autora, pot generar ambivalència a les mares ja que no poden assumir un paper de víctima de la cultura patriarcal, sinó que ho han de

reconvertir en coneixement i poder per generar canvis mitjançant la cria d'altres dones, en una estructura cíclica.

Aquesta idea, però, posa sobre la taula la hiperresponsabilització de les dones, alhora que naturalitza el seu paper com a mares. Badinter (2011) qüestiona la universalitat d'aquest instint maternal (posant com a exemple el paper de les dides o de les dones que rebutjaven la maternitat per poder estudiar). L'autora conclou que "l'amor de mare" és un sentiment molt canviant, que no es pot considerar natural, incondicional, ni inamovible. Si bé és cert que en les últimes dècades retorna un model de maternitat intensiva i aquest model es naturalitza i ens remet a la idea arcaica de l'instint maternal (Esteban, 2011).

Hill Collins (1990) parla de les altres mares, les mares socials, per visibilitzar altres experiències, per exemple, el paper que juguen les àvies, les germanes, les tietes, les cosines o altres dones de la comunitat. S'allunya així de la biologia i desvincula la maternitat dels papers dels homes, pares o marits.

És evident que el model "male breadwinner" on l'home de la parella proveïa de recursos i ocupava l'esfera pública, ha entrat en retrocés a favor del model de doble ingrés. Com és sabut, aquest model no va acompanyat d'un doble model també en les cures (Lewis, 2001). Tot i així, es manifesten canvis evidents també en les paternitats, que responen sobretot a una millora del vincle afectiu i més dedicació de temps a les criatures.

Hochschild (1989), però, defensa que l'imaginari cultural d'aquest "nou pare actiu" ha canviat abans que els propis comportaments paternals. I que la relació paternitat/masculinitat es pot contraposar i no ser, necessàriament, excloent. A una conclusió similar arriben Beck-Gernsheim i Beck (2001), "per als homes la paraula *igual* té un altre sentit (en oposició a les dones), consideren compatibles la igualtat de dona i home i el manteniment de l'antiga divisió del treball" (p.43).

L'amor es mostra de manera pràctica al llarg de la vida a través del compromís i de les cures mútues (De Javi, 2012). La parella i la família és un dels espais on mostrar aquestes cures.

2.6. Les cures

"Con su alto grado de ritualización y su poderosa inversión afectiva, las actividades culinarias son para muchas mujeres de todas las edades un lugar de felicidad, placer e inversión" (Luce Giard)

"...asseure's, per fi. Avui, demà i demà passat recomençar el mateix, desgranar la mateixa lletania de preguntes: Què em queda per aquesta nit? Quants serem a taula? i demà, què faré de dinar? El que resulta més dur per a mi es saber què fer! És més que l'execució... El gran problema per mi sempre és saber què menjar en realitat, i això em mata! Això el Paul, per exemple, no ho entén: la història de sempre pensar en això. M'agradaria poder no pensar en la casa, poder fer alguna altra cosa. Arriba l'hora de dinar, què dinem? I habitualment és això, cada dia" (Colette, 1987).

Jo, que gairebé mai cuino per obligació, sento que la cuina és un espai de cures. A les amigues, als amants, a les parelles, a la família. Impossible no pensar en les meves àvies en llegir aquest relat de Colette, nom fictici que Giard (1996) atorga a una de les dones que entrevista al seu estudi per parlar de les “arts-de-cuinar”. Recordo dinar a casa d’una iaia i de l’altra, i recordo - quan ja era més gran - la meva àvia preocupada i avorrida de pensar què fer cada dia. No li molestava cuinar, de fet, crec que li agradava, i jo aprenia, mirant i fent, tot el que elles feien com una rutina inqüestionable. Efectivament, la feina real era pensar. Jo dinava sola per poder entrar a l’escola mentre ella acabava de prepara el dinar de la resta. I demà, què farem? em deia amb un plural majestàtic absurd. Jo estava concentrada gaudint del plat i de la sèrie i no em passava pel cap que això pogués ser una preocupació. Tampoc ara ho és, però la puc entendre, a ella i a totes les dones de la seva generació; què agrada a cadascú de nosaltres, no repetir àpats per evitar queixes, els horaris de feina i d’escola i “que no es passi l’arròs”, comprar coses bones sense passar-se que “els diners se’n van amb el menjar”, complir amb els rituals catòlics dels divendres... una feina. No pagada i mal agrada. Perquè la feina, en realitat, no era cuinar; era mantenir l’ordre, protegir, acollir, estimar.

Els feminismes han treballat per introduir a les agendes polítiques, científiques i socials temes tan importants com la vida quotidiana, les cures, els afectes o les emocions; temes fonamentals per a la salut psicològica i social, i per al benestar individual i col·lectiu. Històricament, aquests temes s’han relegat a l’esfera privada i s’han associat a la feminitat, i, d’aquesta manera, se n’ha disminuït el seu valor i se’ls ha apartat de les ciències (socials) com a objecte d’estudi.

Els espais productius i de cura, tradicionalment femenins, han estat permanentment oblidats en les lluites polítiques, obreres i socials. La distribució desigual de la feina i la separació dels treballs productius remunerats (associats a la masculinitat i a l’espai públic) dels treballs reproductius (associats a l’àmbit privat i a la feminitat) es consolida al llarg del segle XIX com a conseqüència de la progressiva industrialització i el triomf del capitalisme.

Malgrat les resistències a la incorporació de les dones a les feines remunerades, a poc a poc, la feina fora de la llar passa a ser un dels emblemes de les lluites feministes en el context de l’Europa occidental, amb l’objectiu d’acabar amb la situació de dependència econòmica de les dones. S’inicia així l’anomenada doble jornada, que obliga les dones que vulguin o hagin de treballar fora de la llar a seguir mantenint el treball reproductiu i de cures.

Aquesta exclusió de les dones d’allò públic, que s’inicia amb la industrialització, consolida l’organització social que associa els homes al poder i a l’autoritat i a les dones a la dependència, la submissió, i la família. (Martín-Palomo, 2008). És així com les tasques domèstiques de cura recauen exclusivament en les dones i així es manté l’ordre social, la divisió sexual del treball i la reproducció de les desigualtats. Cal remarcar, però, que aquesta distribució era més una norma social que una realitat, almenys per a algunes dones. Moltes dones cobrien la part reproductiva, però alhora ocupaven algun tipus de treball assalariat (Pérez Orozco, 2006). No podem oblidar la importància d’evidenciar la divisió sexual del treball, però cal recordar que això va provocar una universalització de les experiències de les dones blanques i burgeses al conjunt de la població femenina.

Les cures, sostenidores de l'ordre social

L'entrada de les dones a l'àmbit laboral, així com els canvis i les expectatives en el seu desenvolupament personal (Martínez i al., 2016) han comportat modificacions en l'organització i la distribució de tasques. A finals del segle passat, s'amplia progressivament el concepte de cures. Més enllà de les tasques domèstiques, es comença a parlar de les cures com a sostenidores de l'estat econòmic i social, com a responsabilitat social i com a base per al sosteniment de la vida.

Malgrat tot, les tasques domèstiques i de cures no són encara reconegudes socialment ni considerades fonamentals per al benestar social. Sovint, són tasques invisibilitzades que recauen només en una part de la societat; la part més oprimida, dones, pobres, racialitzades, migrants.

En l'actualitat, comptem amb nombroses definicions de cura que provenen de diferents disciplines, com l'antropologia, la sociologia, la psicologia o l'activisme, i que van des de les cures més assistencials fins una cura que reflexa l'acompanyament, l'afecte o les cures col·lectives.

Comas d'Argemir (2014) defineix la cura com "el conjunt d'activitats dirigides a proporcionar benestar físic, psicològic i emocional a les persones". En la mateixa línia, Torns (2008) delimita les tasques domèstiques a "aquelles activitats que tenen com a objectiu atendre i cuidar de la llar i de la família, proporcionant benestar quotidià als seus membres".

Partint d'aquesta base, és obvi que no podem centrar les cures només en els aspectes materials, sinó que, com afirma Iza (2008), s'han de tenir en compte altres aspectes, com els aspectes subjectius, morals, emocionals i relacionals. Thomas (1993) també aposta per aquesta complexitat ja que evidencia les múltiples dimensions que operen a les cures: la identitat social de qui cuida, de la persona cuidada, l'àmbit social en el qual s'ubica la relació, així com la relació asimètrica entre unes i altres.

És molt important ressaltar les últimes dimensions que assenyala l'autora; l'àmbit social en el qual s'ubiquen les cures i les relacions asimètriques entre els gèneres. Les relacions de poder operen en totes les relacions, i en les relacions cuidadora-cuidada s'expressen sovint en la seva vessant més crua i injusta. Gallego (2017) defensa les cures com un deure de tota la societat. Així, les cures no poden ser una elecció. I, malgrat tot, "pels homes, no cuidar no és una elecció, és un privilegi". Un privilegi de gènere i de classe que intersecciona i genera opressió i precarització econòmica i social.

No oblidem que l'associació família-dona-cures és fruit d'una articulació de les estructures de producció i reproducció en un context capitalista. I és en aquest context on es genera la crisi de cures. Els canvis en els models familiars, les resistències de gènere i el sistema capitalista que empeny a buscar solucions individuals, ens porten al fet que les necessitats de cura que en el model social tradicional estaven garantides, ara estiguin en risc (Martínez i al., 2016; Pérez Orozco, 2006; Precarias a la deriva, 2004).

Degut als canvis socials de les últimes dècades, als països del nord global, la reproducció de la vida s'ha fet insostenible i no s'ha assumit ni per part del Mercat ni per part de l'Estat. Una de les respostes que s'han donat, tant a nivell públic com privat, és l'externalització de les tasques domèstiques en altres dones, d'altres edats i sense càrregues familiars o, majoritàriament, dones migrades del sud global que, a la vegada, estan deixant d'assumir tasques de cures de persones en els seus països d'origen. Tasques que allà queden relegades a altres dones. És el que Hochschild (2008) ha anomenat “cadena global de cures”. La sociòloga també crea el concepte “Imperialisme emocional” per referir-se a la dinàmica occidental d'extreure recursos afectius de la resta del món. I això reforça la idea de la impossibilitat de separar les cures dels afectes, siguin aquestes remunerades o no.

En aquest escenari, les qualitats associades a la feminitat tradicional; capacitat de sacrifici, responsabilitat, paciència o empatia; es compren i es venen en el mercat de treball. Hochschild (2008) parla de les cuidadores, professores d'educació infantil o les assistents de vol, exemplificant així com una treballadora ha d'oferir, no solament força, capacitats i coneixements, sinó també les seves emocions. Les característiques que pertanyen a l'esfera emocional, com les cures i els afectes, són aprofitades i explotades al mercat de treball. Parlem d'unes transaccions que succeeixen a l'esfera pública, vegem a continuació com es trasllada al context de l'esfera privada.

El poder dels afectes

Krmpotic y De Ieso (2010) afirmen que la noció de cures abasta tant les cures materials com les immaterials, i implica un vincle afectiu, emotiu i sentimental. Suposa, a més, una relació entre la persona que ofereix la cura i la persona que la rep, consolidant un esquema d'obligacions mútues basat en la reciprocitat.

La necessària incorporació dels afectes a la investigació de les cures (Hochschild, 1979, 1990; Murillo, 2003; Del Valle, 2003; “Precarias a la deriva”, 2004) obre una nova perspectiva per contemplar aquest fenomen més enllà de la redistribució de les tasques i els usos dels temps.

Un exemple d'aquests estudis és la proposta de Salazar (2001) que introdueix la vessant afectiva, emocional i moral. És una proposta que permet analitzar les cures en diferents dimensions; els materials, és a dir, aquells relacionats amb l'oferta i el consum de serveis dintre de la llar; els morals, aquells relacionats amb la disciplina, la socialització de les criatures, el sentit del deure i la responsabilitat; i els afectius, on s'introdueix la dimensió emocional de les relacions familiars (la qualitat humana, la preocupació per l'altre, l'amor, el ressentiment, i també, les tensions, els conflictes i la violència).

Tal i com expliciten Esteban i Távora (2008), el poder afectiu es diposita en les dones, per exemple a l'hora d'establir una relació. Aquest aspecte contribueix a que les seves relacions íntimes siguin la principal font per construir les seves identitats. Així, quan apareixen les tensions, això ataca directament la identitat de les dones i la construcció del model de parella i família. Burin (2003) és més contundent encara, i estableix com a causa per explicar

l'adjudicació del poder dels afectes a les dones, la de sostenir i garantir les cures dels homes “per a ells, el poder racional; per a elles, el poder dels afectes”. I que es tradueix en temps afectiu, un temps fora de la lògica de mercat, temps vinculat al món de la vida (Murillo, 2003) que allibera al mercat i a l'estat de l'assumpció de la responsabilitat en les cures ja que ho diposita al poder d'allò afectiu.

Benlloch (2003) parla directament de la responsabilització en la gestió dels afectes, Biglia i San Martín (2007) ho exemplifica amb el rol de la maternitat, en com es construeix sobre la identitat “adequada” de les dones. El mandat de gènere, ens diu, ens exigeix experimentar la maternitat i les cures dels altres només de forma positiva, sense mostrar cap indicatiu d'ambivalència. Fallar en aquest rol estarà penalitzat socialment i complir-lo estarà desvaloritzat. Al cap i a la fi, sembla que qualsevol pot cuidar, qualsevol pot ser mare.

La capacitat (expertesa) de cuidar els i les altres ha estat tradicionalment associada al gènere femení. De la mateixa manera, el sacrifici, la tendresa, la consideració o l'anticipació al desitjos dels altres, són aspectes que potser ens semblen allunyats del discurs més actual de la igualtat, però que, a les pràctiques quotidianes, són subjacents a les tasques de cura. Tot això xoca, a més, amb la subjectivitat masculina tradicional, construïda per uns aspectes que afavoreixen l'individualisme, la competitivitat, l'autovaloració personal o la prioritització a l'hora de realitzar els desitjos propis (Fernández, 2009:p89).

Resulta fàcil situar-nos en un escenari de negociació permanent, frustracions, tensions o fins i tot baralles, quan aquests models es troben en una parella heterosexual. Escenes que apareixen sovint en la quotidianitat de les vivències de les parelles del nostre entorn. Les cures són un aspecte que genera debat i discussió. Les tensions generades als “actes de cura” entre els membres d'una parella o cap a les criatures i el seu entorn més proper són, moltes vegades, font de conflicte intern a la pròpia parella i són, també, objecte de debat públic.

Vicente (2018) defineix les dones com a especialistes en la vida privada i, com a tals, cobreixen les necessitats en aquest àmbit. De vegades, de forma anticipada, sense que hi hagi demandes expresses per les persones que rebran aquesta cura. Així, se sosté un model de parella i de família que cada vegada es posa més en qüestió, però que segueix dipositant en les dones la responsabilitat del seu perfecte funcionament.

Aquesta responsabilitat es podria traduir en el que Hochschild (1979, 1990) defineix com a treball emocional, una feina que consisteix en modificar el grau o la qualitat d'una emoció o sentiment, tant les pròpies com les de les altres. Entenent, com hem vist en apartats anteriors, que culturalment existeixen normes socials que regulen què, quan, com i quant hem de sentir.

Cuidar té a veure amb la mirada. “Descuidar, oblidar, no tenir miraments...”, tot allò oposat a la cura, “Como vaya yo y lo encuentre...” titula Gallego (2020) a un recorregut per les pràctiques de cura i la revalorització de les experiències de les dones andaluses. Les que cuiden són les que miren més enllà, afirma l'autora, i qui no cuida – les privilegiades, els homes – oculten i invisibilitzen aquests treballs de cura. “Hi ha més estigma entorn a les que cuiden que entorn a qui no ho fa” afirma, rotunda, l'autora.

Els usos dels temps i les cures

I com es tradueix tot això a la quotidianitat de les dones i els homes que conformen famílies? Segons l'enquesta dels Usos dels Temps de l'Institut Nacional d'Estadística, les dones que tenen feines remunerades dediquen una mitjana de 3 hores i 47 minuts a activitats de la llar i la família, respecte les 2 hores i 21 minuts dels homes, cosa que representa una diferència de més de 9 hores setmanals. Malgrat que aquestes diferències es van escurçant a mesura que passen els anys, es necessari obrir un debat que vagi més enllà - Què es comptabilitza i què no es té en compte, com es mesura i en quins termes i com es pot redistribuir.

Perquè, tal i com comentàvem a l'inici, aquest temps comptabilitza les tasques visibles, logístiques, que comporten una acció, però no té en compte totes aquelles taques més invisibles, que requereixen responsabilitat organitzativa i que impliquen una major responsabilitat afectiva. És necessari pensar, doncs, en la dificultat de visualitzar-ho i, per tant, de quantificar els costos econòmics i socials que impliquen aquest tipus de cures. Podem fàcilment quantificar el temps i l'esforç de realitzar una tasca domèstica com anar a comprar, però ens serà impossible comptabilitzar com s'ha fet aquesta llista, qui l'ha pensat, apuntat i planificat. Qui, mentre treballa, ha recordat que falta això o allò a casa i se n'ha fet càrrec.

Aquests petits actes, que no són quantificables, assumeixen una càrrega afectiva i emocional. Per tant, si no volem cometre una injustícia cap a aquestes accions que sostenen la vida (Pérez Orozco, 2006) i cap a qui els realitza, cal canviar la mirada sobre les cures.

Plantejo, a continuació, algunes de les propostes des dels feminismes per evidenciar la complexitat d'aquesta tasca. Les dues primeres fan referència a com posar en valor les cures i la tercera situa les cures en el terreny de la interdependència i la vulnerabilitat.

Mentre Federici (2018) parla de la importància d'assignar un salari a les tasques domèstiques; Segato (2020) ens planteja que hi ha una part que pot ser assalariada i una altra part que és impossible de remunerar. Proposa que sigui a través d'altres mecanismes que "es protegeixin i es resguardin" aquestes tasques. Totes dues aposten, això sí, per considerar la cura com un acte polític; no només en l'àmbit estrictament íntim i afectiu, sinó a l'esfera pública; amb les companyes de feina, amb les veïnes, a les assemblees, als barris.

Per altra banda, cal abandonar el binomi dependència - autonomia que ens situa en un escenari on la centralitat recau en les persones que – aparentment – no necessiten cures i situar-nos en el plànol de la interdependència (Pérez Orozco, 2006), pensat també com un contínuum en el que totes les persones necessitem les cures per sobreviure, això sí, en diferents graus i dimensions. Parlar de cures és parlar de les necessitats diàries de totes les persones, perquè el que és *normal* es la dependència i la vulnerabilitat, no la independència (Comas d'Argemir, 2014).

Bloc 3. La mirada de la cotidianidad

2.7. La vida cotidiana

*“La historia de un día engloba la historia del mundo y la de la sociedad”
(Lefebvre 1972)*

De Arica a Punta Arenas

Es tarde, ya es de noche en Barcelona y me dispongo de nuevo a conectarme. Una camiseta “presentable”, un poco de polvos en la cara y lista. Lista para abrir esa ventana al mundo en que se ha convertido la virtualidad en tiempos de pandemia.

Esa ventana, que forma parte ya de nuestra cotidianidad, me lanza un mensaje “el anfitrión le permitirá conectarse en unos momentos”. Y, efectivamente, en pocos segundos se abre una pantalla que me recuerda un país, un idioma, una identidad. Una realidad que conocí hace apenas un año y a la que volveré tan pronto como me sea posible.

Saludos afectuosos, sonrisas; complicidad a pesar de la distancia. María José³ presenta las sesiones a las compañeras que se incorporan hoy y, aún un poco desconectada, escucho que “este es un espacio para acompañarnos en el pensamiento”. Así sí, recuerdo que pensé un tanto emocionada.

Y con las imágenes que presentan las compañeras para relatar sus investigaciones, me voy al museo de la memoria, a los murales de Valparaíso, a los barrios de Santiago... Y es que, mucho más allá de los aprendizajes compartidos en cada sesión, de la importancia y la teorización de la cotidianidad, de los autores y autoras más clásicos o más contemporáneos; escucho cómo y qué significa eso de hacer memoria histórica, aprendo sobre el significado y el devenir del estallido de octubre - “No son 30 pesos, son 30 años”- y recuerdo las luchas allí vividas y compartidas, especialmente la lucha de las compañeras feministas el 25 de noviembre. Ese 25 de noviembre.⁴

La lucha feminista quiere poner la vida en el centro; los cuidados, los afectos, los cuerpos. Para ello, hay que poner atención a la cotidianidad. El lema “lo personal es político” consigue, ya en la segunda ola del feminismo, politizar la vida privada, asociada tradicionalmente a la femineidad. Es el espacio de la cotidianidad el que nos permite ver “la cara concreta del poder” (Foucault, 1994). El poder actúa también, nos recuerda el filósofo francés, en espacios tradicionalmente excluidos de la política, e insiste en la importancia de las relaciones de poder

3 María José Reyes Andreani es profesora en la Facultad de Ciencias Sociales de la Universidad de Chile, coordinadora del Núcleo Vidas Cotidianas en Emergencia y, para el caso que nos ocupa, mi tutora y acompañante en la aventura académica chilena.

4 <https://www.youtube.com/watch?v=aB7r6hdo3W4>

como productoras y reguladoras de las prácticas cotidianas, por ejemplo, en las diferentes formas de amar, de bailar o de manifestarse.

En este entorno, cuando la lucha ocupaba la cotidianidad de las chilenas y chilenos, pude empezar a concretar y compartir aquello que ya sospechaba sobre la importancia de la cotidianidad. El Núcleo Vidas Cotidianas en emergencia de la Universidad de Chile, reúne “un conjunto de investigadores/creadores que, provenientes de diversas disciplinas - sociología, psicología, antropología, periodismo, filosofía, etnomusicología, artes visuales y escénicas- conforman un Núcleo de experimentación teórica y metodológica sobre los puntos de articulación entre el oficio de investigar y el oficio de crear, en tanto formas de decodificar vidas cotidianas en emergencias”. Con ellas, con las universidades cerradas primero por el estallido y después por la pandemia, empecé a trabajar en lo teórico y lo práctico de la cotidianidad. Y lo hice recorriendo el país de norte a sur, de Arica a Punta Arenas.

La vida cotidiana como espacio de agencia y cambio

Los relatos que hemos leído hasta este punto, y los que vendrán, son todos fruto del reflejo de mi vida cotidiana, ese espacio “donde se entremezclan rutinas, saberes, afectos y relaciones” (Reyes, 2015). He intentado transmitir una realidad que “subjetiva e intersubjetivamente he vivenciado como aquello que *realmente* me sucede” (Berger y Luckmann, 1967), que es “mi mundo próximo” (Heller, 1970) y, por lo tanto, “los espacios y tiempos concretos en los que se define mi forma y modo de vida” (Lechner, 1988). Estas son algunas definiciones que aparecen en la introducción del libro “Vidas cotidianas en emergencia. Territorio, habitantes y prácticas” en el que Reyes, Arensburg y Póo (2016) hacen un recorrido por esas vidas “en emergencia”⁵ en el contexto del barrio de La Legua, en Santiago de Chile.

Canales (1995), desde la sociología, nos plantea la cotidianidad como un conjunto de vivencias que están dentro del dominio subjetivo. Afirma que no son los hechos los que son cotidianos, sino que es la propia vida. La vida cotidiana es una “esfera de realidad para un sujeto”, es decir, un mundo de obviedades en el que todo está situado ya en el lugar que le pertenece. La reproducción social de todo ello como real y verdadero provoca que las acciones cotidianas sean legitimadas como correctas o justas. Así, afirma “La cotidianidad es el producto de un trabajo de definiciones compartidas de lo que estableceremos como la realidad y, una vez hecho, deviene la realidad objetiva(da) en la que nos movemos”. Este planteamiento resulta interesante para esta tesis ya que, al igual que sucede con el género, la vida cotidiana se convierte en una mirada, en un punto de vista sobre lo que queremos observar.

Sin embargo, podría suponer un riesgo en tanto que podríamos “aceptar las cosas y las instituciones como *dadas definitivamente*, tal como son, y olvidar su *génesis*”, tal como alerta

5 Entendiendo este concepto en una doble acepción. Por un lado, las vidas en emergencia son vidas donde las incertidumbres e inseguridades pasan a ser una constante, donde lo habitual es la transgresión. Por otro lado, son vidas “que tienen la potencia de crear y producir, es decir, de hacer emerger”. (Reyes, 2016)

Heller (1970. p.184). A pesar de ello, ni Canales, ni Gianini cuando afirma que la vida cotidiana es “aquello que pasa cuando no pasa nada”, pretenden desmentir la importancia de “los pequeños actos” del día a día, así como la capacidad de agencia para la conformación del orden social.

Esta capacidad de actuar en el mundo la relata Alfred Schütz (1962) que sí contempla la vida cotidiana como un ámbito de estudio, planteando que el “mundo de la vida cotidiana” nos preexiste, así cuando llegamos a este mundo llegamos a un orden que nosotras deberemos experimentar e interpretar. En sus palabras, este mundo es “escenario y también objeto de nuestras acciones. (...). Actuamos y obramos no sólo dentro del mundo sino también sobre él”.

Reyes relata en sus investigaciones sobre las políticas de memoria en el contexto chileno actual que, a partir de la vida cotidiana, no solo se reproduce la estructura social (Heller, 1970), sino que también se constituye un orden político-social (Reguillo, 2000), los sujetos “se hacen un espacio, afirman y firman su existencia como actores y autores” (Ibidem, p. 79).

De nuevo volvemos al orden social, esta vez contemplado desde el discurrir de la cotidianidad. Como espacio privilegiado de observación, la vida cotidiana nos permite pensar mecanismos muy concretos para sortear las estrategias de control y opresión en nuestro día a día.

“Artes de hacer” o cómo subvertir desde los actos cotidianos

Me centraré ahora en algunos de estos mecanismos, que parten de las definiciones hasta ahora planteadas. Por un lado, “estrategias” que plantea Goffman en su enfoque dramaturgico de la vida cotidiana y por otro, seguiremos a De Certeau - junto con sus discípulos Giard y Mayol – desde las “tácticas” que empleamos en la cotidianidad y que ejemplificarán en diferentes espacios como las distintas “artes de hacer”, que serían formas de usar lo ya producido en diferentes contextos.

Ambos autores guardan semejanzas con Foucault y Butler en el sentido de pensar la identidad como resultado de una performance que se constituye en base a las relaciones de poder.

Fuentes (2018) en el blog “El rumor de las multitudes”, de El Salto Diario, considera “Internados” de Goffman (1981) un antecedente de la obra del filósofo francés “Vigilar y castigar” (1983). A pesar de las semejanzas, no hablo aquí de las instituciones totales, sino que me centraré en las estrategias de actuación que plantea el autor desde el interaccionismo simbólico, principalmente en “La presentación de la persona en la vida cotidiana” (1959), obra que resulta de especial interés por estar centrada en las descripciones de las interacciones “cara a cara” y por legitimar la vida cotidiana como campo de estudio de la sociología.

El autor nos permite comprender tanto el nivel macrosocial - el institucional -, el que genera las estrategias, como el nivel microsocia, el que nos habla de las actuaciones de los individuos. A nivel microsocia, resultan de interés las prácticas que define cuando los sujetos interactúan y, sobre todo, cuando aparecen disrupciones en esa relación. En función de cuando suceden, utilizamos “prácticas preventivas” para que no tengan lugar estas disrupciones o las “prácticas

correctivas” para cuando no lo hemos podido evitar. Y en función de quién las lleva a cabo, diferencia las “prácticas defensivas” si es el actor el que las pone en práctica o las “prácticas protectivas” si es la audiencia – el público – quien las actúa. Me parece interesante también poner en el centro los “rituales” como espacios desde los cuales transmitir información significativa para otros. Los rituales, para Goffman, son parte constitutiva de la vida cotidiana y ordenan nuestros actos y gestos corporales.

Todo ello resulta de interés para evitar la sanción o el castigo y adaptarnos a los distintos “decorados sociales”. Porque, al fin y al cabo, defiende el autor “A un individuo, como actuante, no le preocupa el problema Moral de cumplir esas reglas, sino el problema Amoral de fabricar una impresión convincente de que las está cumpliendo.” (p.267).

De Certeau, por su parte, como gran lector de Foucault (Rodríguez 2009), asume sus postulados respecto de las dinámicas de las sociedades disciplinarias. En “La invención de lo cotidiano” (1990), construye teoría desde las prácticas cotidianas, no desde el punto de vista de las instituciones como hiciera Foucault, sino *de y desde* los sujetos. Cómo, se pregunta, desde los actos cotidianos, los sujetos podemos hallar “fugas” en los dispositivos de control, qué prácticas desarrollamos y cómo dejan marca en el sistema. En realidad, pues, no somos los sujetos los que interesamos a De Certeau, sino las operaciones que hacemos en nuestro día a día.

El autor defiende que la vida cotidiana no se rige por fines trazados de forma planificada - como lo haría una institución - sino por acciones tácticas; esto es, realizamos cálculos y estimaciones sobre la marcha, en función de un objetivo. Y así, cuando hay que enfrentar algo inesperado en la cotidianidad, surgen *tácticas* que reproducen, pero que también subvierten, las lógicas de poder y control. A nivel institucional, son las *estrategias* las que operan para mantener esas lógicas, así medios de comunicación, la academia, o cualquier institución tienen la capacidad para elaborar discursos desde una posición privilegiada de poder.

Cuando De Certeau, Giard y Mayol (1996) aterrizan esta teoría en aspectos cotidianos como cocinar o habitar la ciudad, relatan una suerte de actividades ocultas en las prácticas cotidianas, lo que llaman “artes de hacer”. Estas actividades, lógicamente, solo son observables a través de las operaciones. Son prácticas “ligeras y silenciosas, obligadas a adaptarse a las circunstancias cotidianas y a las restricciones del sistema” (Rodríguez, 2009)

Quizá nos debamos plantear si realmente estas tácticas, estas artes de hacer, son siempre (intencionadamente) subversivas o si más bien juegan un papel práctico, utilitario. Y otra alerta necesaria, cuándo estas prácticas se institucionalizan, ¿dejan de ser táctica para servir a una estrategia?

Apunto una última propuesta teórica que nos permitirá enlazar con los usos de los espacios y los tiempos en nuestra cotidianidad. Humberto Giannini (1987) nos habla también de la potencia de la vida cotidiana en la subversión del poder establecido y aborda lo cotidiano desde un planteamiento topográfico (espacio/temporal). El filósofo chileno traza las pequeñas transgresiones cotidianas que permiten situarnos en un espacio y tiempo concretos. Estas transgresiones son aparentemente insignificantes y suelen transformarse en hábito, rutina o

norma, en la medida que permiten orientar de nuevo la acción. Veamos cómo los espacios (o lugares) y los tiempos marcan nuestra cotidianidad.

La cotidianidad se vive en espacios próximos y conocidos, espacios que deberían ser de confianza y seguridad, pero que no siempre lo son. La pareja, como institución, también habita y conforma un espacio propio.

A veces pensamos en aquello cotidiano como lo íntimo, quizá lo que pueda pasar en el hogar. Sin embargo, y al mismo tiempo, somos seres sociales que compartimos tiempos y espacios a diario. Ciertamente, es en estos espacios donde hacemos nuestra intimidad más accesible. Nuestros actos cotidianos esconden una complejidad que, a menudo, pasa desapercibida. Y, en ocasiones, olvidamos lo social que puede llegar a ser nuestra intimidad. Reflexiono a continuación sobre lo íntimo, lo público y lo privado, en un intento de romper dicotomías y pensar en términos de fluidez y movilidad.

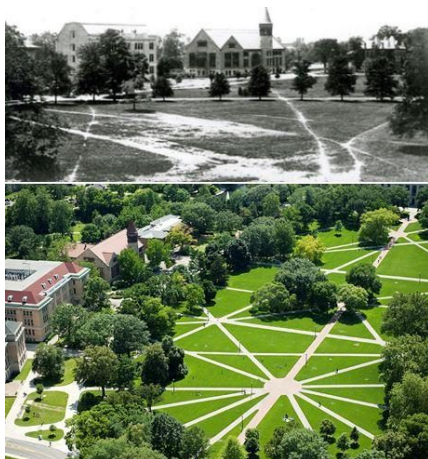
2.8. Los espacios y los tiempos

El género de los espacios

Tradicionalmente, los espacios públicos se han asociado a la masculinidad, así como los privados a la feminidad. Muchos espacios tienen una marca de género evidente; la cocina, el parque, la cancha deportiva... Sabemos que la arquitectura y el urbanismo responden a unas necesidades generizadas y que marcan los usos de los tiempos y los espacios. Responden a las necesidades de un sistema capitalista cada vez más agresivo.

Esta dicotomía público-privado, que cada vez se va diluyendo más debido a los cambios socioeconómicos y que se ha intensificado (o visualizado) a raíz de la pandemia, resulta de especial interés en el ámbito de la pareja. El mundo de la pareja se ha conformado en la intimidad – los trapos sucios se lavan en casa – a pesar de que las normas que la rigen son eminentemente públicas (sociales).

Retomando a De Certeau (1990), podemos ejemplificar estos espacios normativos escogiendo un espacio paradigmático como es la ciudad. La ciudad responde conceptualmente a una estrategia, un espacio diseñado “desde arriba” que produce normas y textos. Recordando la dupla estrategia-táctica, la ciudad – como concepto – respondería a una estrategia desde el punto de vista urbanístico (los mapas, los horarios, las normativas...). Si aterrizamos en el espacio donde habitamos los sujetos – la ciudad vivida – aparecen “los intersticios”, esos espacios en los que se nos permite operar, donde jugar con las reglas, hacer un uso de la ciudad que, ciertamente, se ve influenciado estratégicamente, pero con capacidad de interferir en él.

Universidad de Ohio. Ejemplo de aplicación de “los caminos del deseo”.

Los espacios y los tiempos, lugares de cotidianidad y cambio

Estas interferencias - este modo de subvertir - no son totalmente libres, nos advierte De Certeau (1990). Las posibilidades de cambio son reales en función de cómo vivamos esa ciudad, y de las características de género, clase, identidad, origen, debemos añadir. Y también, en función de si vivimos esa experiencia “en pareja” y a “qué tipo” de pareja respondemos.

Como señalaba en el punto anterior, Gianini (1987) nos hace una propuesta espaciotemporal para hablar de “esta cotidianidad en la que estamos desde siempre”. La propuesta *domicilio - trabajo - calle* del autor, nos facilita unas categorías que nos permiten interpretar lo cotidiano, más que tomarlo como lugares (topos) reales y concretos. Podemos relacionar entonces la topografía de lo cotidiano con la experiencia del cuerpo ¿Hasta qué punto las categorías de *domicilio, trabajo y calle* resultan lugares espacialmente ubicables y hasta qué punto pueden resultar experiencias? Son esos espacios en los que vivenciaremos las rutinas, los que nos marcarán las trayectorias y los que nos permitirán ejecutar pequeñas transgresiones que se convertirán en hábito, en rutina.

Los planteamientos de Gianini (1987) resultan de interés para esta tesis en la que circulamos, entre otras, por las calles, domicilios y trabajos de las participantes. La calle tiene límites, tiene unas reglas. Es un medio de circulación y, a la vez, un espacio de transgresión (y trayectoria). El domicilio, no como un habitáculo, sino como el lugar donde regresar. Y el trabajo, contemplado desde esta visión amplia hacia la que nos empuja el capitalismo y el patriarcado; el trabajo de las relaciones afectivas o los trabajos de cuidados.

Lefebvre (1972) afirma que el espacio es un simple soporte de la vida que no tiene ningún papel mayor en la sociedad. Sin embargo, sí reconoce que el espacio es social, es decir es un producto de la sociedad. La noción de producción del espacio implica, en términos de dominación capitalista, que los espacios que conocemos no son el resultado de una evolución “natural”, sino social de la humanidad. Las transformaciones del espacio corresponden a voluntades ideológicas históricamente situadas. Lo que Gianini (1987) ha llamado *espacio*, él lo

denomina *lugar*. El lugar es “un entramado simbólico que otorga sentido a las preferencias y elecciones de los participantes, sirve como elemento para la articulación de la identidad de los individuos a partir de la significación de los espacios (físicos), tiempos, rutinas y experiencias, facilita la diferenciación e integración grupal en la conversación misma”.

También De Certeau (1996) coincide en esta propuesta. Así, el lugar señala un “orden según el cual los elementos se distribuyen en relaciones de coexistencia” y el espacio es “el efecto producido por las operaciones que lo orientan, lo circunstancian, lo temporalizan y lo llevan a funcionar como unidad polivalente de programas conflictuales o de proximidades contractuales” (1990; p.129).

El tiempo será lo que permita que todos estos cambios, estrategias y movimientos adquieran sentido. Pasado, presente y futuro se entremezclan en las experiencias afectivas y sociales.

Recordar el pasado implica que, o bien reproducimos el orden social existente, o bien aparece un cuestionamiento, disensión y/o modificación de éste. (Reyes, Muñoz y Vazquez, 2013).

Es impensable pensar la vida cotidiana y olvidarnos de la dimensión temporal. Así lo afirma Schütz (1964) que nos invita a situar históricamente nuestra experiencia para comprenderla. El tiempo trasciende nuestra vida cotidiana. Lo ejemplifica el autor con diversas dimensiones del tiempo; el fenómeno de la espera, los interludios, dar sentido a las experiencias revisando el pasado, o incluso la experiencia de tener un día a día, es decir, la consciencia de una misma.

En un plano más concreto, Gianini (1987) diferencia el tiempo de trabajo del tiempo de reposo. Así como en los espacios nos propone la trayectoria, en su planteamiento espaciotemporal afirma la existencia de una circularidad cronológica. Así, si el domicilio supone el lugar de regreso i de reflexión, será el domingo, a nivel simbólico, el día que nos permite volver a una misma. Una especie de refugio representado por un momento temporal y espacial. Las dificultades son evidentes; ¿cómo diferenciamos en la sociedad posmoderna los tiempos de trabajo y de reposo? ¿en qué tiempos situamos el amor? En todo caso, la reflexión sobre con quiénes compartimos “nuestros domicilios y nuestros domingos” será interesante para ver qué momentos espaciotemporales nos permiten *volver* a nuestra subjetividad.

3. QUAN EL COM ÉS TAN IMPORTANT COM EL QUÈ. Reflexions metodològiques per acompanyar la quotidianitat.

Acompanyar ruptures, veure carícies, somriure amb els rituals, envejar la complicitat, seure a fer una cervesa i a conversar sobre “altres” parelles, ser l'única sense parella de la taula... Observar baralles, escoltar converses, sentir enveja. O alleujament.

Qui em coneix bé sap que soc curiosa i tafanera de mena, qualitats o defectes - depèn de com es miri - que esdevenen virtuts quan una vol fer ciència observant, interessant-se per allò que passa al seu voltant. Observar, escoltar amb atenció i fer safareig... allò que les dones feien mentre feinejaven i que van esdevenir en espais de cura i de generació de coneixements.

Com diuen Hammersley y Atkinson (1994), la manera d'acostar-nos a allò que ens passa - a allò que vivim - i de donar sentit a les coses que fem a través de l'etnografia, és molt semblant a la manera com ho fem a la nostra vida quotidiana; observant utilitzant el sentit comú, deixant-nos sorprendre, allunyar-nos i apropar-nos d'allò que ens envolta per, d'aquesta manera, entendre millor què està passant... Els autors no ho plantegen només com una qüestió metodològica, sinó que ho valoren com un fet “existencial”. Per tant, no és que sigui impossible escapar del món social per després estudiar-lo, sinó que, “afortunadament”, no és necessari. Així doncs, el que he fet a les observacions no s'allunya massa del que faig a la meua vida quotidiana, abans i després dels mesos de treball de camp. Talment com una observadora de la vida quotidiana que observa des de la pròpia quotidianitat.

També sap la gent que m'envolta que, malgrat que pugui semblar el contrari, soc poc flexible, un pèl rígida, fins i tot. No m'agraden els canvis, ni les sorpreses d'última hora. La flexibilitat i la capacitat d'adaptació, aquesta més “entrenada”, és imprescindible si es vol fer una tesi de caire qualitatiu; les decisions preses “sobre la marxa”, els canvis en el treball de camp o el poc control de l'entorn acadèmic distorsionaven els “meus plans”.

I necessàriament la tesi havia de ser qualitativa, tant per la necessitat d'aproximar-me als fenòmens psicosocials des d'una profunditat interpretativa, com per posar la mirada a la vida quotidiana, a les interaccions de persones, grups i societats (Garay, Íñiguez, Muñoz, Pallarés y Vázquez, 2002).

Un altre dels meus defectes és que soc poc pacient, més aviat impacient, característica del tot contrària als temps, espais i reflexions que requereixen els processos que observo i que vull interpretar. Mills (2010) parla en un assaig sobre l'artesanía intel·lectual de l'etnografia com la pràctica d'un ofici. Un ofici que és mètode, tema i generador de coneixement. Per tant, planteja que no hi pot haver distinció entre la teoria d'una disciplina i el seu mètode. Scott (2001), des de les epistemologies feministes, també posa al centre el procés; “hem de preguntar-nos amb major freqüència com van succeir les coses per descobrir per què van succeir”. I Leal (2019) afegeix, referint-se als camins que ens porten al pensar, que “el com pensem forma part d'allò que pensem”. Així, és imprescindible indagar de quina manera – o maneres – arribem a saber allò

que sabem o que creiem saber. L'autora ens convida a fer-ho en aquelles situacions de la vida quotidiana que suposen una relació amb altres persones, les aproximacions o les distàncies afectives, per exemple, tan pertinents en aquesta investigació. Serà important, doncs, reflexionar sobre el que veig, però sobretot, com afirma Orrico (2015), sobre com ho arribo a veure.

He volgut parlar de mi en aquest relat metodològic ja que, com expressa Haraway (1988), el lloc des del qual mirem, interpretem i transformem la realitat és el nostre cos. O com afirma Flores (2015), l'instrument amb el que compto per realitzar la tasca investigadora soc jo mateixa, la meua subjectivitat. No només, afegeix l'autor, perquè són "els meus ulls i les meves orelles els que determinaran què sí i què no es convertirà en 'dada', sinó perquè la meua capacitat d'estar amb els altres, amb aquests altres en particular, determinarà l'etnografia que faré". Així doncs, la meua afectivitat "ocuparà un primer pla" en tot el relat etnogràfic. És important recordar, com apunta Richardson (2018), que aquesta subjectivitat des d'on observo no és estable, fixa ni rígida i, per tant, és canviant i contradictòria.

És des d'aquesta posició, doncs, des d'on ens fem les preguntes i prenem les decisions metodològiques, aquelles que ens marcaran el ritme i l'evolució de la investigació.

3.1. LA VIVÈNCIA I ELS PERQUÈS DE L'(AUTO)ETNOGRAFIA

La teoria afirma que el mètode ha de servir a l'objectiu i que escollim el mètode quan tenim clars els objectius. En aquest cas, però, no va ser així. Es podria dir que el mètode em va triar a mi. Dit de manera menys literària, el descobriment de l'antropologia i els mètodes etnogràfics em van fer evident que necessitava d'aquesta metodologia si volia acostar-me a les qüestions relacionades amb el gènere d'una manera diferent, més fluïda, menys preestablerta. L'etnografia em va seduir. Volia observar, interpretar i explicar allò que tenia més a prop, que m'envoltava. Estava convençuda que aquest mètode em portaria a uns objectius i a una teoria que aconseguissin arribar a *alguna cosa interessant* en referència al gènere. Aquesta possibilitat, a més, m'obria a la porta a realitzar una investigació que em permetés fer ciència feminista i reivindicar-la com una pràctica personal i política. Probablement, la pregunta d'investigació encara no estava formulada d'una manera del tot Marta, però existia, i el mètode em va ajudar a anar-la – a anar-les - concretant.

Els marcs de la ciència positivista o naturalista no ens serveixen per explicar els plaers i malestars quotidians, ni els propis ni els de les persones que ens envolten. Utilitzar metodologies més experiencials ens permetrà acostar-nos-hi i ens facilitarà una aproximació més horitzontal al fenomen i a les participants. (Ellis, 2014; Gregorio Gil, 2014; Martínez i al., 2016)

L'antropologia és l'estudi de l'experiència humana i conforma les idees que tenim al món i sobre el món (Stolke, 2003), en aquest cas, les idees i les nocions que tenim sobre el que significa *ser* una parella. No per establir paràmetres ni lleis que la defineixin ja que, com afirma Geertz (1996), l'antropologia "no és una ciència experimental a la recerca de lleis, sinó una

ciència interpretativa a la recerca de significats” (p.20), sinó per mostrar una realitat concreta i analitzar-la.

Cercarem aquests significats a través del mètode etnogràfic, de l'acostament a les persones, escrivint “literalment” sobre elles (Ingold, 2017) i captant el significat de les seves activitats quotidianes (Hammersley i Atkinson, 1994). Serà participant d'aquestes activitats en un període llarg de temps, observant, escoltant, parlant amb la gent; en definitiva, recopilant qualsevol informació disponible sobre les qüestions que són objecte d'investigació (Íñiguez, 1995) com podem fer visible allò que passa desapercbut.

Aquestes són algunes de les definicions d'etnografia, la metodologia que he utilitzat i que he compaginat amb fragments autoetnogràfics, amb la intenció de produir descripcions denses (Geertz, 1973) i alguns fragments més de caire literari; estètic, evocatiu i amb alguns detalls d'experiències personals i interpersonals.

De quina altra manera, si no, em podria acostar a les inquietuds, a les preguntes de recerca, al que vull explicar i significar. Perquè pensem el gènere com alguna cosa dinàmica, performativa i fluida, on és més important el *fer* i el *sentir* que el *ser*. De quina manera, es pregunta Casado (2014), ens podem acostar als conflictes de parella si, per respondre al model igualitari, confluent i consensual que s'ha de mostrar, no es discuteix, no es reconeixen desavinences. O com podem tenir accés a les experiències amoroses, als discursos, però també a les pràctiques. Com captar els “gestos saturats d'amor” (Smart, 2007) si no és amb una aproximació compartida amb les persones que estan performant els afectes, les emocions i el gènere en el marc d'una relació de parella.

Convertir les coses ordinàries en extraordinàries, fer alguna cosa així com una “introspecció sociològica sistemàtica” (Richardson, 2000), en la qual allò aparentment insignificant es connecta a allò estructural, on “reviure les emocions lligades a una vida particular ens ajudi a documentar el dia a dia de tota una forma de vida, permetent-nos captar el procés de construcció social de la vida quotidiana” (Feliu, 2017).

És sabut, i ho he sentit la majoria de vegades que he compartit el que volia fer amb el meu entorn més proper, que l'etnografia i l'autoetnografia són metodologies que desperten suspicàcies i desconfiança, principalment, per la pretesa manca d'objectivitat. També en entorns acadèmics ha estat rebutjada per no ser prou rigorosa, teòrica i analítica (Richardson, 2018) o per tenir un punt molt estètic, emocional o terapèutic (Ellis, 2009). Enfront d'aquest qüestionament, podem recordar la premissa de Haraway (1991) que afirma que l'única manera de trobar una visió global és estar a un lloc particular. O Jerolmack i Khan (2017) apuntant que, justament és la nostra presència la que pot crear situacions que poden “revelar una visió més profunda de la realitat social de les participants.

Són moltes les autores que qüestionen l'objectivitat i la neutralitat de les ciències socials i proposen recórrer a les epistemologies feministes per pal·liar alguns del *mals* de la ciència androcèntrica; Abu-Lughod (1990), Haraway (1995), Harding (1987) o, més recentment; Biglia (2007), Esteban (2014) o Gregorio Gil (2006). Les epistemologies feministes són base per

establir un marc científic que valida una altra manera de fer ciències, un *com* flexible, parcial, vàlid i, situat. Però, existeix un mètode feminista? (Harding, 1987). Pot existir una etnografia feminista? (Abu-Lughod, 1990; Stacey, 1991). La defensa de les epistemologies feministes com a base de la investigació obre debats i reflexions sobre la possibilitat de l'existència d'una metodologia feminista.

Harding (1987) nega l'existència d'una metodologia feminista com a tal, però proposa pensar en alguns trets metodològics que guiïn la investigació, lluny de la ciència imperant. Proposa també tenir presents els aspectes epistemològics ja que impliquen teories del coneixement diferents a les tradicionals.

L'objectivitat és clarament impossible, afirma Abu-Lughod (1990); i proposa distanciar-se de la ciència per la impossibilitat que troba de reformular-la. Està d'acord amb Haraway (1995) en que tot el coneixement és parcial i que el punt de vista de les dones és privilegiat, ja que parteix d'una perspectiva subalterna, però alerta sobre com la reproducció d'aquest binarisme ens confronta com a feministes. És el que reforcen Juliano (1990) o Gregorio Gil (2006) quan afirmen que atorgar certes característiques adequades per realitzar etnografia, com l'empatia, essencialitza la categoria "dona" i evidencia que el fet de ser dones no eximeix de la reproducció de les estratègies d'investigació dominants.

L'autora relata també diferents formes d'intentar fer ciència feminista; escriure de manera no dominant, parlar de l'experiència quotidiana, posar l'accent en les dones de la societat estudiada, estar atenta a les relacions i els vincles, estar present als relats, escriure "amb cura"..., però torna a destacar que el problema principal rau en que, per definir una etnografia feminista, hem de recórrer als estereotips culturals occidentals de la feminitat.

Fernandez i Martinez (2014) ofereixen una alternativa interessant. Potser la pregunta de si existeix un mètode feminista no és l'adequada i, segurament, afegeixen, no seria desitjable l'existència d'un únic mètode feminista. Així, hauríem de pensar sobre quines decisions metodològiques prenem, per què són necessàries i de quina manera les podem implementar per trobar certa coherència entre els nostres principis feministes i la pròpia investigació.

Em fa pensar això en les reflexions que sovint fèiem amb les companyes de doctorat, a distància i a altes hores de la nit, sobre la necessitat de trobar maneres de "fer una tesi de manera feminista". No parlàvem de continguts, sinó de l'experiència en si, de la pressió, de la vivència en soledat, de la hiperproducció. Una experiència viscuda amb el cos, que forma part de la investigació. Així contemplo el cos (el meu i els de les participants) com un focus privilegiat per a l'anàlisi social i feminista.

Esteban (2004) ens convida a viure l'etnografia com una pràctica encarnada, a *posar el cos*. L'antropòloga proposa realitzar una "etnografia emocional", on les sensacions i les emocions de la investigadora formin part del relat etnogràfic i considerar el cos "no solament com un dispositiu d'accés al coneixement, sinó de coproducció de coneixement". Gandarias (2014) ens convida a habitar aquestes incomoditats i Gregorio Gil (2014) posa en valor el coneixement des del propi cos, entès com a "subjecte d'acció que experimenta, sent i s'emociona".

El meu mal humor, les meves incomoditats, les sorpreses, les rialles, els nervis i la mandra construeixen etnografia. El que observo dels cossos de les participants construeixen també etnografia. I, òbviament, les emocions compartides, els canvis corporals, el que expressem a les escenes i relats forma part del coneixement que es genera.

3.2. LA TRIBU. LES MEVES PARELLES.

La relació amb les participants

Nadal 2020. Nadal de pandèmia, però Nadal al cap i a la fi. Aquest any serà diferent i difícil per les persones que portem malament els canvis i certa tendència a idealitzar el passat... Sona el mòbil "Clara llamando". L'agafó. Parlem un parell de minutets; com esteu, què tal les festes, quin rollo el coronavirus... fins que... "Nuri, que estic embarassada!". Ens posem a plorar, en silenci. Els ha costat molt. No és el primer, van perdre l'Adrià quan ella estava embarassada de sis mesos i han hagut de fer un dol molt dur. Ara, em diu, estan feliços i tranquils. Esperant. Pregunto pel Toni "Eufòric, ja t'ho pots imaginar". M'ho puc imaginar, sí. Els felicito, ens acomiadem amb promeses de trobades que no hem fet, passo el telèfon a la meva germana i m'estiro al llit. Estic emocionada i trista alhora, respiro i em quedo més tranquil·la quan ho etiqueto com a nostàlgia. M'acomodo amb aquesta sensació, familiar i propera, sobretot en aquestes dates. Penso en aquesta tarda. Hem quedat per fer "l'amic invisible" amb l'Albert i la Silvia, una altra de les parelles participants, i algunes de les persones que vam compartir l'observació de la Festa Major de Sils. Poquets, és clar. De nou, la nostàlgia.

Possiblement, sense aquesta trucada prèvia, no hi hauria pensat tant, ni hagués fet aquest enllaç tan directe amb la tesi. Ens hem vist moltes altres vegades amb l'Albert i la Silvia, però avui és diferent, i escric, gairebé sense pensar, a les notes del mòbil "observar si segueixen igual d'enamorats – i l'emoticona de la cara amb ulls de cor". En realitat, però, aquella tarda gairebé no hi penso, només somric un parell de vegades quan els faig fotos. L'aventura de la investigació ja no és tema de conversa a cada trobada. Miro aquestes fotografies, al cap d'uns dies, i recordo les escenes. Set anys després; amb mascaretes, a distància i morts de fred, observo les mateixes carícies, les mateixes bromes. Però a mi, ja no m'impacten igual.

La relació amb les participants en una etnografia és complexa. Cada una de les trobades, missatges o contactes amb els dotze personatges que conformen els relats etnogràfics un cop acabat el treball de camp, és especial. Sempre era un recordatori que la tesi no avançava, però sobretot, em transportava a una velocitat estratosfèrica als mesos d'observació, als mesos sense mascaretes ni quarantenes, quan el nostre món era un altre. I és que, un cop finalitzat el període d'observacions amb cada una de les parelles, es tanca un procés acadèmic, però continua un procés emocional i social.

A l'existir una relació personal prèvia, o forjada al llarg dels mesos d'observació, els aspectes ètics es compliquen. Amb algunes persones ja existia un llaç d'amistat que, indubtablement,

aquests mesos han modificat. Amb altres, hi havia una relació més superficial, però les estones compartides han fet que esdevinguin persones més importants per a mi. Amb les persones que no coneixia han sorgit nous llaços afectius.

En definitiva, al llarg de tot el període d'observació, les relacions van canviant, com va canviant la vida, la teva i la dels altres. A manera del que expressen Hammersley i Atkinson (1994), qualsevol investigació social es basa en la capacitat humana de realitzar observació participant. I aquesta observació no comença ni acaba els dies “marcats” per fer observació, sinó que es remunta a un coneixement i experiències prèvies i seguiran en un futur, quan ens seguim trobant, més enllà de la finalització de les observacions.

Aquestes relacions marquen, sens dubte, els relats resultants de les nostres interaccions. Hem compartit - abans, durant i després - espais d'oci, de feina, familiars. Aquests espais - les escenes, les converses, els records - han estat possibles perquè aquestes sis parelles han compartit bocins de les seves vides amb mi; han cedit espais d'intimitat, han dedicat temps a pensar on i com ens podíem citar i han intentat que em sentís còmoda en totes les situacions. Tot això a canvi de res. Penso en elles sovint. Les veig a les xarxes socials, exposant la seva vida i la seva relació de parella com van fer abans amb mi, i recordo la tesi i cadascun dels relats. M'escriuen i em pregunten com va. Les truco si hi ha algun esdeveniment important per a elles. D'aquesta manera, recordo com em van cuidar durant tot el procés i com jo intentava fer el mateix.

Com considerar-les, doncs, “subjectes impersonals, dignes de ser explotats com a font d'informació” (Emmerson, 1990), tal i com es feia a l'antropologia clàssica. En aquesta dicotomia difícil de trencar entre la investigadora i les participants - el jo i les altres -, Bartolomé (2003) recorda que precisament l'antropologia no és una experiència exòtica on parlar “dels altres”. Gregorio Gil (2014) ens parla de l'itinerari que va haver de fer per deixar de veure les participants en la investigació com a “informants”, ja que en la pràctica etnogràfica circula informació “rellevant” pel que estem investigant, però també inquietuds personals, favors, afectes, desitjos, dubtes... Més en el cas que ens ocupa, quan aquesta informació “delicada” pot posar en joc el tema de la parella i de l'amor, com veurem més endavant en algun relat.

Bartolomé (2003) defineix l'etnografia i la relació amb les participants d'una manera que m'és molt propera. La pensa com “una convivència que compromet la nostra quotidianitat i ens involucra en xarxes personals, polítiques i simbòliques, afectives i culturals que ja mai més ens podran ser alienes” (p. 207).

Ellis (2007) ens convida a tenir presents aquestes “preocupacions relacionals” al llarg de tot el procés - sobretot, en l'escriptura - com una dimensió fonamental de la investigació. Aquestes “preocupacions” fan referència a la intimitat de les persones, a tot allò que es posa en joc quan accepten participar-hi, a com canvien les relacions arran de la investigació, si es sentiran avaluats i això els podrà afectar a la relació, etc. Aquests aspectes no poden desaparèixer en cap moment, i s'ha de tenir en compte la relació i el compromís (social i corporal) entre etnògrafa i participants (Esteban, 2014). Stacey (1991) afirma que una etnografia feminista es basa

justament en això; l'empatia, la connexió i la preocupació per l'altra. I afirma que el producte resultant depèn principalment d'aquestes relacions personals, del compromís i del vincle.

Elles i ells, les parelles

Les parelles heterosexuales formen part activa del sistema, són peça clau del sosteniment de l'engranatge social, la societat heteropatriarcal i el sistema capitalista. Justament, aquestes persones i aquesta institució que no “necessita” del reconeixement i la visualització que l'antropologia i la investigació han fet –amb menor o major encert– a altres col·lectius oprimits, conformen el grup de participants que m'han permès elaborar aquesta investigació.

Dotze persones que formen sis parelles heterosexuales que es defineixen a elles mateixes com a estables i així són llegides pel seu entorn. És cert que l'estabilitat d'una parella està socialment molt marcada per certs convencionalismes. En aquest cas, els punts en comú entre totes elles són l'heterosexualitat, la convivència, l'exclusivitat i els projectes de futur. Amb famílies, espais i temps compartits.

Una de les aportacions de la tesi és observar el gènere d'una manera diferent de com s'observa habitualment. Les relacions heterosexuales són espais que s'observen (s'analitzen) des dels rols i estereotips tradicionals. La dicotomia home-dona establerta en una parella estable heterosexual limita els estudis que s'han fet als essencialismes propis del binarisme de gènere. En aquest cas, la intenció és acostar-nos a la norma des d'unes epistemologies feministes que ens fan pensar el gènere com quelcom dinàmic i fluid.

La convivència no era un tret imprescindible per a la cerca de parelles, però en aquest cas, les sis parelles conviuen; soles, amb fills i filles o, en un sol cas, amb una altra parella compartint espais, aficions i despeses econòmiques.

En referència a l'exclusivitat, la relació se suposa monògama en els sis casos, però és cert que no és una qüestió que s'hagi plantejat ni hagi sortit a cap conversa ni situació concreta. Recordant Aguirre (2014), probablement tant jo com l'entorn, com fins i tot potser la mateixa parella, hem interioritzat i ho hem viscut de manera intrínseca a la relació.

Alguna cosa semblant ha passat amb l'heterosexualitat que és, òbviament, un tret evident i buscat en les sis parelles, però que té matisos. Encara que cossos, identitats i expressions de gènere siguin binàries i normatives, tant en la individualitat com en les pràctiques, tot això canvia, es fluïdifica. Per exemple, dues participants han explicitat que tenir una parella heterosexual en aquell moment no les defineix com a tal; que han viscut, o contempen fer-ho, experiències sexoafectives amb persones del seu mateix sexe o identificades amb altres opcions, expressions o identitats de gènere.

Així, he observat parelles en constant moviment, parelles dinàmiques i, en certa manera, en construcció. Malgrat que, a totes les entrevistes finals, les participants ens diuen que no ha

canviat res arran de la investigació, és lògic afirmar que en un any i mig que he estat acompanyant-les en les seves accions quotidianes, les parelles han canviat i s'han transformat. Algunes per lògiques del propi itinerari vital; s'han separat, definitivament o durant un temps, han tingut criatures... I algunes possiblement degut als qüestionaments que poden haver sorgit arran de la investigació, com veurem més endavant.

Buscava dones i homes nascuts a la dècada dels 70 o els 80, persones que hem crescut amb un model referent "clàssic" de parella estable i en un entorn pretesament igualitari. Dones i homes cisheterosexuals i que -com jo mateixa - formen part de la norma. Això implica no haver de (re)definir-se contínuament respecte el gènere perquè complim amb els requisits de la normalitat hegemònica.

És important aclarir que quan penso o parlo dels subjectes home-dona de la investigació, no ho faig com a cossos biològicament sexuats que responen a una socialització de gènere, sinó que els observo seguint la proposta de Butler (1990), a la que refereixen Pujal i Amigot (2010) "ens formen com a subjecte-dona (o home) i ens deixem interpel·lar per aquest ideal regulat i mandat social que ens empeny a respondre apassionadament als mandats de gènere, a través de representacions corporals reiterades de les normes socials hegemòniques".

I cada una d'elles es situa en un moment vital en referència al gènere, de manera individual i en parella. Sense ser una característica buscada, per coneixences prèvies i pel recorregut de la pròpia observació, apareix un fenomen comparatiu que m'ha de permetre analitzar si la consciència de les desigualtats de gènere i les estructures de poder influeixen en l'actuació quotidiana d'aquestes parelles. Així, hi ha parelles que no han reflexionat – almenys de forma explícita – sobre aquest tema, parelles que ho "treballen" en el dia a dia de forma conscient i parelles amb una vivència polititzada i activista en el món dels feminismes.

No és casualitat que totes les participants siguem cissexuals que no estem en cap procés de transició. Ni que totes siguem blanques, que visquem a Barcelona o rodalies i que tinguem edats, capacitats i cossos normatius. És cert que hi ha una persona argentina, però no hi he pensat mai com en una persona racialitzada, potser perquè té cert *passing* o certa normativitat en intersecció amb altres característiques d'edat, classe o identitat. És cert també que hi ha una persona amb un cos no normatiu, element que em genera problemes en la seva definició, pels meus prejudicis respecte el cos. Fins que veig a xarxes que fa cert activisme *gordo* i em sento més còmoda en aquest sentit.

Una possibilitat és que, per proximitat i comoditat, totes compartim algunes d'aquestes característiques, com l'edat o el fet de viure en un entorn urbà. Però està clar que la resta són una evidència de que el meu entorn proper – com jo mateixa - ocupem uns privilegis que sovint ens passen desapercebuts. Un d'ells, sens dubte, és estar en una relació sexoafectiva heterosexual.

Una participant més?

En aquest últim fragment, em situo al mateix nivell que les sis parelles que conformen els relats, com una participant més. Malgrat que soc conscient de les diferències entre elles i jo – entre participants i etnògrafa – m'agrada pensar que he format part de les escenes, dels relats i de la vida quotidiana de les parelles, com elles ho han fet de la meua. “*Me ha gustado mucho* – em diu la Silvia quan em fa el retorn de la lectura del seu relat - *porque me ha ayudado a recordar y ver que de verdad, fuiste nuestra* aupair, *jajaja, estuviste muy presente entre nosotros.*”. *Au pair*, em deien. Encara ara, sobretot la Silvia que fa broma amb les criatures sempre que ens veiem. *¿Te acuerdas Aritz? Tu no, ¿verdad Marta?*”.

Emerson (1985) afirma que una etnògrafa que participa directament en l'acció es converteix en un personatge més, passant d'observadora externa a interactuar amb la resta de membres de l'actuació. I m'agrada situar-me així, sense perdre de vista les relacions de poder que es donen al camp, però pensant en com les epistemologies feministes ajuden a generar espais més horitzontals amb les participants.

Una manera de fer-ho és ser conscients dels afectes que posem en joc i quins efectes té això (Esteban 2014). Deixar-se afectar per la investigació, habitar-la. I així exposar-me també davant d'elles i pensar quins efectes té sobre la meua subjectivitat. Com afirma Haraway (2020), som part d'allò que estudiem i hi mantenim unes relacions definides. I Esteban (2014) ens convida a que aquestes relacions siguin compromeses i afectades.

No és difícil quan elles, les participants, també s'involucren, es comprometen i es deixen afectar. I, a més, generes espais de cura sempre que estic present a la seva quotidianitat. Accions puntuals com acostar-me una cadira o donar-me indicacions; tenir en compte com em trobo o interessar-se per la meua feina o les meves relacions i, també, tenir cura, estar atentes a la investigació.

“És fàcil ser una dona” escric en un raconet del Diari de Camp – en un raconet de *la llibreta groga* – i entenc, després, en el moment de l'escriptura les implicacions d'això que escric. Ser dona en l'antropologia clàssica ha suposat, en múltiples ocasions, una limitació. No ha estat el meu cas. Al contrari, ser llegida com una dona, amb una feminitat normativa, m'ha permès accedir al camp d'una manera molt natural i còmoda. Llegida com a dona heterosexual que no té parella “perquè no vol” i que “fa una tesi” sobre aquest tema. Un tema que es considera eminentment femení; per l'emocionalitat i els afectes, perquè posa al centre la parella i l'amor i perquè, el mètode, l'etnografia, fora del context acadèmic, es llegeix com una pràctica poc seriosa, una mena de tafaneria refinada. Lluny d'allunyar-me d'aquest concepte, intento re formular els conceptes; intuïció, empatia, observació, acompanyament... tot d'elements que han de posar-se al centre, com la cura. Malgrat aquesta comoditat, el cos es posa en joc i les emocions fan aflorar una sensació de vulnerabilitat que no és desconeguda per a cap dona – o persona dissident- investigadora o no.

El meu gènere, l'expressió de gènere, la identitat, l'edat, les vivències o experiències sexoafectives que moltes d'elles coneixen, donen lloc a relacions específiques en el camp. Tal

com afirma Harding (1987), “la classe, la raça, la cultura, les suposicions entorn al gènere, les creences i el comportaments de la investigadora han d'estar col·locats dins del marc de la pintura que ella – l'etnògrafa - desitgi pintar”.

Això no sempre s'aconsegueix, i malgrat tots els esforços i estratègies que hem - entre totes - realitzat, és obvi que les relacions de poder són inevitables en tots els processos d'investigació. Hi ha desequilibris en el punt de partida, en la relació amb el coneixement, amb les expectatives, amb els objectius.

D'entre les estratègies que hem posat en pràctica, era gairebé obligada la signatura de consentiments informats. Vaig decidir que tenia sentit signar un consentiment per parella, ja que es considera la parella com a subjecte d'investigació i sempre que es fa una observació és amb les dues persones presents.

Així, les participants van signar - ja fa molts anys, a l'inici de la investigació - que havien estat informades del tema i la motivació del projecte d'investigació; que havien tingut l'oportunitat de fer preguntes sobre el projecte d'investigació, que acceptaven participar en el projecte d'investigació i que entenien que la seva participació era voluntària i que podien decidir deixar de participar-hi en qualsevol moment sense haver de donar explicacions. També, que entenien que els temps i espais d'observació eren pactats i que, en algunes ocasions, es podria enregistrar la veu o fer fotografies i/o vídeos que no es publicarien sense el seu consentiment exprés. Van signar també que havien estat informades de que la seva identitat i dades personals no serien revelades ni comunicades a persones alienes al projecte de la investigació i que les seves paraules podien ser citades en publicacions, informes, pàgines web o altres productes de la investigació o d'investigacions afins a aquesta en què participi la investigadora. La seva identitat seria protegida en tot moment.

Efectivament, hi ha alguns ítems que es respecten i que són més “fàcils” de dur a terme, com pactar els espais i temps o tenir l'oportunitat d'enregistrar veu o imatge. Altres són més delicats. Com protegeixo del tot la intimitat de les persones que participen si la majoria formen part del meu entorn més proper? Evidentment, hi haurà canvi de noms de totes les persones que hi intervenen, però s'ha de tenir en compte el moment, l'entorn, les definicions i les situacions que vivim per saber que serà impossible mantenir del tot l'anonimat. Per últim, però crec que més important, és difícil – si tenim en compte tot el que he exposat fins ara de la relació amb les participants – que lliurement decideixin aturar la seva participació sense donar cap tipus d'explicació.

La manera, el com i quan s'han signat aquests consentiments, respon, novament, a la relació que tenim i a la manera de ser de cada parella. Algunes ho fan de manera ritual “*Si bonica!! Pensaba escribirte ahora!! A las 11:30 en plaza universidad, en el bar estudiantil. Así tomamos algo y formalizamos los consentimientos y luego nos acompañas a dar un paseo con las perricas*”, altres li treuen tota la importància “*I, per difícil que sigui de creure, signem el consentiment a la terrassa de l'Olivera, en temps de descompte, com els bons gols*”. I, amb altres, es converteixen en escenes que recordem com a moments propis de la parella “*La Itziar*

l'agafa – el consentiment - i es posa a omplir-lo ella sola. Ho comenten i riem. “¿Qué, firmas tú por mi, Itzi?” li pica l'ullet”.

Algunes de les maneres de relacionar-nos amb les participants; amb respecte i escolta cap a les seves decisions, considerant-me una participant més, conviure amb elles i participar de les observacions o generar espais de cura van en la línia del que proposa Esteban (2014) de generar no només exercicis reflexius, sinó pràctics, per fer investigacions rigoroses i de qualitat, però també ètiques, de cura (i autocura), saludables i segures, tant per qui investiga com per a qui s'investiga.

O, com proposa (Bochner, 2019), per estudiar *amb* les parelles i no *a* les parelles perquè, segons l'autor, “la teoria es reuneix amb la història quan pensem *amb* la història, no quan pensem *sobre* ella” (p.98).

3.3 EL DIARI DE CAMP

Definitivament, l'època més intensa i divertida de la tesi van ser els mesos de recopilació de dades. Des de la primera observació, vuit anys abans d'escriure aquest relat, fins a l'última van passar quinze mesos. Quinze mesos intensos, difícils, sorprenents i esgotadors. Però la sensació d'estar “fent alguna cosa” creixia. Començava a veure aspectes interessants, reforçava algunes intuïcions, pensava possibilitats que han esdevingut resultats.

El període de registre oficial, és a dir des de la primera observació fins a la darrera, va de novembre de 2014 a abril de 2016. Entenent, però, que aquest període és molt més ampli ja que el diari de camp comença en el mateix moment que tens la idea, que prens la decisió. Notes d'algunes de les primeres trobades, documents desordenats amb comentaris de la relació amb les participants, emocions generades a l'entrada al camp,... També hi ha les notes prèvies a les observacions i algunes – no tantes – dels moments posteriors. Solen al·ludir als estats d'ànim, a moments que motiven o altres que deceben, pensaments caòtics sobre la teoria i la pràctica i reflexions sobre el propi procés.

A la primera trobada amb l'Alba... “*Si ho hagués pensat millor, potser hagués insistit més que hi fos també el Javi, la seva parella des de fa setze anys, però era la primera vegada que en parlava obertament amb algú que tenia possibilitats de participar, i potser vaig necessitar fer-ho en un espai segur, amb algú de confiança*”. A les interaccions amb les persones amb qui hi tinc menys confiança... “*Jo estic una mica nerviosa perquè gairebé no els conec, però per altra banda, això també em treu pressió i em relaxa. Ells faran que la trobada sigui molt informal i distesa*.” O els moments de finalitzar les observacions que, a vegades, són delicats “*em conviden a pujar a casa, però decideixo marxar. Em poso científica, fem unes bromes i ens acomiadem*”. I així notes i més notes del que passa abans, durant i després.

Explico a continuació com va ser l'entrada al camp, la recerca de participants i les primeres trobades amb elles. També, com i quan es van realitzar el total de 35 observacions, com vam crear i utilitzar els grups de *WhatsApp* i en què van consistir les primeres trobades i les

entrevistes finals. Tot això – i algunes fotografies mal fetes – conformen el material etnogràfic que he elaborat i analitzat aquests últims anys.

3.3.1 L'entrada al camp.

Els primers contactes

“No ho farem, l'Àlex diu que no ho veu clar. Que se sentiria com a Gran Hermano i no li agrada”, m'escrui la Carla. I així, fins a quinze negatives. És bastant desesperant. Començo a pensar que potser hauria de buscar una alternativa, que la investigació, tal i com la tinc pensada, no és viable. Però no ho faig. Segueixo insistint. Cal pensar en maneres d'acostar-me a les parelles, buscar estratègies que em permetin fer la investigació atractiva, seguir pensant en quines altres parelles del meu entorn poden ser susceptibles de participar a la investigació.

Inicio el treball de camp amb la consciència de la dificultat d'aplicar la metodologia etnogràfica en un espai relacionat directament amb el món privat, però amb certa inconsciència de les nombroses dificultats que em suposarà trobar persones disposades a participar-hi. És evident que, encara que l'observació es dugui a terme en espais públics, inevitablement, aquests es veuran esquitxats per aspectes íntims de la relació. I les participants s'han d'exposar, passar de l'esfera privada a l'esfera pública, i això pot suposar una amenaça (Gram, 2014).

El primer que faig és explicar el projecte a gent propera, persones a qui explico la investigació sense intenció que acabin formant-ne part, només com un tempteig, una prova pilot. Pregunto si acceptarien formar part d'una investigació com aquesta, si es deixarien observar per mi en situacions quotidianes.

Les reaccions són variades, però totes les persones em diuen, convençudes, que no. No és un inici gaire motivador, penso, però intento entendre'n els motius. Algunes persones opinen que l'estudi no té “validesa” perquè interferirà en el funcionament “normal” de la parella. Altres diuen que els nou mesos que plantejo d'entrada és massa temps d'observació i altres expressen que les parelles no fan juntes cap de les activitats que proposo. També em diuen que no perquè seria incòmode o, fins i tot, alguna pensa que *aquest estudi* podria fer trencar la relació de parella.

Tot i aquestes negatives, que posen en evidència “la forma en que els individus construeixen i protegeixen la intimitat en un espai públic” (Orrico, 2015), l'entrada al camp és agradable i desperta interès i curiositat, no genera rebuig, sinó certa incredulitat. Percebo, però, molta desconfiança envers la investigació, sobretot a nivell metodològic. Tot això farà que s'hagin d'elaborar estratègies més acurades per a les parelles amb qui començo a contactar com a possibles participants.

Aquests contactes són volgudament informals, fent una “bola de neu” casolana que em permeti arribar a un acord amb persones que tinguin ganes de compartir els moments viscuts en parella amb mi. En un intent de sistematitzar, estableixo quatre nivells per a pensar i ampliar el

l·listat de possibles participants. El nivell 0 són les amistats molt properes, aquelles amb les quals valoro que no es pot fer la investigació perquè hi ha una elevada “incidència afectiva” (De Certeau, 1990), però que són la via d'accés per contactar amb altres parelles. Al nivell 1, hi trobem les amistats amb qui considero que ja puc fer la investigació perquè no són tan properes, hem compartit menys espais i experiències. El nivell 2, el conformen les persones que etiqueto com a “conegudes” i amb les quals hi estableixo contacte a través de les persones dels nivells 0 i 1. Quan el l·listat comença a veure's reduït pel nombre de “nos”, amplio finalment a un quart nivell. Són parelles a qui no conec, contactades a través dels tres nivells anteriors.

Finalment, aquest últim nivell no va ser necessari (almenys no del tot). Òbviament, no aconseguixo “separar” nítidament els nivells 1 i 2, ni tan sols sé per què he descartat algunes parelles. Tampoc puc categoritzar les persones del meu entorn en nivells d'amistat. Finalment, i com sol passar en la investigació qualitativa, els intents de sistematitzar serveixen per organitzar un pla de treball, una guia, però no per establir categories o nivells reals de treball.

Les estratègies

D'alguna manera, havia de “legitimar” la investigació si volia que algunes de les parelles d'aquest l·listat s'animessin a participar-hi. Preparar un argumentari (basat en la importància de l'estudi, del món privat, la possibilitat de millorar qualitat de vida quotidiana...), oferir una observació “de prova” per veure si estaven còmodes o pactar les condicions (temporalitat, espais, freqüència...). Entre la seducció i el màrqueting; destacar les parts divertides, els punts forts. Deixar Marta la privacitat i la gestió dels espais i els temps en mans de la parella.

D'entrada, decideixo buscar un espai més “formal” per explicar la investigació a aquelles parelles que mostrin un interès inicial. Així, es planifiquen trobades, sempre amb les dues persones que formen part de la parella, per explicar la proposta en primera persona, oferir un espai per a possibles dubtes o reticències i per generar un espai de confiança entre investigadora i possibles participants. És el que he anomenat Primera Trobada (PT).

Una altra estratègia ha estat pensar conjuntament els temps i els espais, sense que siguin preestablerts per la investigadora. Això ha permès, finalment, construir escenes que no s'haguessin plantejat només tenint en compte les meves idees prèvies. Espais que han pensat les pròpies parelles respectant els ritmes i temps compartits de què disposen, que no són gaires, com veurem.

També he dedicat més temps a les persones que han fet d'enllaç. És a dir, intentava explicar i situar millor la investigació per tal que poguessin donar millor la informació prèvia. Un cop elles feien aquest primer pas, contacto directament amb el noi o la noia, en funció de amb quina de les dues tingui una relació més estreta, i proposo una trobada conjunta per explicar millor la proposta. Aquests contactes han estat mitjançant *WhatsApp*, correu electrònic o trucada. També en persona, en una trobada planificada o casual, qualsevol moment era adequat per fer una petita

pregunta per valorar un possible interès. Així ens explica una participant el procés fins arribar al “sí”...

(EF/E)

N. Què et va explicar l'Helena? Te'n recordes?

E. Em va dir que li havies proposat i que estaves buscant com més parelles i que què em semblava. Jo de seguida li vaig dir que em semblava súper interessant i que endavant, que t'ho digués, que ens poséssim en contacte. No recordo ben bé com m'ho va explicar, de fet penso que em va explicar molt poca cosa...

N. Sí, jo li vaig demanar.

E. En plan “sí et sona bé, jo li dic a la Núria que t'ho expliqui...” Jo crec que, de fet, em va enviar un WhatsApp i després vam parlar per telèfon i m'ho va explicar una miqueta més. Jo és que aquestes coses m'hi tiro molt de cap sempre, o sigui em sembla que....

N. És que l'Helena ho va veure clar, em diu “Jo, ni boja” “Però espera, ja ho tinc, la Eli i el Pau, segur que et diuen que sí” “Li puc dir?” “Bueno, és que jo al Pau no el conec i a la Eli bueno, l'he vist tres vegades, literalment. “Sí, sí, diga-li. M'està dient tothom que no, i igual és interessant”. (Extracte entrevista final Eli)

Val a dir que cap dels nois a qui he demanat per participar han acceptat; alguns al·legant falta de temps, altres expressant que la parella no hi estava d'acord. De les noies a qui ho he proposat, o bé han rebutjat la proposta per motius similars als que s'han comentat prèviament, però han ajudat a fer d'enllaç amb altres possibles participants, o bé han acceptat.

En realitat, però, l'estratègia més vàlida, com sovint passa a la vida, és la resposta i el suport de la xarxa afectiva. Bé per fer d'enllaç, bé per acceptar participar-hi. I, un cop mostraven cert interès, escric un correu electrònic per proposar data de trobada. I, ara sí, les sis persones – totes noies – amb qui contacto per una primera trobada acaben participant a la investigació.

Hola Eli, com estàs?? Tant temps sense veure't... t'escric pel tema de la investigació que vull fer pel doctorat, suposo que l'Helena et va explicar una miqueta...

Hola Maca, com estàs!!!!?? te cuento un poco el tema de la investigación. Yo creo que el día del cumple de Tat os conté algo pero mejor te cuento des del principio...

Hola Silvia!!! Cuanto tiempo!! Cómo estáis???? creo que mi hermana te comentó en una cena algo del doctorado que empecé en octubre. Te cuento un poco el tema de la investigación...

L'acceptació de les participants. Els motius de "Sí"

Malgrat les angoixes dels primers moments, les parelles van confirmant la seva participació i podem començar a pensar en els propers passos.

Recordo que jo estava molt centrada en els motius pels quals les parelles no volien formar part d'aquest estudi (la intimitat, la falta de temps, etc.), però no em plantejava per què algunes d'elles – finalment – havien dit que sí. M'hi fa pensar una companya a unes jornades sobre gènere, i decideixo incorporar aquesta pregunta a l'entrevista final. Els motius van des d'un suport més personal a un àmbit més psicosocial. En tot cas, totes expressen que la relació de confiança prèvia entre nosaltres fa que acceptin participar a la investigació.

La Silvia i l'Albert plantegen un "i per què no?" seguit d'un interès per la psicologia i el coneixement en general...

(EF/AS)

S. Porque no tenemos nada que esconder...por lo menos en el caso de mi relación y tal... En mi caso...como soy orgullosa...no tengo nada que esconder, no discutimos mucho...y creo que las conclusiones que puedas sacar, igual me equivoco y tu "sacas que no es una pareja que funcione" ...pero creo que funcionamos bien o intentamos que así sea...(..) cuando discutes mucho te puede incomodar que alguien entre en tu vida...y como nosotros tampoco somos gritones ni cosas así...

A. Ens agrada parlar a nosaltres, t'agrada parlar de tu mateix, l'exposició

S. Y este rollo q te analicen a mí me gusta

A. Sí

S. El tema psicología siempre me ha atraído

El Carlos i la Maca treuen importància a la participació i ho ofereixen com una ajuda personal

(EF/MC)

C. Digo yo, si te vale para algo...

M. Pero por compromiso no, porque yo pienso que tanto si me pasara a mí...si te sirve para algo algo que a mí no me cuesta mucho esfuerzo ¿por qué no lo voy a hacer? ¿Sabes...?

L'Eli ens explica els seus motius, d'una manera molt reflexiva i des d'un posicionament clarament polític.

(EF/E)

E. Crec que part d'aquesta teoria pot ser pur sentit comú i intuïció, però penso que contrastar-la amb la realitat i validar les hipòtesis em sembla que és un exercici sa i necessari que hem d'anar fent. Per això, des del primer moment, em va interessar. Des de que m'ho va comentar l'Helena vaig pensar, ostres qué chulo que realment hi hagi algú interessat en això... Llavors, bueno no ho sé, em va semblar molt interessant i també hi havia una part com de repte personal, com de dir, emmmmm, (pensa molt). Bueno perquè jo crec que no puc evitar tenir com una neurona vigilant sobre el meu cap sobre les meves conductes, també a la vida personal no? I llavors em va semblar que tenir una mirada externa sobre comportaments meus i nostres, podria ser... Sí, em semblava interessant tenir una mirada externa, científica, social i feminista sobre el nostre dia a dia perquè jo creia que hi havia "miga" com per observar i com per analitzar. Res super greu però tampoc una relació impol·luta ni impecable no? I fins i tot creia, en aquell moment, potser ingènuament, que podia ser interessant des d'un punt de vista de creixement de parella, de mirar això. No només jo en plan "feminista enfurruñada de se confirma mi teoria de que tenemos una relación patriarcal", sinó des del punt de vista dels dos perquè jo en aquell moment creia que ell també compartia com una certa inquietud per voler..., Bueno, crec construir una relació igualitària, construir una relació...

També el seu excompany, el Pau, a l'entrevista final, fa una reflexió en aquesta línia

(EF/P)

P. Solidaritat feminista, solidaritat militant en general, tant d'ella com meva i per tant: fem-ho...! I a mi no em sonava a xino el donar-hi una explicació...em semblava raro el tema d'un quali només amb 6 parelles, tinc curiositat..., però segur que estarà bé.

Un dels aspectes que he hagut d'aclarir, des de la primera trobada, és que les observacions no tenien com a finalitat l'acompanyament a la relació, ni eren un espai per a "fer teràpia de parella". El fet que jo fos psicòloga i coneguessin la meva experiència professional, lligat a les suposicions sobre el que podia ser un "estudi amb parelles", va donar lloc a expectatives i confusions que s'han anat aclarint a mesura que avançaven les observacions.

(PT/MC) · Ens asseiem de manera informal i començo a explicar d'una manera molt planera la investigació. El Carlos escolta i, de tant en tant riu, i assenteix amb el cap. La Maca no para de fer preguntes i parlar, donant per fet que ja formen part de la investigació. He d'insistir un parell de vegades en el fet que la investigació no té res a veure amb una teràpia de parella, que no observo la seva relació per donar consells o fer que millori. Ho entenen, riem i de seguida ens posem a parlar d'altres temes.

En moltes ocasions, tant les participants com jo mateixa, hem utilitzat l'humor com a eina per aclarir, destensar o reflexionar sobre la investigació. Ho valoro positivament com una estratègia per l'accés al camp, o per generar bon ambient a les observacions o a les entrevistes. Ha estat una estratègia recurrent també en les negociacions dels espais, els recordatoris per tal que la investigació no s'aturés, o els retorns que s'han fet a les parelles participants.

Episodi 0. La prova pilot

La primera observació – quin nervis! – la fem el mes de novembre de 2014. *Finalment, al cap de quinze dies, que a mi se'm fan eterns, l'Alba m'escriu i em diu que sí, que endavant i ja programem la primera observació.* Cap parella havia dit que sí fins aquell moment. Potser era arriscat començar, però quina alternativa em quedava?

M'encanta que hagi estat tan fàcil– “fàcil”, penso, innocent! - i quan comencem a parlar de la primera trobada apareixen les papallones, de cop i volta, la tesi “comença a ser veritat, a existir”. I, novament, són les emocions les que construeixen realitat...

No ens ha costat gens trobar dia i hora per fer-la, sembla que en teníem ganes, m'animo. Em proposa d'anar el proper divendres a recollir el nen a l'escola, que és quan s'ho poden muntar per anar-hi junts, i després al parc. Li dic que em sembla un “planazo” i que ens veiem divendres. Un cop passat el “subidón” apareixen els dubtes; per què servirà?, només tinc una parella, té sentit tot plegat?....

El dia pactat estic tot el matí inquieta, a la feina. No són nervis el que sento, sinó una mena d'emoció continguda barrejada amb el pànic escènic de l'estranyesa de la situació. A tot això, s'hi afegeix la sensació que “no passarà res”, que ja veus tu observar com un pare i una mare van a buscar el seu fill a l'escola. Tot i que em molesta aquest pensament, no me'l trec del cap fins una bona estona després.... surto de la feina cap al mercat del Clot. Ens trobem en una cantonada, em fan una abraçada ràpida i sortim corrents, fem tard!

Crec que el més interessant d'aquest petit relat introductori és que aquesta sensació de “no passarà res” m'ha anat acompanyant al llarg de tot el procés d'investigació. Com en tot procés, com a la teràpia mateixa, resignificar és sovint una alternativa que obre possibilitats. Rellegint a Gianini (1987) quan afirma que la vida quotidiana és “allò que passa quan no passa res”, retornant a les epistemologies feministes per entendre la importància dels sabers que es generen a la vida quotidiana o compartint les angoixes que les companyes i amigues del doctorat validen.

En ocasions, he ocultat aquestes sensacions per respondre a les exigències d'un tipus de coneixement científic, l'hegemoní (Gregorio Gil, 2014), i en altres, han conformat relat i han estat presents malgrat l'exposició i la vulnerabilitat que pogués arribar a sentir. Si elles, les participants, ho feien, s'exposaven, jo també.

Així, les notes de camp no només són descriptives (les accions, els personatges, les interaccions), sinó que són reflexives. També aniré incorporant notes metodològiques i teòriques (Emerson, 1995), però no és fins que avança el procés i vaig treballant amb el marc teòric i la reflexió sobre la metodologia, que les vaig incorporant.

La decisió d'entrar al camp sense plantilla d'observació, sense un marc teòric clar i de fer-ho en el moment inicial d'aquests anys d'investigació, ha suposat dubtes i incerteses. Al cap i a la fi, com totes les decisions metodològiques, ha tingut les seves implicacions, però m'he mantingut amb el convenciment que, d'aquesta manera, la teoria no guiaria la pràctica, que era el que volia evitar. L'objectiu era no "dirigir" la mirada. Òbviament, el bagatge teòric, els objectius i les observacions prèvies fruit del meu itinerari professional i personal posen llum en alguns aspectes i no en d'altres.

És una prova pilot, em deia a mi mateixa en aquella primera observació. Per tranquil·litzar-me. Però les papallones tornaven i no eren, precisament, de les que descriuen els relats d'amor romàntic. A veure com va, sospirava, però confiava en la bona relació i el bon feeling que teníem amb l'Alba i el Javi. Finalment, i per sort meva, al llarg d'aquelles tres hores en què vam anar a recollir el Leo a l'escola i vam anar al parc "van passar tantes coses" que els dubtes es van començar a esvaïr. Vaig observar, apuntar, somriure, jugar, pensar, compartir... Al cap i a la fi, com afirmen Hastrup i Hervik (1994), el tipus d'informació que havia de registrar no podia ser recordada, sinó que "havia de ser experimentada i actuada" (p.3).

3.3.2. Les observacions. La posada en escena de l'amor (de la parella).

I, a partir d'aquí, em vaig trobar *feint* observacions. Tot un repte. Tot i que crec que he elaborat un diari de camp complet i divers, si miro enrere, és evident que hi ha molts elements a millorar; no registrava tot allò que hauria d'haver registrat, m'oblidava d'assenyalar dates i horaris, o no pensava en quantes observacions havia fet amb cada parella.

Segons Ingold (2017), la pràctica "d'anar" al camp es basa principalment en estar pendent, posar atenció al que les altres fan i diuen, al que succeeix al nostre voltant. "Esperar a que succeeixin les coses" afirma, i això és precisament el que he sentit que feia quan compartia espais amb les participants quan *feia les* observacions. Observar, escoltar, sentir... I també, participar. Formar part de les escenes; jugar amb les criatures, recomanar unes galetes, parlar amb les amistats, comprar cerveses, ballar, discutir... Participar a les activitats com si no estigués observant, però observant a la vegada, "al costat i juntament" amb les persones i tot allò que ha captat la nostra atenció (Ingold, 2017).

Amb cada parella hem fet entre sis i vuit observacions. Exceptuant la parella que trenca la relació en el decurs dels mesos de treball de camp, amb qui n'hem fet tres. El temps i la disponibilitat han jugat en contra de moltes trobades, les dificultats per trobar espais i coincidir han marcat d'una manera que no m'imaginava el decurs de les observacions.

Així com els temps m'han sorprès desfavorablement, els espais escollits han estat una de les parts que m'han resultat més interessants; escola, parc, botigues i *súpers* eren espais que contemplava des d'un principi. Però les parelles m'han sorprès i m'han portat a una sala d'assaig, a un ateneu, a un hospital, a un estadi, a una galeria d'art o, fins i tot, a la Sagrada Família.

Les activitats també han estat molt sorprenents, des de les activitats més ordinàries com comprar, anar a buscar els nens a escola, fer una passejada o un vermut; fins a les més excepcionals però que, sens dubte, formen part de la quotidianitat de cada parella; la gravació d'un programa de ràdio, un tast de vins, l'ecografia de les vint setmanes o un míting en plena campanya de les municipals.

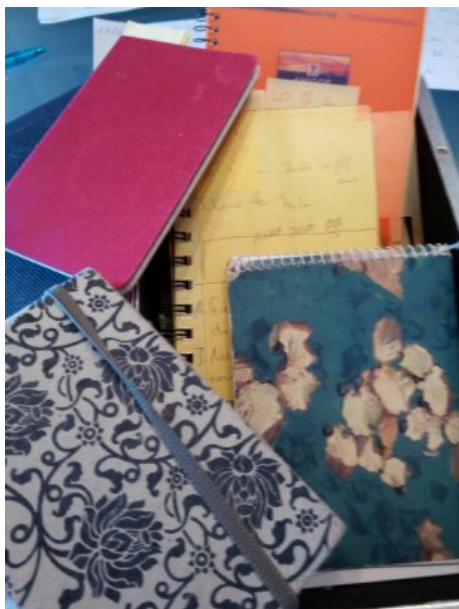
És cert que, progressivament, he anat pensant que l'acció final, aquella que havíem pactat a través del grup de *WhatsApp*, anava perdent importància. Fins i tot a les escenes més extraordinàries. Les accions concretes; comprar, anar a buscar, veure, anar... han passat a segona pla i han destacat els sentiments, les converses i les mostres d'afecte.

Com ser fidels a totes aquestes històries, temps, espais i emocions compartides? Totes aquestes observacions formaven part d'un teatre quotidià (Goffman, 1956) i calia observar-lo per després interpretar-lo, entendre'l. Així, l'observació participant passa a ser "l'activitat investigativa nuclear" (Wolcott i Castellanos, 2004). Cal destacar la naturalesa quotidiana, no només de les dades, sinó la naturalesa quotidiana de la manera com recollim aquestes dades. Així doncs, en la línia del que em proposo, calia observar amb quotidianitat i des de la quotidianitat. Pensant en captar detalls, escoltar, sentir i traslladar-ho a un producte.

Les notes de camp expliquen la història tal i com la percebem aquell dia. Què hem pensat, com hem entès aquest gest, què hem interpretat d'aquesta mirada. Però quan redactem l'escena, estem immerses en el context de totes les observacions, dels coneixements previs de la parella, d'uns personatges que van agafant cos. A l'hora d'escriure els relats això continua; hi ha escenes, converses, accions dels personatges que marquen com veurem i interpretarem les següents escenes. Així, reexaminarem connexions implícites, omplirem buits que no enteníem, inferirem algunes històries que potser no hem viscut directament i ens començarem a fer preguntes que ens faran observar amb més detall certes coses o posar atenció a d'altres quan tornem al camp (Emmerson, 1995), quan fem la següent observació.

Apareixen també els diaris ocults; els comentaris sobre la parella, les sensacions políticament incorrectes en algunes escenes, un argot per denominar certes situacions que observo... "*Apunto a la llibreta que és la primera carícia que es fan (o almenys, que jo veig) mentre faig veure que l'agafo per apuntar una recepta que em dicta la Maca. En realitat també l'apunto...*" Finalment, moltes d'aquestes "captures" s'han traslladat als relats, però no totes... I aquesta llibreta, vàries en realitat, han estat presents, de manera més explícita o menys "*jo observant, amb la llibreta apunt. La veritat és que en aquest ambient – un rodatge - no desentona gens...*". S'han convertit en un objecte d'interès "*m'assec en un raconet amb la meva llibreta. Penso que la Patri deu estar flipant, però es comporta d'una manera d'allò més natural.*", en ocasions, gairebé com un

personatge més” “La meua llibreta groga forma part del sopar, gairebé podria tenir un lloc a taula”.

En aquestes llibretes que conformen el diari de camp i que agafen cert protagonisme als relats que llegirem a continuació – la groga, l'estampada, la blava.. – hi escric a mà. Que, malgrat la meua mala cal·ligrafia, segueix sent el meu mètode preferit. S'hi ha afegit però, gairebé sense adonar-me'n, una llibreta nova, una llibreta tecnològica.

3.3.3. Els grups de *WhatsApp*

El mòbil, com a organitzador de les coordenades de la vida quotidiana (Lasen, 2006), ha estat una eina imprescindible per a l'organització de les observacions.

A través del *WhatsApp*, hem organitzat les trobades, hem pres decisions d'última hora, hem avisat que arribàvem tard i s'ha generat un espai de conversa que ha mostrat una manera de relacionar-nos. A través d'aquest dispositiu, hem establert una pràctica que consistia en “fer plans” d'una manera que respectés les rutines de cada parella i de la relació que tinc amb elles, però que obrís noves possibilitats relacionades amb la investigació.

La proposta és pensar les innovacions tecnològiques, en aquest cas la telefonia mòbil, com a generadores de formes de vida (Peñaranda, 2009), no com a simples instruments que incorporem a la nostra quotidianitat. Aquestes converses que he reproduït, en part, als relats, contenen formes de relacionar-nos, de donar importància a certs àmbits i relacions de la nostra vida quotidiana, d'evidenciar formes de pensar i d'actuar. Així, quan utilitzem aquesta manera

de relacionar-nos es “produeixen transformacions i canvis en les nostres maneres de funcionar, en els nostres patrons d’activitat, en les nostres formes de sociabilitat i en les nostres institucions” (Peñaranda, 2009).

Jo feia recordatoris, adaptats a la relació amb cada parella. Elles – les noies, no les parelles – responien i intentàvem arribar un acord en el com, quan i amb qui. Gairebé sempre tot era molt fàcil i ràpid – segurament el que necessitàvem totes –, però també hi ha hagut molts espais de dubtes i esperes. *Avui, diumenge 25 de gener, he fet un recordatori per saber si podem fer una trobada la primera o segona setmana de febrer. Amb la intenció de tenir almenys una observació de cada parella abans de l'entrevista amb el director (Nota Diari de Camp 25.01.2015).*

I, efectivament, hem pogut veure com es reificaven alguns aspectes relacionats amb el gènere; qui es responsabilitza, qui pren les decisions, qui fa bromes o qui cuida a través d’aquesta tecnologia. Els “grupets” de *WhatsApp* també han estat una estratègia per tal que les dues persones de la parella es poguessin implicar. Ja que el contacte “original” era amb la noia, incloure les parelles a la comunicació suposava una implicació per igual i una relació més propera amb mi.

També un espai on cada parella mostrava la seva “personalitat de parella”; triaven el nom, la fotografia, enviaven coses que ens semblaven interessants fora de la investigació o comentàvem aspectes de la quotidianitat de cadascuna.

El que diu la primera parella; *B: En serio? Parella 1? Em nego a participar si no tenim un nom més xulo! M: Estoy de acuerdo;* o la foto que tria una altra parella en són un exemple.

Partint d’aquesta idea, en referència a la incorporació de les tecnologies a l’afectivitat, Agustín (2014) ens parla de les “tecnologies de l’amor”. Mostra el dispositiu mòbil com un element clau

en la mediació en les relacions afectives, com a organitzador de la quotidianitat de la parella, però també com a les mostres de recolzament, suport i cura. En aquest cas, en la relació de parella i, alhora, en la relació amb mi. Amb aquestes pràctiques transformem el vincle i la manera com l'habitem. “Aquestes tecnologies possibiliten noves formes d'experimentar i desplegar les nostres relacions i estan contribuint a la reconfiguració dels nostres vincles i, per tant, de les nostres subjectivitats de gènere” (p.74).

3.3.4. Les entrevistes inicials i finals

Així com les converses de *WhatsApp* es van pensar com un tema pràctic i han esdevingut creadores de contingut, l'entrevista final o de valoració és una estratègia que penso des de l'inici per tal de completar la informació obtinguda a les observacions. La primera trobada es converteix, també sense intenció, en una conversa que formarà part dels relats de manera essencial.

Són converses – com tantes altres hem mantingut - on parlarem d'elles, de mi, de la vida, de les aficions, dels vins, d'altres parelles, on recordarem espais i temps compartits... finalment, no tan allunyades de les converses que al seu moment també vam registrar al diari de camp o que havíem tingut i seguim tenint fora del context de la investigació.

Les entrevistes inicials transcorren en un ambient distès, en un espai i horari pactat amb una de les membres de la parella, sempre la noia, via *WhatsApp* o conversa telefònica. Dues d'aquestes entrevistes són especialment importants ja que hi ha dos nois a qui no conec, per tant, a banda de l'explicació de la investigació, dues de les noies em presenten la seva parella en unes circumstàncies prou especials. És una conversa que no visualitzo, en aquell moment com a part del diari de camp, per això no hi ha un registre formal. És evident, però, la importància d'aquestes primeres trobades, com veurem a continuació a tots els relats.

Les entrevistes finals, en canvi, es van enregistrar previ avís a les participants. Una entrevista semiestructurada i enfocada com un espai on poder parlar de l'experiència de participar en aquesta investigació i com una oportunitat també per “explicar-se”. L'entrevista en profunditat es considera com una tècnica que busca minimitzar les relacions jeràrquiques i de poder que s'estableixen entre investigadora i participants perquè promou una aproximació més reflexiva i recíproca (Hollway i Jefferson, 2000). Em semblava just oferir un espai que, malgrat que ha estat guiat per les meves preguntes, ha obert la possibilitat a recordar les escenes, afegir informació o aclarir algunes situacions.

L'entrevista final s'ha plantejat en quatre blocs de preguntes; el primer sobre l'experiència de participar a la investigació, el segon sobre si hi ha hagut canvis en la relació arran de la vivència, el tercer sobre els espais i les observacions realitzades i un últim bloc de qüestions sobre la presència de la investigadora.

A l'inici, s'agraeix la participació i es demana autorització per enregistrar l'entrevista, que s'obté de totes les participants. Al final, s'ofereix un espai per a que puguin expressar o

qüestionar el que creguin necessari i es fa un petit retorn de les sensacions que he tingut amb la seva participació. Sembla que els resulta la part més interessant. Tot i que jo ho intento plantejar com un agraïment més, algú fins i tot sembla un estudiant esperant les notes finals.

Les entrevistes, tant inicials com finals, s'han fet de manera conjunta, excepte en un cas, el de la parella que ha trencat la relació en el decurs del treball de camp i s'ha fet l'entrevista per separat, tal i com ell i ella han escollit.

En conclusió, és important recordar que – tal i com jo mateixa pensava abans d'iniciar aquest camí - sovint es confon el treball de camp amb l'etnografia (Ingold, 2017); anar al camp, registrar i escriure una etnografia. Res més allunyat de la realitat. Després de tot aquest itinerari, però, sí que vull destacar la importància del procés del treball de camp ja que allò que hauré observat (seleccionat, registrat i interpretat) esdevindrà coneixement. I és en aquest diari on podem veure quin tipus de coses he estat observant; discussions, emocions, mostres d'afecte... que esdevindran coneixement, perquè "coneixem a través de trobades socials emocionalment complexes i comunicativament ambigües" (Abu-Lughod, 1990 p.9) i perquè necessitarem de l'escriptura per poder traslladar tot el que hem viscut en aquest coneixement. Així, posem en joc dues de les crítiques que sovint rep l'antropologia en referència a l'objectivitat; la reflexivitat intrínseca al treball de camp i les creacions literàries com a productes (Abu-Lughod, 1990).

3.4. ELS RELATS: HISTÒRIES COMPARTIDES.

Si els mesos d'observacions van ser intensos, els anys (sí, anys!) que he treballat amb tot aquest material han estat indescriptibles. Ho faig, òbviament, a través de l'escriptura; l'eina que m'ha acompanyat durant tot aquest procés. He escrit sis relats etnogràfics, una història per cada una de les parelles participants. Una història amb la descripció de les participants, la primera trobada, les escenes viscudes, fragments de les converses de *whatsapp* i les entrevistes finals. Un combinat de tots els components del diari de camp que originen històries en forma de relat narratiu. Seguint en la lògica etnogràfica, els relats, els productes del treball de camp esdevenen els resultats de la investigació (Hammersley y Atkinson (1994).

La decisió de construir relats etnogràfics sorgeix en paral·lel al procés de les observacions. Quan les notes es converteixen en escenes i aquestes és van succeint, conformen per si soles un relat que ens permet fer un acostament a la parella que estic observant. I, com a conseqüència, al món social que els constitueix. És cert que en aquests relats jo, com a narradora, m'agafo algunes llicències literàries (Ellis, 2019) perquè el que importa és la forma en que aquesta història ha de permetre a qui la llegeixi entrar al món subjectiu de qui escriu i sobre qui escriu. Més que una preocupació per l'exactitud dels fets, l'objectiu és produir textos analítics, "que ens canviïn a nosaltres i al món en el que vivim per millorar-lo" (Holman Jones, 2005 p.20)

Les històries

Explicar històries és, a la vegada, mètode i coneixement. Una pràctica social i una manera d'explicar les nostres vides (Richardson, 1990). Tot i que l'escriptura forma part de tots els processos de la investigació, és en els relats etnogràfics on esdevé crucial. Perquè "Escriure *bonic*, no solament val la pena, sinó que és una valuosa eina d'investigació" (Feliu i Gil-Juárez, 2011).

Narrar és una manera particularment estructurada de veure i ordenar la vida (Emmerson, 1995) i és això el que he intentat fer amb els sis relats que he escrit a partir de les històries compartides amb les participants. Els relats etnogràfics no reflecteixen la realitat de cada parella com a tal, no és aquest l'objectiu de les històries. Però és indubtable que s'hi veuran reflectides. És la seva història, la nostra en certa manera. El que sí que pretenen mostrar aquests sis relats és la vida de les parelles -la vida en parella - de manera "autèntica" (Emmerson i al., 1995), a través dels detalls, els diàlegs, les (inter)accions, els colors i les sensacions; per descriure així "un món social i la seva gent".

Els relats han de contribuir a formar una definició de parella que no sigui ni la meua pròpia ni l'hegemònica, sinó que respongui al conglomerat d'escenes de la vida quotidiana de cadascuna d'elles i, així, explicar l'estructura social que sosté aquell moment d'aquella escena o d'aquell relat particular. Intentar fer visibles aquelles pràctiques que, d'entrada, no ho són i connectar la quotidianitat de cada una de les parelles amb el món social que viuen.

Les històries de cada parella es van construir a mesura que recupero les emocions viscudes a les escenes, les descripcions físiques de cada personatge, els moments de tensió (Goffman, 1971). És "només" això. No ha calgut fer relats dramàtics, amb argumentacions fictícies i aventures excepcionals, o oferir explicacions causals als fets que es van narrar (Emmerson et al., 1995), *només* cal plasmar la quotidianitat d'allò sobre el que volem parlar.

He intentat que cada relat tingués la mateixa estructura formal i els mateixos continguts, tot i que cada un d'ells té la seva pròpia vida, el seu recorregut. Explico com i de quina manera he conegut la parella, quina relació tinc amb una i altra. Narro la primera trobada i la decisió de participar. Descric els trets característics de cada personatge i la relació que han establert i, finalment, les escenes que hem compartit. En ocasions, he introduït fragments de l'entrevista final. No ha estat un guió volgut ni estructurat, però sí que era necessari introduir aquests elements per tal que el relat tingués sentit. Tot i així, cada relat té la seva personalitat, la que destil·len els seus personatges i la seva relació. Òbviament, també la meua; la meua vivència, el meu cos, les meues emocions.

Així com haurem de fer a l'anàlisi, l'escriptura no ha deixat d'estar en moviment. Registrar les notes de camp, redactar una escena (sencera o a fragments), intentar unir les escenes sense perdre el fil, redactar la primera trobada (algunes amb més memòria que notes), afegir els records, revisar, introduir les entrevistes, revisar una altra vegada, fer retorn, modificacions, revisar, tornar a revisar i, finalment, decidir que es tanca. Es tanca per una qüestió de temps,

perquè les històries són vives i perquè cada element ens remet a infinitat d'interpretacions, preguntes i reflexions.

A més, és fa difícil desprendre's d'elles – de les participants i les seves (nostres) històries - ja que aquestes narracions i el coneixement que han generat formen part de la vida i de les experiències personals. Aquest coneixement és “una narració més que participa en el món de les narracions sobre la vida” (Feliu, 2007). “¿Com embolcallar en les nostres ments la complexitat d'alguns dels moments viscuts?” es pregunta Coles (1989) “Això no es fa amb teories. No es fa amb sistemes d'idees” ens respon. “Això es fa amb històries”.

L'escriptura

Hi ha certa tendència a “romantitzar” l'escriptura. La idea que en tenim és gairebé bucòlica; ambient relaxat, llum fluixeta, música, vistes a la muntanya i llar de foc. Probablement el meu tarannà i la temàtica sobre la qual parlo encara ho han aguditzat més. Lluny d'això, cal evidenciar que els processos d'escriptura són molt complexos.

Crec que el temps d'escriptura és un dels moments més dolorosos i gratificants de la investigació. És, alhora, fascinant i tediós. Pot emocionar i pot avorrir. La satisfacció es converteix en desesperació en un instant, i a la inversa. Probablement, ningú que escrigui veurà cap contradicció en aquestes afirmacions. Escriure genera incomoditats, desperta inseguretats, allibera vergonya. I moltes vegades ho fem sota pressió. Qui ens llegirà? Com ho rebran? Hi seré a temps?

L'escriptura genera coneixement i, com a tal, és motor de canvi. Remet a una realitat amb la intenció de canviar-la. Així ho defensa De Certeau (1990), que veu en l'escriptura una estratègia de canvi social. Com si d'un procés industrial es tractés, l'escriptora es distancia (es diferencia) d'una realitat que rep i retorna un “producte”. I ho fa a través d'un text que inscriu sobre una pàgina en blanc, com si caminéssim sobre d'ell, en una pràctica “itinerant, progressiva i regulada”. (p.148).

L'escriptura etnogràfica també ens parla de vulnerabilitat, d'exposició de la pròpia intimitat i, al voler escriure de forma autoetnogràfica, tot i que sigui de manera experimental, aquesta sensació encara està més present. Probablement, una de les intencions al fer-ho és que resulti més atractiu a la lectura, també que la temàtica ho requereix, però a mesura que avança la investigació, m'adono que el principal motiu per fer-ho ha estat –literalment - que no he trobat cap altra manera de fer-ho. Recordar moments personals, anècdotes quotidianes, converses amb gent estimada. Com constata Ellis (2004) “és impossible explicar el que explico sense ser-hi”.

Coles (1989) recorda, però, que per entrar a l'acadèmia, per ser llegides, hem de parlar en un argot particular. Es refereix així a una socialització acadèmica i professional. Ens parla, fins i tot, d'adoctrinament, que és una sensació prou propera quan una està situada a “la panxa del

monstre” (Haraway, 2020) quan la teoria és el nucli de les coses, costa allunyar-se'n i valorar acadèmicament aquest coneixement més quotidià i més situat.

En un terreny més pràctic on, com sempre, és barregen la materialitat i les emocions, penso en els temps i els espais que, des del meu privilegi, he pogut dedicar a l'escriptura. Al cap i a la fi, ha estat una feina més. Dura, intensa i reconfortant. Descartar frases i fragments sencers, ajornar pensaments escrits per més endavant, escriure idees abans que s'oblidin. I així, no perdre ni una sola paraula, perquè sabem el que costen (Feliu i Gil-Juárez, 2011).

Recordo, encara que sembli llunyà i borrós, que una gran part de l'escriptura ha estat en temps de pandèmia. Les condicions per escriure – emocionals i materials – eren excepcionals. Recordo pensar i compartir que em “sortirien relats tristos de pandèmia”...

Escriure, revisar i analitzar els diaris de camp, el diari etnogràfic... És molt dur; estic cansada, esgotada i desanimada. Totes les escenes són a fora, al carrer, a l'aire lliure; als bars, a les botigues, a espais culturals.... A totes les observacions hi ha abraçades, petons i carícies. Crits i gent. Ara no hi ha res d'això, i es difícil recordar-ho, i és lent prendre consciència. Però és agradable pensar que quan es podia fer, ho fèiem.

Una oportunitat única per pensar i escriure, pensava de vegades, una prova massa dura per tot el que comportava a nivell emocional, pensava d'altres. Però ha valgut la pena, penso, perquè, com afirma Sant Pierre (2017), “dubto que hagués pogut pensar aquest pensament només pensant”.

3.5. L'ANÀLISI DELS RELATS. REINTERPRETANT DES DE CASA

I ara sí, lluny de les escenes; dels hospitals, bars i escenaris, toca pensar i escriure sobre el que s'ha observat, seleccionat i plasmat al diari de camp. Encara en temps de pandèmia, rellegir els relats i omplir-los de colors. Alguna cosa “està passant” amb tot allò que he observat i registrat i cal saber cap on va, què té a veure amb la teoria que he anat integrant i amb les intuïcions i les sospites que he anat compartint al llarg de tot el procés. Cal exprimir l'esponja; xopa d'observacions, sensacions i emocions. Com afirma Wolcot (2004), la veritable “feina” de la investigació qualitativa radica en el treball mental, no en el treball de camp. És el que Ingold (2017) anomena la feina “del després”; on relaciones el que passa a les escenes amb la teva història personal, on connectes experiències i emocions i on es construeix etnografia sobre “el que ja és passat”.

L'anàlisi del diari de camp ha anat en relació a allò que vull explicar i com vull fer-ho. I, sobretot, des de quines perspectives ho he enfocat, és a dir, en relació a què. Amb les idees de treball prèvies - observar les negociacions i les mostres d'afecte, les emocions o els espais de presa de decisions- i des d'una perspectiva feminista i amb la mirada posada a la quotidianitat. Perquè el que compta com a experiència, afirma Scott (2001), “no és ni evident, ni clar ni directe; està sempre en disputa i, per tant, sempre és polític”. Així doncs, el repte no és la “reproducció i transmissió del coneixement - al que es diu que s'ha arribat a través de

l'experiència – sinó l'anàlisi de la producció d'aquest mateix coneixement". (p.45).

La metodologia ha estat la base d'aquesta tesi. I és en l'anàlisi, en la posada en discussió amb la teoria, on això es fa més evident. La metodologia m'ha fet de guia en el procés empíric i ha permès que les intuïcions teòriques anessin agafant força. He hagut d'observar i analitzar allò que és obvi, fins i tot per mi mateixa. Deixar-me sorprendre; en l'observació, en la interpretació, i encara en l'anàlisi. Anàlisi dels relats que jo mateixa he escrit i rellegit infinitat de vegades. I que, en aquest procés, però de manera poc conscient, ja estava analitzant. És la revisió contínua de les dades, de les escenes que formen part de tu d'una manera cada vegada més profunda. O més conscient.

Està clar que l'anàlisi comença, de manera intuïtiva, mentre s'observa. Quan l'escriptura és el mètode, com és el cas, la recollida de dades i l'anàlisi no es poden separar, són processos paral·lels (Richardson, 2018). En funció del que observes, captas, intueixes i registres – i , per tant, selecciones -, en les següents observacions (de la mateixa parella o de la resta) et fixes més en unes coses o en unes altres. Pots reforçar o desestimar una idea. I així, progressivament, vas centrant quins aspectes seran del teu interès. Acceptant el risc, en certa manera voluntari, que algunes dades “desapareixeran” perquè no les consideraré rellevants. I altres adquiriran, potser, una importància desmesurada.

En aquesta línia, Sant Pierre (2018) parla d'un treball “rizomàtic” a mode de Deleuze; amb connexions fortuïtes i accidentals que no es poden preveure ni controlar. O en forma d'espiral, com proposen Preissle i De Marrais (2018) que anomenen “recursivitat” a aquest “anar i venir” al llarg de tot el procés. Òbviament, té a veure amb la reflexivitat pròpia de les metodologies feministes, ja que la recursivitat, defensen les autores, es pot fer sense consciència, sense atenció a qui i com s'ha fet. La reflexivitat, en canvi, parteix d'un posicionament polític. La recursivitat, doncs, és una eina que es pot – que s'hauria – d'utilitzar de manera reflexiva.

Així doncs, comences a dibuixar categories invisibles mentre observes. Quan comences a transcriure el diari de camp concretes més i, quan interpretes i escrius relat etnogràfic, ara sí, ja s'activa la “lent analítica” que inicia la part més “empírica”. No en un ordre cronològic, sinó en aquest fer i desfer, anar i venir de dades, emocions i reflexions.

I és així com, quan cronològicament “toca” analitzar, t'adones que ja tens part de l'anàlisi elaborada. Novament, en positiu, se t'obren les línies d'anàlisi que et sembla que t'encaminen cap als resultats; però en negatiu, et queden dubtes sobre si has “tancat” massa aquesta lent analítica.

La idea de lent analítica de Jerolmack i Khan (2017) m'és útil per aproximar-me al camp, així com per elaborar anàlisis. Els autors diferencien entre nivells micro, meso i macrosocial, proposen fixar-se en les persones, llocs i mecanismes socials de les escenes observades, remarquen la importància del espais i les diferents situacions que s'hi donen i, finalment, destaquen la reflexivitat com a eina bàsica per a l'observació i l'anàlisi. Aquestes lents no ens han de servir per saber què veure –com farien les teories–, sinó més aviat com una “brúixola” que ens dona indicacions sobre cap a on mirar.

És cert que, en un primer moment i en pro d'una pretesa objectivitat en l'anàlisi de les dades recollides, em vaig oblidar d'aquesta reflexivitat i vaig intentar seguir unes pautes metodològiques, diguem-ne, més rígides i estructurades. La primera idea va ser començar a identificar als relats aspectes clau que ens permetessin crear categories.

De les lectures successives dels relats en destaco quatre àmbits (que havien de correspondre a quatre eixos temàtics); el cos i les emocions, les responsabilitats, la presa de decisions, i els espais. En una segona revisió, s'hi afegeixen les converses i els moments de reflexivitat com a àmbits per tenir en compte. Finalment, un últim apartat on situo els aspectes que no encaixaven en cap d'aquestes – presumptes – categories, però que destacaven; ja fos perquè parlaven d'aspectes importants relacionats amb el gènere, amb les participants o amb altres persones de l'entorn.

En un segon nivell de categorització divideixo les responsabilitats en subcategories; responsabilitats envers la investigació, responsabilitats de cura (cap a la parella, cap a la investigadora) i responsabilitats logístiques. També intento “subcategoritzar” la presa de decisions i aquestes s'assemblen “sospitosament” a les anteriors. *Una altra crisi. I no són poques. Amb els dubtes apareix el bloqueig ja tradicional del cap de setmana. Per contrastar, o per agafar aire, faig una lectura que tinc reservada, ves a saber per quan. I, de sobte, tot comença a quadrar. I puc entendre on i per què m'he bloquejat.* És en aquest intent de generació de categories i subcategories temàtiques on m'adono que, tot plegat, no té massa sentit; un mateix fet ens remet a tres o quatre àmbits, la cura que no havia tingut en compte apareix amb força, les distincions entre responsabilitats i presa de decisions es difuminen....

Efectivament, segons Sant Pierre (2018), aquestes pràctiques que vaig emprar durant un temps, limiten l'anàlisi. Codifiquem per després classificar en categories, que es reagruparan en temes que es convertiran en títols de secció, regint així l'escriptura anticipadament. Cada vegada ho veig més clar. *Si segueixo entossudida a crear categories, a reduir-les i a seccionar-les per poder-les presentar en un diagrama de blocs, no me'n sortiré.* Com deia Esteban al seminari “Aproximación a una etnografía somática y vulnerable” (2009), “enfrent de les categories; la situació, el context, la complexitat, l'heterogeneïtat i, per descomptat, l'experiència i la singularització”.

Inicio, doncs, una altra fase de l'anàlisi. I sembla que aquesta “manera de fer”, aquest *com*, sí que ens retorna a les experiències viscudes amb les participants, a la dinàmica de les observacions, a la fluïdesa del gènere. Una anàlisi molt més coherent amb la perspectiva etnogràfica, on podem redactar, escriure i pensar. Buscar patrons que es repeteixen i pensar per què passa. Per què es diu una frase concreta, per què aquest silenci, aquesta carícia. Buscar dades que ens sorprenguin o ens inquietin. Validar les reflexions que sorgeixen en aquest procés que puc viure, ara sí, de manera més artesanal.

“Escriure és el mètode” afirma Richardson (2018). I, efectivament, no existia una altra manera de fer aquesta anàlisi que no passés per l'escriptura. Així, les nostres narracions – que són compartides - es posen al centre “entrellaçant així vides concretes, experiències personals i coneixement” (Feliu, 2007).

També en aquesta fase, com en tot el procés, és important recordar(-me) que analitzem des de la nostra subjectivitat, les nostres emocions, el nostre cos. És a dir, no pretenc parlar de com es senten aquestes persones, però sí que puc fer una interpretació del que diuen que senten o analitzar les maneres com ho expressen. Flores (2010) diferencia així entre els discursos sobre les seves emocions i les representacions d'aquestes.

Amb l'afectivitat com a fil conductor (Feliu i Gil-Juarez, 2011) i amb els textos etnogràfics com a espais de "recreació i reconstrucció" d'allò social, reafirmo que no es pot fer una anàlisi en el sentit més tradicional de les ciències socials, ja que no es pot separar la investigació de l'escriptura.

4. ELS RELATS

L'ALBA I EL JAVI. Els equilibris d'una parella feminista

L'Alba i jo ens coneixem des de fa més de deu anys. Ens vam conèixer treballant a *Espais per la Igualtat*, una entitat que treballa temes de gènere a l'administració pública. Una espècie de consultora on un grup de noies prou joves elaboràvem auditories i plans d'igualtat, fèiem tallers o gestionàvem alguns PIADs⁶ de Barcelona. Jo vaig arribar amb 23 anys, juntament amb dues companyes, i allà ens va acollir un equip de dones i un home, el Lalo, que ens van fer aprendre i gaudir de la feina. Des d'aleshores som les "Espais girls" i, també des d'aleshores, entenc que treballar amb un grup de dones en un entorn no competitiu és una possibilitat real i desitjable. Allà vaig aprendre a ser feminista, sense ser-ne gaire conscient. Els debats d'aquell moment estaven molt allunyats dels d'ara i, en perspectiva i quan ens anem trobant, que és menys sovint del que ens agradaria, sempre reflexionem sobre això. És una manera d'anar aprenent i qüestionant els nostres posicionaments feministes i vitals.

Com que, encara que fa molts anys que no treballem juntes, mantenim, com podem, una bona relació d'amistat, vaig proposar a dues *Espais* que formessin part de la investigació amb les seves parelles. Totes dues viuen a Barcelona, tenen criatures i estan amb la seva parella des que jo les conec. L'Helena em va dir que no, rotundament⁷; l'Alba que sí, que li expliqués, que li sonava interessant... Així que ens vam trobar...

Un divendres de finals d'octubre anem a un centre comercial a dinar un *japo* ràpid i, allà, li explico una mica el que tinc intenció de fer els propers anys. No havíem quedat exclusivament per això sinó per veure'ns i posar-nos al dia, però la veritat és que la investigació va centrar gairebé tot el dinar. Si ho hagués pensat millor, potser hagués insistit més en que hi fos també el Javi, la seva parella des de fa setze anys, però era la primera vegada que en parlava obertament amb algú que tenia possibilitats de participar, i potser vaig necessitar fer-ho en un espai segur, amb algú de confiança.

Em fa moltes preguntes, sembla que valorant el possible "risc" de participar-hi, però de seguida s'anima, em diu que sí i que el Javi segur que també dirà que sí. Pactem que li dirà al Javi a veure què li sembla i que em diran alguna cosa, "però *tranqui*, que serà que sí".

Al cap d'un parell de setmanes, un diumenge ennuvolat, l'Alba em proposa anar a fer un vermut al barri, al Clot. Abans ho fèiem sovint, aprofitant que vivim molt a prop, teníem temps lliure i moltes ganes de xerrar. Com sempre, fa dies que ho intentem, però no acabem de concretar. Aquest dia, però, em ve molt de gust, li dic que *ok*, quedem en l'hora i em diu que el Javi potser també ve. El Leo, el seu fill de tres anys, no vindrà perquè està amb la seva tieta.

⁶ Punt d'Informació i Atenció a les Dones

⁷ Podreu llegir què va passar en un altre relat...

Quedo amb l'Alba i el Javi *al Sopena*. És tard, com sempre que quedem. Més aviat és l'hora de dinar que de fer un vermut, però a la bodega els coneixen i no ens posen mala cara. Estrenem la part de darrera del local, encara a mig arreglar, i sembla que serà perfecte per la conversa que tindrem.... no hi ha més gent, la música acompanya i el lloc és acollidor.

Gairebé no ens han portat la beguda que l'Alba em diu "va, va, explica'ns", animada. Jo sorpresa, "No, no, si jo no he vingut per això" "¿Cómo que no? Pues a mi Belén me ha dicho que quedábamos para esto". En fi, que fem broma i, després de renyar l'Alba, ens hi posem, amb el vermut i amb la conversa. Ells dos ja ho tenen bastant parlat, però em confessen que el Javi al principi va dir que no. Així doncs, pot ser que l'Alba hagi muntat això a veure si el convencem entre totes dues...?

A l'entrevista final, l'Alba confessa...

Núria: Sí... ¿cómo te lo explicó Belén, te acuerdas? Es que...

Javi: Me dijo: oye, "que hemos accedido a" ... (riures) no, me dijo...

Núria: Hemos dicho que "sí" (riures)

Javi: No, dijo: oye, que la Núria está haciendo una tesis, que si...que necesita una pareja para...para observarla y hacer la tesis...

Belén: Que luego os monté una cita a ciegas...en La bodega, con vermouth

Núria: Sí, muy fuerte...

Javi: Bueno, una cita a ciegas no (es resisteix el Javi)

Belén: Bueno... en el sentido de que quedamos para hacer unos vermouths pero, realmente, era la primera entrevista, ¿no te acuerdas? (to irònic)

Javi: Bueno, sí...pero que no sé si era a ciegas, dijiste, mira que hemos quedado con la Núria que nos va a explicar esto

Belén: No. Te lo dije cuando ya estábamos en el...

Javi: Ah, vale, vale

Núria: Ese es el tema...y yo pensaba que tú ya lo sabías y nos lo dijo ahí: o sea era una cita a ciegas

Javi: Ah vale (accepta resignat)

Núria: Por eso tengo un trauma, porque pensé ¿este va a ser el proceso?

Belén: Realmente, me estoy dando cuenta que soy muy manipuladora, ¿no?

Núria: Bueno...aquí está todo grabado, yo no digo nada...

Belén: Vale, pues. Belén "manipulator"

Seguim amb la conversa, relaxada i divertida, i ens acabem els dos (o tres) vermuts amb tota la història més o menys explicada. Finalment, sembla que els dubtes sorgeixen per les dues bandes i que l'Alba també comença a dubtar. Això no m'ho esperava! Amb els dubtes encara surant a l'ambient decidim anar a dinar al japonès de *Glòries*⁸, repetim lloc que els hi agrada, i aquí la conversa ja no es centra en la tesi sinó que "ens posem al dia", parlem de política, de "cotilleos", de feminisme.... Després anem cap al parc on han quedat amb la germana del Javi,

⁸ El centre comercial de la primera trobada amb l'Alba

que porta el nen. Parlem una estona les tres, mentre el Javi i el Leo juguen als gronxadors del parc i ens acomiadem amb la promesa que em diran alguna cosa aviat.

Finalment, al cap de quinze dies, que se'm fan eterns, l'Alba m'escriu i em diu que sí, que endavant i ja programem la primera observació. M'encanta que hagi estat tan fàcil i, quan comencem a parlar de la primera trobada, apareixen les papallones. De cop i volta, la tesi "comença a ser veritat, a existir". No ens ha costat gens trobar dia i hora per fer-la, sembla que en teníem ganes, m'animo. Em proposa d'anar el proper divendres a recollir el nen a l'escola que és quan s'ho poden muntar per anar-hi junts i després al parc. Li dic que em sembla un "planazo" i que ens veiem divendres. Un cop passat el "subidón", apareixen els dubtes; per què servirà?, només tinc una parella, té sentit tot plegat?....

El dia pactat estic tot el matí inquieta, a la feina. No són nervis el que sento sinó una mena d'emoció continguda barrejada amb el pànic escènic de l'estranyesa de la situació. A tot això s'hi afegeix que tinc la sensació que "no passarà res"; *que ja veus tu*, observar com un pare i una mare van a buscar el seu fill a l'escola. Tot i que aquest pensament em molesta, no me'l trec del cap fins una bona estona després... surto de la feina cap al mercat del Clot. Ens trobem en una cantonada, em fan una abraçada ràpida i sortim corrents, fem tard!

El Javi i l'Alba intenten quedar tots els divendres per anar a dinar abans de recollir el Leo a l'escola. És l'únic dia que poden anar junts a buscar-lo i després van al parc amb altres famílies. Hi va cada dia l'Alba menys algun dimecres que el Javi s'ho pot muntar a la feina. Això m'ho expliquen mentre anem corrents cap a l'escola a buscar el Leo. De cop, em trobo caminant al mig de tots dos. A la dreta, l'Alba, més baixeta que jo, morena, amb el cabell curt, la cara petita i les ulleres grans. Quan somriu, que és sovint, la cara se li eixampla i quan es posa seriosa o pensativa els llavis se li fan petits i la cara els segueix. El Javi sembla que camini a ritme normal, mentre nosaltres gairebé no podem parlar. Cada passa de les seves són tres de les nostres. Parla, riu i camina. És molt alt i força prim, porta el cabell curt i una barba desendreçada, curta i fosca.

Quan arribem hi ha moltes famílies esperant i recollint nens i nenes. Els divendres moltes famílies aconseguen arribar a una hora raonable per recollir les criatures. Jo em quedo una mica allunyada de la porta, el Javi va a davant, ara sí que camina de pressa, i entra a buscar el Leo a la classe.

Quan el Leo surt, feliç i content, va a saludar el seu pare i s'ajunten una colleta de nens que juguen amb el Javi. Mentre, l'Alba està amb un grup de mares, xerrant i rient. El cas és que conec a una altra de les mares, la Jose, i vaig a saludar-la "Oye, ¿y tú qué haces aquí?" "Luego te cuento...".

El Javi s'acosta per dir-li a l'Alba que la professora diu que li ha hagut de canviar els pantalons al Leo. "¿Y te ha dicho algo más?" li pregunta ella, "No" respon el Javi, i l'Alba afegeix "Pues qué palo, yo no voy". Em mira i riu. Al cap d'una estona, mentre el Javi juga amb un grup de nens, l'Alba s'acosta a la professora i parla amb ella.

Després d'això, es va formant un grup de famílies, quatre o cinc, i, sense parlar-ho, ens anem desplaçant cap al parc. Són rutines que desconec del tot, però sorgeixen de manera bastant espontània i fluida, penso. Jo vaig parlant amb algunes mares i el Javi va a davant amb el Leo. Li porta la motxilla i el fa jugar. Pel camí, l'Alba recorda que porta una mandarina i li dona al Javi, que la pela i li dona a trossets al Leo. Mentre parlem, l'Alba diu que fa molta calor i li comença a treure el *chaleco* al nen, el pare li acaba de treure i se'l posa al braç. El Leo demana aigua a la mare i el pare li obre i li dona.

Tota l'estona de joc és bastant "comunitària". Mares (5) i pares (2) juguen amb les criatures i van xerrant, entre ells, amb mi, s'allunyen i tornen, van a la zona de jocs una estona "a controlar" i expliquen anècdotes de relació entre nenes i nens...

El Leo és molt mogut, s'ho passa d'allò més bé, corrent, enfilant-se i "escapant-se" de la zona de jocs. És el Javi que el va a buscar i el vigila fins que, al final, amb un to de veu una mica desesperat, avisa la mare, "¡Belén! Es que se está metiendo en el charco, eh...". L'Alba em mira, riu i no en fa massa cas....

Al cap d'una estona d'estar al parc, l'Alba recorda que no han pagat a la dona que fa la neteja al seu pis, un cop per setmana. "¡Oye, que hay que ir a la pagar a la María!" Ho diu com si anés a agafar les coses i marxar del parc "Ya voy yo", però el Javi, sorprès, diu "¿Pero vas tú?" Riuen i es miren amb complicitat. Ara sí que estan apartats de la resta de famílies, joestic molt a prop i, de tant en tant, tots tres anem fent un cop d'ull al Leo. Parlen de diners i fan broma. S'inventen mil maneres de no haver d'anar a casa, però finalment l'Alba decideix que s'hi ha d'anar i recorda que, a més, s'ha d'anar a treure diners perquè a casa no en tenen. Al cap d'una estona de riure i abraçar-se entre "Sí, ves tú" y "No, te toca a ti", el Javi agafa la bossa del Leo i se'n va. Torna i pregunta "Oye Belén, ¿le cojo unas bambas?" "Sí, y un jersey y unos calcetines. Y llévate esto también".

Mentre ell no hi és, jo segueixo parlant amb l'Alba i la Jose, l'altra mare que conec, i també les deixo soles una estona i vaig a jugar amb el Leo. Mentre conversàvem li expliquem a la Jose la investigació i què he anat a fer realment a l'escola i al parc, ella fa algunes preguntes, ens mira divertida i diu que ja la mantindrem informada.

Aprofito per demanar-li si vol que un dia els ho expliqui una mica millor, a ella i a la seva parella, que aquell dia no hi és "¿No te quieres apuntar, no?" indago "¿Yo?, ni de broma" em confirma ella. Ja m'ho imaginava, però faig un segon intent, una mica més seriosa. El "no" és rotund. L'Alba riu, divertida. Jo també, però em quedo una mica preocupada... ja són moltes les persones que m'han dit que no...

Quan el Javi torna, ja és tard i fa fred, comencem a parlar de marxar. Hem de decidir si anem a "Cuidado con la perra", un espectacle al qual ens ha convidat una amiga comuna. L'Alba em diu que no poden perquè s'han compromès a fer de cangurs. El Javi li diu que no passa res, que hi vagi ella i que es queda ell, però l'Alba aposta pel *plan* casa, pizza i sofà. M'hi conviden, però a mi em fa molta mandra, tant una proposta com l'altra. Com l'Alba, prefereixo sofà, sobretot sofà. També penso que és millor no seguir amb l'observació a casa, es faria estrany, sobretot el primer dia. Aprofitem que ja es fa fosc per acabar-nos de decidir, així que marxem

cadascú a casa seva i ens acomiadem com tantes altres vegades que ens hem trobat. No fins la propera observació, sinó *fins la propera*.

Com serà habitual amb totes les parelles, faig un grup de *WhatsApp* i, de tant en tant, faig un “recordatori” perquè pensin a “convidar-me” a alguna de les seves activitats quotidianes. Creo el grup i proposo...

Núria: Bon dia parella!!!!

Núria: Us volia dir q tinc vacances del 24 al 7 i els dies q no son festius segurament baixi a bcn! No se si marxeu o us quedeu per aquí.

Núria: Si esteu per aquí ens trobem per fer alguna observació i us passo el full d consentiment!⁹ Núria: Gràcies!!

La confiança amb l'Alba i el Javi s'evidencia al minut 1:

Belendi: En serio? Parella 1?¹⁰

Belendi: Em nego a participar si no tenim un nom més xulo!

Javi Belén: Estoy de acuerdo

Cambiaste el asunto a “LA parella 😊”

Núria: Q????

Belendi: En serio?

Belendi: Curratelo más chati!

Belendi: Ah! Y falta foto!

Belendi: 😊

Núria: 😞😞😞

Núria: Mis pobres neuronas.... 😊

Belendi: Venga va... Q estas haciendo un doctorado! Q se note!

Però finalment, per sort meva, és ella qui decideix nom i fotografia del grup

Belendi canvià el asunto a “Baxter&kubelik”

Núria: Nivelón 🙌🙌🙌🙌🙌🙌

⁹ Un full de consentiment que amb aquesta parella no es signarà fins l'entrevista final

¹⁰ En referència al nom que he posat al grup de *WhatsApp*

Imatge de la pel·lícula "The Apartment", de Billie Wilder.¹¹

Així que, casualment, el dia 29 de desembre escric al grup...

Núria: Bon dia! Estic a bcn¹² "captando" parejas¹³. Si feu algo estic x aquí. Sino ens veiem al 2015. Será nuestro año 😊

... l'Alba em contesta de seguida. Sorpresa, miro el mòbil, no entenc per què no ha contestat al grup. De seguida apareix l'explicació "Hoy es el cumple del Javi. Hay fiesta sorpresa en el Sopena a las 19:00h. Te apuntas?"

I tant que m'hi apunto! Li demano si necessita ajuda per preparar alguna cosa, però sembla que està tot controlat. Millor, penso alleujada, perquè no tinc massa temps... Una miqueta abans de les set vaig cap a la Bodega on vam fer la primera entrevista. Com que és dilluns, la Bodega està tancada al públic. Amb la persiana mig baixada, estarà oberta només per a nosaltres. Un luxe!

Arribo i ja hi ha força gent, la veritat és que no conec gairebé ningú, perquè és l'entorn sobretot del Javi, però el que veig és un ambient molt *xulo*, que ja em quadra amb el que puc conèixer d'ells.

Abans que arribi el Javi, que ve enganyat amb un amic, observo l'Alba una mica des de la distància i la noto bastant nerviosa. No és habitual veure-la així, almenys tal com jo la conec, però alhora també se la veu contenta i animada, i això sí que m'és més proper i habitual. Al cap d'una estona, mentre la gent es saluda - algunes ens coneixem, d'altres no - comença a destapar les safates amb menjar que ha comprat i portat fins aquí. Reparteix beguda per tothom, està pendent que tothom estigui bé, en definitiva, fa d'amfitriona, sense *agobiar-se* massa per la sorpresa en sí, sinó per crear un ambient agradable. Li comento com l'he vist i riu. Em diu que, en realitat, no li preocupa si el Javi ve tard o si surt malament la sorpresa; i, ara que ja està tothom "col·locat", torna a respirar tranquil·la.

¹¹ Els protagonistes donen nom al grup de *WhatsApp*, mai me n'han explicat el motiu...

¹² A Barcelona, són dies mig de vacances i els informo que soc a la ciutat

¹³ I és real. De fet, aquest mateix dia, tinc una primer entrevista amb una parella

De seguida arriba el Javi, que obre la porta i es queda al llindar amb els ulls ben oberts i el petit Leo entre les cames. Sembla realment sorprès. No para de riure i comença a saludar i a abraçar tothom. Abans, però, ha mirat l'Alba i s'han somrigut amb complicitat. Ella de seguida es fa càrrec del petit per tal que ell pugui acabar de saludar tothom. Espera una estona abans d'acostar-se per abraçar-lo i fer-li un petó. Jo també m'acosto i l'abraço, ell riu, cada cop més sorprès. Li demano si s'ho esperava, l'Alba s'avança i em diu "No, seguro que no", convençuda. "Estoy flipando, de verdad" em diu quan el miro, incrèdula.

L'Alba, un cop ha passat aquest moment, es queda feliç i relaxada automàticament. Segueix, però, pendent de tothom; talla els pastissos, es preocupa perquè tothom tingui beure i, molt de tant en tant, només en tres o quatre ocasions, coincideix amb el Javi i s'abracen i parlen una estona amb algun grupet de gent, o amb mi, o amb la gent de la Bodega.

Realment, després de setze anys de relació, gairebé no necessiten ni trobar-se, penso jo. I malgrat tot, ningú dubtaria que *són una parella*.

Cap al final de la festa ja passen més estona junts; per acomiadar la gent, arreglar els comptes i convèncer el grupet més animat per continuar a algun altre lloc. Entre aquest grupet, jo, és clar, que m'ho passo molt bé i no em vull perdre ni un detall.

Quan quedem un grupet reduït, set o vuit persones de confiança, decidim caminar sense rumb i parar-nos al primer bar que trobem obert. Pel camí han de parlar una estoneta del nen per decidir què faran, sembla que tenen opinions diferents. L'Alba diu que marxa ella amb el nen, que és el seu *cumple* i que segueixi. El Javi proposa que vagin tots dos amb el nen a *prendre algo* o que el deixin amb la seva germana. L'Alba hi torna, que marxi tranquil, li diu. Ell que no, que ha de venir ella. Al final, amb una petita intromissió meva, diguem que poc professional, acaben venint tots tres. Al bar som un grupet molt més petit, així que podem parlar tots alhora, ells no seuen junts però hi ha una comunicació contínua, bàsicament perquè el Leo va d'un cantó a l'altre, divertit, i la resta de gent ja no li fem massa cas....

Per sort, algú s'il·lumina i ens recorda que tot just és dilluns i que demà hem d'anar a treballar, així que, a poc a poc, ens anem acomiadant... Jo marxo de les primeres perquè estic realment cansada i també perquè penso que hi ha gent molt més propera amb qui es quedaran a "tancar" la festa.

Ens costa tornar a coincidir fins al cap d'uns mesos, malgrat la proximitat i la confiança, però aquest cop no he de fer cap recordatori, l'Alba escriu al grup amb una proposta molt Marta.

Belendi: Rubia! Hemos deliberado y si te va bien nos vemos el jueves, pasado mañana a las 9h en St Pau

Belendi: 🍌🍌🍌🍌🍌

Núria: En serio?!?!?! Woooooow

Núria: Q emoción 😊😊😊😊¹⁴

Belendi: Te irá genial para la charla!

Núria: Siiiiiiii 🙌🙌🙌🙌

Belendi: Propuesta: cómo se siente la investigadora al entrar en espacios de intimidad¹⁵

Núria: Xo me tendréis q explicar la negociación. Sin compromiso eh. Si al final creieu q no tot perfecte

Belendi: No la ha habido

Núria: Nerviosa 😊

Belendi: Estábamos de acuerdo

Belendi: La negociación más dura ha sido sobre la cena: Mc Donalds si o Mc Donalds no

Belendi: 😂😂😂😂

Núria: 😂😂😂😂😂😂😂😂😂

Núria: Mc donalds si

Núria: A las 9 en la puerta principal, en ginecología, en el metro... donde???

Belendi: Es lo q he dicho

Belendi: A lo que M me ha recordado q hoy hemos comido hamburguesas

Belendi: En la puerta de arriba

Belendi: Te paso coordenadas por si acaso

Núria: 🙌🙌🙌🙌🙌🙌

Ginecología i Obstetrícia de l'Hospital de Sant Pau

Planta 2 M5 Box 47

Ecografía 20 setmanes

I aquestes són les coordenades que rebo, així que l'endemà passat em planto a la porta de l'Hospital.

Arribo (sorprenentment) d'hora. Vint minuts abans. La sala, que no és una sala sinó un passadís llarguíssim amb deu cadires, cinc a cada banda davant de cada despatx, està plena, com és lògic, d'embarassades i les seves acompanyants; parelles, mares, amigues... Imagino....

Vaig a buscar un cafè a la màquina. Com ja he dit, és molt d'hora i no sé esperar i, com que mai arribo d'hora, doncs tampoc hi estic acostumada. Quan torno cap a les cadires, apareixen

¹⁴ Setmanes abans a unes jornades, l'Alba ens havia dit que estava embarassada i em va convidar a acompanyar-los a una eco. Li vaig dir que em semblava que ho havia de comentar amb el Javi, sobretot una cosa "tan especial". Ella em va mirar, entre sorpresa i incrèdula, però va acceptar-ho de seguida "Igual tienes razón...".

¹⁵ Efectivament, va encertar de ple.

l'Alba i el Javi, gairebé corrents, però els dic que tranquils, que han arribat molt d'hora, encara queden tres minuts per la visita... 😊 Els ofereixo cafè, però prefereixen anar cap a la porta i esperar. En realitat, no esperem gaire perquè, quan passen un parell de minuts de l'hora acordada, ens surten a buscar. Abans d'entrar, el Javi li dona el que crec que és una mena de carnet d'embaràs a l'Alba.

Entrem tots tres. La ginecòloga seu darrera d'una taula de despatx fosca. El despatx és molt ampli però té poca llum. Està clarament dividit en dos espais, el del despatx per seure i parlar i el de fer la visita mèdica, amb la *camilla*, l'aparell de les ecos, els estris ginecològics, etc. Ens quedem a la primera part, i seiem davant de la doctora. Davant de la taula del despatx, hi ha les dues cadires habituals, però el Javi me n'atansa una que està a darrera. La Doctora mira estranyada però no pregunta res. No cal, l'Alba ho aclareix "és una amiga...". Ens mirem, somrients, però no diem res més. Seiem i comença a parlar amb ells, sobretot es dirigeix a l'Alba però parla amb tots dos. La meitat de coses no les entenc, però escolto atentament per preguntar més tard....

Després de parlar una estona, passem a l'altre espai. L'Alba es tomba a la *camilla* i el Javi s'asseu a una cadira, al seu costat. Sorprenentment, la doctora m'indica que em puc acostar, demano permís amb un senyal a l'Alba, que assenteix amb el cap i somriu. S'ha fet un silenci dens i jo em situo a prop, però mantenint certa distància, recolzada a l'ampit d'una finestra semitancada, tanco la llibreta i observo.

El Javi es concentra mentre observa la pantalla, l'Alba, que al començament no la veu, fa bromes i ens fa comentaris al Javi i a mi. A poc a poc, també es va concentrant "¿cómo va?, me duele un poco". Ell s'incorpora, li fa una carícia suau al braç, l'agafa pel turmell i hi deixa la mà recolzada tota l'estona. Es miren i somriuen.

La doctora va explicant coses i ella va fent que sí amb el cap. Quan arriba l'hora, comença a visualitzar una pantalla que, ara sí, està col·locada per tal que la vegi la mare. I sembla que tots veuen clarament el que va dient la ginecòloga. El cap, els braços, les cames.... és un nen! "Ho veieu, oi?" somriu, expressiva, la ginecòloga. Ells fan que sí, es miren i riuen. Jo soc incapaç de veure res, però segueixo observant... Fins que, de cop, es torna a fer un silenci i escolto un so desconegut. Em quedo paralizada mentre em confirmen que, efectivament, és el so dels batecs del cor del petit. Tot plegat em supera una mica, m'emociono i necessito respirar, mentre sento que envaeixo un espai del tot privat.

Quan s'acaba l'exploració, la doctora surt un parell de minuts i aquí sí que estan silenciosos i una mica inquiets. Més tard m'explicaran per què... El Javi es mossega les ungles i l'Alba no para de parlar. Jo escolto i no intervenc, encara impactada amb l'escena anterior. La doctora torna i els dona bones notícies, tot està bé. Tothom respira alleujat. L'Alba fa un parell de preguntes rutinàries, no és el primer i ja saben de què va, així que, un cop tenen la informació necessària, ens acomiadem i sortim del despatx.

Ens allunyem de la porta, contents, i em comencen a explicar el que suposa *l'ecografia de les vint setmanes*. A banda de dir-te, si ho vols, el sexe biològic de la criatura, sembla que és molt important per saber que es desenvolupa bé, el tema de malalties congènites... els dic que potser

no ha estat una bona idea convidar-me a participar. Però em tallen, em diuen que es moren de gana i que anem a esmorzar. Accepto i, amb l'excusa d'avisar a la feina, em quedo una mica enrere mirant el mòbil.

Els van a davant; s'abracen i riuen, caminen agafats per la cintura. M'acosto i em sorprenec escoltant l'Alba, emocionada encara, "Tio yo, cuando ha dicho que era un niño, me he imaginado dos adolescentes en casa... peste a pies, todo desordenado.... ¡casi me desmayo!".

A l'estoneta de l'esmorzar, encara que és molt ràpida perquè tothom ha d'anar a treballar, tenim temps de comentar la visita més detingudament. M'expliquen que, en realitat, no van caure que fos tan important aquesta ecografia i que, just ahir a la nit, hi van pensar. Em diuen que estaven preocupats per com em sentiria jo si les coses no anaven bé. En tot cas, això seria el menys important, dic jo. Ho entenen, però és evident que aquesta cita ens ha marcat una mica en tot el procés d'acompanyar-los i compartir espais.

Quan a l'entrevista final els pregunto quines observacions recorden i per què, coincidim clarament.

Núria: de todas las que hemos hecho cuál, de cuál os acordáis más...

Javi: Bueno, yo me acuerdo más de la de la ECO

Belén: Yo la de la ECO

Núria: También, no?

Belén: Sí

Núria: Claro...es que fue un poco...especialilla eh...

Belén: No, pero...bueno... creo que la recuerdo más porque me daba la sensación que era más especial para ella...

Javi: No, sí, sí...

Núria: Ya... (riures)

Belén: Es verdad!

Núria: Bueno, claro, me pasé el rato llorando...

Belén: Por eso

Javi: No, pero aparte, que entiendo que para ti era un momento así... como que...

Núria: ¡Un momentazo!

Javi: bueno, que estás en un sitio como íntimo...

Belén: Yo tengo el recuerdo de gestionar esa, esa...esa observación con ella,

Javi: Ah, ¿sí? (Núria afirma)

Belén: decirle, vente, tal, preguntártelo a ti, y tú decir que guay, que sí...y tu (mirant-me a mi) ¿pero seguro?, que es un momento muy íntimo...como que recuerdo creo que los dos lo vivíamos como una manera como muy guay que pudieras venir y aprovechar para hacer la observación...y nos daba la sensación de que podía ser como muy guay para ti, para el curro...

Núria: No sabía tampoco las implicaciones que tenía esa ECO, si no, igual no hubiera venido... eso rollo de que os tenían que decir que estaba todo bien...

Belén: Ya! Nosotros no lo pensamos... fue...

Javi: Piensa que fue antes de entrar, ostia si me dicen que algo mal...igual la Núria se siente un poco... violenta... porque es que...ostia...

Belén: Pero...creo que fue ...En el momento de estar allí que nos dimos cuenta... en la sala de espera

Núria: Claro, sí, si después nos fuimos a desayunar y lo estuvimos hablando, eh

Belén: Pero, de verdad que no nos lo habíamos ni parado a... ni pensado...

La resta de l'esmorzar ja és més distès i podem riure i fer bromes. Ens ve de gust parlar dels noms que han pensat per la criatura. “Menos mal que no ha sido niña...” diu el Javi. L’Alba es posa a riure, no vol confessar el nom que havia de ser per la nena... “Menta”, em diu finalment. Jo, prou expressiva, massa segurament, dono la raó al Javi. De noms de nen n’hi ha molts de pensats, però cap dels que diuen en aquell esmorzar serà el definitiu...

El 18 de maig de 2015 trobo l’excusa perfecta per escriure de nou a *Baxter&Kubelik*, ahir el *Barça* va tornar a guanyar la lliga i, amb el Javi, sempre que ens trobem en parlem, compartim afició i havíem quedat feia temps per veure alguns partits...

Núria: Bon dia guapus!!!! Como está Lionel¹⁶??? Ha ganado su primera liga en domingo. .. 😊

Javi Belén: 😊

Javi Belén: Cuando sepas los nombres que estamos barajando vas a ponernos una querella...

Javi Belén: 😊

Núria: Us volia donar les gràcies per deixar-me compartir el moment de la eco. Per mi va ser super especial. Encara q no acabi mai de la vida la tesi el momentazo no me lo quita nadie. Felicitats!!!!!!! 🙌🙌🙌

Després de tanta intensitat, la següent observació sorgeix de la manera més espontània. Escric un *WhatsApp* a l’Alba per un tema laboral. Ja fa dos o tres anys que dinamitzem juntes un taller de sexualitat a una casa d’acollida. És una oportunitat a la qual em va convidar a participar-hi ella i una altra amiga *Espais*, l’Anna, i que hem gaudit bastant els últims anys.

Parlem una estoneta d’aquest tema i, de cop, em diu que, al cap d’una estona, van a la perruqueria; ella, el Javi i el Leo. És com si connectés amb “lo altre” que també estem fent juntes i em diu que si em vull apuntar. Òbviament, és un sí. És, segurament, l’observació més improvisada de totes les que he fet. Per sort, som gairebé veïnes i el Clot ja és un espai proper i confortable per a nosaltres.

¹⁶ La meua proposta de nom que, per sort, tampoc va tenir èxit

En realitat, tret d'aquesta última a Sant Pau, totes les observacions han estat al barri, a prop de casa. Al barri del Clot és on fan les celebracions, van a la perruqueria, hi tenen les amistats de l'escola; el parc, els concerts i gran part de la família.

Bodega Sopena, al barri del Clot. Espai de la primera entrevista i de la festa d'aniversari del Javi. Aturada forçosa si passeges pel barri.

Espero una estoneta asseguda a un banc de davant del Mercat del Clot i arriben tots tres menjant-se un gelat, molt somrients. L'Alba seu una estona a parlar amb mi i el Javi juga amb el Leo a la plaça.

És molt d'hora per arribar a la perruqueria així que fem un tomb pel barri. Tot i que jo hi visc més a prop, ells coneixen més la zona i aprofiten l'estona per fer algunes compres; m'ensenyen "el taller de tapes" un bar on fan activitats artístiques, vermuts musicals, tallers per criatures, etc. Aprofiten per entrar i demanar informació per a un possible taller de pintura per al Leo.

Enfilem cap a la perruqueria. El Leo, que va a sobre les espatlles del seu pare, va xocant les mans a la seva mare mentre intentem xiular tots alhora, però no ens en sortim gaire. Al mig d'aquesta escena, el Javi abraça per darrera a l'Alba i li fa un petó. Ella li agafa les mans. És una carícia molt maca, penso, però se'm fa una mica estranya. Deu ser que no m'hi tenen gaire acostumada...

Encara una última parada abans d'arribar al destí final. Entrem a comprar a una botiga *hipster* de coses a granel; fruits secs, llegums, etc. L'Alba busca "el pot comú" de la parella, però no el troba. El surt a buscar a fora, on el Javi i el Leo xerraven tranquil·lament, però ja no hi són. El truca mentre jo pago i recullo la compra, i em diu que s'han trobat uns amics en comú i que han tornat a la plaça. Pel camí, molt curt, l'Alba té temps d'explicar-me com es van conèixer.

"No recuerdo el año, no sé, el 99, no, más... el 98... Estiu, era l'estiu del 99, era estiu. I el dia... Jo anava amb el meu *nòvio*, el Miquel, a un sopar d'aniversari d'una colega". "¿Miquel, en serio?", interrompo. "Sí, sí tía, Miquel". "Antes nunca había querido tener novio eh, era alérgica a ese tipo de cosas... Y lo conocí leyendo el *Lecturas*", em diu sense venir a tomb. Però em deixa amb la intriga...

Arribem, divertides, al lloc on el Javi parla amb una dona que va amb una criatura. És una família de l'escola. L'Alba i l'altre mare es posen a parlar dels respectius embarassos, a una se li nota menys que a l'altra, però totes dues tenen ja experiència prèvia. Mentrestant, el Javi, el Leo i el seu amic, juguen. El Javi m'explica, orgullós, que els dos amics “se han visto y se han dado un abrazo”. Al cap d'una estoneta arriba el que se suposa és el pare de la criatura i també es saluden, però de seguida el Javi diu “bueno, Belén, vamos tirando que...” “Sí, vamos; es que tenemos hora en la peluquería”.

Entrem a la perruqueria, els coneixen, però estan enfeïnats i nosaltres anem fent la nostra; ens asseiem, bevem aigua, agafem revistes... Es posen a parlar sobre quin serà l'ordre de tallar els cabells, però de seguida el Leo reclama a la mare, i el Javi i jo ens posem a fullejar i a comentar les revistes del cor. És el que es fa a la perruqueria, no?¹⁷

Finalment, el perruquer s'atansa “Bueno, ¿quién se corta primero?” Com que no contesten, afegeix “Belén, ¿qué hacemos?” Res. Agafa el petit i insisteix “¿Qué le hacemos?” es dirigeix a tots dos. L'Alba comença a decidir, consultant amb el Javi, fins que el Leo exclama “Papá, acompáñame”. Ell va cap a la cadira, s'asseu al seu costat. “Un conte!”, i el Javi es passa la primera mitja hora de perruqueria al costat del Leo explicant-li un conte inventat que ens fa flipar; al perruquer, a l'esteticista i a mi. *Spiderman* és el protagonista, un *Spiderman* estranyament emocional i molt empàtic amb uns companys d'escola que tenen problemes.... Res, impossible seguir-ne el fil. Ells dos han passat una bona estona i, més o menys comptant amb l'opinió de tots tres, han decidit el tall de cabells. “Javi, ¿no se lo ves muy largo?” “Sí, ¿qué hacemos, le decimos que se lo arregle un poco?”.

Però opten per deixar-ho així i seguir amb el tallat de cabells del pare, molt més ràpid. Quan acaben, ens aixequem, l'Alba li toca el cabell, el pentina una mica. “Estás guapo”. El Javi somriu. Es fan un petó i una abraçada. El Javi paga mentre nosaltres recollim tota “la parada” i ens acomiadem. Quan sortim, em conviden a una pizza a casa, sempre que ens trobem m'ho ofereixen, però decideixo marxar. Em poso científica, fem unes bromes i ens acomiadem.

La resta de trobades amb l'Alba i el Javi són trobades “per altres coses”, és a dir, no surt un pla de parella i m'avisen o coincideix, sinó que quedem amb les *Espais Girls* - les recordeu? - en diferents ocasions, i jo sempre porto la llibreta a punt. La primera, en realitat, és una convocatòria de l'Alba per “presentar-nos” el petit Nico. Nico! És el nom definitiu i ens encanta. La segona és el meu *cumple* i gairebé no ho recordem, ni ells ni jo, com una observació, però el cas és que compartim una estoneta junts, i l'última, torna a ser una *trobada Espais*.

¹⁷Em sembla tan inversemblant que, després que l'Alba m'hagi explicat la història de com es van conèixer, el mateix dia ens posem a llegir el *Lecturas*, que, al cap d'un temps, mentre escric aquest relat, la truco per corroborar el meu diari de camp. Ens intercanviem uns àudios de *WhatsApp*, ella em confirma la història i em *felicita*, divertida, per les meves notes. M'aporta nova informació. “A un sopar amb uns amics en comú, arribo i ell estava assegut a la taula, fullejant el *Lecturas* – no *lecturas* profundes, eh – la revista, m'aclareix. Ens ho vam passar molt bé comentant les diferents seccions, fotos i material de la revista. Una de les coses que em va agradar va ser això. Doncs que estava allà..., el seu sentit de l'humor alhora de fullejar la revista... la manca de *postureo*, bueno la seva naturalitat”.

A l'entrevista final, ens adonem que la curiositat afegida és que, sense voler-ho, hem completat gairebé tot aquest itinerari que munta la gent de *Northern Clot*, una comunitat músico-cultural del barri, segons es defineixen a la seva pàgina web.¹⁸ L'entorn del Javi i l'Alba, crec que una germana i algunes amistats, en formen part i l'Alba ens ho passa al grup de les *Espais* i ens proposa trobar-nos totes el primer diumenge, a l'Olivera, música en directe a la terrassa, i vermuts i tapes.

L'Olivera és un bar *modernillu*, petit i tranquil, entre el parc del Clot i *Glòries*. Aquest diumenge fa molta bona temperatura i ens asseiem a fora. Som bastanta gent i gairebé ocupem tota la “mini-terrasa”. Avui hi som totes; les *Espais*, les parelles i les criatures. Esperem el Javi i l'Alba que són els últims, no és cap novetat, totes riem pensant això. No li poden donar la culpa al nadó, perquè això ja passava abans que tinguessin criatures.... L'Alba arriba primer amb el cotxet, ens saluda somrient, de lluny. Hi ha una mica de rebombori general, totes volem veure el petit Nico. Està adormit, així que entre abraçades i afegir més taules, veiem que arriba la resta de la família. El Leo, ara ja oficialment el germà gran, arriba corrents i animat, però de seguida que veu tanta gent torna a amagar-se entre les cames del seu pare. Quan arriba el Javi “demano permís” per observar; mig en broma mig seriosament, em diuen que sí, que ara tinc més feina, referint-se a la “nova incorporació”.

Mentre el Javi demana el beure, l'Alba cuida el Leo. Quan torna, seu a terra i el Leo de seguida s'hi asseu a sobre. L'Alba seu ara a la cadira més incòmoda i li deixa la cadira còmoda al Javi, mentre diu “Nuri! Apunta, apunta!” i li acaricia el braç. Tots dos estan pendents, alternativament, del Leo i del Nico, sí que és veritat que el nadó, l'estona que està despert, passa

¹⁸<https://northernclot.org/>

pels braços de tothom. Menys als meus, que no agafo criatures fins que ja caminen, crec que passa pels de totes.

El Javi s'acosta al *Dj* i s'està una estona parlant i prenent *birra* amb els seus amics del bar. L'Alba segueix asseguda amb nosaltres, vigila el Leo de lluny, que juga amb les altres criatures que corren per la terrassa. Les converses es van succeint, al ritme de la música.

L'Alba i l'Helena parlen del part (l'Helena és mare de dues nenes). La resta parlem de còmics i de música. El Fernando, la parella de l'Helena, i el Javi juguen amb les criatures, menys amb la Nora, la filla gran de l'Helena i el Fernando, que s'ha quedat amb mi xerrant i em fa un dibuix preciós.

El Javi, esgotat, torna a la taula, mentre el Fernando i totes les criatures es posen a pintar dibuixos gegants amb uns guixos. Això sí que m'agrada i m'hi uneixo una estona mentre sento que parlen de la decisió de quins cotxets s'han de comprar. Efectivament, allunyar-me ha estat una bona decisió, li comento al Fernando, que hi està d'acord, riem.

Sembla que el Javi i l'Alba no estan d'acord en el *tema cotxet*. No arriba a discussió, però la Cris recorda que jo estic observant i, com passa sovint, parlem de la tesi. Jo escolto més que no pas parlo. La Cris diu que, en realitat, tot és interpretable, jo li dono la raó. Posa l'exemple que quan el Javi cuida els nens pot ser perquè ella acaba de fer un esforç físic i ell l'està protegint. A mi em sembla molt estrany, li dic que pot ser una possibilitat (un cop entenc que, per esforç físic, es referia al part), però que tinc observacions anteriors on el Javi també juga amb les criatures sense part previ. En parlem una estona més, però, per sort, les criatures de seguida ens distreuen, la música es fa més ballable i els ànims; plens de sol, vermut i alegria de principis de tardor, ens fan oblidar de la tesi.

Ens veurem aviat, els comento a totes, perquè penso fer coincidir la meva celebració d'aniversari amb la propera estació de la *Northern Clot Line*.

El cert és que el següent divendres d'octubre, dia del meu aniversari, estic poc atenta a la llibreta. Com que la música avui comença a les set de la tarda, però sabem que serà una mica més tard, convoco la gent a les sis, que sempre és millor per a les criatures, penso. La realitat és que quan arribo, tard, ni tan sols han obert, així que entro a l'hora de preparar el bar i fer tot el muntatge. No tenen problema i, en una taula del racó del pati, espero que arribi la gent. L'Alba em confirma via *WhatsApp* que venen tots quatre. Havien de sortir també a les 6, però... s'ha fet tard! Només es quedaran una estona. Comparteixen espai i conversa amb algunes *Espais* i amb altra gent que també coneixen d'altres trobades, fan un beure ràpid i, al cap d'una estoneta, marxen. El petit encara és molt petit, penso.

Acompanyo el Javi a fora, mentre l'Alba s'acomiada, comentem el futbol, com sempre que ens trobem, i després li dic que ens tornem a veure a *El Taller*, l'última estació del metro, en un parell de setmanes.

Finalment, aquell cap de setmana marxen fora i no ho podem fer. Ho deixem pendent i, com que jo m'he quedat amb moltes ganes de descobrir el local, la següent vegada que la Betlem,

una de les *Espais*, proposa trobada, de seguida recordo l'opció d'*El Taller*. Tot i que ha passat molt de temps, quatre mesos, és febrer i fa fred, a totes ens sembla que és una bona opció que ens trobem allà.

Avui no hi som totes, ni totes les parelles s'animen. De fet, el Javi crec que s'apunta per la proximitat del lloc. A més, estic segura que no ho viuen com una observació "com les altres"; aquell dia no en parlem amb la resta, el dia de l'entrevista final no la recorden... "Ah, ¿ese día también?", "Uy, sí, que había unos tíos bailando..." i la veritat és que jo tampoc estic gaire atenta.

La Betlem, que ens havia convocat amb moltes ganes de veure'ns, no ha pogut venir perquè es troba malament per la *quimio* i això ens ha deixat una mica desanimades. Ella, però, ens anima perquè ens trobem igual i busquem entre totes un altre dia, que ella segur que ja podrà venir. I així va ser, i així és encara.

El Javi és l'únic noi del grup i està molta estona entrant i sortint amb el Leo, avui tampoc hi ha més canalla i s'avorreix una mica. Una de les vegades que entra a demanar, l'Alba li diu que no cal, que ja li ha demanat ella. A ell ja li sembla bé i torna a sortir, la qüestió és que, quan els surto a avisar que entrin a dinar, ell no té cap plat. Ens posem totes a riure i a fer bromes. No el volem a la taula, li diem. L'Alba, que seu bastant lluny d'ell, s'acosta i es mostra *carinyosa*. L'acaricia i li fa bromes. Li oferim totes compartir, ell pica alguna cosa, però riu i diu que s'estima més esperar *la seva* hamburguesa.

El Leo, en aquesta estona, ha decidit que ja és prou gran per sortir tot sol al carrer. L'Helena els avisa, de lluny "Pot sortir sol a fora, no?". Segurament és un sí, però algunes, que tenim ganes de sortir a fumar, trobem l'excusa perfecta per sortir del local. La veritat és que és molt agradable, l'espai i l'ambient, però està ple de gent, criatures... i és molt sorollós.

Quan entrem i acabem de dinar, el Javi ja estarà tota l'estona amb el Leo i l'Alba amb nosaltres i el petit Nico. De fet, ells marxaran una miqueta abans, s'acomiaten sense saber que aquest serà l'últim espai d'observació. Abans de marxar, el Javi s'acomiada de totes i també de l'Alba i del petit, que s'ha tornat a adormir. D'això, aprofitant la confiança que ens tenim, ens permetem parlar-ne a l'última entrevista...

Núria: ¿Y vosotros, habéis notado algún cambio?... si queréis paramos, eh¹⁹, digo en cuanto a los temas de género: con el segundo embarazo, el niño, tal...

Javi: No, igual sí que ha habido un cambio... porque es lo que hablábamos, sobre todo con el Nico...o sea con el segundo, o sea con el Leo sí que era algo que podíamos compartir, ¿sabes? pero ahora el hecho de que estén los dos, ya es... por ejemplo, ella está mucho con el bebé... eso hace que la carga, en ese sentido, pues es impecable... y eso hace que la... que se retroalimente, porque él al estar con ella, pues quiere estar con ella... y entonces es como que la demanda más... eso

Núria: ¿Y a ti cómo te sienta?

¹⁹ Em refereixo a la gravadora, em diuen que no cal

Javi: Me sienta... bueno, al principio fue como: ¡ostia! Porque es nuevo... porque no pasaba con el Leo... (Leo: Papiiiiiii, ¡tengo sed! Javi: Ahora pedimos un zumo, mi amor) Lo hablamos, a ver por qué pasaba eso. (Leo: ¡Mama! Quiero un zumo de piña) Ahora nos tenemos que dividir, o está conmigo o estoy con el otro... pero no hay... está claro, cuando pasaba eso que él podía estar con cualquiera de los dos pues no demandaba tanto... pero ahora hay uno...

Núria: ...que demanda

Javi: Que demanda más, sí

Belén: Bueno, este es un problema que tenemos que ver cómo lo vamos a gestionar... ¿no?

Javi: Bueno, claro... Sí, lo tenemos que hablar...

Belén: ¿No? Me refiero que es un tema que hemos hablado, ahora es un bebé y tenemos claro que me demanda más a mí y todo, pero que parte de la presencia que tengo yo ahora, porque la puedo tener por la excedencia y me lo he currado, va a haber un momento en que... eso lo hablamos, un día, en que... Yo estoy poniendo aquí mi carrera profesional... y yo tengo muy claro que habrá un momento en que volveré, quiero volver a estar ahí

Javi: Bueno, pero eso ya... o sea... eso está...

Belén: Sí, sí, sí...

Núria: Perdona, eh, no quería entrar a hablar cosas privadas

Belén i Javi (alhora): No, no, no...

Javi: Que sí, que se entiende que es así

Belén: Claro, pero es eso, que es así... es la presión de la maternidad, de un bebé, que tiene unas necesidades muy concretas y que hemos hecho una distribución como súper tradicional ¿no? yo me quedo con el niño y saco reducción de jornada y tal...

Javi: Pero, pero después...

Belén: Sí, y que luego vamos a ver cómo eso revierte ¿no? en otra manera de funcionar, y vamos a ver si lo, si lo podemos y lo sabemos hacer, o si seguimos este camino que han hecho otras tantas familias

Javi: Pero es que también, también tiene que ver... con lo del.... esto del baby-led²⁰ ... Bueno eso de que va comiendo cuando va comiendo... con él fue diferente, entonces yo podía coger y irme un día y... y cogía la comida y me iba...

Belén: Ya

Javi: Pero ahora no pue... o sea ¿qué hago? ¿cojo un trozo de aguacate y me lo llevo? Y al cabo de media hora querrá pecho, bueno...

Belén: Sí, esto sí que ha sido raro, eh...

Núria: ¿Diferente? Amb ell [el gran] no ho vau fer?

Javi: No

²⁰ Un cop investigat: *Baby-Led Weaning*, un mètode on és la criatura qui decideix quan i què menja. Sembla ser que quan toca introduir aliments sòlids. Més o menys...

Belén: Ehm no...ell, amb el gran, a nosaltres ens donava la sensació que la cosa estava més equiparada. I ara, amb el Nico, ens hem adonat que joestic carregant molt més tota la part de gestió, amb el Leo es pot gestionar perfectament sol, evidentment, però amb el Nico...Amb el Leo, a l'edat que té ara el Nico, el Javi se'n sortia sol i ara no. Ara no podria gestionar el Nico, saps? Si dorm i es desperta, em busca a mi...en el tema del contacte físic és molt més demandant que el Leo...

Javi: y eso no pasaba

Belén: y eso, con el grande, no nos ha pasado, nos ha cogido como un poco a contrapié, porque era como algo que no acabábamos de pillar... en plan, joder, si lo hemos hecho bien con uno, no puede ser que con el segundo nos haya surgido así, ¿no?...

Javi: Sí, sí, sí

Belén: y entonces hablándolo nos hemos dado cuenta de que, claro, con el segundo, pues te tienes que dividir tanto...también generas mucha más dependencia... ¿sabes? del pequeño porque el otro se ocupa del grande...

Núria: Claro

Belén: entonces nos hemos dado cuenta de que somos nosotros los que hemos generado esa dependencia de Nico hacia mí... ¿cómo la revertiremos ahora?... Sí, sí, porque nos sorprendió. Javi me decía: ostia, ¿cómo puede ser que no pueda dormir a este niño? ¿Cómo puede ser que no pueda estar tres horas con él? Y eso pues son cosas que nos han pillao así como...

Núria: por sorpresa

Belén: Sí, no sabíamos... no sé si le pasa a todo el mundo o...a nosotros nos ha pasado

Conclou, sincera, l'Alba. El Javi afirma amb el cap, parlem una mica de l'altra parella que participa i té criatures i acomiadem l'entrevista amb una bona sensació, d'haver parlat molt avui, i d'haver gaudit amb l'experiència de la investigació...

Belén: Ha sido como una buena excusa para vernos más

Núria: Ya... sí...

Belén: Es decir, que, que... pues creo que antes no es que nos viéramos mucho pero ha sido una buena excusa para poder quedar

Núria: Sí, sí...eso ha sido guay

I, per difícil que sigui de creure, signem el consentiment a la terrassa de l'Olivera, en temps de descompte, com els bons gols.

LA ITZIAR I EL MIKI. La parella *punk* que pensa i actua en consonància a l'estil que els defineix

Quan vaig començar a pensar en la tesi, a materialitzar-la i a socialitzar-la, vaig començar a fer, per escrit i mentalment, un llistat de possibles participants. No del meu entorn immediat, però sí d'un món molt proper. La Itziar i el Miki no estaven contemplats en aquest llistat. De fet, a la Itziar la coneixia ben poc i al Miki no el coneixia de res.

Les casualitats acadèmiques ens van oferir aquesta possibilitat. Un dijous, sortint d'unes jornades de feminismes a la *Bonnemaison*, vam anar a dinar al vietnamita del costat de "Ca La Dona" i la Itzi va passar a fer el cafè. La Itzi és companya i amiga de la meua amiga Núria, que s'havia apuntat al dinar i, com que estaven parlant amb la Itzi, li va dir que passés havent dinat. Quan va arribar, vam començar a parlar de la seva tesi i li vaig proposar que podria parlar amb una amiga, la Cris, que podria participar a la seva investigació. Vam seguir parlant una mica de tot, i ella i la Núria, l'amiga en comú que tenim, es van posar a parlar del Miki, "Oye, ¿es tu pareja?" li pregunto "Bueno, sí", "¿Y es un tío?" Tant l'una com l'altra posen cara de sorpresa i ens posem a riure. Li explico el que em proposo i li sembla molt interessant. Val a dir que l'interès de la Itzi desperta en mi un cert orgull ja que penso que ella, que ja està fent el doctorat i que forma part del departament, és una veu més "autoritzada". Li explico amb calma i li proposo que parli amb la seva parella, que ens trobem un dia i els ho explico millor a tots dos.

No passa gaire temps i quedo amb ells a un bar de cerveses artesanes molt a prop de casa seva. És 20 de desembre i d'aquí a quatre dies serà Nadal, els barris de Barcelona són freds, però acollidors. Desconec la zona on ens trobem i això me la fa més atractiva, la placeta on els espero és petita i agradable. De seguida arriben, saludo la Itzi i em presenta "l'Miguel", així me'l presenta oficialment la Itzi i així l'anomenaré (només) el primer dia²¹. La Itzi de seguida proposa que anem cap al bar "Hace mucho frío y allí estaremos bien". Jo estic una mica nerviosa perquè gairebé no els conec, però, d'altra banda, això també em treu pressió i em relaxa. Ells faran que la trobada sigui molt informal i distesa.

El bar està *a tope* i hi ha molt de soroll, és un contrast espectacular amb la tranquil·la i desèrtica plaça d'on venim. Ens posem a una taula petita i l'extensa (i complicada!) carta de cerveses ens convida a relaxar-nos i començar a parlar. La Itziar evidencia que ja té informació i moltes ganes de participar. El Miki encara no es posiciona, però sembla realment interessat. No fan massa preguntes sinó que ens anem coneixent mentre parlem de la investigació i, alhora, d'ells dos com a parella. Com es van conèixer, on viuen i amb qui, què els agrada....

Mentre parlen, observo com, malgrat que ella és basca i ell de l'Hospitalet, parlen un castellà molt similar, amb expressions molt *sui generis*, molt coherents amb l'estètica que llueixen. Comparteixen vestimenta i accessoris *punk*. Penso que fins ara no m'havia fixat en això quan he vist la Itziar altres cops sense la seva parella, tot i que ella encara ho fa més evident amb el tallat

²¹ A l'Miguel, tothom, fins i tot la família, li diu *Miki*, així que, amb la confiança i la comoditat que tenim el primer dia, ja sempre m'hi dirigiré així.

de cabells, els accessoris, etc. El Miki és més alt i corpulent que ella, va rapat, però evidència també el gust per l'estètica *punk* amb la roba i els anells que porta.

Mentre anem parlant de les opcions d'observació, que és el que més diverteix les parelles quan fem la primera entrevista, tornen a demostrar el seu interès pel *punk*, molt més enllà de l'estètica. Tots dos comparteixen un grup i escriuen junts un *fanzine* sobre temes musicals. Els possibles espais prometen estones curioses i divertides.

L'estona ha passat volant i, després de picar unes braves, decidim marxar. Sembla que gairebé no és necessari aquell espai on dic que s'ho pensin i que ja em diran alguna cosa. Ho tenen bastant parlat. Quan els ho dic, es miren, pensen cada un una miqueta, riuen... Ell li demana l'aprovació amb la mirada i ella li retorna, donant-li el protagonisme a ell. Al final es resol de manera molt espontània, diuen que sí, brindem i ens donem els mòbils per fer grup de *WhatsApp*. Ja tinc la segona parella!

Han passat les vacances de Nadal i la Itziar m'escriu per convidar-me a un assaig de *Vértigo*, el grup de punk que comparteixen la Itzi, el Miki i la Patri, una amiga. Quedem a la sortida del metro per anar cap a l'espai d'assaig, fa un fred terrible i anem carregats amb els instruments, així que em presenten la Patri en un moment i sortim corrents.

De camí, no paro de pensar cap a quin tipus de lloc anem, m'imagino una nau enorme i fosca. La Itziar i jo anem davant i m'ho intenta explicar. És un espai amb bucs d'assaig, un negoci privat, que lloguen als grups perquè puguin assajar. La Patri i el Miki van darrere nostre, també carreguen instruments, no sento què diuen però tenen una conversa animada.

Arribem tranquil·lament i pugem a l'ascensor en silenci fins arribar al buc d'assaig, minúscul però acollidor. Tot just hi caben ells tres, els instruments i jo, que m'assec a un raconet amb la meva llibreta. Penso que la Patri deu estar flipant, però es comporta d'una manera d'allò més natural.

Em dispenso a gaudir d'un mini concert, però triguen molt a començar a tocar perquè han de preparar-ho tot. Tot i que no hi ha música, inicien un espectacle de muntatge, una espècie de

“banda” silenciosa que va col·locant-ho tot al seu lloc. Cadascú té el seu paper i només es parlen per donar indicacions senzilles i confirmar que tot va bé.

Comencen a tocar. Han negociat, més o menys, l'ordre de les cançons entre tots tres i s'hi posen amb moltes ganes (i amb molta més professionalitat del que m'imaginava...). La Patri es col·loca al darrere, a la bateria. El Miki a davant, més a prop meu, i toca la guitarra i canta. La Itziar, a la seva esquerra, amb el baix i el micro ocasional. Em volta pel cap insistentment la idea que podria estar observant tres amics, fins que arriba la quarta cançó, apareix una mica de descontrol musical i canvia l'escenari. Els “col·legues de banda” es transformen, per un moment, en la parella que observo, es miren molt més. S'han d'acompanyar.

Segueixen amb el repertori, però ara riuen junts sovint, es miren i es donen suport. La Itzi recorda la lletra d'una cançó i, mentre el Miki li apunta, es fan una mirada còmplice. I segueixen. Quan arriba el torn de l'equivocació del Miki, les noies no el poden “salvar” i tornen els riures.... “El otro día en casa dijiste que no hacía falta ensayar...” diu el Miki en referència, per fi, al seu espai privat. No ho fa com un retret ni com una burla sinó mostrant *carinyo* i suport.

Quan arriben al final de les deu cançons planificades, decideixen fer una aturada perquè la Patri baixi a pagar l'estona de lloguer del buc d'assaig. El Miki li demana si vol que l'acompanyi, però ella diu que no cal i decideixen seguir assajant ells dos. En realitat, aprofitem per descansar una mica i xerrar. Demano permís per fer fotos i parlem de com es van conèixer i de com viuen el tema de la música junts. Les fotos i els vídeos no queden gens forçats ja que és com un mini concert on té molt de sentit estar “mirant”, així que em sento molt còmoda amb el paper d'observadora.

Quan entra la Patri, retornem al “moment banda” i seguim amb la dinàmica de l'assaig. Tot sembla més professional quan “deixen de ser parella”.

És el torn de la Itziar, l'única cançó que canta ella sola. Es mostra una mica insegura, ell li passa el micròfon i l'anima amb la mirada. Ella riu, estossega amb nerviosisme i comencen a tocar. “¿Ahora?”, li demana al Miki, que fa que sí amb el cap. “¿Entro después de los dos graves?”, li pregunta a ell i a la Patri.

Quan acaben de tocar les deu cançons pactades, han de decidir què fan amb el temps que encara els queda. Ho fan d'una manera prou assembleària; la Itziar demana repetir la cançó on ella s'ha quedat més encallada amb la melodia i la Patri demana repetir la que canta la Itzi sola. Ara, molt més confiada, agafen el micròfon junts amb el Miki, amb mirada còmplice i convençuda.

Ell li mostra suport “¿Tú guay ahí con la voz?” Ella afirma amb el cap, segueixen i es van acompanyant. “Yo me adapto a la movida que hagas tú”. Aquest suport tan explícit em fa pensar en els motius pels quals el Miki es mostra molt més qualificat i segur, la Patri sempre en un segon pla i la Itzi en disposició més d'aprendre, d'escoltar.

Les converses posteriors a través del grup de *WhatsApp* “Parella 🎸🎤” em donen algunes pistes. I un dia, entenc que, a banda del grup en comú, toquen també a altres bandes de música...

Itzi: Apunta a la agenda que toquem el 3 de julio els dos amb distintes bandes (no sé si des d'un punt de vista etnogràfic és interessant)

Un altre dia apareix un nou grup del Miki...

Itzi: Doncs toquem a la Astilla de nou... Jo amb Rote Zora i Miguel amb Disparo que es un grup que tenia a Valencia quan vivia allà i que ara es junten per 3 concerts

I encara un altre grup, aquest cop, mentre estan de gira....

Miki: Saludos desde Helsinki

Núria: Ostrassss! No paras!! Saludossssss

Itzi: Es famoso

Itzi: UBI paga

Itzi: 🦋

Núria: UBI? ??

Itzi: Una Bèstia Incontrolable²²

Núria: 🤩🤩🤩 famoseooooo

D'aquesta manera, entenc que ell té molta més experiència i coneixements que ella i que l'agenda punk marcarà bastant el ritme de les observacions, tant pels espais relacionats amb aquesta música, com per les gires i dies de concert que tenen ocupats.

I, efectivament, malgrat que hi havia planificades moltes altres coses, la segona observació també sorgeix en relació a la seva vida musical....

Itzi: Hola Núria! Qué tal? A l'Miguel se li ha ocorregut una molt bona idea. Un amic ens va convidar al seu programa de punk a Radio Bronka per posar música i xarrar dels nostres projectes. Encara no hem acordat el dia però podria ser una possibilitat

Núria: Ei si!!!! És mol bona idea!!

Núria: Ja em direu dia i hora?!?!

Aquell mateix divendres al matí anem cap a *Radio Bronka*²³, una ràdio alternativa, que té l'estudi a Roquetes.

Entrem a l'estudi i el Fidel, el presentador del programa, ens ensenya les instal·lacions; una sala gran plena de material radiofònic, caixes i caixes de CD's i vinils, i cadires i tamborets per tot arreu; dos lavabos, la sala de gravació i una sala més petita amb aparells més “tecnològics”,

²² UBI, Una Bestia Incontrolable, un grup al qual pertany el Miki

²³ <http://radiobronka.info/>

taules de so, etc. ocupada per un noi i una noia que preparen alguna cosa. Els saludem però estan enfeïnats i semblen preocupats, així que intentem no molestar gaire. Mentre esperem que el Fidel prepari la sala, els dono el consentiment informat per signar. Són dues còpies, una per a ells i una altra per a mi. La Itziar l'agafa i es posa a omplir-lo ella sola. Penso que se n'encarrega ella sense comentar-li, però m'aclareix que es pensava que n'hi havia un per a cada un i que ella estava omplint el seu. Ho comenten i riem. “¿Que firmas tu por mi, Itzi?” li pica l'ullet.

Mentre esperem, ens ofereixen una *coca-cola*. El Miki i la Itzi en comparteixen una, *choquen* la mà i riuen amb complicitat. Parlem de les dates per a properes observacions i revisem el que ja hem fet (l'assaig de l'últim dia, la gravació d'avui a la ràdio i el concert que tenim programat). Intentem pactar-ne dues abans no marxin, però és realment complicat; marxem una setmana a Bilbao, després la Itzi té un congrés a Coventry, el Miki se'n va de gira...²⁴

L'estona s'allarga més del compte, em diuen, i el Miki decideix entrar a la sala d'enregistrament “a ver qué pasa...”. La Itziar i jo el seguim. Sembla que tenim problemes tècnics. “Creo que no podremos grabar” diu el Fidel. Pregunto què passa en veu baixa, per no molestar, ja que comença a haver-hi una mica de nervis. Sento la Itzi que diu “Exacto! NO podemos grabar”. Discuteixen una mica sobre quina és la millor opció, sembla que guanya la de canviar de data i que la Itziar ha pres una decisió “Si ni el chico que graba quiere hacerlo...”. Al cap d'una estona, però, el Miki li torna a preguntar al Fidel què vol fer i es reobre el tema, es plantegen entre tots tres algunes solucions i alternatives. Finalment, la Itzi cedeix “Vale, yo me adapto”.

Sembla que al Miki li sap greu per mi, parlen de “la observadora” i de seguida intervinc per dir que per mi no pateixin, que facin el que creguin que és millor. Si no es pot fer, ja trobarem una altra ocasió. La Itzi afirma, convençuda, “en realidad, a ti la observación te sirve igual”, “Claro, es eso” els tranquil·litza jo.

El Fidel proposa que vagin buscant material per si finalment es soluciona el tema i es pot fer l'enregistrament. Suposo que ho fa per guanyar temps, el cas és que funciona, ells ho accepten i l'ambient es torna a animar. “Yo creo que la cosa sería tener cuatro o cinco canciones preparadas, así nos relajamos” diu la Itzi mentre rebusca entre els CD's. El Miki s'hi afegeix, però comença pels vinils. Comencen a compartir les opcions que van trobant i, quan ja en tenen un parell de decidides, la Itzi ve a seure al meu costat, curiosa “¿A ver, qué has visto...?” em diu mentre observa la llibreta de reüll, “Que lo has dejado solo”, bromejo. Ella riu i se'n torna a ajudar-lo.

La cosa es relaxa, segueixen mirant junts el material, sembla que s'ho passen molt bé. La Itzi li dona un CD a ell perquè el miri, sense dir res, i ell li fa una petita carícia a la mà.

De seguida, però, surt el Fidel de la sala de gravació. Sembla que, aquest cop, amb bones notícies. La Itzi i jo entrem a la sala per començar a preparar l'espai, bé jo, més que a preparar, a “inspeccionar el terreny”. “¡Yo sigo buscando!”, crida el Miki.

²⁴ Malgrat els esforços per quadrar agendes, aquestes dues observacions no es podran fer i, després del concert ja programat, no ens tornarem a veure fins a l'agost

Ens col·loquem a la taula d'enregistrament amb els auriculars, tot molt emocionant i professional. El Fidel de cap de taula, el Miki a la seva dreta, la Itzi a l'esquerra, i jo al seu costat, a prop de la porta. El Fidel dubta sobre l'ordre de les cançons i li pregunta al Miki, que li passa la pregunta a la Itziar.

...Empezamos.... estamos en ondas libres de Barcelona.... aquí en radio Bronka....

Mentre el Fidel fa la *intro* del programa, ells es miren i somriuen. Es veuen nerviosos, sobretot ella.

“¿Me das agua?” ella li dona “No, no, bebe tú primero”. La Itzi beu i li passa l'aigua mentre el Miki pregunta “¿tienes frío?” “No, no”, i es treu la braga del coll. Quan comencen les preguntes, el Miki comença a parlar i li dona peu a ella que, a poc a poc, es va animant.

Per exemple, ell comença parlant sobre “la bestia”²⁵ i quan acaba diu “Bueno Itzi, hablamos ahora de Rote Zora”, un grup al qual pertany la Itzi. Quan parla del “seu tema” està molt tranquil·la i parla sense parar de la seva tesi, del punk, del feminisme. Parla del seu projecte “(Des)Armando la escena: narrativas de género y punk”²⁶ i nosaltres ens l'escoltem. El Miki assenteix amb el cap, concentrat.

Fem una petita aturada mentre escoltem una de les cançons seleccionades, l'ambient és ara molt relaxat. No han dit ni han deixat entreveure en cap moment que són parella, em fixo que el Miki parla d'ella com “la compañera”, ella l'anomena pel seu sobrenom.

A la tornada és ell qui parla i explica les gires a València i a Euskal Herria. En algun moment, demana l'aprovació de la Itzi amb la mirada, com quan diu alguna paraula en anglès. Ella assenteix somrient.

²⁶ Treball d'investigació realitzat per la Itziar

El programa va arribant al final i la Itzi fa un canvi d'ordre de les cançons seleccionades, aprofitant que ell ha sortit de la sala un moment “Miki y yo tenemos copias, nos pueden contactar...”. Quan ell torna, fa alguna pregunta sobre la cançó, fora d'antena, i la Itzi explica “me he adelantado” i el Fidel reconeix “hemos pasado de él...”. Però ell no s'ho agafa malament i ens segueix parlant de *Antidokmaticss*, un grup de l'escena punk dels 80.

“Miki se ha quedado con las ganas...” així que decideixen posar “*Fuego en la Moncloa*” una cançó que segurament ara no es podria posar sense conseqüències... “¿Cuál ponemos ahora?” “No sé, elige tú”, cedeix ara ella. “*Peligro social*, de *Último Resorte*” “Venga, va”. Ja gairebé no expliquen res, acaben amb un recull de cançons i en parlen conjuntament, recordant el que han fet fa una estona per preparar el programa.

Quan finalitza el programa, recollim molt ràpidament i marxem tots junts, comentant la gravació. La veritat és que l'estona ha passat molt ràpid, el programa ha estat interessant i entretingut alhora. Tots tres estan contents i satisfets amb el resultat i l'estona compartida. El Miki proposa que la Itzi vagi de copilot al cotxe, al meu costat per guiar-me, i ells dos vagin a darrera. Ella decideix la ruta i em guia per deixar tothom col·locat, metro Sagrera, Meridiana... M'expliquen curiositats mentre compartim l'estona de cotxe i jo els faig confessions de tot el que he après ja que desconeixia completament aquest *mundillo*.

Queda clar, però, que n'aniré aprenent més i més perquè, després de l'assaig i la gravació del programa de ràdio, toca el primer concert “real”. Serà a *l'Astilla*, un centre social *okupat* a l'Hospitalet de Llobregat.

Núria: Hola!!!! Com esteu??? Quan us vagi b em dieu hora i lloc x trobar nos demà??? Gràcies!!

Itzi: Holaaaa! Aquest es el cartell

Itzi: Hi posa la adreça

Itzi: Començarà més tard de les 19h segur!! Nosaltres tenim que ser allà a les 18h per montar. Passa't quan vulguis. Anirem en metro des de Sagrera

Núria: 👍👍 podré entrar abans??? Potser el muntatge pot ser interessant

Itzi: Si clar que pots entrar

La Itzi em fa cinc cèntims de com són *les prèvies* dels concerts i dels rituals que els envolten...

Itzi: Normalment es bastant avorrit. Hi ha un moment inicial de carregar i montar.

Es prova el só (a vegades tots els grups, altres només un) i després tot es esperar que arribi la gent. No es res pro, doncs els ritmes son més relaxats

Itzi: I al punk SEMPRE tot comença amb 1h de retard com a mínim

Itzi: Doncs si posa les 19h al cartell, es segur que no començarem abans de les 20h

Núria: Jajajaja ok!!!!

Itzi: El que es segur es que a les 22h s'ha d'acabar

Núria: Perfecte!!!

També m'ubica a l'espai perquè em faci una idea de com arribar-hi...

Itzi: Escolta, el lloc es com una nau

*Itzi: Veuras com graffitis a fora i una porta metàlica, entres i a dins encara es
espai obert, veuras al fons a la esquerra unes escales metaliques*

Itzi: Hi pujes i a dins ens trobaras

Itzi: Si et perds truca'm

Efectivament, és complicat, més per a mi i la meva tendència a perdre'm i a desorientar-me, així que m'ofereixo a ajudar-los amb els instruments, equip de so, etc. i així m'asseguro que no em perdré...

Quedem a una parada del metro, ens saludem i ens repartim les càrregues. Porten més coses que el dia de l'assaig així que, ben carregats, ens dirigim cap al local, una mica allunyat, bastant en silenci i fent alguna broma de tant en tant, i agraïm que no plogui. Sí que fa bastant fred, ha fet sol tot el dia, però ara ja es comença a amagar.

Arribem, observo atenta com ens acostem a la descripció que m'havia fet la Itzi. És un espai bastant gran, amb un solar enorme un cop creues la primera porta, de ferro forjat. No és un jardí, però està bastant ben cuidat, deu ser la zona de fumadors, penso, per després.... Pugem les escales de ferro, que recorden les del *Razzmatazz* i entrem a una gran nau, bastant fosca, on descarreguem de seguida tot el que portem. Mentre el Miki i la Patri -la bateria, recordeu?- segueixen parlant i la Itzi fa un volt i comença a saludar la poca gent que ja volta per allà.

De cop i volta, em trobo amb una coneguda, la Maria, excompanya de feina. Quina sorpresa! Evidentment ens hem d'explicar què fem allà i no sé quina de les dues al·lucina més; si jo quan m'explica que toca la bateria al grup de noies del que m'havia parlat la Itzi, *Turbulentas*, o ella quan jo li explico la meva investigació. El cas és que és una felicitat coincidència que, a més, ens fa reprendre la relació, ja que ens assabentem que estem vivint al mateix barri i compartim, sense saber-ho, alguns espais....

Amb la sorpresa, m'he desconnectat una estona de l'observació i ara veig que ja han començat a muntar. El Miki "arregla" alguna cosa de la bateria, mentre la Patri i la Itzi parlen amb la resta de grups per organitzar el concert. Són tres grups; un grup de nois que no coneixem, *Furia*; *Turbulentas*, el grup de la Maria; i *Vértigo*, el grup de la Patri, el Miki i la Itziar. Mentre el Miki i la Patri segueixen muntant, la Itzi es queda amb la resta de grups per fer el sorteig que decidirà l'ordre de les actuacions.

M'allunyo una mica i observo des de la barra, que han començat a muntar i a organitzar dues o tres persones. M'ofereixen una cervesa, però és una mica d'hora i decideixo esperar que comenci la música... Observo la Itzi i el Miki anar amunt i avall per tot l'espai, el coneixen, s'hi senten còmodes. Durant l'estona de muntatge, cadascú fa la seva, es munta la seva part de l'escenari, parla amb la seva gent... De tant en tant, un s'acosta a l'altre, gairebé per casualitat i es toquen lleugerament, és gairebé imperceptible... La Itziar va cap al lavabo i el Miki aixeca el braç saludant-la, el Miki fa estona que parla amb una noia i la Itziar s'acosta, l'agafa pel braç i es posa a parlar amb ella... detalls molt petits mentre tota l'escena es va construint a poc a poc i comença a arribar més gent.

L'escenari es veu petit en relació a la gran nau on estem ubicats, però la veritat és que la il·luminació ha aconseguit que quedi al centre. La gent s'ha anat posant, com en la majoria de concerts, lluny d'un escenari que ja espera amb tots els instruments preparats i amb infinitat de cartells a darrera; de concerts ja passats, d'anuncis de *tatoos*, reivindicacions feministes, anarkistes, contra la repressió policial... Davant d'aquesta potent escena, comença a tocar el primer grup, la gent s'acosta i s'obren, ja amb tranquil·litat, les primeres cerveses....

Quan ha començat el concert, la Itziar i el Miki s'han situat més enrere, gairebé al fons de tot. M'hi acosto per estar amb ells una estona i, en un moment més íntim, el Miki agafa les mans de la Itzi i les escalfa entre les seves, es miren i somriuen. És un gest *carinyós* i necessari, fa un fred terrible, així que decidim moure'ns una mica, al ritme, per mi complicat, de la música que sona. Estem una estona junts compartint espai, conversa i balls, però han de seguir amb els concerts, són els següents i s'han d'anar a preparar. Els dic que em quedo a veure el seu concert i que ens trobem quan acabin. Els preocupa una mica "deixar-me sola", però els tranquil·litzo, aviat arriba un amic amb qui podré compartir música i *ambientillo* punk. Riuen de la meua *immersió forçada* a un món que penso que els constitueix com a persones i també com a parella.

M'ho confirmaran a l'entrevista final... "yo lo vivía como...como que era una especie de identidad de pareja ¿sabes? sin embargo, para mí, hacer la compra pues es algo que yo que sé, es una tarea de supervivencia que tienes que hacer, pero... pero no lo vivo como algo que nos defina...y, sin embargo, yo que sé, igual que las otras parejas se articulan, o se organizan, entorno a la crianza de las criaturas pues nuestra cotidianidad se organiza entorno al punk y los proyectos que compartimos...¿no? alrededor de eso..." reflexiona la Itziar.

Tornem al concert... de lluny, veig com es preparen, fan alguna última prova i es miren tots tres. El Miki es lliga un mocador vermell al cap, com una cinta, es fan un senyal i la Patri comença l'espectacle. Es divertit veure com "repeteixen" l'assaig de la primera observació, em fa il·lusió conèixer les cançons, els detalls; gairebé recordo l'ordre de les cançons i vaig pensant en les que encara han de tocar. La gent està bastant animada i fins i tot coregen algun tros de cançó. Observo com, quan arriben a la tercera, la Itzi i el Miki es comencen a "buscar", com quan s'havien d'acompanyar a l'assaig. Sonen molt millor, penso jo, potser és el context que ho fa tot més artístic, però veig la Itziar molt més segura, els tres gaudint molt i sembla que els està sortint bé.²⁷ La Itziar somriu, animada, i espera el seu torn per agafar el *micro* i cantar la "seua cançó", "*Inoren Inon*" una cançó potent, en euskera, que ens fa saltar i ballar al seu ritme.

Al finalitzar, després de fer un *bis* demanat pel públic, el Miki dona pas a l'últim grup *Turbulentas*, la banda que toca després. La Maria, la noia amb qui m'he trobat per sorpresa, és la bateria del grup i la Itzi n'havia format part des de l'inici, tal i com m'explicarà en una trobada posterior. És molt important per a ella i hi manté el contacte. *Vértigo* els dedica l'última cançó, que els dona pas, i el Miki afegeix "Itziar siempre formará parte de este grupo", referint-se a la seva vinculació amb *Turbulentas*.

²⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=wgwXdK8W7Jg&feature=youtu.be> un exemple, la cançó "Vigilancia". Vídeo de Punkike Kreaciones.

Finalitza el *bolo* i recullen els seus instruments, mentre el grup de noies ja es prepara. Quan *Turbulentas* comença a tocar, m'acosto amb el meu amic per felicitar-los, estant molt contents, excitats, "de subidón". No paren de parlar i de riure i ens pregunten mil vegades si realment ens ha agradat. No semblen el seu estil de públic habitual... Els assegurem que sí, que ha estat molt divertit. Ens quedem una estona més amb ells i ens acomiadem a mig concert del darrer *bolo* de la nit. Els faig prometre que la propera trobada serà "sense crestes".

Els mesos que vindran, però, semblen complicats... la Itziar marxa a fer una estada doctoral, el Miki se'n va de gira... així que es fa impossible quedar, però seguim parlant via *WhatsApp* dels possibles plans per trobar-nos. Finalment, la Itzi i jo ens trobem la primera setmana de juliol a un Congrés d'Antropologia Feminista a la Universitat de Barcelona (UB) i allà ens expliquem els plans per l'estiu. Li comento que potser vaig amb la Montse, la meva companya, a Euskadi a fer ruta. M'explica que ella i el Miki estaran un dies per Mallorca i després també aniran a Euskadi, estaran instal·lats a Sopela, el poble de la Itzi, on viu gran part de la seva família. Diem, mig en broma mig *en serio*, que podria ser una bona ocasió per fer observació. Així que ho provo i de seguida s'animen a quadrar-ho.

Núria: Parella! Q tal x Mallorca?????

Núria: Al final si q voy a Euskadi así q si os va bien nos marcamos una observación allá 😊😊

Itzi: Oh

Itzi: Lo miramos a ver

Itzi: Nosotros vamos a estar en Sope al final

Itzi: Y estaremos del 1 al 13

Itzi: Con una agenda bastante apretada

Núria: Ah pues tranquilos. Sin agobios. Era por la coincidencia 😊

Itzi: Sí sí tranki

Itzi: No era un "no"

Itzi: Te estaba comentando nuestro plan

Itzi: Si lo puedes hacer coincidir estupendo!

Durant l'agost, la Itzi ens va anar fent recomanacions de llocs; propostes de rutes, consells per al (mal) temps, excursions... i quedem que intentarem trobar-nos la primera setmana d'agost, per anar a la platja, a caminar, a prendre alguna cosa... Els plans, però, han de fer un canvi radical...

Núria: Chicxs! Tengo un esguince 😊 no es gran cosa xo vaya un par de días sin andar si.... mañana saldremos igual hacia plentzia aver q tal voy xo vaya no creo q este xa acercarme. Os digo algo igual. Un beso grande

Itzi: Ostras Núria

Itzi: Qué ha pasado??

Itzi: Espero que te mejores pronto

Itzi: Muchos ánimos!

Núria: Gracias Itzi! Pues nada una caída super tonta. Me torcí el tobillo, ambulatorio y todo el rollo. A ver si en un par de días puedo tirar pq estoy de una ostia....²⁸

Núria: 🙏🙏

Itzi: Joder

Itzi: Qué casualidad!!

Itzi: Dónde estáis ahora?

Núria: Ya.... ahora en Iruña

Núria: Salimos para plentzia en una horilla

Núria: Al menos a ver mar 😊

Itzi: Claro

La veritat és que ja donava l'observació per perduda, però de seguida fan aquesta proposta...

Itzi: Si quieres pilla sitio en el paseo junto a la playa o la ría

Itzi: Y nos pasamos con el coche

Itzi: Sin presión. Lo que te apetezca. A mí no me cuesta acercarme con el coche y sé sitios guapos para tomar algo

Itzi: Con buenas vistas

Itzi: 😊

Itzi: Está al lado de Sope

Així que no puc dir que no, el peu em fa mal, però s'ha d'aprofitar l'ocasió i val la pena veure'ls fora del *mundillo* de Barcelona, del *punk* i dels concerts... També ve de gust que algú de la terra te l'ensenyi, així que decidim trobar-nos i, malgrat les limitacions, passem una tarda molt agradable. Ens esperen, pacientment, asseguts a un banc mentre ens veuen arribar, a poc a poc, amb el peu embenat, la sandàlia poc adequada per les tempestes habituals del nord i el pal de caminar, que s'ha convertit en crossa improvisada.

Ens saludem i la Itzi s'ofereix a anar a buscar el cotxe i recollir-nos a tots, o proposa que potser és millor caminar una mica per veure el poble i seure a prendre alguna cosa. Sembla que la decisió és meva, així que penso que podem passejar una mica. Com que anem pel costat de la

²⁸ Sembla que en un parell de dies ja se m'han enganxat les expressions basques

ria és agradable i ens podem aturar sovint per recuperar forces. Ens expliquem els viatges i la Itzi ens fa recomanacions pels dies que encara ens queden pel País Basc. Jo vaig més lenta i, a estones, em quedo enrere i veig com van passejant, agafats de la mà. No tota l'estona, només de tant en tant, però penso que és el primer cop que ho veig. Ens aturem a la terrassa d'un bar per recuperar forces i, mentre ens demanen què volem, el Miki acaricia la cama de la Itzi i li pica l'ullet. Ella somriu. Gairebé passa desapercebut i tornem a les converses d'estiu. Interrompo la conversa per demanar que ens traslladem a un lloc tancat, els vespres a Euskadi són freds... Els recordo que la Itzi ja m'havia avisat i que no es poden queixar... "*La movida es que a la noche hace fresquito. No se puede salir sin chaqueta*".

La Itzi ens porta per l'interior del poble i ens va explicant cosetes, mentre jo m'aturo perquè les pujades i baixades són *heavys* "Esto parece mi pueblo..." em queixo una mica i la Itzi entén que s'ha acabat la ruta. Seiem a un bar, per fi, la meva cama ho agraeix i ens posem a comentar les observacions que ja hem fet, mentre observem com es va fent fosc per un gran finestral al costat de la nostra taula.

En una ocasió, quan torno del lavabo, estan parlant de l'última observació, la del concert a l'*Astilla*. La Itzi ens explica que amb *Turbulentas*, el tercer grup, hi va assajar un temps, hi va estar els primers mesos, als primers assajos, arrancant el projecte, però no hi va arribar a tocar mai en directe. Ens explica més coses de les seves experiències "Y *Rote Zora* es otro grupo que tuve yo en aquella época. No me acuerdo muy bien cómo nos juntamos, pero creo que fue más bien a inicios de 2014 y estuvimos, si mal no recuerdo, hasta finales de 2016 cuando Maratze, el chico que tocaba la batería, volvió a Portland, de dónde él era, y decidimos dejarlo. Fue un grupo que tuve paralelo a *Vértigo* con dos chicas más y Maratze. Un grupo hardcore punk, muy crudo, mal ejecutado, pero con propuesta política, letras explícitamente feministas...". Ella parla i jo vaig puntant, a aquestes alçades a ningú se li fa estrany veure'm escriure a la llibreteta blava, penso que ni se n'adonen.

El Miki també explica algunes coses de les seves experiències musicals, però li hem d'anar preguntant, tant la Itzi com nosaltres. Si no, ell escolta. Sembla que es posa més tímid quan parla de les seves experiències, gires....

Decidim plegar, que ells han de tornar cap a Sopela i en tenen per una estoneta, el cotxe està lluny i els queda un trosset. "Es muy rápido", ens tranquil·litza la Itziar. Mentre paguem les consumicions, la Itzi i el Miki han sortit a fora. Ara que s'han quedat sols i no saben que els observo a través del finestral, veig com es fan un petó i s'abracen. M'agrada veure'ls així, relaxats i gaudint de les vacances.

A l'entrevista final, el Miki em confessarà que va veure com espiava... Jo, sorpresa, el renyo fent broma. La Itzi ho recorda especialment "claro, era mi terreno". Els confesso que, en aquells moments, vaig pensar que era la vegada que "més parella" em semblaven i ells ho entenen i hi estan d'acord.

Quan sortim, el Miki li pregunta a la Itzi si no li fa res conduir de nit, ella diu que no i riu, i fa un comentari sobre la meva observació en aquell moment. Ell es preocupa un instant "Eh, que a mí si me dice 'estoy tranquilo', yo confío en ti, eh". Li diu a ella, ens ho diu a totes, s'atabala una

mica fins que ens posem a riure. Ara sí, ens acomiadem i ens emplacem a trobar-nos, ja a Barcelona.

Ens ha costat força tornar-nos a trobar. La Itziar ha proposat milions de plans que habitualment sembla que comparteixen, però realment estan molt enfeinats i no els arribem a concretar. El Miki estudia, treballa i porta una vida musical intensa, gairebé professional. La Itziar està en plena redacció de la tesi i té moltes jornades, congressos i, a més, li surt l'oportunitat de fer un parell d'estades doctorals.

En els meus recordatoris habituals a les parelles....

Itzi: Hey Núria! Jo marxo dijous i no arribo fins al 18

Itzi: Miki comença les classes el 15 doncs entre setmana serà més complicat

Itzi: Toquem 25 a Roquetes, 26 a Molins i 27 a Trinitat

Itzi: No hem anat a la platja des de que vam arribar de EH

Itzi: 🤔

I un dia que la Itzi s'inspira a proposar plans...

Itzi: A veces quedamos con algunos amigos aquí abajo en el 2D2²⁹

Itzi: También tenemos pendiente ir al cine a ver Amy! El docu! Preferiblemente el día del descuento!

Núria: Planazos 🍷🍷🍷

Itzi: La compra últimamente la hacemos por separado...

Itzi: El 26 presentamos el fanzine en Molins

Núria: Pues genial los dos planes. Y lo de la compra si surge way sino no hay problema

Núria: Ah lo del fanzine tb es way

Itzi: Otra cosa que se me ocurre... yo tengo que ir a comprarme un abrigo

Itzi: No corre prisa obvio

Itzi: Pero no sé si este plan le atrae a Miki

Itzi: 😏

Núria: 😂😂😂😂

Núria: Pues se tendrá q pronunciar al respecto..... 😏

Itzi: 🍷🍷🍷🍷

Núria: A mi tb me atrae mas el 2D2 la verdad.... 😏😏

Itzi: En teoría en enero tenemos una boda

Itzi: 😂😂😂

Itzi: Puedes venir a los preparativos

Itzi: 😂😂😂😂

Núria: Bodorrioooooo 🍷🍷🍷

Itzi: 🍷🍷🍷

²⁹ El bar de les cerveses artesanes, on vam fer la primera entrevista

Núria: Tenemos montones de planesssss 🙌🙌🙌🙌🙌

Itzi: Creo que Miki se quiere escapar... 😏

Núria: De la boda????

Miki: El tlf que mandan guasaps se encuentra apagado o fuera de cobertura....
inténtalo más tarde.

Núria: 😂😂😂😂😂😂🏃

Itzi: Miki! Pronunciate!

Itzi: 😏

Miki: El tlf que mandan guasaps se encuentra apagado o fuera de cobertura....
inténtalo más tarde.

Núria: 😂😂😂😂😂

Itzi: jajajaja

Núria: 🏃🏃🏃🏃🏃🏃

Miki: El tlf que mandan guasaps se encuentra apagado o fuera de cobertura....
inténtalo más tarde.

Miki: 👉👉

Núria: Aver!!!! Q esto queda registrado eh....

Itzi: No se me ocurren más planes... en teoría a finales de mes nos apuntamos al
gimnasio 🏋️👉🚲

Núria: 😂😂😂

Núria: Ostia esto no me lo pierdo

Itzi: Pero supongo que tendrías que pagar la entrada

Miki: Me estas estresandooooo³⁰

Itzi: Te imaginas, diciéndole a la del gimnasio "oye mire, es que la chica es una
observadora..."

Itzi: 🤖🤖🤖

Núria: Pago pago 📱📱📱📱

Núria: Q fliparan

Itzi: Por favor que no sea el primer día de gym!!!

I vam seguir, fent bromes i proposant trobades que no es van concretar mai. Sense sorpreses, la següent trobada és un concert punk al Centre Social de Roquetes que organitza el Miki. El busco a *Google Maps* i com que em sembla la fi del món i sé que van carregats, m'ofereixo a passar-los a recollir amb el cotxe. Aquest cop, a banda dels instruments, també s'han encarregat de preparar el menjar per les bandes convidades...

Quan ja estic preparada per recollir-los, hi ha un canvi de plans, la Itziar està al Clot i va tard, li dic que la recullo a Meridiana i d'allà passem a recollir al Miki.

Mentre condueixo, ells dos van parlant per *WhatsApp* i la Itzi m'informa, sembla que el Miki necessita ajuda per baixar coses de casa. Estacionem al cotxe amb els *warnings* i pugem al pis a

³⁰ Ho acompanya d'un gif, fent broma

buscar les coses. La Itzi em fa una visita exprés al pis que comparteixen amb una altra parella, la Patri, bateria de *Vértigo*, i el Xebi, membre de UBI. Tot queda a casa, penso.

El pis és agradable, hi ha força llum. M'ensenya on treballa, la cuina... Tot molt ràpid, però suficient per copsar un ambient de "bon rotllo" al pis. Al contrari que el que es comença a respirar en aquesta moments?, dubto. El Miki està accelerat i, per un moment, tinc la sensació que està una mica enfadat, en tensió, potser perquè és més tard del previst.

Sembla que no és el cas, ja que quan pugem al cotxe, jo conduint, la Itzi de copilot i ell a darrera, amb quilos de menjar vegà, li pregunta de seguida com li ha anat l'assemblea. Ella li explica, amb pèls i senyals, i pel que diu, no ha estat una assemblea gaire productiva. Ell l'intenta animar i li dona alguns consells "Ya, ya, es difícil... a nosotros también nos pasaba...", "¿Sabes yo lo que haría...?" La Itzi l'escolta, parlen una mica dels col·lectius en què participen i, al cap d'una estona, ella li pregunta pel menjar que ha preparat. Així m'assabento que, no només toquen avui, sinó que el Miki és el que ha organitzat tot el concert, contactes de bandes, permisos, comunicació...

Penso que potser és per això que sembla una mica absent i inquiet a la vegada, ell sempre està molt pendent de mi, em pregunta coses... però avui, com és natural, està totalment concentrat. Ens explica què ha preparat i, la veritat, que ha tingut una feinada. La Itzi es disculpa per no haver pogut ajudar-lo, no com a parella, sinó com a persona implicada també en l'organització. Li diu "Te tengo que hacer una propuesta..." i li planteja que a l'assemblea d'avui se'ls ha acudit fer alguns tallers d'alimentació vegana i que ella ha proposat que potser el Miki els podria fer. "Quizá un taller de seitán o algo así..." El Miki s'interessa, però ho veu difícil, fa preguntes, s'anima però reconeix "depende del tiempo, claro...", "Bueno, *tranqui*, que no será mañana". Mentre els escolto parlar al cotxe, carregar i descarregar les coses, penso que avui és el dia que més col·legues em semblen. Potser perquè ho comparo amb l'última observació, a Plentzia, on els vaig veure molt més *carinyosos* de l'habitual, amb converses de *veraneo*...

El Miki s'encarrega d'aclarir-m'ho el dia de l'última entrevista, relaxats, al mateix bar que el primer dia... "*Fue un mal día. Todo el mundo... uff... era como pidiéndole disculpas porque es que no podía estar por la peña, ¿sabes?*". La Itziar es sincera "*yo no sé si notaste algo raro, pero habíamos discutido...*", "*No me acuerdo ahora*", diu el Miki, pensatiu "*¿No te acuerdas que me monstaste el pollo?*" li diu la Itzi rient. Jo també em poso a riure i els recordo que estic gravant... els dic que vaig notar alguna cosa, però que ho vaig relacionar amb l'estrès de l'organització del concert.

"*Sí, fue básicamente porque dije que iba a llegar a cierta hora, ella sabe que yo con eso soy como súper..., simplemente fue eso, como que... 'buenooo, ya llego...' y era rollo..., que luego realmente no es tan grave en realidad...pero es como, soy un poco cuadrícula en... pa otras cosas soy muy flexible, pero para este tipo de movidas pues me gusta tenerlo todo muy atado. No sé. Pero sobre todo me gusta tenerlo atado porque me gustaría que conmigo lo tuvieran así de atado*". "*Estaba atado, salió todo estupendo*" conclou la Itziar amb un brindis.

Seguim conduint i parlant fins arribar al Casal de Roquetes, parem just a la porta per descarregar, deixem al Miki que comenci a organitzar i la Itziar i jo comencem a buscar

aparcament. És una estona agradable ja que ens posem a parlar de les respectives tesis, de manera distesa, a mi m'ajuda la seva experiència acadèmica. Al cap de poc, però, ens comencem a desesperar per trobar aparcament i, literalment, triguem una hora a aparcar. Definitivament, no ha estat una bona idea!

Quan per fi entrem, ja està tot en marxa; les bandes s'estan preparant, estan muntant la barra de bar... La Itziar i jo entrem i sortim del local mentre es prepara tot. El Miki està preparant les coses amb la banda que ha vingut des de València. Nosaltres aprofitem per demanar una cervesa a la barra i parlar amb dues noies que també formen part de l'organització del Casal. Estan molta estona cadascú per la seva banda i ni es troben. Me n'adono perquè veig com es troben per casualitat un parell de minuts a la sala de so i no es tornen a trobar fins que el Miki surt a preparar la taula per vendre les entrades.

Podem parlar una estoneta, ell ara ja més relaxat i fent bromes, la Itzi contenta i amb ganes de concert. En aquesta estona, l'única que el Miki es pot relaxar, m'explica que aquest concert s'ha muntat pel grup *Zanussi*, de València, que són els seus "col·legues", un grup de finals dels 90 (!) que s'han tornat a ajuntar fa poc per tornar a tocar. Feia quinze anys que no tocaven a Barcelona, m'explica, i sembla orgullós que estigui sortint tot tan bé.

La Itzi complementa les explicacions, per entendre la importància i les xarxes que s'estableixen entre bandes. Seran tres grups més, a banda de *Zanussi*. A un d'ells havia tocat fa uns anys el Miki; a l'altre, la Patri; i a la tercera, amb un nom complicadíssim, una amiga de la Itzi del màster de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Els comento que tot és una mica endogàmic, i estem apunt d'encetar una mini discussió, però sembla que toca començar a vendre entrades....

La Itzi i jo deixem el Miki tranquil a fora i entrem a la sala. Com sempre, i tal i com ja m'havien avisat, la cosa va tardíssim, però ningú està preocupat en excés. Quan entrem a la sala principal, ja han apagat els llums, estem una estona escoltant música, el Miki entra al cap d'una estona i ens saluda de lluny, però va amunt i avall. La Itzi està amb unes amigues amb les quals també hi ha tocat alguna vegada, així que m'acomio com puc de tots dos, per separat aquesta vegada, i quedem que ens podríem trobar abans que ells no tornin a marxar de gira o d'estudis.

Aquesta vegada aconseguim trobar-nos força aviat. Acabem de tornar de les "vacances" de Nadal i, encara amb la ressaca de les festes, ens aventurem a anar de rebaixes. Jo no penso que sigui un mal dia fins que veig com està el centre de Barcelona, potser no ha estat la millor idea del món, però endavant....

Havíem quedat a les 18:00h a Portal de l'Àngel, però els he de demanar que quedem mitja horeta més tard per temes de feina.... Quan arribo, corrents, tinc la sensació que estan enfadats, segurament perquè no està bé arribar tard quan he sigut jo que he canviat l'hora de la cita... però mentre avança la trobada veig clar que no, que només era una sensació meva.

Mentre caminem cap a un lloc concret, que no sé quin és, em pregunten per la meua feina i també m'expliquen la dieta que ha començat el Miki. Arribem al *Decathlon*, sembla que anem a comprar xandalls per al Miki que, abans d'entrar, m'alerta "Bueno, te aviso que me pongo muy

nervioso”. Sembla que anar de compres no és el que més li agrada. A mi tampoc m’entusiasma, penso, però em sap greu estar en un espai que no és agradable per a ell. “Itziar ya lo sabe” aclareix com si preparés l’escenari per un cert mal humor. El cert és que, potser perquè m’ha avisat, no detecto cap malestar més enllà de no recrear-nos mirant roba, cosa que agraeixo.

Mentre el Miki va al lavabo, la Itziar i jo comencem a buscar els xandalls, però ens entretenim i, quan torna, encara no els hem trobat. La Itziar proposa que preguntem on els podem trobar. El Miki diu que d’acord, però segueix buscant fins que els troba sense demanar-ho. N’agafa tres o quatre i li diu a la Itziar les talles que són. Ella l’escolta, li fa un parell de preguntes sobre els colors i dona l’OK, li fa que sí amb el cap i somriu. Mentre ell s’emprova, nosaltres comencem a fer cua i quan el Miki torna, la Itzi va al lavabo i nosaltres paguem i l’esperem a fora.

L’esperem i comentem la velocitat de la compra i compartim que, com més ràpid millor, sobretot si és època de rebaixes i està tot ple de gent. Quan torna la Itziar ens proposa acostar-nos al C&A “Tranquilos, cojo un pantalón, pago y nos vamos”. “Que a Núria tampoco le gusta comprar”, bromeja el Miki....

I, tal i com ja havia pronosticat el Miki, la Itziar comença a remenar, a mirar camises, n’agafa dues o tres, em pregunta quines m’agraden.... El Miki s’acosta per riure’s de la situació i es fan un petó, afectuosos. “A Itziar le gusta mucho comprar” I té raó, i em sorprèn. *Xafardeja*, mira, remena, tria... jo també m’hi apunto i el Miki s’allunya a fer algunes trucades.

Quan torna, encara estem remenant i triant. I dic “estem” perquè, finalment, no me n’he pogut estar de comprar-me una d’aquestes camises que no s’han d’emprovar... “Crec - crec- crec” fa el Miki imitant el so del penja-robes i rient-se de nosaltres, que ens hi apuntem i mirem d’acabar de pressa. La Itzi tria quatre o cinc peces (texans i camises), ens demana opinió i ens fa cas a l’hora de triar. Decideix no emprovar-se res perquè hi ha molta cua i confia en el seu criteri, i també en el del Miki, que l’ajuda a triar les talles. Com la resta de mortals que espera pacientment a la cua per pagar, caiem a la temptació de comprar els *packs* de mitjons situats estratègicament. “Esto es para los dos, ¿no?” bromeja el Miki “No, son para mí, que tú me los pierdes”. La discussió dels mitjons perduts sí que existeix a totes les cases...

Paguem i sortim mentre el Miki li pregunta a la Itziar si una amiga que tenen en comú encara busca feina, ella li diu que sí i l’anima a escriure-li, ja que sembla que les trucades d’abans han obert aquesta possibilitat. Abans de fer-ho, ens proposa anar a prendre alguna cosa. “Bueno, tú una infusión, ¿no?” bromeja la Itzi amb la dieta “Ostia, es verdad...” riu el Miki. A tots tres ens ve molt de gust, hem acabat les compres i no fa massa fred. La Itzi fa un parell de propostes, però el Miki recorda un bar que coneixen tots dos on fa temps que no van. La Itzi accepta de seguida la proposta. Entusiasmada, m’explica curiositats del bar, així que, encara que queda una mica lluny, ens animem a anar-hi.

De camí, la Itzi proposar parar-se a un mercat oriental “¡Ay, no, que tú no puedes comer!” “Bueno, da igual, sí, ¡vamos!” La Itziar m’explica que així aprofiten per comprar aquest tipus de coses que no troben al barri “y como nunca venimos por el centro...”. Entrem i tots dos van agafant coses per separat i, al final, s’ho ensenyen i van cap a la caixa. És una manera curiosa de comprar, penso. La veritat és que no és una compra com a tal sinó cosetes que els agraden i ja

coneixen d'altres ocasions. El tema és que no han trobat “cacahuets con wasabi” i, de cop, és molt important trobar-ne perquè ells en tenen ganes i jo també els vull provar. El Miki entra a un altre *super* especialitzat i nosaltres ens quedem a fora, fins que jo, encuriósida per seguir descobrint productes, la faig entrar i, ara sí, trobem els cacauets i en comprem tres o quatre bosses. De camí cap al bar, jo obro els meus perquè tinc curiositat per provar-los. Com era previsible, no m'agraden... així que ells es riuen de mi i se'ls mengen, feliços.

Al final, arribem al bar, un bar d'aquests que et fa il·lusió trobar pel centre de Barcelona perquè és bonic, hi ha bon ambient, està ple de coses, de records, de cartells. Taules de fusta baixetes i sense ordre, seiem al costat d'una finestra translúcida i demanem. Unes cerveses les noies, un té el noi, per la dieta. El Miki i jo estem cansats i no ho dissimulem gaire. La Itziar, com sempre, no acaba l'energia i ens parla de les nostres feines, d'una entrevista que ha fet amb la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), de feminismes, d'unes jornades que anirem el mes vinent... El Miki està atent, fa que sí amb el cap i dona suport explícit a la Itziar, sobretot amb el tema de l'entrevista i de la tesi.

Parlem dels diferents estats d'ànim que tenim. El Miki fa una referència a l'ambient que es respirava avui al centre de Barcelona “Sí que están nerviosos todos, joder!”. La Itzi i jo li donem la raó, i la Itzi aclareix que “es que Miki es de otra pasta”. Com que ja portem unes quantes trobades, jo ho reafirmo, somrient. L'estona passa, agradable, però decidim marxar, cansats, cap a casa. Sortim del refugi que ha estat el bar per tornar al soroll dels *guiris* de les Rambles i ens separem amb una abraçada afectuosa abans d'agafar cadascú el metro que li toca... Serà l'última observació de la *parella punk*.

LA MACA I EL CARLOS. La parella amb un temps per a cada cosa

La tercera parella a dir-me que sí, que volen participar i que en tenen moltes ganes, sobretot ella, són la Maca i el Carlos. La Maca, entusiasta i enèrgica, no dubta ni un moment a dir-li a la meva amiga Tat que sí, que li sembla *super* interessant el que vull fer i que té ganes que li expliqui.

La Tat és la meva “amiga de Barcelona”, Amiga en majúscules. Ens vam conèixer perquè va estudiar Biologia amb la meva Amiga en majúscules de Cardona, l’Helena. A poc a poc, totes les amigues de fora de Barcelona han anat marxant de la ciutat, menys ella i jo, que ens hi hem quedat. Així que jo conec les seves “colles” i ella les meves; ens trobem a festes, quedem per fer sopars i excursions.... Una d’aquestes “colles” és *la del gim*³¹. I, al principi dels principis, quan plantejo a la gent més propera quines parelles podrien participar a la investigació, ella pensa de seguida en la Maca i el Carlos. També em proposa que li comentis a l’Alfredo i a la Cintia, però que segurament em diran que no, em diu. Efectivament, sembla que els coneix bé...

La Maca li diu que té ganes que els expliqui la proposta, que ja li comentarà al Carlos i que buscarem un dia per quedar. I així va ser. A l’Alfredo li envio un *WhatsApp* per demanar-li el *mail* i fer-li la proposta, una mica més formal ja que a la seva parella gairebé no la conec. Al cap d’un parell de setmanes em diu que no, que la seva parella no ho veu clar, que, si de cas, si es pot, a ell sol no li fa res participar-hi. Encara ara, riem amb aquesta resposta....

Tornem a la Maca i al Carlos... La parella andalusa viu a Barcelona des de fa uns cinc o sis anys i, tot passejant per la ciutat, es fa evident que la coneixen millor que jo. Viuen al centre, coneixen les botigues, els racons propers i caminen amunt i avall per anar a treballar, a classes de flamenc, a fer surf.... La Maca, baixeta, de pell i ulls foscos i cabells negres i ondulats, és de Granada i hi viatja sovint a veure la família. El Carlos, de Cádiz, una miqueta més alt que ella, amb la cara rodona i somriure sarcàstic, es mostra més que silenciós i, d’una manera curiosa, proper i distant a la vegada. Tots dos tenen molt de cabell, celles abundants i fosques; a joc amb l’elegància i l’estil que demostren en el seu dia a dia.

Tots dos van arribar junts a Catalunya, ja com a parella, i és bonic escoltar com han anat creixent i com la Maca afirma que el fet d’estar “sols” a la ciutat els ha construït d’una manera *especial* com a parella.

La Maca i el Carlos són farmacèutics, es van conèixer estudiant la carrera. El Carlos, ara té una farmàcia aquí a Barcelona i la Maca hi treballa, contractada per ell. Ara, però, ella s’està especialitzant en productes naturals i, en el moment que comencem les observacions, comença un taller de cuina professional.³²

³¹ Efectivament, la colla del gimnàs, suposo que, si a banda de pagar, hi vas, s’acaben *fent amics*

³² I, com que tot el que es proposa ho aconsegueix, acabarà obrint un restaurant a Poble Sec

Finalment, quedem un dia per explicar la investigació amb més calma i, tot i que intento citar-los a un bar, prefereixen que ens trobem a casa seva. Vaig cap a Gran Via, just al costat del Teatre Coliseum, al centre de Barcelona, allà on sembla que no hi pugui viure ningú.

Núria: Guapa! Nos vemos mañana? ?

Maca: Si, mañana podemos quedar un ratito. Ven a casa si quieres. A las 19:30 te va bien?

Núria: Si!! Me va bien!! Pero nos tomamos algo en un bar mejor no?? Lo q digáis

Maca: Nos va bien así, es q luego tenemos q sacar a las perricas³³ y si me voy a tomar algo al igual no quiero volver 😊

Núria: Perfecto! Pues allí estaré! Gracias!!!! 🥰🥰

Maca: Hasta mañana!!

L'endemà...

Núria: Hola!! Ya estoy x aquí! Cuando os vaya bien voy

Maca: Pues yo estoy de camino. Si me esperas en la puerta en 5 minutos llego

Núria: 🍷🍷

Núria: Tranki

Espero a la Maca, efectivament cinc minuts, i pugem. Entrada majestuosa, ascensor antic. El Carlos està a casa i ens ve a rebre. També ens fan una bona rebuda la *Barqui* i la *Carmela*, les gosses de la parella.

El pis és ampli, modern i lluminós. És força espectacular i decorat amb molt estil, el mateix que tenen tots dos. Els fa il·lusió ensenyar-me que estan fent cervesa artesana amb un altre amic en comú, el Carlos, de la famosa “colla del gim”. El Carlos m’ensenyà els mil accessoris per a la moto, la Maca, orgullosa, la seva cuina.

Seiem de manera informal i començo a explicar d’una manera molt planera la investigació, no sé massa bé com reaccionaran, què han entès de l’explicació de la meva amiga... El Carlos escolta, atent i, de tant en tant, riu i assenteix amb el cap. La Maca va amunt i avall, però no para de fer preguntes i parlar, donant per fet que ja formen part de la investigació. He d’insistir un parell de vegades en el fet que la investigació no té res a veure amb una teràpia de parella, que no observo la seva relació per donar consells o fer que millori. Ho entenen, riem, i de seguida ens posem a parlar d’altres temes.

És una visita curta, em diuen que aprofiten que marxo i així ja treuen a passejar les gosses, que aprofitaran per fer un parell de coses..., així que m’acomio, els dic que ho pensin i que em diguin alguna cosa amb calma.

M’espero tres o quatre setmanes i els faig un recordatori...

³³ Las perricas: *Barqui* i *Carmela*, mare i filla. Les anirem coneixent...

Núria: Hola guapa!! Al final no me dijisteis nada de la propuesta de investigación! Si os va bien esta semana me decís si finalmente habéis decidido participar. Recordad q sin compromiso!

Núria: Gracias

Maca: Hay bonica!! Me lío y se me olvidan las cosas 😊

Maca: Que si, q nos parece bien. Cuando sepa como tengo la semana miramos de quedar?

Núria: Jejeje tranqui si es q tenemos demasiadas cosas! Qué bien!! Me encanta que participéis! Carlos no tiene whatsapp? ? Puede ser q me dijerais eso???

Maca: Si, te escribo por Mail y lo incluimos a el también 😊

Núria: 👍👍 gracias

I efectivament ho fa, i m'ho recorda perquè no m'arriba el primer cop, però és compromet, torna a escriure, posa en còpia al Carlos i proposa que ens trobem el proper dissabte...

Al següent dissabte li recordo, tot i que segurament no hagués calgut...

Núria: Hola guapa! ! Nos vemos mañana al final?? Hora y lugar? ?

Núria: Sino va bien, otro día! !

Maca: Si bonica!! Pensaba escribirte ahora!! A las 11:30 en plaza universidad, en el bar estudiantil. Así tomamos algo y formalizamos los consentimientos y luego nos acompañas a dar un paseo con las perricas

Maca: Te puedes ir cuando te canses 😊

Núria: Ah me parece perfecto!! Gracias!! Hasta mañana! !

Núria: 😊

Núria: Me iré pq luego tengo una entrevista 👍👍

Maca: OK!! Hasta mañana 😊

Núria: 😊

Així que l'endemà em llevo i imprimeixo els fulls de consentiment mentre penso, amb mig somriure, que la Maca controla més la investigació que jo mateixa. A mesura que ens anem coneixent, m'adono que és així amb tot el que fa; des d'enfocar la seva carrera i el seu futur, fins a planificar la compra setmanal.

Vaig cap a l'Estudiantil, una mica accelerada, com si anés a treballar. És diumenge de ple hivern a Barcelona, però ha sortit el sol i la temperatura és càlida. Ells han arribat fa una estona i m'esperen asseguts, relaxats, a la terrassa del bar; té per a ella, cafè per a ell. Arribo, ens fem dos petons i saludo a les gossetes que esperen tranquil·lament assegudes a terra. Veig que tothom està tranquil menys jo, segurament soc l'única que no té per costum llevar-se un diumenge al matí per fer un cafè i passejar. Els ho comento i riem, fem bromes sobre els canvis amb l'edat....

Sec a fer un cafè i els dono els fulls de consentiment. Signen d'una manera bastant formal, sobretot per part de la Maca, així que jo, encantada, em sumo a la cerimònia. Ens acabem les begudes i paguem mentre m'expliquen la ruta. Em diuen que volen anar fins a Plaça Espanya i

jo em queda paradíssima, em sembla llunyíssim, perquè pensava que fèiem “una passejada”. En realitat és el que fem, però a mi em sembla una excursió llarguíssima. De fet, la Maca ja m’havia avisat... *Te puedes ir cuando te canses* 😊....

El Carlos agafa la Barqui i la Maca agafa la Carmela. La Maca em parla d’elles, entusiasmada, i li dic que sembla que parli de les seves criatures. El Carlos m’ho confirma, rient. La Maca ho accepta, divertida.

Al principi anem una estona en silenci, tranquil·lament, gaudint d’una ciutat que es lleva estranyament silenciosa, potser perquè és febrer i els *guiris* encara no ocupen tota la ciutat... De sobte, però, la Maca arrenca i es posa a parlar, sense parar. “*¿Qué te apetece para comer?. He sacado langostinos y he pensado que puedo hacer una crema de aguacate, luego ya pienso qué otra cosa porque igual es poco. ¿O qué? Bueno no, porque podemos comer algo después, antes de ir... Esta tarde, ¿cómo lo ves?... vamos a, o llamamos a...*”. El Carlos escolta i, de tant en tant, assenteix i fa un petit comentari.

De fet, ella sembla que no esperi resposta, però en realitat sí que l’està rebent. I l’entén. La conversa va fluïnt per on vol la Maca. Jo escolto, divertida. En cap moment s’aturen més de mig minut per decidir per on segueixen passejant. Si dubten, un dels dos assenyala amb el cap o amb la mà on porten lligada la gossa i l’altre segueix. Les gosses van tranquil·les i gairebé no s’aturen. En un moment que el carrer s’ha fet estret, m’he quedat a darrera i contemplo una estona. Fan una estampa divertida, cada un amb una gossa al costat, els quatre estirats, rectes, elegants. Les gosses també són esveltes i elegants, de veritat que fan un conjunt harmònic. De tant en tant, es toquen les mans, és fugaç, no s’agafen, s’acaricien i fan un somriure, en algun d’aquests somriures ni tan sols es miren, simplement surt, i el veig.

Van a un ritme molt ràpid i entenc que, més que la passejada habitual a “treure el gos”, és un esport més dels molts que fan, tant junts com separats. Els hi comento i m’expliquen tot el que fan. Realment dediquen bastant temps a la setmana a fer esport, al gimnàs i a l’aire lliure. Tot i que poden compartir espais d’esport, moltes vegades, per temes d’horaris, no el fan junts.

Seguim caminant i arribem al Carrer Parlament, ara sí que anem una mica més a poc a poc perquè la Maca em va explicant locals que coneix; llocs de vermut, restaurant de menjar vegà... la veritat és que és bastant agradable i no està massa ple. A poc a poc, i després de les parades obligades per les necessitats primàries de les gossetes, arribem a Plaça Espanya. “Pues hasta aquí” em diu la Maca, com felicitant-me per haver arribat. Ells tornen passejant cap a casa, desfaran el camí d’anada. Jo els explico que, just ara, vaig cap a un restaurant a prop del Camp Nou, hem quedat per veure el partit de la tarda i a l’hora de dinar he de “sondejar” dues parelles, a veure com va. Em desitgen sort i ens acomiadem.

Amb aquesta parella no he de fer cap recordatori, la Maca s’ho ha pres tan seriosament que un dissabte de març que sortim a sopar un grup de noies, una mica *random*, em proposa que vagi el dimarts a casa i els acompanyi a comprar a una fruiteria del Born. M’ho explica així, una fruiteria del Born, ha de ser aquesta. Així ho fem. Puntual, pico a la porta de casa, torno a pujar, m’ofereixen prendre alguna cosa, però veig que ja estan molt a punt de sortir, així que decidim agafar les jaquetes i marxar. El pla és aprofitar el passeig diari amb la Barqui i la Carmela per

acostar-se a una fruiteria i tornar cap a casa. La sortida no dura més de mitja hora com, sembla ser, tot el que fa aquesta parella, que és expeditiu i efectiu. M'agrada haver pujat a casa i veure com comença el ritual, gairebé idèntic al de la primera trobada (el dia que els explico la investigació a casa) per agafar les coses i "repartir-se" les gosses.

El passeig és curt, la Maca no para de parlar, animada com sempre. M'explica que està molt contenta amb unes classes de flamenc que fa, a prop de casa. A una escola de dansa. Els demano com va per la farmàcia. El Carlos, breu i concís, com sempre, "bien, bien". La Maca, s'explica. Ella segueix treballant a la farmàcia, però menys hores perquè acaba de començar el curs de cuina. El Carlos li dona suport "básicamente, la apoyo comiendo las cosas que prepara", bromeja, però sembla que hi creu i l'anima. De fet, sembla que anem cap a aquesta fruiteria en concret perquè el producte és bo, ecològic, perquè pot triar entre diferents varietats d'enciams i barrejar-les....

Quan arribem, la Maca li dona la corretja de la Barqui al Carlos perquè l'aguanti. Ell es queda a fora amb totes dues i les lliga amb cura a la porta de l'establiment. El propietari les coneix i surt a saludar-les, mentre ells comencen un altre ritual. Gairebé no es parlen, però l'escena funciona com un rellotge, un agafa la bossa, l'obre, l'altre l'omple, la pesa. Gairebé sense parlar-se, amb frases molt curtes, van posant tot de bosses al costat de la caixa. Gairebé estem sols, ara es separen, el Carlos omple bosses de fruita i la Maca omple bosses gegants amb *mesclum* mentre m'explica què és cada cosa. Un cop ho tenen tot, la Maca repassa les bosses assenyalant-les amb els dits una a una i pensant. El Carlos les va ordenant perquè les puguin pesar i cobrar. En menys de deu minuts som fora. De nou, sincronitzats, fan un ball de bosses i corretges i ja tornen a estar en la mateixa posició per tornar a casa. Com diu la Maca a l'entrevista final, "yo también te digo que mirar los perros de una pareja también es un mundo, eh...sííí... porque cuando me quedo en casa y él se va, se me quedan mirando...hasta que yo no hago como que me voy, no siempre, no siempre, pero muy frecuentemente quieren que nos vayamos los dos".

Els acompanyo fins a la porta de casa mentre mirem de pensar "¿algo más apasionante, no?", proposa la Maca. Jo els dic que a mi ja em sembla apassionant el que he vist. El cert és que, en aquests moments, és una veritat absoluta....

Finalment, el Carlos s'anima a *socialitzar* via *WhatsApp* i la Maca em sorprèn un bon dia del mes d'abril creant ella mateixa un grup. Crec que en tenia ganes, com si el volgués incloure i que fos una cosa més "de la parella". Així que, un parell de mesos després d'iniciar les observacions, la Maca crea el grup "Tesis Núria".

Maca: Hola bonica!! Carlos ya tiene Whatsapp, ya podemos quedar por aquí 😊

Núria: Eiiiiii q way 😊

Núria: Ahora m desconectar q voy a pasar a francia³⁴

Núria: Hablamos a la vuelta

Maca: 😊

³⁴ Llegeixo aquest missatge cinc minuts abans de creuar la frontera... quan encara no hi havia *roaming*

Núria: 😏😏

Mentre soc fora, la Maca aprofita per fer canvi d'imatge del grup i jo aprofito per comentar-ho i proposar una trobada...És cert que amb el nom del grup potser no ha estat massa original, però la imatge parla per si sola...

Núria: Me encanta la imagen 😏😏😏

Núria: A ver si encontramos algo xa vernos en lo q queda d abril 👍👍

Núria: Gracias 😏😏

Maca: Vale, pensaré q tenemos en los próximos días y te digo 😏

Núria: Genial, con calma, como siempre. Ahora estoy más tranqui y tengo más flexibilidad. Puede ser mañana y tarde. Entre semana y findes

Núria: Vamos hablando!! Gracias 😏😏

Maca: Si mujer, sin estrés, pero no lo dejaré pasar mucho porque Carlos se va unos días fuera. A lo largo de la semana te decimos algo

Maca: Basicos!!

Núria: Perfecto!!! Gracias!! 😏😏

Però passen els dies i no em diuen res. A mi m'estranya perquè la Maca s'ho "pren molt en serio" i està sempre pendent de quan ens podem trobar. Així que torno a fer recordatori...

Núria: Hola chicxs!!! Que tal??? No sé si Carlos está fuera estos días o ya ha vuelto..... si esta x aquí, pensamos en alguna observación? ??

Núria: 😏😏

L'endemà la Maca em contesta per privat...

Maca: Hola bonica!! No te he contestado en el grupo porque no es un buen momento para nosotros. Ya te explicaré cuando esté más resuelto 😏

Vaja, em sap greu, no en sabia res, feia temps que no ens vèiem en ambients informals, amb la colla...potser per això, penso.... A partir d'aquest moment, el grup de parella queda aturat, és clar. Jo pregunto a la meva amiga com estan i, més o menys, al cap d'un mes, m'aventuro a preguntar-li a la Maca. També els dic que tenen l'opció de parar en qualsevol moment, tal i com vam dir a la primera trobada. Sembla, però, que les coses van millorant perquè és ella que, directament, restableix la comunicació amb la possibilitat de fer alguna altra observació...

Maca: Hola bonica!! Todo mejor, se van solucionando las cosas y ahora estamos en un buen momento, todavía puliendo cosas pero con optimismo

Núria: Genial! Me alegro! Yo os dejo respirar un poco. Transmíteselo a Carlos xfa y cuando estéis tranquilos ya hablamos de lo que queréis hacer

Núria: Un beso!

Maca: Ok!! A ver si encontramos el momento de hacer algo juntos antes de vacaciones 😊

Núria: Perfecto

Núria: Cuidaos

Núria: 😊

Maca: Gracias!!

Maca: 😊

A finals de juliol, sense saber massa bé si volien seguir participant a la investigació, li torno a preguntar a la Maca com estan. Ella torna a insistir que fem alguna observació, així que els dono per "retornats".

Núria: Hola guapa!! Como estas? ? Y con Carlos, como vais??

Núria: Yo estoy por aquí hasta el 31. Luego estaré unos días fuera por el país vasco

Maca: Hola bonica!! Estamos bien, todavía tenemos q ir haciendo algunos "ajustes", pero supongo q lo normal cuando se lleva tanto tiempo juntos, q conforme las personas van cambiando la relación entre ellos también se tiene q adecuar al cambio...³⁵

Núria: Genial

Núria: Si claro, forma parte del proceso creo yo

Maca: Me acuerdo de ti, pero es q las cosas q vamos haciendo juntos suelen ser bastante improvisadas

Maca: Si quieres te aviso cuando bajemos a la playa, q eso lo hacemos casi todos los sábados y domingos por la mañana

Núria: Tranquila. También quería saber como estabais

Maca: 😊

Núria: 🙌😊

³⁵ La veritat és que m'impresiona com la Maca em pot anar fent el retorn durant aquests tres mesos. Després de divuit anys, penso, què menys que "unos reajustes". D'alguna manera és com si seguís observant la parella, però només a través de la Maca, això sí.

Núria: Si, estoy por aquí hasta el 31. Sobre la marcha, sin presiones

Maca: Ok!! Te voy contando 🤔

I, aquest cop sí, tornem al grup comú que teníem abandonat, i la Maca torna a fer una proposta, segons sembla, una mica confabulada amb la Tat. La meva amiga fa quinze dies que m'insisteix perquè vagi a la festa d'aquesta nit, els mateixos que fa que jo m'hi resisteixo. És una festa que anem cada any des que vam anar a viure a Gràcia, una espècie de *remember* de cançons dels anys 60 fins a l'actualitat. "Cocodrilo" es diu la festa, al carrer Providència, a les famoses Festes de Gràcia. La Maca ho té tot controlat, sap que tinc un esquinç al peu, però ella ja ho té tot pensat...

Maca: Hola bonita!! Mañana salimos por Gracia con Tat. Es una buena oportunidad para vernos en un ambiente menos formal, si te encuentras bien. Te ayudaremos con la movilidad 🤔

Núria: Eiiii q way

Núria: Tat os ha pagado algo xa q salga?!?! 🤔

Maca: No, pero buena idea 🤔 Le pediré comisión 🤔

Núria: 🤔🤔

Maca: Fuera de bromas, creo q es buena oportunidad para coincidir en una salida nocturna, está fácil

Núria: Si a vosotros os parece bien por mi perfecto

Maca: Si no, nos va a costar q nos veas en alg q no sea pasear perros, compra o deportes

Maca: Aunque en deportes aún no nos has seguido 🤔

Núria: Y ahora lo tengo fatal..... 🤔

Maca: Por nosotros perfecto 🤔

Maca: Es verdad!! Pobre...

Maca: Pues si mañana te encuentras bien, nosotros iremos seguro

Núria: Vale pues ya quedaremos en la hora

Núria: Graciasssssss

Maca: Hasta mañana entonces!!

Maca: 🤔

Núria: Finsdemaaaa 🤔🤔

Dit i fet, l'endemà em torna a escriure per dir-me hora i lloc del sopar. Han pensat que soparem una mica lluny per estar més tranquil·les i després ells hi aniran en moto i jo pujaré en taxi fins on estigui permès, ben a prop, perquè no hagi de caminar gaire. Amb aquesta organització, no puc dir que no. Així que intento animar-me i pensar en les estones divertides de cada any.

Maca: Hola bonita!! Hemos qdado a las 21:30 en La Garriga para cenar.

Después subimos a C/ Providencia en taxi

Núria: Bien 🤔🤔 allí estaré

Núria: 🤔🤔

Maca: *Hasta ahora!!*

Quan jo arribo, una mica tard, ells ja són a taula. A un cantó el Carlos, la Maca i l'Anna, una altra amiga de la Tat (aquesta d'una altra colla, la colla de la *resi*); i a davant, deixant el Carlos sol a la punta, la Tat i jo. Arribo, saludo, ells dos s'aixequen a fer-me dos petons, jo encara vaig amb la crossa³⁶. Mentre demanem el beure, li dic a la Tat que ens moguem per quedar just al mig de la taula, així no es queda ningú "sol". Decidim que la Maca i jo beurem vi; l'Anna i la Tat, cervesa; i el Carlos, aigua. A mi m'estranya perquè normalment sí que beu, però potser és perquè porta la moto. No beurà en tota la nit.

Em reben amb una conversa sobre la vida de parella. Fantàstic! En concret estan opinant sobre la vida de parella del Carlos, un amic de la colla. La Maca està comentant que li molesta que canviï d'actitud quan queden amb ell a soles o quan queden i també hi ha la parella del Carlos. El debat no està malament, penso. Hi ha qui *defensa* que és normal, que sol passar. Altres opinem que llavors potser tenim un problema.... El Carlos no opina, però escolta i, de tant en tant, afirma el que nosaltres diem.

Com sempre, la Maca parla tot el sopar, del que sigui... No és que parli massa i que es faci pesada, sinó que parla molt i tota l'estona. És bona amfitriona, bona conversadora, divertida i ocurrent.

Ens comencen a portar els plats a taula "El *micuit* está muy bueno". El Carlos li diu que n'hi doni i, a partir d'aquest moment, ella li va passant més coses. I ell també fa algunes tasques més de "logística"; talla l'hamburguesa que compartim, serveix el vi.... Tots dos estan pendents l'un de l'altre, però també de la resta de la taula.

En la conversa sobre el vi que hem demanat i que tothom en prova una miqueta, m'expliquen que, al novembre, volen fer un tast de vins (bé, sembla que el vol fer ella, però parla per tots dos, com si volguessin fer-lo junts). Totes ens hi volem apuntar i jo dic que faré observació. "Ai sí, nena, que m'ha dit la Tat que què fas? Explica, explica..." pregunta l'Anna, encuriosida. "Bueno, això que fem" aclareixo jo. La Maca i el Carlos riuen, còmplices. I d'aquí surt també la idea d'un vermut musical, un concert... ja sol passar amb totes les parelles, ens animem a pensar llocs i espais i surten idees meravelloses. Després, que s'acabin concretant, ja és una altra història....

Els demano per les vacances... ara feia temps que no ens vèiem, des que hi va haver "l'aturada" per la petita "crisi de parella"... Ni en parlem avui, ni en tornarem a parlar més. "Él ha bajado a Cádiz", comenta la Maca. Ens explica que el Carlos fa *kite*, un esport aquàtic, i, en aquesta explicació, li fa algunes preguntes; si va amb monitor o no, quantes vegades, quin temps li va fer, etc. Demuestra molt interès i un cert punt d'orgull. El Carlos s'anima i participa cada vegada més a la conversa.

³⁶ L'esquinç que em faig a l'estiu, que es va recuperant a poc a poc i que comparteixo amb algunes parelles...les que ens atrevim a coincidir a l'estiu...

Arribem al cafè. La Maca i jo no en volem. “Un café largo” demana el Carlos. “Americano”, corregeix la Maca. “Para él. Yo no quiero nada”, aclareix. I la conversa gira entorn a les complicacions de cadascuna per demanar cafès i com es demanen a diferents zones, sobretot al sud. D'aquí a la cuina hi ha un pas, i li expliquem a l'Anna la “segona professió” de la Maca. “Él siempre me pide cosas exóticas” juga la Maca, ell li toca la cama, somriu, però no diu res.

Apunto a la llibreta que és la primera carícia que es fan (o, almenys, que jo veig) mentre faig veure que l'agafo per apuntar una recepta que em dicta la Maca. En realitat també l'apunto i, sí, és una amanida molt exòtica i molt bona. Li elogio la idea i ella ho valora “Es verdad que tengo un estilo muy propio”.

El sopar s'acaba i ja toca animar-se per la festa. “A él no le gusta mucho.” “Él” és el Carlos que és a davant, però fa com si la cosa no anés amb ell. I em diu, “está muy bien que hayas venido hoy porque no coincidimos casi nunca de noche... también es que ahora lo hacemos muy improvisado”.

Ens explica anècdotes d'altres nits que ha sortit, algunes amb la Tat, explica algun “ligoteo” inofensiu. “Tengo una tarjeta de un tío por si me quiero tatuar. Sí, anda! Me voy a tatuar yo...” Riem, el Carlos escolta, somrient, en absolut molest, o no ho sembla. I d'aquí, ja ens animem a marxar cap a Gràcia. Mentre paguem, la Maca ens diu que van a buscar la moto i s'acosten fins on nosaltres puguem agafar un taxi. I així van tota l'estona al nostre costat; baixo la finestreta i veig com riuen, fan bromes, la Maca abraça el Carlos per darrera.

El taxista fa el que pot i ens acosta el màxim permès a la festa, però tot i així ens queda una estoneta. “Aneu tirant vosaltres” ens diu la Tat a tots tres. “Ens quedem a comprar birres”. La Maca també es queda i jo vaig amb el Carlos, caminant a poc a poc. No parlem gaire, però estem còmodes, em va preguntant pel peu, jo li demano si li fa molta mandra la festa, a mi ja em ve de gust. Ell diu que no, que també en té ganes “Por un día...” apunta somrient.

Ens ajuntem a la Plaça Rovira i, com cada any, a partir d'aquí ja hi ha molta més gent. La Tat i l'Anna s'han trobat a algú i la Maca i el Carlos em posen entremig de tots dos, per mirar de fer-me una mena de passadís segur. No sé per què, de camí, amb totes les dificultats, ens posem a recordar el comiat de soltera de la Tat, deu ser l'ambient festiu... A mi em costa arribar “Si no hubiera sido por la observación, no hubiera venido, seguro” els comento. “Así nos verás super naturales, es el mejor sitio”, m'anima la Maca.

Per fi hem arribat i, just a temps, arriben la Tat i l'Anna amb una cadira que han “agafat en préstec” de la barra de bar més propera. Un luxe. Tinc cadira, lloc privilegiat per observar i quatre persones vigilant que no se m'acosti ningú.

Al principi només ballen les tres noies, el Carlos i jo fem fotos, fumem, riem.... Més tard ell s'anima i també es posa a ballar, s'acosta a la Maca, la venta. De camí, no sé com, hem aconseguit uns *pay-pay* que els donaran molt de joc a mesura que avanci la nit. Cada vegada estan més *carinyosos*, primer ballen en grup, després ells dos sols. S'abracen i es fan petons. Han marxat junts una vegada a buscar cerveses. Ell es demana una coca cola. Suposo que ho fa el fet que som els únics del grup que no ballem gaire i només ens movem una mica, però és el

dia que el Carlos sembla que està més còmode amb mi. Parlem, em toca el cabell, balla. Me n'alegro perquè amb la Maca tot és molt més proper i amb ell, a vegades, no hi ha massa comunicació.

La nit avança, ella s'acosta ballant al Carlos. Ara ballen l'un al costat de l'altra. Riuen, es fan confidències. Ella li passa el vano i ell li pica el cap. Ell l'agafa per la cintura. S'abracen i es fan més petons. I la música avança, arribem als anys 70, "ahora me pondría unos zapatos de tacón..." i una mica més tard... "El *pay-pay* es muy sexy". Avancem amb els 80, els 90... aquí fem un intent de marxar, la música, curiosament, ja no ens sembla tan divertida i estem molt cansades. Però la Tat insisteix i, com sempre, sense fer massa esforç, ens convenç. Arribem al final de la nit esgotats però contents. Tenen ganes de marxar i em demanen si em fa falta que m'acompanyin o que m'esperin... Els dic que aquest cop no cal, els ho agraeixo molt, però busco un camí lluny de les aglomeracions i agafo un taxi al cap d'una bona estona, però l'agafo. Encara he tingut sort, penso, mentre m'arriba al mòbil un missatge al grup. És aquesta foto meravellosa que envia el Carlos. Serà l'única vegada que participi al grup.³⁷

Núria: Q xula

Núria: Gracias x esta observación 😊

Maca: Lo hemos pasado súper bien!!

Maca: Gracias a ti por aguantar cojica 😊

Núria: 😊😊bonanit

Maca: Te mando fotos de la noche

Núria: 😊😊😊😊buenasssss

Núria: Bon dia!!!³⁸

Maca: Como molan!!

Núria: Siiiiii

Núria: Aver cual es el próximo plan que las ideas de ayer estaban muy bien 😊😊

Maca: Fué una noche muy divertida

³⁷ A l'entrevista final, la Maca m'aclareix que encara que ja tingui *WhatsApp*, gairebé no el fa servir. "Lo tolera", diu.

³⁸ Jo també envio algunes fotos...

Maca: Iremos inventado 🤔

Núria: 👍😊buen finde

Maca: Igual!! 🤔

La veritat és que, de totes les idees que surten al sopar, no n'acabem fent cap, però els plans que proposen també són molt interessants. El primer, un clàssic, una festa d'aniversari... Un dia qualsevol escric al grup per preguntar una cosa de la farmàcia i la Maca aprofita l'ocasió...

Maca: Aprovecho para comentarte q el sábado saldremos a celebrar mi cumple, por si quieres hacer observación y de paso te invito a algo 🤔

Núria: Gracias!!!!

Núria: Osti me encantaria

Núria: Me iba fuera pero veo si lo puedo cambiar a viernes³⁹

Núria: Y os digo

Núria: Cual es el plan???

Maca: Pues quedaremos con Carlos, Pep, Nuria⁴⁰ ... e iremos a tomar algo. Sería sobre las 21h por la zona del Mercado de St Antoni

Núria: Okissssss

Núria: Pues os digo algo

Maca: 👍

Núria: Gracias 🤔🤔

Maca: Nada!!

Al cap de poca estona...

Núria: Hola de nuevo!!!! Si q puedo!! Me he cambiado el plan xa viernes y me puedo apuntar el sábado. 👍👍👍

Núria: Un ratito solo pero way 😊

Maca: Q bien!! Pues mañana te cuento como quedamos 🤔

Núria: 👍🤔

I l'endemà...

Núria: Hola guapa! No me encuentro muy bien pero me paso almenos por la galeria

Núria: Hasta q hora estareis???

Maca: Hasta las 9:30 o así

Maca: Q hiciste ayer malvada!?!?!⁴¹

Núria: 😊😊

Núria: Voy volando

Maca: Vale 🤔

³⁹ És Festa Major a Sils i havíem mig pactat observació amb la Silvia i l'Albert, una parella que coneixereu en breu, però aquest pla també sembla molt interessant

⁴⁰ Torna a aparèixer la ja entranyable "colla del gim"

⁴¹ Que em coneix prou....

*Maca: Si veo q nos vamos a ir a otro sitio te aviso*⁴²

Núria: Ya en metro 😊

Arribo, via *google maps*, a un de tants carrers estrets i empedrats del Raval. Sembla que fa molta calor, però per a mi és la temperatura ideal. És veritat que m'ha costat arribar, estic cansada, he dormit poc i m'adono que ja no puc sortir dos dies seguits... però a mesura que m'acosto, em vaig animant. Imagino que és on hi ha persones fumant i destaca una bona il·luminació. Efectivament, com més m'apropo, vaig notant com incrementa el soroll. No és desagradable, sinó que va creixent a poc a poc fins que entro i localitzo el responsable, un punxa discos en una cantonada, aïllat, fent veure que no està envoltat de gent i d'altres sorolls.

Entro a una primera sala, amb una petita barra a l'esquerra, és una sala àmplia, amb força gent, té una porta al mig per accedir, ara sí, a una sala més gran i més ben il·luminada, on hi ha una exposició de quadres d'un estil, diríem, difícil de definir. Allà hi trobo la parella protagonista que em saluda, contenta, amb una amiga, la Núria, que ja conec, i un amic que em presenten avui. Estan tranquil·lament bevent cerveses i xerrant, hi ha molt d'ambient, gent guapa i moderna anant amunt i avall. Vaig a buscar una cervesa i a *xafardejar* una miqueta i, quan torno, el Carlos li està tocant el cul, literalment, a la Maca. Els dic "que els he vist", i el Carlos, que avui està molt content, tambériu, gairebé s'ennuega amb la cervesa.

La Maca ha marxat a buscar cerveses per tots tres, mentre el Carlos m'explica que hem vingut perquè coneixen el noi que elabora les cerveses artesanes que promocionen avui. "Así que de la exposición, nada", "Nada" em confirma el Carlos, divertit. No tenim més informació sobre l'exposició doncs, però de la cervesa m'ho poden explicar tot. Com que ells també n'estan fent a casa, s'han conegut i, pel tema gastronomia, s'han fet amics. No està malament del tot, penso jo. Ni les pintures ni les cerveses.

Va arribant gent, ara l'Andrea i el seu *novio*, que em presenta, contenta. Es van fent grupets perquè cada cop som més gent, és clar. La Maca ens ensenya, a l'Andrea i a mi, les arracades que li ha reglat el Carlos pel seu aniversari. "Me las iba a dar cuando me he despertado, pero le he dicho: espera, espera..." Riem, són molt maques, extravagants, com ella. Li queden molt bé, li diem. El Carlos sembla orgullós. "Cuando ha visto la taza [de cafè] vacía, ya se ha atrevido...".

Arriben el Pep i la seva *novia*, a qui sí que conec d'ocasions anteriors, i la Maca fa recompte. Ja només falten el Carlos i un altre amic que no coneixem i ja podem marxar a sopar. En realitat, l'exposició ha servit més com a "punto de encuentro" i per poder fer la cervesa prèvia al sopar que com a visita. Però trobo que ha estat molt encertat i veig l'amfitriona contenta, relaxada i molt "en el seu ambient".

Ara mateix li està explicant al Carlos el seu dia, perquè sembla que també s'han trobat aquí fa una estoneta. Ell ha treballat a la farmàcia tot el dia i ella ha fet la classe de flamenc, ha cuinat, ha passejat les gossetes i ha jugat una partida de pàdel a la Barceloneta. Li dic que em canso només de sentir-la. "Ah, pues espera, que ahora nos viene otra". M'expliquen que segurament

⁴² Sempre pendent

viuré (jo!) un trasllat i que els puc acompanyar a veure pisos. Els dic que ja ho vaig fer amb una altra parella i que va ser molt interessant, així que, si m'avisen, m'apunto segur.

Algunes decidim sortir a fumar tenint en compte que aviat hem de marxar, diu la Maca. Quan tornem, el grup està una mica esverat. Anem a tafanejar què passa. És el regal del Pep, estan mirant un paquet que posa "chocolate", i la discussió és si es refereix al color o a l'olor del tanga, que és el regal en qüestió, descobrim finalment. "Bueno, si es de chocolate ya os lo diré... le pegaré un bocao..." Tothom riu, excepte jo, que em quedo tan parada que el Carlos faci aquesta broma (fàcil) que li pregunto a la Maca si s'ha begut un barril de cervesa sencer. "Que no tía, tiene estos puntos, lo que pasa que es tímido..." riu la Maca, divertidíssima i contenta del meu descobriment.

Ara sí, són més de les deu i la Maca decideix que hem de marxar "Ya aviso a Carlos que vaya para allá", ens diu mentre sortim. Es refereix al restaurant on soparem. Jo li dic que marxo, però em convenç perquè em diu que no és gaire formal "y te gustará el sitio, está aquí mismo". La veritat és que té raó, està bastant a prop de la galeria i no és un lloc per entaular-se, ens instal·lem al pis de dalt, on hi ha una barra llarguíssima i molt ben decorada, i tot de taules altes amb tamborets per compartir. Cadascú demana el seu beure i la Maca s'encarrega de baixar a triar el que més li agrada per compartir amb la resta. Això ens permet tornar a fer grupets i tornar a parlar amb tothom. La Maca va amunt i avall, contenta, elegant, parlant i fent broma, ara amb unes, ara amb altres. El Carlos, animat, es manté en un segon pla, però també va canviant de grupet. Jo m'he quedat a un racó parlant amb el Pep i la seva parella i aprofito quan s'acosten el Carlos i la Maca per, ara sí, acomiadar-me i marxar. Els agraeixo la invitació. La Maca em pregunta si realment m'ho he passat bé, em veu cansada i, a més, avui no ha pogut venir la nostra amiga Tat, així que han estat més pendents que estigués bé. Li dic la veritat, que he estat molt bé. I sort que decideixo marxar perquè l'endemà em diu que van acabar a casa seva i que la gent no va marxar fins a les cinc de la matinada i jo ja no estic per a aquestes festes.... A l'entrevista final encara ho recorda... "Y eso que no viniste a casa, pero en casa, es que tuve que echar a la gente porque nos dieron las cinco de la mañana y yo me lo estaba pasando bien, pero de repente, sabes eso que te entra un sueño terrible (...) fuera de aquí ahora mismo ya, qué coño hacéis aquí todavía (...) ese día salió redondo".

Aquesta observació sí que serà l'última de l'any i això que ho hem intentat... Fins i tot em proposen el trasllat promès, però finalment no m'hi puc apuntar! Ja sigui per feines o per viatges, no hem coincidit. Això sí, la Maca no tira la tovallola...

Passa la tardor volant i, aprofitant que arriben festes, els torno a proposar que ho intentem... Diu que no se li acut res interessant perquè el que fan aquests dies ja ho he vist, es refereix a les gossetes i a comprar. "La rutina de siempre..." Jo insisteixo que és això del que es tracta, però, de cop, s'il·lumina:

Maca: Acabo de acordarme q tengo pendiente ir con Carlos a q me compre una cosilla q me quiere regalar. Podemos ver un sábado por la tarde q te vaya bien
Núria: Claro!! Si os apetece!

Maca: Si, sin problema. Tiene q ser sábado tarde, el q te venga a ti bien.⁴³ La tienda está por la zona de la catedral

Núria: Este sabado??? 😊

Maca: Si, creo que podríamos. Cuando sepa a q hora vamos a quedar para la noche te digo cómo nos vemos 😊

Núria: Vale, perfecto

Núria: Gracias 🙏🙏

Maca: Nada!! Te digo hora en cuanto sepa 😊

Núria: 🙏😊

Maca: Hola bonita!! Te va bien quedar mañana a las 18:30 en en Corte Inglés de Portal del Ángel? En la puerta de arriba

Núria: Si perfecto!!! Bajo el termometro??⁴⁴

Maca: Ok!! Bajo el termómetro de Portal del Ángel

Núria: 🙏🙏 gracias!! Fins demà 🙏🙏

Maca: Hasta mañana 😊

Així que l'endemà, vaig cap a Portal de l'Àngel. La setmana passada ja vaig fer aquest recorregut pel centre, vam anar de rebaixes amb una altra parella, així que aquest cop no em sorprèn ni el fred ni la gentada. Que no em sorprengui no fa que sigui menys desagradable, és clar. Però faig un esforç per posar-me positiva, l'aventura promet. M'avisen que arriben tard, mal dia, penso. De fet, arriben molt tard i és molt estrany perquè són organitzats i puntuals com n'hi ha pocs.

Quan arriben, sortim de seguida, gairebé sense saludar-nos. Ens anem calmant a mesura que ens endinsem al Gòtic. La Maca decideix la ruta. Anem cap a Felip Neri, em diu. El Carlos camina relaxat i, fins i tot, fa alguna broma quan la Maca sembla que em faci de guia turística. Però jo li dic que continuï, soc com una *guiu* quan em fiquen al centre de la ciutat, una mica menys sorollosa, però amb la mateixa curiositat. Com si no portés mitja vida a Barcelona....

Pel camí parlem una mica de les festes, ells han estat a Andalusia uns dies, però sobretot ens posem a parlar de feina. Jo acabo de canviar i tots dos s'interessen per saber com ha anat el canvi. La Maca ens explica, a tots dos, com evoluciona el curs de cuina. Realment és molt professional i li requereix molta dedicació. Ens explica coses dels companys i dels *profes*. El Carlos ja està al cas d'algunes històries i li fa preguntes i alguna broma.

Arribem a la botiga i ara sí que al·lucino! És una botiga de joies impressionant. És veritat que jo no tinc gaire criteri en tot el que fa referència a la moda en general i a les joies en particular, però em sembla fascinant. Està ben il·luminada, ben decorada, és elegant, s'hi respira un ambient gairebé parisenc, diria jo. A ells els noto *super* còmodes en aquest ambient, ja coneixen la botiga i, de fet, diria que ells la coneixen a ella. A vegades, se'm fa una parella molt

⁴³ A sobre, el que a mi em vagi bé, diu. Com que em sembla interessant, provo sort amb el més proper...

⁴⁴ Crec que és on queda tothom, oi?

allunyada de mi per aquest tipus de coses, però sempre m'hi he sentit molt còmoda. He notat també que estaven molt compenetrats, sobretot quan estan sols.

Quan entrem, la Maca li demana al Carlos si ja ha mirat o pensat alguna cosa. Ell li diu que alguna cosa sí, però que millor que tornem a mirar. “Pues vamos mirando vitrinas” proposa la Maca. La botiga està distribuïda en set o vuit ambients i estils diferents, cada un amb la seva vitrina, taula i alguns amb sofàs i altres mobles de decoració.

“Es que Carlos para Navidad me quería regalar un conjunto, pero no sabía muy bien qué, así que...”, “Claro, claro, mejor lo escoges tú” reforço jo. “Sí, mucho mejor”, confirma el Carlos. Així que anem mirant, vitrina per vitrina. Sorprenentment, s'aturen a l'única vitrina que a mi no m'agrada i la Maca diu “¿Y uno de pinchos?”. “Está bien” diu el Carlos. Jo no dic res. Ella segueix amb un altre de la mateixa vitrina “Este es bonito también, pero no tiene conjunto...”. Sento que parlen de preus i m'allunyo, discretament, a mirar la vitrina següent. Em segueixen. Acabem de donar la volta, comentant algunes joies, alguns coixins i làmpades precioses també... i tornem al lloc d'origen. El Carlos va a buscar un dependent mentre nosaltres seguim mirant i la Maca decideix quines tres joies es vol emprovar.

El dependent obre la vitrina i treu el collaret *de pinchos* i l'anell de conjunt. Li posa el collaret a la Maca i jo em quedo paradíssima. Li dic, sincerament, que m'encanta i que li queda *super* bé. S'emprova l'anell, li han de fer arreglar, però també ens encanta. El Carlos només mira i afirma amb el cap, somrient. “¿Me lo quitáis?” deixa anar a l'aire, però ni el Carlos ni jo ens movem, per tant, és el dependent qui desfà l'operació inicial. No s'emprovarà res més.

Anem cap al taulell, s'ho torna a mirar i diu que sí, que s'ho queda. Així de ràpid i senzill. Totes dues tornem a fer una volta ràpida per la botiga, mentre el Carlos paga i recull el paquet en una bosseta. La Maca em vol ensenyar unes arracades, un estil d'arracades, vaja, que li agraden. Enormes, brillants, de colors. Semblants a les que li va reglar el Carlos pel seu aniversari, li dic. “Me conoce bien”, afirma orgullosa.

Sortim de la botiga i la Maca està eufòrica, el Carlos satisfet. La Maca l'agafa de la cara amb les dues mans i li fa un petó als llavis. Caminem ràpid de tornada, ells a casa i jo també, sense allargar-ho més, com és costum. Amb aquesta parella, si es va a comprar, es va a comprar i si és surt a fer beures i ballar, doncs es fa això, sense barrejar històries, penso.

Cap al mes de febrer ja pensem en començar a tancar les observacions, així que escric pensant en l'entrevista de tancament. M'aventuro a proposar, com a la resta de parelles, una última observació. Bàsicament “per si cola”, però amb poques esperances. Penso que és l'única parella que proposa una observació en temps de descompte...

Núria: Hola!!! Cómo estáis!! Esto se acaba así q tendremos q buscar fecha y hora para la entrevista de cierre

Núria: Cuando y donde digais

Núria: Y si antes surge alguna observación curiosa, diferente, interesante o simplemente q os apetezca tb m decís ok??

Maca: Hola bonica!! Pues para el domingo si tenemos un plan si quieres. En principio hemos qdado para hacer el vermut, si te quieres apuntar

Núria: Ah pues genial!

Núria: Ya me decís hora y lugar!!

Núria: Y allí ya buscamos fecha xa entrevista

Núria: 👍👍😬😬

Maca: Muy bien!! A ver si para el jueves te puedo confirmar 😊

Núria: Genial! Tranqui cuando puedas!

Maca: Hola bonica!! Al final el plan de vermut-comida es el sábado, y no sé si Carlos puede venir. Mañana te digo cómo queda la cosa 😊

Núria: Okis guapa. Sábado tb puedo. Ya me vais informando! Gracias 😊😊

Maca: Genial!!

Maca: Bueno, pues plan del sábado en marcha!! Vamos a ir al Eat Street a partir de las 14h

M'envia el cartell

Núria: Pues q plan mas genial

Núria: Como a q hora os va bien q pase???

Maca: Pues yo creo q sobre las 14:30-15h estaría bien

Núria: Es en el raval??

Maca: No, creo q por la Sagrera. En la foto dale la direcció 🤔

Núria: Perfect!; 😊

Com que està per la Sagrera i fa bon dia, decideixo passejar tranquil·lament fins allà, però sembla que hi ha canvi de plans...

Núria: Salgo en 5min

Núria: Voy andando tranquilamente 😊

Maca: Genial!! Nosotros vamos de camino 😊

Núria: 👍😊

Maca: Hay una cola enorme!! Búscanos en la fila 😊

Núria: En serio??? 🤔

Maca: Si 😊

Maca: Te voy contando q decidimos

Núria: 👍👍 gracias!

Els busco a la cua. És realment impressionant, dona la volta a tot l'edifici. La Nau Bòstik és realment gran, està envoltada d'unes tanques altíssimes de ferro. I la gent, pacient, espera el torn per entrar. No és que no hagin obert, la història començava a les 12:00h del migdia, però sembla que l'aforament està ple i hem d'esperar que surti gent per tal de poder-hi entrar. *En serio?* Penso, sense dir res... Per sort, no fa gaire fred, tot i que estem al febrer, ha sortit el sol i escalfa una miqueta....

Sembla que la Maca i el Carlos han arribat els primers i s'han posat a guardar lloc; mentre han arribat tres parelles més i jo. *Divertit de collons*, torno a pensar jo, de fet, ho apunto, però no dic res, és clar. Intento canviar el xip i relaxar-me, conec a tothom i pot ser una experiència divertida. En realitat, penso després, no sé per què m'he creuat; pot ser per la cua, que no suportó fer, o pel fet que siguin quatre parelles o simplement perquè és diumenge.... En tot cas, em relaxo i em proposo esperar l'estona que calgui amb un altre ànim. De fet, quan he arribat, s'estaven plantejant marxar, però la veritat és que la cua, en uns vint minutets, ha avançat molt de pressa. Parlem que potser és hora de dinar i moltes famílies marxen. Tot i que no ho entenem massa perquè, precisament, la gràcia és menjar, provar coses diferents, conèixer llocs nous... En tot cas, alguna cosa ha passat, perquè entrem rapidíssim. La Maca i l'Andrea, que són les que coneixen més l'esdeveniment, ens van posant al dia; ens informen de les diferents *foodtruks* que ens trobarem, la música...

Entrem i ens guien fins al final de tot de la nau. L'ambient és bastant *cool*, una d'aquestes coses modernes de Barcelona de barrejar antigues naus i convertir-les en espais *hipsters* de moda, que jo odio, però que quan hi vas, doncs no estan tan malament. En realitat, però, hem de tornar enrere. Sembla que per a comprar qualsevol cosa s'han d'adquirir uns "tolkens", uns tiquets de tota la vida, vaja, però que tenen la seva gràcia. Ells dos calculen junts, més o menys, quant es volen gastar i el Carlos compra, per a ells i per tothom que li fa arribar els diners. Calcula, reparteix.... Ara sí que estem preparats per anar a *xafardejar*.

Ens separem una mica per anar a buscar beguda i menjar. Jo em quedo amb ells dos que opten per anar a la part de cerveses artesanes, sense sorpreses. Tots els *stands* de cervesa estan dins d'una nau molt gran i àmplia, bastant fosca en comparació amb l'exterior assolellat. I amb més soroll, és clar. Ella tria, li diu a ell que triï. Jo em deixo assessorar i, al final, sortim amb tres cerveses diferents, però prou bones, que ha triat la Maca. "Así son diferentes, está bien", diu el Carlos.

Anem una estoneta al sol, on hem quedat amb la resta. El Carlos s'acosta “¿Qué apuntas?”, li expliquem, li diem si el dia de l'aniversari no se'n va adonar, però sembla que no. És veritat que ell va arribar a l'hora del sopar, que jo ja estava més desconnectada. “Claro, estáis disimulando” bromeja ell. La Maca es posa seriosa “No, tú ya sabes Carlos como soy yo”. En seguim parlant una estoneta fins que arriben la resta. L'Andrea i jo ens quedem al sol parlant tranquil·lament, la Maca marxa amb una altra parella i li diu al Carlos que no cal que hi vagi. El Carlos sí que marxa, però se'n va sol, a fer un volt suposo, perquè quan la resta torna amb coses per picar, ell encara no ha tornat.

Al cap d'una estona, torna i porta cerveses per a tots tres, efectivament, ha tornat a la nau i ha decidit que ens mereixem un premi. En tot cas, els agraeixo a tots dos que em vagin portant coses perquè, al final, ens hem posat a parlar de feina amb l'Andrea i ens ha passat l'estona volant.

L'última volta la fem junts, ara ja ens anem parant als espais a mirar com cuinen i agafem alguna última cosa per picar i per compartir entre tots. Quan el sol baixa, agafem les últimes cerveses, aquest cop trio jo, i estem una estona movent-nos davant d'un escenari amb dos o tres punxa discos que van movent els caps i les gorres al ritme de la música.

No triguem a marxar, comença a fer fred i tenim ganes de descansar. Encara que sigui dissabte toca sofà, així que m'acomio de tot el grup i amb ells ja pactem parlar per fer l'entrevista final perquè, ara sí, aquesta serà l'última observació.

L'ELI I EL PAU. L'experiència de traslladar la militància a l'espai privat

Un dimecres d'octubre, al cotxe, tornava de la feina amb una companya i amiga, l'Helena, i li vaig proposar que participés a la investigació. Ella ja sabia que alguna cosa li comentaria perquè li havien arribat veus... Ho va tenir claríssim "Jo ni de conya, però l'Eli segur que et diu que sí!" "Té *novio*?" "Sí, el Pau, sí tia, ja el coneixes...". En realitat no el coneixia de res... ni tan sols sabia que l'Eli tenia parella. Vam passar el viatge rient i explicant-me els motius pels quals no volia participar; era massa íntim, la seva parella impossible, "no voldrà",.... Al final li vaig confessar que jo tampoc ho faria, però que ho havia d'intentar! Em va insistir, però, que ho provés amb l'Eli, la seva amiga, amb la qual jo només havia coincidit en tres o quatre ocasions. Li vaig dir que sí, que li demanés el telèfon i, si li semblava bé, que li expliqués una miqueta el proper dia que coincidissin.

Finalment, l'Helena em passa el telèfon de l'Eli i li escric per quedar, però ens costa tant trobar-nos, que decidim que és millor que ens trobem directament tots tres. Millor, penso, perquè ja fa dies que em plantejo com funcionarà la història si conec la noia de la parella, però el noi no el conec de res. En realitat, això ja m'ha passat amb una altra parella, la Itziar i el Miki, però no li havia donat gaire importància. Fins ara.

Així doncs, quedo amb l'Eli i el Pau a un bar a prop de casa seva, al Poblenou. La passejada fins allà és agradable, intento arribar d'hora. Sé que hem quedat just al costat d'on jo treballava fa uns anys, a *Espais per la igualtat*, i això em fa estar contenta i un pèl nostàlgica. Aquí, a *Espais*, és on em faig amiga de l'Helena, l'amiga que em proposa l'Eli i el Pau com a parella; i de l'Alba, la noia de la primera parella que accedeix a participar.

Tot i així, tot i sentir-me en un espai prou segur, a mesura que m'acosto, em noto més nerviosa. D'entrada, penso que és perquè són les persones que menys conec, però també reflexiono sobre la pressió que em suposa que l'Eli sigui una feminista "de veritat" i el Pau un sociòleg, un investigador, "de veritat".

Quan arribo, penso també que caldria enregistrar aquesta primera entrevista perquè les anteriors trobades han estat molt interessants i no les he enregistrat. Això em fa pensar que cada parella serà diferent i m'obligarà a explicar la investigació de manera diferent. En tot cas, em sento còmoda amb aquest pensament, em relaxo i somric, que ja arriben, i l'Eli em saluda de lluny amb la mà.

S'acosten, entre encuriosits i divertits. L'Eli em presenta el Pau, ens fem dos petons, i ens observem. L'abraça a ella, càlida i afectuosa com sempre.

Demanam un beure i començo a explicar..., m'adono que ho faig de manera molt més seriosa, més professional, que amb les altres parelles. D'entrada, demostren que els hi fa més il·lusió que altra cosa. El Pau, que s'ha tret la boina i mostra el cap descobert de cabell i una barba curta, no para de fer preguntes. No semblen de "desconfiança", sinó més aviat de curiositat. "No tens objectius?, No busques res?" I segueix, "Quantes parelles?", "Com ho faràs?", "Ja has

començat?”. Jo responc sense donar massa detalls, alguns perquè realment no els sé, però tampoc vull que es quedi amb la sensació que amago informació. Intento ser sincera i dic que algunes coses encara no les sé, que s'anirà veient i que forma part del procés.

L'Eli sembla emocionada i amb ganes de començar. “Crec que m'anirà bé veure'm reflectida, com si fos un mirall. Segur que hi ha coses que ens poden anar bé”, reflexiona en veu alta. “Potser hi ha coses que descobriré que no m'agradaran sobre la *meva* relació”. Em sento una mica obligada a tallar el moment de *subidón*, a rebaixar expectatives.... I sí, sembla que tots dos ho entenen molt bé.

Però segueixen emocionats. L'Eli em reforça tota l'estona i m'anima “S'ha d'investigar perquè les feministes tinguem discurs”, afirma convençuda. El Pau, ara, fa les preguntes amb molta cura, una mica amb actitud de professor, però esforçant-se perquè no ho sembli. Més tard em confessarà que ho feia per una mena de “solidaritat investigadora” que l'empeny, gairebé immediatament, a dir que sí, que hi vol participar. De fet, ho fa. S'atura a temps. “Bé, sí, no? o què? ja podríem...”. S'adona que està apunt de dir que sí sense consultar-ho a l'Elisabeth (com ell li diu), així que demana una espècie de permís a l'Eli i, entre riures, pactem que s'ho pensaran i em diran alguna cosa. Insisteixo en que no em diguin que sí en aquell mateix moment, que s'ho pensin, que ho parlin i que ja em diran alguna cosa.

Seguim conversant, és agradable. El Pau comença a fer propostes de trobades. Es posa a pensar amb molta il·lusió “A veure, coses que fem junts...”. Una de les propostes és sopar amb la mare del Pau, però recordo que les observacions haurien de ser a l'espai públic. “Cert”, i segueix pensant...

“Anem al Mercadona a comprar i després fem el sopar? Així veus com ens repartim les tasques, els papers de cada un”. “Ah, ve un *profe* de Madrid, anem a sopar fora i parlem. Podem dir qui ets i què estàs fent?”. “També podem anar al cine o al teatre”, però de seguida afegeix que hi van molt de tant en tant perquè tenen molta feina. Així que proposa que els acompanyi a un acte polític, activista, etc. A aquestes alçades, l'Eli sembla esgotada. Cansada de tota la setmana, però també de tota la conversa. De totes maneres, participa, riu, i acompanya les preguntes i propostes del Pau.

Durant tota aquesta conversa ja han estat mirant les agendes, compartint espais. Han rigut i s'han acariciat els braços un parell de vegades. L'una està pendent de l'altre i es van recordant les coses que té cadascú i de les persones properes (la mare, les nebodes...). El Pau dona suport explícitament a l'Eli quan els actes són polítics – estem en plena campanya de les municipals – i també s'ofereix a acompanyar-la a l'oculista quan apareix aquesta *obligació* a l'agenda.

S'acaba l'entrevista amb la promesa que m'ajudaran, tant si diuen que sí que participen a la investigació com si diuen que no.

Torno contenta cap a casa, passejant sense pressa i pensant que de seguida ens podrem posar a fer realitat tots aquests plans.

Però la realitat em contradiu, novament... Fins al cap de tres mesos no em fan una proposta. La veritat és que, un cop feta, és molt fàcil de quadrar...

Eli: Núria! Com tens diumenge matí?

Pau Eli: D'11 a 13 o així...

Núria: Hola!! Perdó!! El que voleu fer diumenge es habitual? És a dir, és cada diumenge? Ho dic pq el 28 podria però aquest tinc un compromís. Tb puc mirar d canviarho. Que teníeu pensat??

Eli: Un rodatge! Gens habitual...

Pau Eli: Rodatge "militant" a un bar de Gràcia...

Núria: 🍑🍑 super interessant!!! M'encantaria venir!! Us ho puc avisar el mateix dissabte?? O ho heu d saber abans??

Eli: No problm!

Núria: 🍑🍑 que be!!! Gràcies! ! Us dic alguna cosa doncs!! Petons

Entre el que ens ha costat quedar i que vull saber què coi és un "rodatge militant"... l'endemà...

Núria: Ei parella!!! Arreglat!! Si que puc venir. Si us va b em dieu lloc i hora i vaig cap allà. Gràcies!!!

Eli: Dg 11h c. Ciutat Real gràcia

Núria: Perfecte! Ens veiem allà! Gràcies!

Diumenge al matí arribo a Gràcia, sense tenir massa clar què passarà al cap d'una estona. Ells arriben una miqueta tard. Es disculpen i anem cap al bar. De camí, curt i ràpid, m'expliquen que avui mateix es farà la gravació d'un curtmetratge sobre la renda bàsica.

Vaig descobrint detalls a mesura que avança el matí. El Pau ha fet el guió, la seva feina tracta d'això, i l'Eli ha convidat dues amigues que faran d'extres. Al bar hi ha força ambient; gent esperant i mirant, gent treballant, els actors i les actrius i nosaltres, que observem tot fent un cafè, des d'una taula privilegiada, per veure com avança el rodatge.

Aprofitem l'estona de tranquil·litat per signar el consentiment i per parlar sobre el rodatge. Fem bromes i el Pau està atent a les aportacions que fa l'Eli "sí, és molt interessant això que dius", "Vale, ho pensaré, sí...".

El rodatge avança, i a estones hem d'estar en silenci. Apareixen mirades còmplices i silencis còmodes. Mantenim el "nucli" de parella i, de tant en tant, l'Eli o el Pau s'aixequen, van a parlar amb les companyes.... Retornen i s'expliquen com està la situació. "Van molt lents, no?", "Com estan les teves amigues?", "Com creus que va?".

“¿Eso está bien, no?” li comenta el Pau a la directora, que ens explica que una de les frases ha de ser de “complicitat feminista”. Mira a l'Eli i somriuen. “Esto es cosa de la Eli” m'informa el Pau.

El rodatge s'allarga i la tensió puja... L'Eli comença a patir per les actrius, per la gent del bar, pels tècnics.... El Pauriu i diu “Bueno tú, pagamos nosotros”, “Ets un *capullo*”. Riuen....

Mentre l'Eli parla amb les seves amigues, parlo una estoneta amb el Pau. De la investigació, és clar. No tenim res més en comú, de moment. Fa una proposta per a la següent observació que em sembla fantàstica “Podem anar al *Big Band Theory*, a veure'ls. Conec la persona que ho fa i m'ha convidat. Pot ser interessant el *rollo* científic i d'investigació, no?” Riem. Quan l'Eli torna, li expliquem, tots dos molt emocionats, ella rebaixa una mica l'emoció, no en té gaires ganes. És cert que nosaltres donem per descomptat que és una bon pla i li expliquem, sense preguntar-li. Al final el Pau li pregunta “Bueno, et sembla bé...?”, “Sí, sí...” diu ella, però no sembla gaire convençuda....

El rodatge avança, el Pau va amunt i avall i nosaltres estem a la mateixa taula, amb una beguda, l'Eli llegint el diari, jo observant, *libreta en mano*. La veritat és que en aquest ambient no desentona gens.... Des de lluny, el Pau va mirant a l'Eli, li demana l'aprovació amb la mirada. Ella pica l'ullet o alça els ulls pensativa. El Pau s'acosta a veure com estem, ella li acaricia la mà i el braç. Seu i l'Eli li fa una proposta de canvi de frase. Sembla que el guió en algun moment diu “los que más ganen”. L'Eli opina “potser seria millor dir *los más ricos*”. Ho justifica, el Pau ho discuteix d'entrada però ho entén, i li dona la raó de seguida. El canvi, però, no s'arriba a produir.

Aprofita el moment per recuperar una proposta que hem fet a l'inici “Potser sí que teníeu raó”. I parlem una estona sobre els canvis que es podrien introduir al curmetrage; al guió, a la posada en escena, etc. Es fa molt evident que ara ja no val la pena i el Pau planteja “Tu et vas llegir el guió al final?” L'Eli contesta “Però si no me'l vas passar!” El Pau es queda pensatiu “Osti, m'hagués agradat”. I al final, la conclusió, que va sobretot dirigida a mi... “Osti, no tenim temps ni de llegir tot el que voldríem”. L'Eli tanca la conversa “Tot és perfectible, però segur que estarà molt bé”.

Al cap d'una estona, l'Eli em proposa sortir a fer una volta i prendre alguna cosa. Li dic que el que a ella li vingui de gust. Són quarts de dues i, la veritat, sí que em ve de gust prendre una mica l'aire... Li comentem al Pau i ens diu que ell s'ha de quedar, que li sap greu, i que ja tornarem al cap d'una estona si ens ve de gust.

Passegem una mica fins que trobem un bar tranquil, comencem a xerrar i, ara sí, jo m'oblido una mica del context de la investigació. L'Eli, però, no triga a explicar-me que no estan massa bé amb el Pau, que li sap greu, que potser ja ho he notat. I que per això han trigat tant a dir que sí que hi participaven, que han tingut molts dubtes. Jo escolto en silenci perquè em sap greu, per una banda, perquè la veig trista; i per l'altra, perquè no puc evitar pensar en quin paper jugo jo i com enfrontar aquesta conversa *paral·lela* dins de la investigació.

L'escolto i la deixo parlar, penso que li va bé. Li ofereixo la possibilitat de parar la participació a la investigació, però sembla que la cosa no és tan greu, segons relata, només demana que els disculpi si veig alguns moments de tensió. Li confesso que just al contrari, que m'ha semblat que hi havia molta complicitat i que els moments de tensió els he pensat en relació a la situació, la gravació, el poc temps i les presses....

Tornem a poc a poc cap al bar-plató, en silenci. Observem una última escena i el Pau ve de seguida a demanar disculpes perquè s'està allargant molt el rodatge. Li diem que no passa res i que esperem tranquil·lament que acabin, sense pressa.

Quan sortim, el Pau em pregunta, amb preocupació sincera, si m'haurà servit d'alguna cosa aquesta observació. Jo somric i l'Eli interromp "Home, una parella que un fa d'extra i l'altra està d'aguantamuros...", "Però tu havies de venir, Eli, per les dues noies sobretot, eres la directora del càsting!". Els tranquil·litzo i els dic que m'ha anat molt bé venir i que m'ha agradat molt l'experiència. I soc del tot sincera.

Després d'aquesta observació, estan un parell de mesos desapareguts. Jo els ho vaig recordar, però tenen molta feina i s'excusen. De cop, però, apareix un *planazo* ...

Eli: Núria el Pau fa 40 i ho celebrarem amb fiestón, estàs convidada

Núria: Fiestón!!! 😂😂

Núria: I quan serà això??

Eli: Dss18, a partir d 19h a ateneu Roig

Núria: Perfecte. Allà estaré 😊 gràcies!!!!!!!

I arriba el dissabte, els hi recordo que m'apunto a la festa i indago si puc ser a la preparació...

Núria: Bon dia parella!!!! Pau, es avui l'aniversari??? La festa si que es avui!!! Si em dieu més o menys a quina hora hi sereu vosaltres preparant costes m'apunto si us sembla bé

Núria: Em sembla un espai interessant

Pau Eli: Hola Nuria! Nosaltres hi serem cap a les 5 muntant-ho tot. La festa comença a les 7. Tu vine quan vulguis... 😊

Pau Eli: Ja tinc 40 any i 9 dies... ai!

Núria: Wooooowwwwwww

Núria: Moltes felicitats!! I gràcies! Allà seré 😊😊😊

Pau Eli: Fantastic! Petons!

Núria: 🙌🙌😊😊

Quan arribo a l'Ateneu, ja estan enfeïnats per les sales de dintre. Entro i faig un parell de crits perquè em surtin a rebre, però no em fan massa cas, així que m'aventuro a entrar... Com a bon ateneu, està ple de coses; les parets, el terra, els armaris... es respira bon ambient i bon caliu i sembla que ho tenen tot bastant ben pensat... Per fi arribo a la petita cuina atapeïda, l'Eli em ve a abraçar i em porta fins al Pau, que intenta endreçar el rebost. Sembla que encara s'hi han d'encabir tot de coses que anirem a comprar ara tots tres al *super* del costat.

Entrem al petit supermercat i la compra es converteix en una "operació" entusiasta. L'Eli lidera la compra, però negocien gairebé cada producte que agafen, la quantitat, el preu... Quan la cosa s'encalla, normalment l'Eli soluciona el tema. Recordo especialment una negociació d'uns cinc minuts per comprar tres fuets, així que ho acabo determinant jo, que no em caracteritzo precisament per la meva capacitat de decisió...

L'Eli i jo seguim comprant mentre el Pau parla per telèfon, sembla que resolent coses de la festa posterior. A partir d'aquí, veiem que se'ns fa tard i seguim fent la compra, que és prou "cooperativa", però ara una mica més lleugera i efectiva. Acabem de posar tota la compra a la cinta i, mentre l'Eli i jo tornem a carregar el carro del *super* que ens endurem a l'Ateneu, el Pau paga i negocia el retorn ràpid del carro buit.

Quan arribem a l'Ateneu, comencem a col·locar les coses i a posar-ho tot a punt per la festa. Tenen una petita discussió perquè el Pau es queixa de l'ordre (del desordre, vaja!) i l'Eli el va calmant "vale, vale...".

El Pau "gestiona" i l'Eli i jo anem fent cosetes. L'Eli no para de treballar i el Pau no para d'anar d'un cantó a l'altre nerviós... Fins i tot es discuteix amb la gent de l'Ateneu, sembla que no està tot tal i com havien pactat, "és que tenen uns collons..." esbufega, parlant sol... L'Eli s'acosta i em diu preocupada "estic patint per aquest home, està nerviós...no ho puc evitar...".

El Pau torna, s'intenta calmar "A veure, fem un repàs", diu mirant al seu voltant, a la sala gran que serà el centre de la festa. L'Eli contesta "falten les espelmes i la música, ja està". Somriuen i sembla que apareix un moment de calma, però de seguida es trenca i el Pau ens diu, mentre marxa, "Vale, però jo segueixo ordenant a dins...".

L'Eli i jo, més relaxades, comencem a posar les espelmes de decoració que l'Eli portava a la seva bossa. Són petits llantions que serviran per separar l'espai de les begudes, "el bar", de la resta. Amb la música fluixeta i la llum de les espelmes, tot va agafant l'ambient de festa que necessitem. De cop, l'Eli s'il·lumina i fa un crit que fa tornar el Pau corrents "El gel! Falta el gel!". Abans que em pugui oferir per anar a buscar-lo, el Pau ja és a la porta a punt de sortir.

Quan torna, i sense que li donem més opció, el fem seure amb nosaltres. Encara queda una estoneta per a la convocatòria oficial i està tot més o menys controlat, així que fem un beure tranquil·lament. Anem parlant sobre l'arribada de la gent, com ho faran... S'ha d'organitzar una petita caixa per pagar algunes de les begudes. L'Eli troba una solució que el Pau i jo trobem encertada, però... "...llavors què fem, quan arribi la gent li anem explicant, o què?". Arribades a aquest punt, l'Eli i jo riem sense contemplacions del Pau i dels seus nervis. Ell ho accepta

resignat i es comença a relaxar. Parlem de les persones que vindran, a algunes ja les conec, d'altres m'expliquen els nexes d'unió.

Comencem a portar les coses de la cuina a les diferents tauletes que hem preparat i el Pau no se n'acaba de sortir amb les patates, l'Eli li acaba explicant com si fos un nen petit i el Pau li agraeix. Em fixo que no para de dir en tota l'estona “moltes gràcies, sí”, “bona idea”, “em sembla molt bé”. I l'Eli fa un sospir i somriu amb condescendència, mou el cap mentre em mira. Tan allunyada, penso jo, de l'Eli que he conegut a les trobades feministes....

Seguim... “I si poso aquesta làmpara de peu allà?”, pregunta el Pau. La porten entre tots dos mentre l'Eli diu “ja puc jo...”. Continuem portant coses de la cuina i l'Eli ens diu “mireu què he trobat!”, del tot contenta. Ha trobat al rebost milers d'espelmes d'aniversari que ens solucionen bastant la vida perquè, a aquestes alçades, ningú volia sortir a comprar res més. En realitat, s'havien de comprar al *super* m'explica l'Eli, “I a sobre em diu el Pau...com és que te les has deixat...?”. La veritat és que queda bastant clar a la conversa que, més que un retret, era una expressió de sorpresa pel fet que alguna cosa no estigués “controlada” per l'Elisabeth.

“Llavors, què? Vols que em posi jo amb les espelmes o em poso amb l'ordinador?”, pregunta l'Eli quan veu que s'acosta l'hora de la festa. El Pau agafa les espelmes i el pastís i fa broma “Tampoc cal que les posi totes 40, no...?”. Quan acaba, fa una última revisió i agafa una bossa d'escombraries força gran, tot remugant “Al final vaig a llençar les seves escombraries, està bé això...”. L'Eli em diu “S'ha emportat UNA bossa, jo ho he vist!” i quan torna, l'esperem a fora i li fem unes bromes sobre els canvis d'humor amb l'edat... No contentes amb això, mentre m'acompanyen a fer el primer *piti* de la tarda, passa un senyor del barri que ens pregunta què s'hi cou a l'Ateneu i l'Eli bromeja “Estamos celebrando un cumple al *señor* que està ahí dentro...”

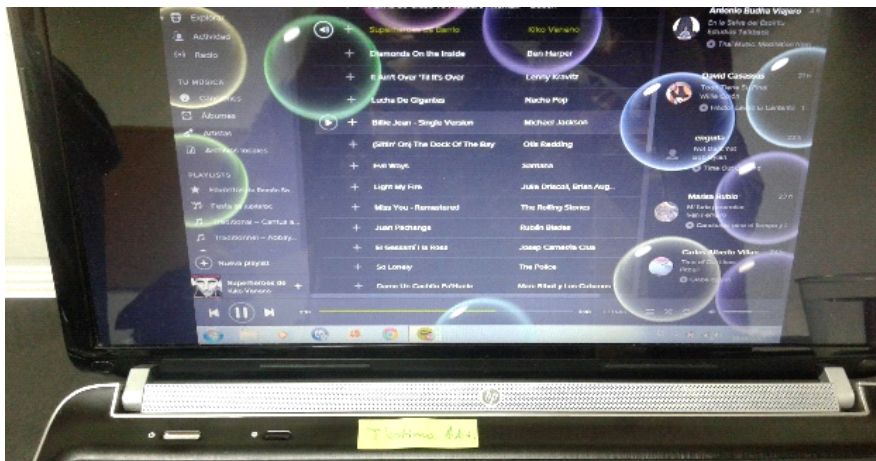
De més bon humor, tornem a dins observant que ja està gairebé tot a punt. Es posen amb l'*Spotify* i l'Eli li va explicant al Pau com funciona, les llistes que ha preparat. Li proposa si vol fer aportacions o canvis. El Pau, emocionat, ho troba tot bé. L'Eli li explica que es poden fer llistes en obert i compartir continguts, fan bromes, riuen i s'abracen. “Si no me quieres seguir a mi, pues vale” juga l'Eli, “Hoy precisamente, no” rebla el Pau. I, amb tranquil·litat, segueixen parlant i fent bromes, jo intervinc de tant en tant, però, amb l'excusa de revisar les taules, em vaig allunyant de mica en mica.

I així, fins que comença a arribar la gent. El Pau fa d'amfitrió i l'Eli fa tasques més logístiques. Encara li queden ganes d'arreglar alguna coseta més “Col·loca el roser en aquella taula?” “Sí” diu el Pau mentre el col·loca ell. Però a l'Eli no li sembla bé, el recol·loca mentre em mira i em diu “això no li pots demanar que ho faci...”.

Ara sí, la festa està en marxa, arriba molta gent i l'Eli i el Pau es van repartint. Estan junts sobretot quan arriben les famílies amb criatures – que sempre arriben les primeres – i, a mesura que avança la festa, es van fent els grupets i cadascú fa la seva. Jo m'allunyo una mica, lo just per captar un moment – probablement l'únic – en què l'Eli està parlant amb un grup només de noies i el Pau amb un grup només de nois. En tot cas, necessitava distanciar-me i pensar sobre com els he *mirat* avui, després d'assabentar-me, a l'observació anterior, dels problemes que

tenen. Només em ve al cap que han estat poc afectuosos entre ells, tot i que s'han tractat amb molt de respecte. I que l'Eli m'ha semblat molesta en ocasions, però ho atribueixo també a la conversa de l'altre dia.

Mentre penso en tot això i abans d'acomiar-me i donar les gràcies per la festa, em trobo l'ordinador de l'Eli, amb la llista que l'Eli ha preparat per la festa i una dedicatòria molt especial en un post-it...si ens fixem bé en la imatge, podem intuir un "T'estimo"...

L'Eli m'escríu al cap de dos o tres dies...

Eli: Gràcies x l'ajuda dissabte Núria! 🥰🥰

Núria: Q va!!! Va estar super be. Gràcies a vosaltres x convidar me!!! Espero que la festa acabés molt bé 🥰🥰🥰

Núria: Anem parlant per la propera observació 🙌🙌🙌

Núria: 🥰🥰

I em sorprenen amb un pla espontani que, malgrat que em fa molta ràbia, no puc assumir per temes laborals...

Eli: Si vols avui 20h cine boliche?

Núria: Ostres quina ràbia! Avui tinc tallers al IES! Surto a 20:30. Impossible

Núria: Pero moltes gràcies per pensarhi! !!

Pau Eli: Doncs fins la propera! I gràcies pel dissabte! 🥰

Núria: Si!!! Aneume avisant 🥰 disfrute del cine 🥰🥰

I, en efecte, l'Eli m'avisava per la següent trobada... un míting de *Barcelona en Comú*...

Avui és el quart aniversari del 15M, em sembla increïble, ja han passat quatre anys! I *Barcelona en Comú*, el partit on milita l'Eli, fa un acte a la Plaça de Can Felipa.

Quedem directament allà i la situació és una mica estranya. Sembla que el Pau s'ha quedat molt sorprès de veure'm. No arribo a saber mai si no s'havia assabentat que havíem quedat o no ho recordava. En tot cas, la rebuda és molt bona i de seguida seiem a les cadires col·locades davant de l'escenari, que ja està ocupat pels plafons de la campanya electoral. Seiem bastant endavant, el Pau seu una fila per davant nostre, amb la seva mare i una amiga. I l'Eli i jo seiem just darrera seu.

L'Eli es mou amunt i avall, va a la taula de so, torna, marxa a repartir papers, torna... Nosaltres esperem, asseguts, xerrant tranquil·lament de les municipals, del 15M... és entretingut i l'estona passa de pressa. Minuts abans que comenci l'acte, quan l'alcaldesa Colau i companyia puguen a l'escenari, l'Eli ve corrents, somrient, i s'asseu al meu costat.

En els minuts previs, jo segueixo parlant amb el Pau, però la seva mare i la seva amiga desvien l'atenció cap a l'Eli tot fent-li preguntes i interessant-se per l'acte. El Pau em pregunta com va la investigació, les observacions... Li explico en quin punt estic i parlem una mica de la vida acadèmica.

L'Eli "s'apunta" a la conversa quan el Pau em comença a explicar com es van conèixer, "Va ser molt abans de ser parella, per motius polítics..." i afegeix, pensant en veu alta, "Tot el que hem fet és molt polític, no?", "Bueno...és que sou molt polítics...", m'intento escapolar jo. L'Eli em confessarà més tard, a l'última entrevista, "Jo crec que aquesta dimensió política és l'entorn en el que vam néixer nosaltres i és un dels trets definitoris d'aquesta relació".

Comença l'acte i agafa protagonisme Ernest Urtasun. Escoltem atentament, mentre el Pau es va girant per parlar amb nosaltres. Finalment, es queda en la posició còmoda per comentar, semi girat, mig cap a l'escenari, mig cap a nosaltres, comentant la jugada cada cop que hi ha aplaudiments o es canvia el torn de paraula. L'Eli li retreu un dels comentaris per "ortodox", el Pau respon, ella li torna... la veritat és que han estat discutint tota l'estona que ha durat l'acte, gairebé sempre amb opinions divergents. Però més que discussió de parella, sembla una tertúlia política, amb coneixement de causa, això sí. Jo somric i observo com, de tant en tant, el Pau acaricia els braços de l'Eli, l'Eli l'esquena del Pau; quan sembla que s'acaben els arguments, somriuen i tornen a arrencar el debat... I així fins que finalitzen les intervencions i la música. M'acomiedo de la mare del Pau i de la seva amiga amb calma, mentre ells tornen cap on hi ha tota l'animació política.

No ens hem pogut acomiadar com cal perquè cadascú ha anat a parlar amb amigats o col·legues de professió i d'activisme, així que ens saludem de lluny i l'endemà envio un *WhatsApp* d'agraïment...

Núria: Bon dia!!! Gràcies per la trobada. Finalment no ens vam acomiadar. Ens veiem aviat en una altra trobada. Molta força i energia pel que queda de campanya 😊

Pau Eli: 👍😊

Eli: Gracies guapa!

Però no hi ha va haver cap altra trobada...

Al cap d'un temps, l'Eli es sent prou forta per enviar-me un *WhatsApp* i dir-me que la relació s'ha acabat. La truco i en parlem una estoneta, decidim deixar passar una mica de temps i trobar-nos més endavant, quan a ella li vingui de gust. També li demano permís per escriure al Pau, li sembla bé i, al cap d'uns dies, també parlo una mica amb ell i quedem de trobar-nos més endavant.

De cop i volta, allò que podia haver passat amb aquestes i altres parelles es fa realitat i, més enllà de la tristesa que això els pugui generar al Pau i a l'Eli, sorgeixen un seguit de qüestions ètiques i metodològiques que faran obrir noves reflexions.

En tot cas, i com és evident, les entrevistes finals es faran per separat. La primera reflexió obligada és que resulta interessant veure com és l'única parella que mostra desavinences i desacords en la manera com han gestionat la investigació i en com van viure les observacions. També tenim ocasió de comentar amb més profunditat què ha significat per a ells la investigació i també són les úniques persones que poden reconèixer algunes debilitats i mancances sobre com explicar-ho a l'entorn o problemes a l'hora de decidir si m'avisaven o no per a alguna observació. Fins i tot, s'atreveixen a pensar en models nous de relació de parella, o amb una gestió del temps de cures diferent.

L'Eli reflexiona, valenta, sobre aquestes diferències “com a plantejaments així estructurals, saps, de parella. Pel Pau, molt més nuclear, del ‘nosaltres som tu i jo i aquesta intimitat i després hi ha la resta de món’ i un plantejament meu més de ‘*Bueno*, nosaltres som part d’una constel·lació de... d’afectes, de relacions, de tal i... la nostra relació és important, però no és... no és absolutament central sempre...no és el tronc de la meva vida...”.

El Pau s'atreveix a obrir un plantejament acadèmic i vital relacionat, d'alguna manera, amb la seva ex parella, “jo estic ara treballant en temes sobre el temps...no sobre el temps, però sí sobre el treball i la llibertat a l'hora d'escollir...i en això m'ha influït molt, és en gran mesura per culpa de l'Elisabeth..., per culpa de, *bueno*, gràcies a ella, perquè ella té una certa sensibilitat...però al marge del que són els treballs d'atenció o treballs de cura... tot això, treball en plural, i la llibertat o no de disposar de temps i d'energies i ganes...”.

Òbviament, se'ls va oferir, també per separat, la possibilitat, comprensible i legítima, d'aturar la seva participació a la investigació i que no es fes servir el seu material. Però tant el Pau com l'Eli van decidir tirar endavant i participar-hi. Un agraïment especial, doncs, per cedir tot aquest material i per concedir l'entrevista final, que va ser especialment delicada i profunda.

L'HELENA I EL TONI. La parella discreta i reflexiva, que fa que tot sigui fàcil

La Clara és amiga de la meua germana, del *nucli dur*, com es defineixen elles, i, amb els anys i les circumstàncies, també ens hem fet bones amigues nosaltres. Hem viatjat juntes, celebrat Sants Joan's i hem parlat i ballat força. Malgrat que és una persona reservada i, d'entrada, força tímida, sempre ens hem entès i hem acabat buscant espais per trobar-nos i compartir interessos.

Fa un temps, a un sopar de tota la colla, em va presentar la seva parella, el Toni, i em va caure molt bé. Recordo que vaig pensar que s'assemblaven força i que tots dos tenien en comú que, un cop et tenen confiança i es senten còmodes, perden la timidesa i s'hi pot parlar de qualsevol tema.

També recordo que, quan vaig fer el llistat de possibles parelles per a la investigació, em venia molt de gust que hi participessin, però tenia la sensació que dirien que no... potser per la feina, perquè els considero més tímids i reservats del que són... En tot cas, decideixo tirar pel dret i, com que amb la Clara ens veiem poc, però hi tinc molta confiança, li escric per *WhatsApp*, sense pensar-ho gaire:

Núria: Clara! !!!

Núria: Com estàs??

Núria: Em passes el teu mail que us faré una proposta???

Clara: Ei!!!!!! Tot be! I tu que tal?

Clara: I tant

Clara: Pel cumple de ta germana?

Núria: No jaja jaja

Núria: K va

Núria: Es del meu doctorat 😊

Clara: Ahhhhh!!! Ok, perfecte!!! El que necessitis!

Núria: Uy no tofereixis tant q es complicat

Núria: Ja t explicaré

Clara: Ups...cap problema, tu proposa i farem el que puguem

Núria: Graciesssss

Animada per les respostes, li envio un correu de seguida i, al cap de res, cinc o deu minuts, em respon...

Clara: Peke!!! He llegit el mail. Parlo amb el Antonio i et dic alguna cosa. Entenc que seria quedar perquè vegis com fem coses del dia a dia no? Ja et trucare.

Petons!!!

Núria: Mes o menys si si penseu q pot ser interessant mho dieu, quedem i us ho explico millor!! Gracies

I al cap de, tot just, dues setmanes, ja tinc resposta...

Clara: Peke!!! En principi compta amb nosaltres per l'estudi sociologic! Nomes que voldria saber que ens implicara amb mes detall: cuantes vegades, a on, que hem de fer...sobretot quantitat pq per la meva feina vaig a tope i aixi mirem horaris. O m'envies mail si vols o et truco quan tingui un moment

I és cert que van molt *a tope*; periodista ella, tècnic de so ell, dediquen moltes hores a la feina i, a més, tots dos fan moltes coses a banda d'això; inquietuds com el món de la psicologia, els animals, lectures, família....

Finalment, com que és complicat trobar-nos, aprofitem que fem un dinar a casa amb tota la colla i els demano si poden venir una miqueta abans per parlar-ne. Arriben i en comencem a parlar, de manera molt informal; entrant i sortint de la cuina, obrint cerveses..., però quan veuen que la cosa es posa seriosa i interessant, ja ens asseiem. Mentre la meva germana i una altra amiga preparen aperitius, que habitualment és feina meva, em fan algunes preguntes. Sobretot per saber què implica; quants dies, com ho faríem per posar-nos d'acord... Es mostren animats, ja n'han parlat i tenen ganes de començar. Sobretot el Toni, que es mostra especialment animat i encuriosit, gairebé divertit, diria. A la Clara li preocupa més, sobretot la disponibilitat, però els dic que no pateixin, que segur que trobarem moments. No m'imaginava aleshores que seria tan complicat...

Ni tan sols hi va haver espai de decisió. Em van dir que sí quan vaig acabar d'explicar-ho. Van aprofitar el dinar per explicar-me com s'havien conegut, la resta del grupet ja ho sabia. A mi em sorprèn que es coneguessin al gimnàs "típic, no?" pregunta, sorneguera, la Clara "No, amb *lo tímids* que sou!", insisteixo jo. Afegixen que de seguida van decidir anar a viure junts de manera molt ràpida, "ja no tenim edat!", i que ja fa tres anys que estan junts.

Abans de marxar els torno a preguntar si s'ho volen pensar. Per tota resposta, el Toni es gira al llindar de la porta, "No te olvides de crear el grupo de *WhatsApp* para poder empezar". Riu i em recorda el nom que ha proposat: "La Tribu, porque seremos como tu tribu". Les amigues que encara queden per casa ens miren amb incredulitat. Quan marxa tothom, en parlem amb la meva germana "Que fàcil...", dic pensant en veu alta, i ella em corrobora que són així; senzills i discrets, facilitadors. I així seran les observacions.

Tal i com havia avisat la Clara, però, les agendes de tothom dificulten una primera observació i no la podem fer fins al cap de gairebé tres mesos. He fet un parell de recordatoris i, finalment, la proposta és molt engrescadora.

Clara: Hoooola! Havíem dit de quedar el dissabte a l'Hospi per anar a fer la compra diària i vermutillo posterior

Clara: Que et sembla? Ja concretarem hora

Toni: Nuri, vente con fuerzas ya que haremos la compra para 2 meses.

Núria: Ai q be!!! Vendré con fuerzas 😊 ya m diréis hora. Yo m reservo sábado mañana! ! Graciasssss 🙏🙏

Clara: 🙏🙏🙏

Tot i que els primers contactes els faig amb la Clara, des que tenim el grup de *WhatsApp* en comú, el Toni participa molt i és qui concreta la proposta

Toni: Mañana a las 11 puedes?

Núria: Si!!! Donde nos encontramos? ?

Toni: L1 Av carrilete surtida av carrilete.

Núria: Perfecte!!! A les 11 allà!!!!

Núria: Moltes gràcies! ! Finsdemà! !

Toni: Aquí se estila Chandal, tú misma.

Núria: 😂😂😂😂😂😂😂😂😂😂😂😂😂😂😂😂

Toni: 12:30 vermut con hermano de Clara y a las 13:30 nos vamos a Vilanova

Núria: Estupendo!! Me puedo apuntar al vermut??

Toni: Tienes q venir

Núria: 👍👍😂😂

Clara: 😂😂😂

Quedem a les 11:00h a l'Avinguda Carrilet, molt lluny de casa meva, per cert, a l'altra punta. M'agrada fer la primera trobada a Hospitalet, on ha nascut la Clara i on ara viuen plegats. Estan instal·lats a un pis de lloguer que no conec, no fa massa que hi viuen, tot i que sembla que estan pensant en tornar a canviar, i això ens donarà opcions d'observació interessants....

Arribo ben d'hora, que tenim molta feina. Hem de fer la compra setmanal, fer un vermut familiar i marxar cap al camp que juga el Barça (el Toni, que sovint ve al Camp Nou, avui no podrà venir perquè tenen dinar amb la família de la Clara). Fa sol i estic contenta. El dissabte pinta molt bé.

M'avisen per *WhatsApp* que triguen una miqueta a arribar. És del tot estrany perquè solen ser molt puntuals i jo més aviat poc, així que, relaxada, m'assec a una terrassa a fer un cafè, tot pensant que porto tres caps de setmana seguits fent observacions, llevant-me d'hora al matí i visitant diferents barris de Barcelona i rodalies.

Em truca la Clara per saber on soc i li dona indicacions al Toni perquè em vingui a buscar. Li dic que no cal, però tots dos coneixen sobradament la meva desorientació i dificultat per ubicar-me en espais nous. Em saluda amb dos petons i caminem a pas ràpid fins on ens espera la Clara, que m'abraça, amb energia i calidesa alhora. L'observo, somrient com sempre, la boca ampla i els ulls clars i grans. La mitja melena, rossa i arriçada se li mou amb vehemència quan parla convençuda d'alguna cosa. Es queda congelada quan està reflexionant o enfadada, com passarà en alguna ocasió....

Se'ls veu contents i no parem de riure i fer bromes de la situació. Es nota que és el primer dia! M'expliquen el que tenen pensat; primer anirem al *Bon preu* i després a l'*Àrea de Guissona*, pujarem a casa a deixar les coses “¿Eso se puede, Nuri?” pregunta el Toni amb un to entre preocupat i irònic, i, finalment, anirem passejant cap a una *vermuteria* del barri on hem quedat amb el Sergi i l'Helena, el germà de la Clara i la seva parella. Els dic que em sembla fantàstic,

fa un bon dia, encara que estem a mitjans de febrer, ha sortit el sol i fa una temperatura bastant agradable.

El barri està força silenciós, anem passejant tranquil·lament fins al primer supermercat. Quan creuem la porta, tot canvia. De cop, hi ha més soroll, molta gent i això fa que ells també canviïn el ritme, s'acceleren. No es posen a córrer ni es mostren estressats, però és com si passessin de ritme de cap de setmana a ritme de diari. Sembla que tenen bastant clar el que han de comprar, tot i que van sense llista. Primer, cadascú va agafant les “seves” coses, el que cuina cadascú m'explica la Clara, perquè ho fan entre tots dos, en funció de la feina, però és clar, cuinen diferent. “Quizá ella un poco más sano”, fa broma el Toni. Jo em quedo una mica entre l'un i l'altre, al costat del carro, com una espècie de punt de trobada. Ells van venint a deixar-hi les coses i a comentar la jugada amb mi, caminem pel mateix passadís, però a diferents alçades i ritmes. Ara sí, s'ajunten i anem cap a la secció de fruita i allà “compren junts”, es van dient en veu alta el que fa falta. Tots dos agafen bosses, omplen i pesen, però decideixen junts el que han de comprar. Quan agafen alguna cosa, miren a l'altre, l'altre assenteix o nega, o s'acosta a ajudar. Ho posen al carro. És una compra força petita (si la comparem amb la que faig amb la parella amb tres criatures, és clar!) i molt sana. Han estat mirant els ingredients d'alguns productes i compren molt fruita i verdura. La Clara fa un últim repàs, mentre el Toni diu que ja hem de marxar cap a l'altre *súper*. De camí cap a la caixa, com es fa habitualment, el Toni agafa un parell de coses més, mentre la Clara i jo ens posem al dia.

Anem cap al *Bon Àrea* parlant sobre si pujar a casa a descarregar i seguir després o fer-ho tot d'una tirada. Segurament seria millor pujar a casa, però el Toni insisteix que anem tard i que hem quedat. De fet, té raó. Proposo guardar la compra mentre ells fan la resta i hi estan d'acord. Així que entro amb ells a la següent botiga, però em quedo a l'entrada. La Clara es queda amb mi i parlem una estona d'altres amigues en comú mentre observem, de lluny, com carrega el Toni. Li dic que faci la seva, que no es preocupi, i entra a ajudar-lo. Al cap de poqueta estona, ja tornen cap a la caixa i els observo com s'acosten, ara ja més relaxats i comentant la jugada mentre col·loquen els paquets a la cinta. El Toni carrega en bosses i la Clara paga. S'esperen, es reparteixen el pes i venen cap on soc jo.

És la compra més ràpida de la història, penso, però no obstant, en cap moment he tingut la sensació que tinguessin cap pressa ni que s'esforcessin a córrer. Senzillament han acabat i anem a casa a descarregar.

Jo no conec el pis i els dic que sí, que estic encantada de pujar i que no passa res. Faig broma, “Yo observo, pero nadie me observa a mí”, “Bueno, nosotros” riu el *Che*. Així l'hem batejat, el *Che*, que òbviament és d'Argentina, de Rosario, com Leo Messi. Ben al contrari del que ens faria pensar l'estereotip, és un noi molt discret i callat. És baixet, amb el cabell curt i fosc. Té la cara molt rodona i els ulls molt grans. Escolta amb atenció infinita i és molt atent amb tothom, també amb la Clara, és clar.

Quan pugem a casa, deixem les bosses a la cuina. El Toni es posa a ordenar i la Clara i jo anem a “xafardejar” el pis. És molt agradable, tot i que ells no n'estan massa contents. El Toni s'uneix a nosaltres i em comencen a explicar que estan fent recerca activa de pis i que ja

m'avisaran per anar a veure'n un "És esgotador, nena. De tant en tant, parem una mica perquè ens posem de mal humor" diu, resignada, la Clara. Els recomano que s'ho prenguin amb calma i que, sobretot, m'avisin el dia que tinguin visita, que em sembla un "planazo".

Mentre la Clara parla amb el seu germà per concretar la trobada, ens asseiem al sofà. M'ofereixen beguda, però els dic que millor m'espero a la *vermuteria* i hi estan d'acord. El Toni m'explica que la seva mare vindrà de visita al cap d'un parell de mesos i parlem una mica de la seva família; de com va arribar, de les visites que (no) ha pogut fer...

De seguida, però, la Clara ens diu que el seu germà ja està de camí i que ens espera allà. Ve amb la seva parella i després aniran tots junts a Vilanova, a dinar amb la mare. Mentre passem tranquil·lament cap a la *vermuteria*, que està a cinc minutets de casa, la Clara m'explica una mica d'història familiar. El Toni es manté una mica al marge, fins i tot crec que s'aparta per deixar-nos una mica d'espai, tot i que potser són imaginacions meves...

Quan arribem, el Sergi i l'Helena ja estan asseguts a la taula de fusta i ens han reservat tres tamborets. És un espectacle veure com s'assemblen els dos germans. Tenen la mateixa amplada de somriure, els mateixos moviments d'ulls i la mateixa expressió, oberta i fresca. L'única diferència són els cabells, els de la Clara són molt rossos, arrissats i llargs i els del Sergi són curts i castanys. L'Helena observa divertida mentre parlem de la semblança física dels germans, però gairebé no diu res, seguint amb la timidesa habitual a la família, penso...

Mentre parlàvem; enmig de riures, so de coberts, vasos xocant i crits de clientela habitual, el Toni ens ha fet senyals per oferir-nos un vermut, que hem acceptat. M'han assegut al mig de tots dos, la Clara queda davant del seu germà a una punta, jo al costat i el Toni està estratègicament situat al cap de taula; per demanar, aixecar-se a buscar tovallons, més beguda...

No ens hi estem gaire estona, potser una horeta, perquè ells tenen una mica de pressa, però és una estona molt agradable. Tot i que em pensava que la conversa estaria monopolitzada per la investigació - suposo que no me la puc treure del cap -, no la mencionem ni un moment. En realitat, el que per a mi és l'escena d'una investigació, per a ells és una trobada molt habitual, així que, al cap de ben poca estona, a mi també se m'oblida una mica el meu paper d'observadora.

Parlem del barri i de la ciutat, de futbol, de cuina i receptes... I finalment, paguem, bé, paguen per ser més exactes, fins i tot diria que la Clara fa un senyal amb el cap al Toni quan va a buscar l'última ronda i ja no se'n parla més. Sortim a acomiadar-nos, ara sí ja hi ha molt de soroll al local i a fora el que es nota és el fred, així que la cosa va rapidíssima. Petons, mans alçades dient adeu i fins la propera.

Quan a l'entrevista final pregunto al Toni i a la Clara què ha suposat per a ells la participació a la investigació i si hi ha hagut canvis en la relació o en cadascú d'ells, el Toni es queda pensant una estona, deixa parlar a la Clara que, com la resta de participants diu que no, i, sorprenentment, diu que per a ell sí. "Sí, yo también hubiera dicho que no de entrada, pero fíjate, ahora pensando, sí, creo que sí...". La Clara sembla sorpresa i jo hoestic i ho evidencio. La resta de persones m'ha dit que no i agraeixo una resposta diferent, li ofereixo explicar-se...

“Bueno, al principi una mica d'inquietud... Bueno, es que al principio no sabías por dónde iban los tiros y claro...” “I després?” pregunto “No, después ya relajación”, riem tots tres, còmodes, instal·lats al sofà de la casa rural amb un té calentó⁴⁵. Ens interrompen un moment les criatures que volten per la casa i, quan reprenem l'entrevista, el Toni confessa “Yo, en la primera observación, lo pasé mal, o sea, en el momento no”. La Clara i jo ens mirem amb cara de sorpresa, però no diem res. “Después de unos días, pensaba en lo que pasó y me vi como muy...como muy que mandaba y tomaba las decisiones yo todo el rato y eso me incomodó”. “Ostras, yo no lo recuerdo así...” apunto jo. “Ya, no recuerdo muy bien cómo, pero sí la sensación y... pues eso, me hizo pensar y recuerdo que intenté cambiar algunas cosas, así que sí...”. La Clara, respectuosa, segueix sense dir res. Li pregunto directament. Ella és més de l'opinió que no “almenys de la manera com explica el Toni...no, res semblant...”, però sí que accepta que, com qualsevol experiència que tens, pot ser que et canviï d'alguna manera.

Com ha passat amb totes les parelles, les trobades sempre triguen a arribar més del que pensàvem a l'inici. Al principi costa d'entendre, però, a poc a poc, veiem – crec que totes les persones que hi hem participat ho hem vist – que el ritme de vida que portem no permet fer-ho tan sovint com voldríem. És el que passa també amb les amistats, amb la família, amb unes entrades de teatre o de concerts que no arribem a comprar....

El mes de març decideixo, com amb la resta de parelles, fer “un recordatori” i pensen que una bona idea seria anar a recollir el cotxe nou al taller. El dia indicat, però, m'és impossible arribar-hi. Rondes aturades, accident a la sortida,... Un drama habitual a Barcelona, però avui em fa especialment ràbia no haver-ho previst, així que renunciem a trobar-nos. Oportunitat perduda. M'agafa un mal humor terrible; era tan fàcil com sortir abans o anar en transport públic, o.... qualsevol cosa millor que això. Ja no tant per l'escena que perdem, sinó perquè sento que ells han comptat amb mi i jo no he arribat. Em disculpo, tot i que sé que a ells no els cal, i comencem a pensar en la propera oportunitat.

Just al cap d'un mes, a mitjans d'abril, torno a plantejar trobada. El Toni em diu que pensen alguna cosa per la setmana següent. La Clara escriu al cap de dues setmanes per proposar una visita a un pis. Impossible, coincideix amb el primer congrés que participo presentant una comunicació, mateix dia i hora que la visita al pis. Trista i novament enfadada, m'animen. Si tot va segons el previst, hauran de visitar molts pisos....

Començo a sospitar que no ens trobarem mai, però s'acosta un partit de futbol important i se m'acut una idea que proposo directament, sense pensar-ho gaire:

⁴⁵ Durant un cap de setmana, compartirem una casa rural amb una colla d'amics, entre els quals dues parelles, i aprofitarem per fer les entrevistes de tancament

Núria: Hola!!! Com va anar la búsqueda de pis??? Algun que us faci el pes??
Alguna altra visita en perspectiva???

Núria: Una altra cosa. El dia 30 es final de copa. Bc's⁴⁶ pensàvem fer un dinar. Us animeu??? En cas que si (🙏🙏) comentem si us sembla bé que faci observació.

Toni: El 30 voy al camp.

Núria: 🙌🙌🙌

Núria: Us animeu al dinar? ???

Toni: La jefa dijo q si

Núria: 😞😞😞😞

Núria: Q sepas q esto es material de campo

Núria: 😞

Toni: Jajajaja, por eso lo puse.

Toni: Habrá paella? 😞😞😞😞⁴⁷

Núria: Noooooo 😞😞😞😞

Núria: Iremos a un restaurante y listo q yo tengo q observar si me dais permiso 😞

Clara: Ei!!!! I tant que ens apuntem al dinar!!! I per suposat que pots observar 😞

Clara: Amb tema pis segur que tindras oportunitats per fer observacio!

Núria: Perfecte!!!! Moltes gràcies!!!! 😞😞

Clara: 😞😞😞

Però abans de trobar-nos per la final de Copa, de cop i volta, em trobo un missatge a «La Tribu» així que, finalment, ens veurem abans del que pensàvem. Sembla que la sort comença a canviar...

Toni: El miércoles vamos a ver un piso. 19hs

Núria: Bien!!! Me apunto si os va bien. Lloc???

Núria: Ens trobem abans o a les 19???

Toni: Ok. Coche o tmb?

Toni: Carrer estrella 4, L'Hospitalet

Núria: Crec q vindré metro 🙌🙌

Clara: Pots agafar ferrocata fins Sant Josep que esta al costat o quedar amb nosaltres PM - Clara: Jo potser vaig directa des de la feina

Núria: Pensava vermella fins a rambla just oliveras

Toni: Mejor plaza españa y trasbordo FGC hasta Sant josep, luego 2 calles y ya está. Como te dijo Clara

Toni: O.....en coche.....30 min en ronda y media vuelta. Jejejeje⁴⁸

⁴⁶ Aquestes som la meva germana i jo, abreviació del nostre cognom

⁴⁷ Vaig prometre al Toni que "sortiria" a la tesi la reacció de la Clara el primer (i últim) dia que els vaig cuinar paella, un 11 de setembre. Desastrosa. Ningú es va atrevir a dir res, fins que jo la vaig provar "Però si no val res!" "Bueno, n'he provat de pitjors..." va afirmar, intentant ser amable, la Clara. I va seguir menjant, tranquil·lament, mentre la resta no podíem parar de riure.

Núria: Perfecto pues quedamos en FGC Sant Josep 🍑🍑🍑

Com sempre, tan atents, em truquen per passar-me a buscar, però com que jo ja vaig cap al pis, quedem just a davant de la direcció que m'han donat.

Arribo una miqueta abans i els intento animar...

Núria: Desde fora es mol xulu 😊

Espero un parell de minutets i arriba la Clara. Em fa dos petons “¿On és el Toni?” “Ara ve, ha anat a comprar unes piles”. L’esperem uns minuts mentre observem la façana. Arriba de seguida i parlem de la cita que tenim dissabte amb tota la colla; del dinar, del partit,... em comenten que potser hi poden anar tots dos, ens fa il·lusió anar-hi junts.

El comercial es fa esperar, per sort, no fa gens de fred i, ja pensant en el canvi de pis, m’expliquen que el millor del seu pis és la *bodegueta* que tenen a prop de casa, on vam anar l’última vegada. Finalment, i com gairebé totes les parelles, em pregunten com em va amb la resta; què fem, si ens veiem sovint... Jo els tranquil·litzo “amb totes les parelles costa molt, tothom està molt ocupat”, mentre veiem arribar el comercial.

Sabem que és ell perquè aparca una moto gegant just a sota la porta de casa, va amb *traje* i amb un posat de “segurata” de discoteca que ens fa bromejar sobre si ja ens l’hem trobat algun dia de festa... Educat, ens dona la mà a tots tres, mentre ens acompanya cap a la porta i entrem al pis. No para de parlar de vaguetats fins que entrem al pis. D’entrada, només parla amb el Toni “¿Qué te parece el comedor?”, “Si te gustara se podría... y plantear cambios”, “Claro, el piso es tuyo”. És cert que diu “Es tuyo” amb nosaltres dues a davant. Em sembla tan fora de lloc, que m’agafa un atac de riure nerviós i marxo cap a la cuina. La Clara i el Toni sembla que no li donen importància, però serà el primer que em dirà la Clara quan ens quedem un moment soles, empenyada “com una mona”.

El Toni fa més preguntes, la Clara observa més. Després de tota la ruta, el Toni diu “Bueno Clara, ¿alguna duda?” I afegeix preguntes com per fer-la participar “A mi me falla esto, esto... ¿y a ti?” El Toni ho toca tot i es va movent, la Clara observa, mira tot el global de l’estança. Amb les mans a les butxaques i els braços creuats. El llenguatge verbal no sembla massa favorable. El Toni se n’adona.

Crec que tots dos fan un esforç i es posen a conversar sobre aspectes més pràctics del pis: els espais, el lloc per la televisió i el sofà, etc. El comercial es comença a impacientar i, ara sí, es passa al plural “¿Qué queréis? ¿Más metros?” “¿Tampoco os sirve? A ver pues, podríamos...”

S’allunya una estona per deixar-los parlar, crec. Ells segueixen parlant una estona en els mateixos termes. La Clara no parla tant com ell, però fa observacions molt concretes. El Toni

⁴⁸Doncs vaig ignorar la broma, encara em devia durar l’enuig... Per si de cas, aquesta vegada, vaig seguir les indicacions que em donaven i vaig arribar puntualíssima, fins i tot una miqueta abans!

les pensa i respon amb sinceritat. Sembla una conversa bastant “equilibrada”, però cada vegada que apareix el comercial ho espatlla. O aquesta és la sensació que es va apoderant de mi. Em sento molt fora de lloc, incòmoda. Jo també m'allunyo una mica quan comencen a xiuxiuejar. El *comercial-segurata* - així el vam batejar en detriment de tot un col·lectiu o dos – em mira de cua d’ull. No sé qui es deu pensar que soc perquè no obro la boca ni opino sobre res. No és per desinterès; escolto amb atenció, però soc incapaç d’aportar res que tingui a veure amb obres, decoració o metres quadrats, així que assenteixo i somric de tant en tant, i poso algunes cares que millor que no vegi ningú.

Finalment, ens reunim a la sala-menjador. Sembla que tots dos ho tenen clar. El Toni diu “Bueno, ya no te hacemos perder más el tiempo”. Penso que han decidit parlar-li en els mateixos termes perquè els entengui. Entre tots dos, li expliquen al comercial què busquen i per què aquest pis no compleix gairebé cap requisit. La Clara tanca la conversa “¿Nos podrías apuntar?”, en referència a posar-los a una llista només per a pisos amb les condicions que demanen. Ja més relaxats, parlen de les dades personals, de com seguir en contacte i avisar-los per altres pisos que puguin ser del seu interès.

Sortim del pis i, mentre pugem a l’ascensor, la Clara, ja de broma, diu “hombre, aquí te toca ser presidente muy a menudo eh...”. El Toni ens diu que baixa per l’escala “Voy a investigar”, però nosaltres li diem després que es volia *escaquejar* del comercial que, aquest cop, li dona la mà només al Toni, això sí, de manera molt formal. A nosaltres ens ha ignorat directament, es posa el casc i desapareix. Ens quedem uns segons palplantats mirant com marxa fins que el Toni ens mira i diu “Què? Marxem?” I ara sí que tots tres ens posem a riure de tota la situació. És tan evident que no cal afegir res més.

Tot i així, decidim que val la pena anar a berenar a una grangeta i comentar la situació amb calma. Està tancada, així que entrem al bar del costat a fer una cervesa, que és a *lo que es presta* el tipus de local, mentre parlem del que ha passat. Fins i tot és massa evident, comento jo. El Toni diu que no se n’ha adonat gaire de res fins al final i la Clara, indignadíssima, no s’ho pot creure.

Passem a parlar d’altres observacions possibles; proposen veure més pisos, fer trobada amb la mare del Toni, aprofitar alguna ocasió amb tota la colla... Potser són les propostes més realistes i les que s’han acabat complint. Menys la de repetir recerca de pis. No ho veuen gens clar, de fet, segurament ho deixaran per més endavant.⁴⁹

El Toni, de sobte, porta la conversa a un terreny més privat. Ho solen fer sense problema quan estem sols, ja ho fèiem abans de començar amb la investigació. Diu que els moments de recerca de pis, mudances, etc. són delicats per a una parella, perquè hi ha discussions, s’han de prendre moltes decisions... La Clara ho reforça “A vegades arribem a casa i és com si haguéssim viscut dues realitats diferents”. Tornem a posar l’exemple del comercial d’avui. I el Toni ho reconeix i diu “Lo del cotxe també hagués estat bé perquè és així, com molt...” no sap com acabar “Com

⁴⁹ A l’entrevista final em comenten, desanimats, que ho van haver de deixar perquè els estava afectant, fins i tot a nivell emocional. Per sort, ho van poder reprendre amb ganes al cap d’un temps i ara estan feliçment instal·lats a un piset nou, amb terrassa i tot, destaquen contents.

molt d'homes" ajudo jo. "Eso, muy masculinizado" diu el Toni. La Clara ens escolta i, pensativa, ens diu que no hi havia caigut. Segurament no va ser tan evident com en aquesta ocasió, apunto jo, en seguim parlant... Després ens relaxem una miqueta parlant de les eleccions que s'acosten, i *tornem en bucle* a parlar d'altres observacions que faig i que farem.

Al cap de quatre dies, literalment, ens tornem a veure amb motiu del dinar previ a la Final de Copa. Aquest cop, envoltades de gent, som catorze o quinze, i amb algunes persones fa temps que no ens veiem, per tant, és tot bastant desorganitzat; entre caòtic i festiu. Ells dos s'han assegut de costat, una mica allunyats de mi, però, com que estem davant per davant, els puc veure; com comparteixen carta, com escolten a la resta i riuen junts fent algun comentari en veu baixa, com es passen les safates... Sabeu aquella gent que prefereix escoltar que parlar i, a més, escolta bé? Doncs el dia d'avui va ser perfecte per adonar-me'n. La resta, a més, som sorolloses i molt parladores. A l'entrevista final ens permetem establir un rànquing, amb tres categories; les que no callen mai, les que estem més al mig, i ells i una altra amiga que escolta com ells... No direm noms, fem broma a l'entrevista, per si ho llegeixen... Molt il·lustratiu el moment mentre arriben les postres que, de cop, ens animem a cantar (les de la primera i segona categoria) i, de seguida, s'acosta el cambrer "¡Aquí no se canta!"; "Aquest és de l'Espanyol" diu el meu amic, allargant la broma. Miro la parella; ella somrient, atenta. Ell, literalment, plorant de riure.

El dinar passa volant explicant anècdotes i posant-nos d'acord sobre on anirem després, el partit és força tard i no hi anem tots; en realitat només la meva germana i la seva parella, la Clara i el Toni, un amic de la colla que viu a Madrid i jo. Però han quedat amb més gent després de dinar, així que una bona opció és trobar-nos a Can Masdeu, un centre cívic modernista, que ens permetrà estar a la terrasseta tranquil·lament mentre es va afegint gent i, al mateix temps, les criatures que venen poden campar pel pati sota la, no gaire atenta ja a aquestes hores, mirada dels pares i de les mares.

Ja instal·lats a una taula prou gran, arriba una altra parella que també participa a la investigació; la Silvia i l'Albert, amb les tres criatures. L'Albert també té entrada per a la final, però han vingut tots a passar la tarda amb nosaltres. I ara sí que fem un petit *corrillo* amb les dues parelles i l'amic de Madrid per explicar-li el que estem fent. Una mica ja n'estava informat, però en vol saber més. Jo em mantinc bastant al marge i escolto com li expliquen. Cada un a la seva manera, més expressius i passionals, més discrets i analítics, li van explicant tot a l'Albert. A partir d'aquí, ja ens dispersem, la Clara i el Toni han de marxar cap al camp, ja que el Toni té entrades per motius de feina i s'ha d'encarregar de supervisar algunes coses. Ens acomiadem, molt animats diem de trobar-nos després del partit... Però, evidentment, no serà així... estem molt cansats de tot el dia i, quan acaba, tothom marxa ja cap a casa.

Fins el mes de juny no ens tornem a trobar. Torno a fer proposta, tot i que m'imagino que a l'estiu serà complicat i que marxaran uns dies fora. De fet, em van demanar recomanacions per anar a Croàcia. Ho intento, per si de cas...

Núria: *Hola tribuuuuuu*

Núria: *Com va??? Comença l'estiu ☺☀*

Núria: *Penseu en mi!!!*

Núria: 🙄

Toni: 👍

Clara: *Fet!!!* 🙄🙄🙄🙄

Núria: 👍🙄🙄

Toni: *Ayer fué el momento.....6 horas por monserrat. Cansancio, sin comer, sin agua, sin mapa, etc.*

Núria: *Wooooowwww*

Núria: *Tendría q haber estado*

Núria: 🙄🙄🙄

Toni: *Pero en las mimas condiciones.....a ver si tenias ganas de apuntar en tu libretita.*

Núria: *Uyyyyy q bien lo pasasteis* 🙄🙄🙄

Clara: 🙄🙄🙄🙄🙄🙄

Clara: *Van haver moments de crisi si...*⁵⁰

Núria: *Ohhhhhh i yo sin mi libretita* 🙄 *en fi*

Núria: *Trobada pendent* 🙄👍

Llàstima, penso, perquè hagués estat una observació molt *xula* i de pas, visita a Montserrat, que la gent de la Catalunya central no la valorem prou, acostumades a tenir-la tan a prop....

Al juliol ho torno a intentar, ara amb l'excusa de preguntar directament per les vacances, però em diuen que estan esgotats, de feina i de calor, i m'emplacen directament al setembre. Finalment, han anat a la Toscana, així que penso que ja no poden pensar en altra cosa... normal, jo tampoc podria....

Arriba setembre i torno a insistir, no em diuen que no, però no arriba cap proposta. Em torno a angoixar una miqueta, però confio que estan pendants i que, per poc que puguin, es recordaran de mi. Sé que la Clara està pendent d'un canvi de feina, a més de fer un curs de *coaching* molt intensiu. El Toni està també pendent de l'arribada de la seva mare, així que decideixo afluixar una mica la pressió. Tot i que a l'entrevista final em confirmaran que en cap cas ho van viure així. Què han de dir....

El 23 d'octubre quedem per celebrar l'aniversari de la meva germana, bé, el celebrarem a partir de les dotze de la nit, perquè l'esdeveniment és el dia 24 i no es pot celebrar, de cap

⁵⁰ Ho recordem a l'entrevista final, quan jo els dic que tinc la sensació que sempre estan bé, que no discuteixen... "Sí claro, acuérdate de Montserrat" "O de la mudança, o el dia de..." "Val, val". Riem, no es tracta de treure els draps bruts just a la recta final....

manera, abans. Aquella nit el Toni no pot venir, de fet no hi va cap de les parelles de la colla. Parlem una mica de la investigació, és clar, totes volen saber com va, què estem fent... La Clara i jo fem broma i els diem que no direm res, que s'haguessin apuntat a participar. Però a mi sí que em diu que, abans de venir, han parlat amb el Toni i que a veure què em sembla si ens veiem diumenge per anar a veure una final de rugbi. *What?* Des de quan? Doncs sembla que el Toni és *super* aficionat i que la Clara s'hi està interessant força. Diu que a ella li agrada més que el futbol i que s'ho passen molt bé mirant els partits. De fet, sembla que aquest cap de setmana és la final de de la Copa del Món de rugbi entre Austràlia i Argentina i se'ls ha acudit que pot ser un bon espai per a que hi anem juntes. I tant! Així que l'endemà temptejo per saber si la Clara "anava en serio"...

Núria: *Bon dia!!!!*

Núria: *Tribu! Ja em dieu si al final hi ha planazo rugby x demà*

Núria: 🤔

Toni: *Sí. Michael Collins 16:30. Estará a petar de Argentinos y algunos Australianos.*

Núria: 🤔🤔🤔

Núria: *Pero os parece Way q hagamos observación?*

Toni: *Yo observare la pantalla. Jejejeje*

Núria: 🤔🤔👍👍

Toni: 🍷🍷🍷🍷

Núria: *Plaza sagrada familia, 4??*

Núria: *Que diver* 🤔🤔

Toni: 🍷🍷🍷🍷 google maps

Toni: *No has ido nunca?*

Núria: *Goggle maps exacto* 🤔🤔🤔

Núria: *Nooooo*

Toni: *Mitico pub irlandés*⁵¹

Núria: *Míticas cervezas* 🤔🤔🤔

Jo arribo a la cita una mica tard, mentre ells es van instal·lant...

Núria: *Voy*

Clara: *On estas?*⁵²

Clara: *Potser canviem de lloc pq esta a tope*

Núria: *Baixo ara a sagrada familia*

Núria: *Ja em dieu*

Clara: *Ok, vine cap al bar. Estem a la porta*

Núria: 👍👍

Clara: *Entra dins i ja ens veuras*

⁵¹Ja els aclariré després que no vaig mai als pubs irlandesos perquè sempre hi ha molt soroll i no puc parlar a gust i, sobretot, perquè m'agrada molt la cervesa, però nomès la d'aquí, la dolenta

⁵²Com ja és habitual, ells perfectament puntuals, jo perduda per la ciutat

Núria: 🍑🍑🍑🍑🍑

Núria: *Ens quedem aquí? ?*

Clara: *No hi ha gaires opcions*

Núria: *Perfecte*

Núria: *M he perdut una mika*

Núria: *Ara ja be*

Clara: *Ok, ja em semblava. Estarem de peu, una mica incomode pero esta a petar*

Núria: 🍑🍑🍑

Núria: *Tot X argentina*

Clara: 🤔🤔🤔🤔🤔

Entro al bar i, realment, no hi cap ni una agulla.

Els veig recolzats a una barra, al passadís de peu entre mil persones, homes bàsicament, intentant agafar espai. Realment complicat, però puc arribar fins allà, ens fem dos petons i comencem a parlar cridant. “Però es pot saber què fem aquí?” crido, entre riures “Pero como puede ser que no hubieras venido nunca, Nuri?”, exclama el Toni, entre la ironia i la sorpresa.

La Clara decideix prendre la iniciativa i em va explicant els rituals, la importància del partit, col·loca les coses i va “agafant posicions”. El Toni, atent al partit que està a punt de començar, ens “guarda lloc” mentre nosaltres anem al lavabo i a buscar cerveses.

Quan tornem, el Toni i la Clara es posen a parlar de rugbi i, mentre comenten les jugades, em van explicant els detalls... A mi m’interessa *lo just*, però em fa molta gràcia veure’ls en aquest registre. Penso que és un exemple del que fan les parelles per interessar-se pels gustos de l’altra. Penso que la Clara s’interessa per alguna cosa - més enllà del rugbi - Argentina, els esports.... i que tots dos gaudeixen molt d’aquestes estones.

Marxo a buscar unes braves i alguna cervesa més i, mentre m’allunyo, observo que el Toni, a qui noto més que mai en el seu ambient; distès, divertit, intuïtiu..., té col·locada la mà a l’esquena de la Clara i, de tant en tant, li acaricia l’esquena. Quan torno, ja m’hi fixo tota l’estona, allà segueix la mà, gairebé imperceptible. Estan parlant de la pel·lícula que van veure ahir “Te gustó al final, ves?” diu persuasiva la Clara “Bueno...”, s’escapoleix ell.

Final. Argentina 15 Austràlia 29. El Toni s’ho pren amb esportivitat. La Clara li agafa la cara amb les dues mans i li fa un petó als llavis. Crec que el Toni està entre avergonyit i orgullós, però jo no dic res....

Malgrat l’evident desastre esportiu, tant l’un com l’altre estan animats i em proposen anar “a picar algo”. Passegem per la zona, complicada, però trobem un bar prou tranquil i ens hi instal·lem a parlar una estona i sopar una miqueta. “No pudo ser cari” es lamenta, mig en broma, la Clara. El Toni riu i canvia de tema. Ja en té prou. Demanem el sopar. El Toni li acosta una patata a la boca a la Clara “Cuidado que pica mucho”, “Y tú, no apuntes” em diu, veient com escric tranquil·lament. Ell, una altra vegada, entre la diversió i la vergonya.

Parlem de futbol, de rugbi, de properes observacions... i així, a poc a poc, comencem a parlar de qüestions més privades. Preocupacions personals, em demanen opinió “Tú como psicòloga...” Això sempre passa, i jo sempre contesto “com si no fos psicòloga”. L'estona és agradable, quan estan “sols” són grans conversadors.

És la sensació que m'acompanya i que em confirmen a l'entrevista final “la verdad es que sí, que nos gusta estar solos, somos como más, no sé, nosaltres. Bueno, no és ben bé això...” s'intenta explicar el Toni. “Que ens encanta estar amb gent eh, tu ja ho saps”, aclareix la Clara, “però... ja ens has vist, quan hi ha molta gent, doncs preferim, no sé, escoltar...”.

Cap al mes de novembre torno a fer un recordatori. Ja començo a veure el final del període d'observació i, malgrat que ho hem intentat molt, penso que necessito veure'ls en alguns espais més quotidians, vull seguir observant-los...

Núria: Bondia!!!! Com esteu??? Jo he estat fora pero ja torno a estar per aquí!!!

A veure si aconseguim fer dues o tres observacions mes amb el que queda d'any!

Núria: Despues us deixare descansar de mi. Ho prometo 😊

Clara: Hoooola!!!! Tu no molestes mai reina 😊😊

Núria: 😊😊😊😊😊😊

Toni: Ahhhhh.....mira.....ahora empieza el campeonato de Curling y luego el de ajedrez.

Clara: 😊😊😊😊😊😊

Núria: 😊😊😊😊😊😊😊😊

Núria: Yo soy mas de ajedrez

Aquest cop, tampoc no ho aconseguim. És final d'any i tothom va molt atrafegat. A més, quan ens trobem amb la Clara al sopar de Nadal de les noies, m'informa que ha arribat la mare del Toni, que habitualment viu a l'Argentina, i que s'estarà un temps per aquí. A mi em semblaria una idea genial que ens poguéssim trobar, però espero que surti d'ells, és clar. Faig bé en tornar-hi a confiar perquè, al cap d'una estona, sembla que la Clara ha tingut una idea. Penso que li consulta abans al Toni perquè de seguida ho dona per fet, però la veritat és que no li vaig arribar a preguntar mai. Em diu que tenen pensat fer una visita a la Sagrada Família per tal que la mare del Toni la visiti. Jo li dic que, per increïble que sembli, tampoc l'he vist mai i ella em diu que potser em podria apuntar. “Li dic al Toni que et compri l'entrada quan ho faci?”, “I tant!”. L'ocasió s'ho val. Així que el segon diumenge de febrer, quedem per fer l'esperada visita.

Acaben de passar les festes de Nadal i el ritme de la ciutat és lent, pausat. Fins que surto de la boca del metro a Sagrada Família, on el ritme és frenètic, perquè aquí no importa l'època de l'any. Soroll, gent, crits... Per acabar-ho d'adobar, arribo tard, el pitjor dia per fer-ho, penso, ja que avui no serem nosaltres tres, sinó que m'afegeixo al *plan* familiar. Tal i com em van

explicar a la primera observació, la mare del Toni ha vingut a passar unes setmanes a Barcelona i el monument de Gaudí és visita obligada.

Vaig arribant, accelerada i un pèl malhumorada. Els veig de lluny, tots tres mirant cap a la mateixa direcció, la meua, d'esquena a la Sagrada Família, amb les punxes i les grues a darrera. Estampa ideal per fer una foto si no anéssim amb el temps just. Respiro i m'acosto. Em saluden de lluny amb la mà. Somric i m'acosto tan ràpid com puc. El Toni ha comprat quatre entrades de les que no s'ha de fer cua, però tenen horari d'entrada, per tant, està lògicament inquiet amb la meua falta de puntualitat. S'esforça per no fer-ho notar.

Un cop a dins, ens relaxem i, quan passem els torns d'entrada, fem una presentació més curosa. La mare del Toni em saluda, encuriósida, però de manera molt discreta, tal i com es mantindrà tota la visita. Cap de nosaltres ha estat abans a la Sagrada Família, per tant, entrem en silenci i ens quedem així, quiets, mirant amunt i al nostre voltant. Bastant perplexos, val a dir. Baixo la vista, recordant de sobte per què soc allà, però em tranquil·litza veure que no ha passat res, la parella mira amunt, segueixen admirant la basílica, en silenci, de costat, però sense tocar-se, ni comentar res.

Passat aquest moment, comencem la visita, passejant a pas lent i comentant la jugada. A poc a poc, el Toni i la seva mare es van quedant enrere i la Clara i jo avancem una mica. Fem fotos amb el mòbil, admirem l'obra i ens queixem del soroll que fan els *guiris*. El Toni s'acosta, justament, per comentar-nos això, indignat. La seva mare ha quedat enrere, s'acosta als vitralls i gaudeix de la visita, mentre nosaltres aprofitem per comentar el dia; ells marxaran a dinar amb la família de la Clara així que sortim de la basílica. Es disculpen per no poder fer un beure i riem amb la idea que, de les trobades, és el moment que més ens agrada. S'acosta la mare del Toni "no li diguis sogra!", es queixa la Clara, riu el Toni. Moment fotos, tots tres junts, ells dos, tots quatre amb una persona que vigila... I a partir d'aquí, cadascú va al seu aire. Jo, ja més concentrada, els observo de lluny. El Toni s'acosta, toca les coses, fa fotos. La Clara passeja, s'atura amb les mans a les butxaques i mira enlaire, molta estona.

Penso en la setmana anterior, en com vaig veure el Toni «més autèntic» i avui tinc aquesta mateixa sensació amb la Clara; respectuosa, curosa amb els espais i la gent, observadora, discreta.

Toca acabar la visita, el Toni, atent, ha fet l'últim tram amb la mare, parlant en veu baixa i somrient de tant en tant. Nosaltres informem que aprofitem per anar al lavabo i anar cap a la botiga a tafanejar. Al cap d'una estoneta de veure objectes exclusius i no tant exclusius, arriben el Toni i la seva mare comentant la jugada. Fem una última ullada, però no comprem res, és caríssim!

I sortim, estem, literalment, cinc minutets al sol i els acompanyo fins a la parada de metro. Em quedo una estoneta, els dic, però, en realitat, de seguida decideixo marxar passejant cap a casa, allunyant-me del soroll i les càmeres. El passeig a casa és curt i em ve de gust pensar una miqueta. Pot ser que no passi res i, alhora, passin tantes coses? M'imagino les altres parelles en aquest mateix espai, recordo les carícies i els somriures a les fotografies, l'excepcionalitat d'una visita familiar que esdevé quotidianitat.

L'última observació, ara sí, ens agafa una mica de rebot, en temps de descompte, quan ja comencem a pensar en l'entrevista final. L'oportunitat és especial. Un dels bons costums d'aquest grup d'amigues que compartim amb la Clara és fer regals d'aniversari del quals totes hi acabem participant; un *spa*, un teatre, un sopar, el que sigui. En aquesta ocasió, l'Helena, que és la de les bones idees, comenta que li podríem fer a l'Clàudia un regal diferent dels que hem fet fins ara, i proposa un tats de vins, ja que n'és bastant amant. En realitat totes ho som. Ni tan sols els demano permís, donem per descomptat que jo faré d'observadora i la resta ens observaran a nosaltres...

Hola i Bon Any a totes!!! - escriu la Clara a l'enfilall de correus que compartim - Per nosaltres el 10 de febrer és ok!! Si pot ser ens agradaria que almenys hi haguessin 2 blancs perquè nosaltres no som tant de negre.

Petons per totes!!!!

Als correus només hi som les noies, però les que tenen parella ho consulten – suposem – i ens diuen a la resta el que han decidit. En aquest cas, comparteixen gustos i no tenen plans per aquell cap de setmana. Vi blanc, doncs!

Arriba el dia i ens trobem tota la colla davant de l'*Espai Penedès*, una cooperativa que té seu a Tarragona, però que han fet incursió a la capital amb una botiga especialitzada en vins i una sala dedicada especialment a fer tastos. El nostre tast és, a més, amb maridatge i ens ho expliquen una noia i un noi que van alternant papers. Sembla que ell és l'expert en vins i ella l'experta en màrqueting, però no queda clar del tot. Això sí, generen bon ambient, ens fan participar i provem uns bons vins – dos d'ells blancs, és clar – acompanyats de formatges, foie, xocolata....

La sala és prou gran, hi som nosaltres, una bona colla, ja que avui s'han apuntat totes les parelles. I a l'última fila hi ha tres o quatre persones més que gairebé no poden dir res en tota la sessió... La Clara i el Toni es posen a primera fila, protagonisme gens habitual en la parella, i jo, atenta, em col·loco al costat, en una cantonada que em permet veure tota la sala, sense perdre'ls de vista.

La veritat és que és una vetllada molt divertida. És la parella més atenta, ens han deixat un bloc i són els únics que el fan servir fins al final. Escolten a les expertes amb ulls ben oberts, a prop l'un de l'altre, però sense tocar-se. Evidentment, cal fer tots els rituals associats a un tast, observar, olorar, tastar... El Toni es posa molt seriós i la Clara, divertida, l'imita i li fa bromes.

Un dels vins és dels preferits de la Clara i el Toni, al meu costat, m'ho fa notar. “Uy la Clara ahora...”, “sí, li encanta!”. I, efectivament, li agrada molt, tant, que comencen els atacs de riure. El Toni s'ennuega, la Clara li pica l'esquena mentre es gira per animar la resta que també riuen.

Ho proven tot, ho comparteixen, s'acosten i, avui sí, puc veure noves carícies; més expressives, més íntimes.

El tast avança i, ara ja sí, ens tornem a concentrar en els vins. Demanen voluntàries per fer una petita escenificació i el Toni intenta animar la Clara, però ella prefereix quedar-se on és. “Així espio què escriu la Nuri”, li diu picant-me l'ullet. Evidencio que es vol escapolar i ella, que s'ha animat a provar també els negres, no pot parar de riure. Acabem amb una bona dosi de cacau que fa aparèixer les últimes carícies i ens acomiadem de la sessió amb un brindis. Una bona manera de tancar el procés d'observació amb aquesta parella; desitjant-nos salut, amor i alegria.

LA SILVIA I L'ALBERT. Tradicionals en creences i menys convencionals en el dia a dia

L'Albert i la Silvia són parella des de fa molts anys, més de quinze (ara potser més de vint...). Ens vam conèixer a través de la meva germana, l'Anna. Ella va treballar amb la Silvia a una empresa de comunicació i es van fer amigues. La seva parella, l'Albert, treballa amb una amiga nostra, l'Helena, a una entitat bancària i, a més, és un dels millors amics ("Els cinc" es fan dir) del meu cunyat, el Carles. Amb tants punts de connexió, va ser una de les parelles en què primer vaig pensar i de seguida van passar a *la llista* de possibles participants. Pensava, sincerament, que mai voldrien formar part d'aquest "cerc". Però no van trigar ni un minut a decidir-se...

L'entrevista inicial ja va ser una mica peculiar. Va ser molt "socialitzada", en contra del que havien estat les altres, especialment curoses pel que fa a la intimitat, els temps i els espais. Tal i com el seu tarannà natural i honest demostrarà més endavant, li van treure tota la importància a un fet determinant per a mi, ho van fer fàcil i va ser molt relaxat.

En vam parlar a un dinar amb deu o dotze persones, abans d'anar a veure un partit de futbol. En aquest dinar hi havia dues "possibles parelles" d'estudi. El Marcos i la Paula van dir que no, que "de cap manera", després de fer infinitat de preguntes. Al final, van decidir no participar-hi. Doncs el mateix que hauria decidit jo, vaig pensar...

La Silvia i l'Albert no van fer gaire preguntes, gairebé cap. De fet, penso que no escoltaven massa quan en parlava amb l'altra parella. Al cap d'una estona de parlar-ne, vam canviar de tema i al final del dinar no em quedava clar si hi participarien o no. Com m'ha passat amb la resta de "possibles parelles", el NO està molt clar, però el SÍ cal confirmar-lo. Fins i tot a mi se'm fa estrany que alguna parella vulgui participar en aquesta investigació!

La qüestió és que van donar per fet que era un sí, i vaig haver de demanar-ho explícitament. "Oye, es que no me ha quedado claro.... ¿os apetece participar? Us escribo un correu en un parell de setmanes i així us ho penseu?", "Ah, ah no, que sí, que participamos. Bueno, espera.... oye Jordi, qué le decimos a la Becerra que sí ¿eh? Que vale", "Ah, sí, sí, clar, ja t'ho he dit.... Va, anem que arribarem tard". Tard al partit, s'entén. Ell sempre arriba vint minuts abans, menys quan fa *la prèvia* amb nosaltres, que sempre marxa corrents i queixant-se perquè anem tard....

L'estona del partit no "compta" com a observació perquè al futbol només hi va venir l'Albert. Hi hem anat moltes vegades, al futbol, mentre durava l'observació i sempre, absolutament sempre, n'acabàvem parlant, amb ell i amb altra gent. A La Silvia no li agrada el futbol, ni el bàsquet, però em promet que un dia hi anirem plegats i farem una observació "con toda la família". I s'acaba complint, com gairebé tot el que diu la Silvia....

Tot i que tenen molta feina, dins i fora de casa, és la parella amb qui he pogut fer més observacions. Sorgeixen de manera bastant espontània i sempre és ella qui proposa les trobades.

De fet, hi ha una part bastant folklòrica en totes les trobades. Tant és així, que la Silvia m'acaba designant l' "au pair" de la família. Encara ara ho soc.

En Jordi i la Silvia tenen tres criatures; la Maria, l'Aritz i l'Helena. Els dos són periodistes, la Silvia treballa a una empresa de comunicació i l'Albert a la secció de premsa d'una entitat bancària. Quan es van conèixer, ara ja fa 15 anys, l'Albert era becari de la Silvia, a Europa Press.

La Silvia és una *pamplonica* de les de tota la vida. Cultiva les amistats i la família, no es perd cap San Fermín i vol tenir "siete u ocho hijos, lo que pasa que Salvà⁵³ no quiere". Tot i que, sovint, em sorprèn amb pensaments molt tradicionals, el seu estil de vida és molt més modern del que podríem pensar escoltant-la. Sempre ha treballat fora de casa, viatja amb amigues, aconsegueix tenir temps lliure i gaudir de les coses que li agraden. Sempre somriu, parla molt, i somriu.

En Jordi és de Sils, un poble de Girona, però fa molts anys que viu a Barcelona, de fet no me'l puc imaginar vivint a cap altre lloc. És un fanàtic del Barça i de la música en general (i dels festivals de música electrònica en particular). Somriu i escolta amb atenció i, de cop, té un aire absent, com si pensés en alguna cosa molt profunda.

Com a parella fan un tàndem interessant, són agradables i divertits. Ell més espontani, ella més reflexiva. Els dos vesteixen a la moda, porten ulleres de pasta, van al teatre i a concerts. Els hi agrada l'art i el bon menjar. Ell és alt i, sempre que pot, porta gorra i barba. Ella és menuda, amb el cabell fosc i la cara petita.

Sempre que poden van acompanyats de la Maria, la filla gran de nou anys, tímida i tranquil·la, responsable i poc parladora. L'Aritz, de sis anys, més parlador i trapella; i l'Helena, la germana petita d'un any, riallera i desperta. Han participat a moltes de les observacions i en algunes han estat protagonistes, per exemple, quan els hem anat a portar o a recollir de l'escola.

És per això que, quan creo el grup de *WhatsApp* perquè ens puguem planificar amb més facilitat les trobades, intento "integrar" la idea. El nom del grup serà "parella"⁵⁴ i les emoticones que l'acompanyen són tres "pollets".

La Silvia ho complementa:

Silvia canbió el icono de este grupo

Silvia: Ale, foto para k nos identifiques rápido, además d los tres pollitos 🐣

Núria: Guap@ssssssssssss

Núria: Podéis cambiar el nombre 🙄🙄🙄

Silvia: No así esta bien

Núria: 🍷🍷🍷🍷🍷🍷

Jordi: Vaya foto Silvi⁵⁵

⁵³ Salvà és el cognom de l'Albert i gairebé tothom li diu així. Normalment, la Silvia quan parla d'ell li diu Salvà; però quan parla amb ell, Jordi.

⁵⁴ Poc original, ja no m'arrisco

Jordi: Empezamos bien

Núria: Esteu mol guapus 😊😊

I, a partir d'aquí, ens comencem a organitzar per trobar-nos. Gairebé sempre és la Silvia la que proposa, i l'Albert diu si li va bé o no, o fa alguna proposta alternativa. Els pregunto sobre això a l'entrevista final; com planificaven, si se'ls ha fet pesat...

Silvia: Para nada

Jordi: No, no

Silvia: No, incluso creo que hemos sido bastante proactivos, de decir a esto tiene que venir Nuri

Jordi: Jo no hi pensava tant amb això, o sigui no és que no volgués, però no hi pensava

Silvia: Sí que pensábamos situaciones que quizá no habías probado con nosotros...

“a esto tenemos que invitar a Nuri”

Finalment, després de tres intents fallits, surt la primera proposta. Malgrat que el temps (meteorològic) es confabula en contra nostra, aquest cop sí que ens trobem.

Silvia: Becerra

Silvia: Esta tarde nos vemos no? A partir de las 6 en casa ? Cafetico y al súper 🍷🍷🍷👍

Núria: 😊 si os va bien si!! Vale!!!! Gracias!!

Em passa la direcció mentre jo plantejo el possible drama...

Núria: Diluvio i Barça. Lo sabe Jordi...??..... 🤔🤔🤔

Jordi: Sí... No li havia comentat Barça

Jordi: No passa res... Veurem principi i final

Núria: 😊😊😊👍👍👍

Silvia: Podemos ir a verlo a un bareto y así cumplimos la norma, espacio público⁵⁶ 😊😊😊

Arribo a casa de l'Albert i la Silvia per fer la primera observació oficial. A Gràcia plou, es respira humitat i és ple de gent per tot arreu. Malgrat això, em fa il·lusió “començar” amb ells. Pujo a casa, em rep la Silvia amb una abraçada divertida i em fa passar al menjador on l'Albert m'espera amb la taula plena de coses per picar i el Barça a la *tele*.

Ja he explicat que no puc pujar a casa, que hem de fer les observacions als espais públics, però tinc zero autoritat amb aquesta parella. Ni investigadora, ni doctoranda, ni res. *Llega la Becerra*. Doncs esperem una estoneta, veiem el futbol i prenem alguna cosa mentre ens posem al dia. Hem d'anar a comprar, però plou molt i sembla que no hi ha pressa. L'Aritz es queda amb nosaltres i “juga” amb el menjar, el pare el renya, però ens fa tanta gràcia que no ens podem

⁵⁵ És una foto d'ells dos, sembla al costat d'un estany. Ell està assegut a la vora i ella seu a sobre la seva falda i l'agafa el coll. Tots dos van amb ulleres de sol i somriuen a la càmera.

⁵⁶Anirem descobrint la passió de la Silvia per aquesta investigació en diferents ocasions....

posar seriosos. La Maria llegeix tranquil·la i escolta de reüll les converses quan la Silvia s'acosta a estones a xerrar amb nosaltres.

Finalment sortim, la logística és complicada, però sortim. Tots cinc cap al *super*, està molt a prop de casa, em diuen. La veritat és que el trajecte es fa de manera automàtica, sense pressa però sense parar-se. Jo penso que és per la pluja, però em vaig adonant que funcionen així. Són cinc, tres criatures, i hi ha un cert ordre en el caos.

Entrem al *DIA* mentre riem perquè jo els dic que pensava que només compraven a botigues *pijes* del barri de Gràcia. I comencen a passar coses; la Maria i l'Aritz discuteixen, l'Helena “té caca”, cauen algunes coses a terra... però sembla que tot funciona bé, i no es posen nerviosos.

Quan arribem es “divideixen” en equips, com si tinguessin les tasques assignades. La capitana, Silvia, avisa “No cojas mucho eh, que luego no podemos”. Ella porta la nena petita i els nens grans porten el carro. L'Albert ajuda i vigila que no xoquin i va mirant i agafant coses. La Silvia porta la llista de la compra i va repassant i agafant coses. L'Albert intervé de manera puntual “¿Unas conchas?” crida de de la punta del passadís, demanant permís per agafar unes galetes. “¡No!” diu rient la Silvia i segueix comprant com si res. Agafa un paquet de bolquers mentre crida a l'aire “¡Jabón!”, l'Albert respon des de l'altre passadís “¿Jabón? ¿Qué jabón?”, mentre torna caminant tranquil·lament....

Jordi: Mira, iogurts ¿Cojo seis o doce?

Silvia: Seis

Jordi: mejor doce

Silvia: Seis porque...i comença a parlar de dates de caducitat, compta els iogurts que menja cada nen, de quin tipus...

Jordi: ok, seis...

Però la Silvia ja no l'escolta perquè acompanya a la nena al lavabo. “No es por aguantar?”, diu ell entre riures i sorpresa, “Yo qué quieres que te haga”, diu ella tranquil·la mentre s'allunya, i allà ens quedem la resta, al passadís de les galetes, amb poca gana, però amb deler contingut.

Hi ha ha algunes negociacions més amb els preus de les coses. La Silvia ho troba tot car i renuncia a agafar certes coses, l'Albert ho troba tot bé i agafa algunes coses més “de caprici”. “¿Cojo pizza?” “¡Queda una!” respon la Silvia amb un *no* clarament encobert, però l'Albert l'agafa d'amagat, mentre em pica l'ullet.

A partir d'aquí, s'acceleren com si s'adonessin que han perdut massa temps, així que es separen. Ara els grans van amb la mare i l'Albert amb l'Helena. La veritat és que tots dos estan pendents de les criatures. I elles es van movent de l'un a l'altra. A mi, d'entrada, em sembla complicat gestionar-ho així, però tot flueix amb molta tranquil·litat.

Finalment, posem entre tots la compra a la cinta, mentre la Silvia va fent comentaris i rient de tot el que “ha colat” l'Albert. Ell es fa el despistat mentre juga amb l'Aritz i l'Helena. La Maria ens ajuda i es queda al costat de la seva mare mentre paga. L'Albert i jo carreguem les bosses.

Quan sortim no sabem què fer, però segueix plovent a bots i a barrals així que, com podem, els acompanyo i parella, pollets, compra i paraigües, tornem cap a casa. Em conviden a pujar, però m'acomio de pressa i marxo, i els emplaço a tornar a quedar aviat.

Potser no tan aviat com hauríem volgut, però al cap d'unes tres o quatre setmanes comencem a planificar les sortides a l'escola. La primera vegada portem l'Aritz a l'escola; l'Helena va al cotxet i la Maria està de colònies. La segona, anem amb la nena petita i recollim la Maria i l'Aritz.

Els espero a la porta de casa, és molt d'hora, però ja fa bon dia. Baixen amb les presses pròpies d'aquesta hora i, gairebé sense saludar-nos, comencem a caminar. L'Albert surt primer, animant a l'Aritz "Va, tira pallassu". La Silvia surt immediatament després, amb el cotxet i la nena. Ells dos van a davant caminant, parlant i jugant i jo a darrera parlant amb la Silvia que empeny el cotxet. L'Albert es va girant de tant en tant, "Silvia, ¿por qué llevas tu la maleta?" li pregunta en una ocasió. "Porque se le va cayendo todo el rato. Eh, que yo no soy una mujer sumisa eh, a ver qué apunta esta." Riem mentre seguim anant cap a l'escola, l'Albert acompanyant al nen, pendent que no creui el carrer. L'Aritz va jugant amb el seu pare, es persegueixen, riuen, fins que es cansa i es posa al costat de la seva mare. Vol agafar xocolata, però el seu pare li diu "No, que menges cada dia Kinder".

Quan ja anem tots junts, es posen a parlar de quin és el camí més curt, en el que sembla un inici de discussió que, de tant parlada, troba aviat la solució. Fem el mateix camí que agafen cada dia mentre m'expliquen que han venut la casa i que en compren una altra a un altre barri, volen més tranquil·litat i espai. Jo aprofito per proposar una observació els dies de trasllat. Riuen i em diuen que encara falten mesos...

Arribem a l'escola i entrem tots fins a la porta de la classe de l'Aritz. Jo em quedo més enrere, al costat del cotxet, l'Albert el deixa a la porta i la Silvia parla un moment amb la professora "¿Qué tal ayer? Yo creo que no se sabía la canción". No arriba a ser una conversa, temps just de deixar-lo i seguir.

Marxem al passadís del costat a deixar l'Helena. Mentre la Silvia la baixa del cotxet i li arregla la roba l'Albert endreça el carro i li diu a la Silvia "Això està brut mama" diu a mode informatiu. Acaba de netejar-lo una mica, accelerat com sempre, i agafa l'Helena de la mà per entrar-la a dins la classe. La Silvia es queda a parlar amb mi. La veritat és que també és molt ràpid perquè la nena es queda molt tranquil·la, segons ens diu el seu pare, i decidim marxar a esmorzar.

A l'esmorzar, la Silvia ens demana què volem, va a la barra a demanar, paga i ens ho va portant a la taula. No ens podem queixar ni ajudar. Mentre, parlem de les anades i vingudes a

l'escola. M'expliquen que no sempre van junts, a vegades hi va el pare o la mare, a vegades algun familiar o la cuidadora, però intenten un parell de dies a la setmana fer-ho junts.

Però la Silvia, impacient, canvia de tema i em pregunta per la meva feina i parlem de violències masclistes, de les dificultats del procés. Escolten i fan preguntes. Després, parlem dels canvis de casa i els trasllats. “Podria ser una opció per fer una observació” diem, ara sí, tots d'acord...⁵⁷ I, finalment, parlem de la meva germana i la seva parella (que és amic d'infància de l'Albert). Sempre és un plaer conversar amb ells, són espontanis i divertits i, malgrat les diferències, ens entenem bé. Però, aquest cop, la conversa dura poc i marxem corrents cap a treballar....

La segona vegada que visitem l'escola tot havia de ser molt més tranquil, almenys això pensava jo... Però quedem a la porta de l'escola a les 16:50h i jo sento que allò és una bogeria. Famílies i més famílies. Hi ha molt de soroll i crits, la majoria són exclamacions d'alegria i cares d'alleujament. Les famílies es somriuen unes a altres i algunes es retroben des de feia uns dies. És divendres i molts pares i mares que no hi poden anar normalment aprofiten per acostar-se i recollir les criatures. Faig un puja-baixa per la vorera i, quan pujo, veig la parella amb el cotxet i comentant els *whats* que els he enviat per quedar.

Saludo l'Albert, la Silvia i la Clarita que riu, contenta i entretinguda amb tot el moviment. Només arribar, la Silvia em diu “Apunta! Yo hoy no estoy para cenar, pero he comprado la pasta y todo para la cena” i m'ensenya les bosses que hi ha al cotxet de l'Helena. Jo les miro i ric (i apunto mentalment...). L'Albert no li dona cap importància a aquest comentari i aprofita per dir-li “¿tengo que hacer la masa?”, “No, ya la haré yo que hasta las nueve no me voy”.

Entrem de seguida a l'escola perquè, per l'edat de les criatures, no han de fer cua. Entrem a la classe de l'Aritz. La Silvia parla amb la professora i l'Albert ajuda a recollir les coses del petit. Després, tots dos parlen amb la professora, no del nen ni de les classes, sinó del cap de setmana. Avui sí, molt més tranquils que la primera vegada, distesos i fent barri, sense pressa.

S'acomiadem i esperem la Maria que surt sola, fa un petó a la seva mare, em saluda i se'n va a jugar.

M'allunyo una mica de l'escena i veig dos grups. Hi ha el grup de pares i el grup de mares, estan separats i parlen de coses diferents. Els pares parlen de futbol i d'organitzar un sopar d'homes. Les dones parlen d'una festa d'aniversari del proper dissabte, de roba, de fotos i de criatures. És cert, no m'ho invento!

L'Albert s'encarrega més de l'Helena i la Silvia està més pendent de la Maria i l'Aritz. L'Aritz intenta parlar amb la seva mare i que li faci cas, li diu que té pipi, però la Silvia està amb la resta de mares i l'Aritz, finalment, decideix anar amb els seu pare (que està amb els pares, però li fa més cas, pot “entrar i sortir” del *corrillo*).

Al cap d'una estona, la Silvia li diu al Jordi que vagi amb elles, amb les dones, a veure unes fotos. Les mira i somriu, però de seguida marxa a vigilar l'Helena i a renyar l'Aritz. L'Albert el

⁵⁷ Finalment, és una observació que no fem.

castiga, però l'Aritz no li fa gens de cas. La Silvia segueix despreocupada, de “cotilleos” amb les amigues. El grupet d'homes ja fa estona que no existeix. S'han posat a jugar amb els nens, de dos en dos, han marxat...

L'Albert mira durant molta estona el mòbil mentre juga i vigila els nens i la Silvia segueix parlant amb la resta de mares. L'Helena segueix al cotxet, l'Aritz corre i la Maria es pinta els llavis amb dues amigues. La Maria li dona el mocador que li ha donat el seu pare a la seva mare perquè el guardi. Ella ho fa, mentre segueix parlant i mentre recull un paper de terra que no sap ni de qui és. “Tengo visión de 360º” em comentarà mentre marxem i li explico el que he observat...

L'Albert fa un primer intent de marxar.... “Buena va, no....?” Ens mirem i riem, la Silvia, però, no li fa cas. Després parlen un momentet entre ells, però jo no escolto. M'allunyo, perquè m'ha semblat que necessitaven parlar sols. La Maria li demana aigua al seu pare, li dona i de cop, pregunta “¿Dónde está Aritz, Silvi?” La Silvia mira una mica, però no es preocupa. Al final apareix tirant un pal de manera una mica bèstia. El seu pare el torna a renyar. La mare ho veu, però no li diu res.

Ara la Silvia diu “¡venga vamos!” I ara sí, marxem. Miro al Jordi amb complicitat, però ell no se n'adona. Però no marxem! Tornem enrere perquè la Silvia va a demanar on han comprat un joc per la Maria, perquè el vol comprar també. L'Albert, mentrestant i sense que ella ho senti, em diu “Apunta! Jo això no ho faria mai, anar-ho a demanar. És la *madre coraje*”. Quan la Silvia torna, es posa a riure i diu “Aquí yo, que voy de madre coraje”.

Al final aconseguim arrencar. Estan decidint si van cap al parc o cap a casa. Finalment, sembla que es trobaran amb uns amics al parc i m'acomio, primer dels petits, que ja estan jugant i rient despreocupats, i després de la parella, esperant trobar-nos aviat.

Passen dos mesos, però, fins que ho aconseguim ja que, quan he fet proposta de trobada, la Silvia m'ha dit que “toquen” caps de setmana fora. Tant ell com ella tenen la família i algunes amistats fora de Barcelona i molts caps de setmana els passen lluny de la ciutat.

Avui han decidit anar de rebaixes al centre aprofitant que la Maria, la mare de l'Albert, ha baixat a Barcelona i es pot quedar amb els nens perquè “Con niños es imposible”.

Núria: Guapus! Al final manyana hay plan de rebajas??? Hora i lloc??

Silvia: Siuuuu

Silvia: Quedamos a las 7? En el borne? Calle rec con passeig borne?

Silvia: Jorda k te parece?

Jordi: Ok! O un poco antes. Tenemos q estar a las 21 en Villarroel⁵⁸

Núria: Lo q digáis 🍊🍊

⁵⁸Han d'aprofitar tant la visita de l'àvia que, quan acabin de comprar, aniran al teatre

Silvia: 18.15? Si kieres puedes venir antes al palacio y de ahí salimos

Núria: Que palacio???

Núria: 🏠

Núria: La casa nueva???

Núria: 😊

Silvia: Claro

Encara que jo digui i repeteixi que les observacions han de ser a l'espai públic, amb l'excusa que ja tenen el pis nou i me'l volen ensenyar, quedem a casa seva.

Contra tot pronòstic, arribo molt d'hora..., aviso per *whats*, però l'Albert està dormint, així que els dic que em prenc tranquil·lament un cafè. Són les 6 de la tarda encara no, i a Barcelona no es pot respirar. Decideixo demanar un cafè amb gel, segons el meu diari de camp, per evitar una deshidratació....

Finalment, toco el timbre i m'obre la Maria, la mare d'en Jordi. La casa està en plena logística, la Silvia es dutxa i ajuda els nens, el Salvà fa entrepans i la Maria va amunt i avall. M'ensenyen el pis, estan molt il·lusionats i, per fi, sortim!

L'Albert baixa amb la moto, que així ja la tindran per després, m'expliquen, i la Silvia i jo hi anem passejant. Aquest cop no parlem de la tesi⁵⁹, m'explica que fa un any va morir la seva mare, s'emociona, en parla amb una tristesa calmada. Em parla del suport de l'Albert, m'explica que la intenta animar, que li dona consells. Es sent acompanyada, diu.

Quan arribem, l'Albert seu a una terrassa amb un Vichy, la Silvia el renya perquè és tard i "no cal". Ho fa amb *carinyo* i amb ganes d'explicar el que hem parlat de camí. "Yo ya he llorado". L'Albert li acosta les mans i es fan una carícia.

Mentre anem cap a les botigues, aquest cop sí, botigues *pijes* del born-gòtic que ens permeten riure tot recordant l'episodi del supermercat, la Silvia m'explica que demà van a Ikea, aprofitant que hi ha la Maria (Santa Maria!). Han pensat proposar-me si els vull acompanyar, tot i que l'Albert no ho veu clar "És molt pesat, t'avorriràs". Jo, dissimulant l'emoció, dic que segur que no m'avorriré, però per cortesia els dic que potser se'ls fa pesat dos dies seguits d'observació. Com que, a aquestes alçades, ja no estem per cortesies, ho donem per fet abans d'entrar a la primera botiga.

És una botiga de roba, n'hi ha de dona i d'home. Sembla molt clar que venim a buscar pantalons pl'Albert, tot i que ell fa un intent perquè no sigui així...

Jordi: "Yo si no compras tu, yo tampoco compro".

Silvia: "A ver, déjame elegirte"

Miren junts la roba, la Silvia tria dos o tres pantalons d'home i van comentant "Ah, muy guay, muy chulo", "Ah, sí, es muy chulo".

⁵⁹Això ho fa sempre davant de l'Albert

L'Albert entra a l'emprovador, es treu de la butxaca cartera, mòbil, etc. i li dona a la Silvia perquè ho guardi al *bolso* en un gest repetitiu, fàcil. Es comença a emprovar i va sortint per mostrar el resultat. S'asseu al tamboret de l'emprovador per saber si li van massa justos. Es queda mirant la Silvia que, sense dir-li res, li va a buscar una altra talla. No hi és, ho ha demanat, però n'ha triat uns altres.

Silvia. "Bueno... mejor que vayan prietos no?"

Jordi. "Bueno, no sé, lo que tu digas, tu eres la experta"

Com que no els convenç, la Silvia es posa a parlar amb un venedor "¿los pantalones siempre ceden, no?" "Sí, sí". Acaben parlant tots tres i la Silvia abraça l'Albert per animar-lo i convèncer-lo.

Al final es decideix per uns pantalons i una samarreta. Mentre l'Albert paga, la Silvia em diu "Yo es que lo veo sufrir tanto con el curro i tan *agobiao* que pienso que se gaste lo que quiera". En realitat no m'ha semblat tan car; m'explica, però, que ella no li dona importància a la roba, que se la compra al *Carrefour*, i la dels nens, al *Zara*.

Seguim mirant aparadors i la Silvia es sent temptada per unes sabates, li semblen excessivament cares, l'Albert li insisteix perquè se les compri, però ella ja ho té decidit i seguim comprant roba i sabates pl'Albert.

Quan es dona per acabada la compra de roba, em porten a una botiga del Born molt *xula* de mobles antics, per xafardejar, i a un parell de botiguetes per intentar comprar un regal per a la fillola de l'Albert, la filla de la seva millor amiga, em diu. I la Silvia tria algunes peces de roba "esta marca le gusta mucho, es un poco cara, pero es monísima y le va a encantar".

M'acomio d'ells perquè puguin compartir una mica de temps abans d'anar al teatre, tot aprofitant la disponibilitat de l'àvia. Quedem a les 9:00 de l'endemà a casa seva i ens acomiadem. "Mañana acabas la tesis con esta observación", m'acomia la Silvia. Li encanta dir "observación"...

L'endemà al matí, amb molta son, agafo la bossa i cap a Tetuán altra vegada! Avui sí que estan preparats! Baixen i agafem el cotxe per anar cap a l'IKEA.

Durant el trajecte parlem de l'anunci de l'IKEA⁶⁰ que els he enviat la nit anterior, una caricatura dels estereotips de parella més tradicionals, que es reproduïxen al centre comercial. Riem i la Silvia afirma que s'acosta bastant a la realitat "Esto pasa a veces, Jordi opina y yo decido", diu en referència a l'escena on un home opina, però la dona decideix el contrari.

Pel camí m'expliquen com s'han organitzat. En teoria hem d'anar ràpid perquè la Silvia ha estat durant tota la setmana, cada nit, fent una llista de la compra per internet. "Des del llit, eh!" em diu l'Albert rient. Ella diu que li encanta fer-ho, que s'ho passa molt bé. Que al Jordi ja li sembla bé i que així allà només hem de mirar un parell de coses.

⁶⁰<https://www.youtube.com/watch?v=bBNfO6JH3E>

Comencem per la secció de prestatgeries. L'Albert "Oye pues sí, a mi ya me gusta para el salón" però pregunta "Y aquí, ¿qué pondremos?", "Pues....libros, ¿no?", "Y esto, ¿qué es?", "Un reposa pies" aclareix la Silvia "Pero no, no, ocupa mucho espacio", "Y esto, ¿qué te parece? Hay que comprar tres". La Silvia desmenteix, o no. "No, no, no, bueno va, yo lo voy añadiendo a la lista...".

Quan l'Albert treu el metro i comencen alguns diàlegs ens hem d'aturar i riure i tornar a veure l'anunci perquè s'estan reproduint algunes escenes i tots tres en som conscients de seguida. "Pero si solo tenemos que decidir cuatro cosas" diu la Silvia "Ya..." diu l'Albert, resignat. "Jordi chico...", queixant-se "¿Quieres decir que cabe aquí?", "Síiiii", diu l'Albert que comença a perdre la paciència. La Silvia li encoloma la famosa bossa blava, treu el metro que porta de casa i comença a agafar mides.

Al cap d'una estona, decideixen anar a buscar un venedor que els atengui i li puguin donar la llista nocturna. La Silvia comença a parlar amb ell, que és bastant *crack* i facilita la compra, i l'Albert s'hi afegeix de seguida, amb ànims renovats. "¿Quieres ir a mirar la mesa?" Ho deixen per més endavant per seguir amb la llista, l'Albert pregunta "¿Esto cuando reservas ya queda grabado?" "Sí, sí" aclareixen la Silvia i el venedor. Quan s'allunyen els dic "Es que vuestra organización es espectacular". La Silvia aixeca el dit com dient *esto es cosa mía* i l'Albert ho ratifica "Eso es Silvi, eso Silvi" i ens recorda "ayer a las 12 de la noche estaba emocionadísima", "y yo medio dormido viendo lucecitas", afegeix ell, amb *carinyo*.

Anem cap a la secció infantil i es posen a parlar de comprar dos sabaters blancs. L'Albert pregunta "¿Y esto dónde irá?", "Uno al lado de Marta y otro..." dubta i, mentre segueixen pensant, busquen una taula d'escriptori.

Silvia: ¿Y algo así?

Jordi: Esto es muy feo. Hay que preguntar...Sí! allí hay una chica

Silvia: Va, pregunto

Va a preguntar i torna emocionada

Silvia: ¿Qué te parece? ¡Esto no lo teníamos previsto, eh!

Jordi: Da igual, tranqui

Es posen a mirar taules, n'agafen mides, trien colors... Busquen solucions perquè quedi bé, l'Albert fa una proposta per solucionar el tema de les cadires per a tots tres i la Silvia accepta, contenta. Fins que l'Albert canvia d'opinió i explica alguna cosa d'una carpa que tenen a l'habitació.

Silvia: Nooooooo

Jordi: Silvia, escúchame

Silvia: Perdón

Segueixen mig discutint

Jordi: Sí, que sí, yo ya no pienso más

Silvia: Jordi, que quedará bien

Sembla que el tranquil·litza. I seguim. Tornem amb l'Ivan, el treballador còmplice que actua com un amic pacient. I endavant amb la famosa llista. La Silvia segueix amb els mateixos ànims que al principi. L'Albert ja no està tan pendent i jo tampoc, la veritat, és esgotador. Penso que la Silvia se n'adona i ens intenta animar... “Yo creo que ya está todo. ¿Quieres mirar esto?” Ell i l'Ivan hi van, i l'Albert comenta “Al final, de esto me has convencido”. Es refereix al sofà, la Silvia somriu i jo penso que no és l'únic sobre el que l'ha convençut, però no dic res... Sembla que ja estem acabant, llista tancada, però la Silvia recorda just a temps “¡Ay! ¡Los taburetes naranjas!”, “Ostia, ¡es verdad! I deu minuts més de paciència...”

La Silvia i l'Ivan repassen tota la llista una altra vegada, l'Albert està als núvols i jo necessito una pausa. Quan els asseguren que la llista està tancada i que el més gros ho portaran a casa i ho muntaran, la Silvia es relaxa una mica i ens premia amb un cafè-pausa, perquè hem de seguir amb els complements. Ens mereixem una pausa i troben temps també per fer-se una petita carícia... Ara m'adono que, comparat amb el dia anterior, gairebé no hi ha hagut espai per a les carícies. Alguna abraçada fugaç quan la cosa es posava tensa i començàvem a fer bromes i poca cosa més...

Després del cafè, necessari però rapidíssim, entrem a comprar coses petites, detalls que ens endurem al cotxe. “Mira esto, Jordi, para que me traigas el desayuno...” Somriuen “No sé la medida, bueno, igual se puede cambiar...” “Sí, pero lo cambias tú” aclareix l'Albert, deixant clar que vol dir “tú sola”.

Ara van a buscar cadascú pel seu compte; penja-robes, gots, caixes per organitzar roba... La Silvia comença a buscar algun detall per les criatures i l'Albert s'hi afegeix “Me gusta más eso. Es más bonito”, “Pues haber estado en el proceso de selección” bromeja la Silvia. “Ya bueno, ¿pero para qué lo quieres?” La Silvia el convenç amb dos arguments, però de manera *carinyosa*. Al final ell li diu “Que sí, que sí...” i l'acaricia (li toca el cul, vaja ;)

L'Albert no pot més “Aishhhhh”, “¡Venga, va!” anima la Silvia, i sembla que tanquem la compra amb un lot de retoladors per a la Maria i una pilota per a l'Aritz. No s'escapen de rebre un comentari meu sobre les joguines sexistes. “¡Lo sabía!”, es queixa la Silvia divertida.

Crec recordar, o així ho vull creure, que anàvem cap a les caixes per pagar i marxar, però...

Jordi: Estos vasos son bonitos

Silvia: Coge, coge...

Jordi: ¿No te gustan?

Silvia: Mira Jordi, cómo tu no me has dejado coger las sábanas...⁶¹

Ell canvia de tema “Allí hay servilletas, eh...” “Si, ¡voy!”, però pel camí... “¿Tazas iguales o diferentes? Iguales, de amor, ¿no?” Ella mateixa pregunta i es respon. Riuen i es fan un petó.

Des de que ha fet el cafè, l'Albert ha posat la directa i està més resolutiu, té ganes de marxar i accelera

⁶¹Riu perquè fa referència a uns llençols que l'Albert i jo hem trobat horribles

Silvia: ¿Qué servilletero te gusta más?

Jordi: Lo que quieras, lo que quieras...

Finalment, acabem de comprar i segellen el fet amb una abraçada “Muy bien Silvi, muy bien. Ahora te podrás dedicar a otras cosas” la felicita, fent-li broma. Acaben de fer els tràmits per pagar i recollim i marxem cap a casa amb una sensació de satisfacció compartida. Tornem amb el cotxe, cansats però satisfets, i parlem de què farem a la tarda, la veritat és que fa un dia de platja. Ho deixem aquí pensant en quan podrà ser la propera...

La propera no és fins al cap de dos mesos justos. Hem intentat trobar-nos a l'estiu aprofitant que coincidíem a Euskadi alguns dies de vacances, però al final era massa forçat i decidim “descansar” de la investigació fins a la tornada.

La següent trobada és una mica una “invasió” per part meva, tot i que penso que en cap moment s’ho prenen així, i crec que estan encantats de compartir espai i observació amb tota la colla de Sils.

Núria: Hola guapus!! Ya estáis de vuelta verdad??? Todo bien???⁶²

Núria: Demà pugem a Sils amb l'Helena! I crec q sopem junts....si???

Salvà: 🍌🍌🍌

Salvà: Faràs observació?

Salvà: 🤔🤔🤔

Salvà: Avui encara a Pamplona... Demà a Sils!

Núria: Joderrrrr sou la canyaaaaaa

Salvà: Com va el peu?⁶³

Núria: Si em deixeu si 🤔🤔🤔

Núria: 😊

Salvà: Saps q no serà una excusa...

Salvà: No problem

Núria: Molt millor. Em canso xo camino normal

Núria: Callaaaa

Núria: Q no em tajare pas! !!!

Salvà: Jo tampoc

Núria: 🤔🤔🤔🤔🤔

⁶²De vuelta d'Euskadi

⁶³A Pamplona em vaig fer un esquinç que va condicionar algunes trobades, però aquí ja estava gairebé recuperada

Antxu personal: El sábado resacoso sería una buena observación ... Estar con tres niños stodo el día es complicado 🤔🤔

Silvia: Con esto, rebajas y domingo ikea, yatienes la tesis hecha

Núria: 🤔🤔🤔🤔🤔

Núria: Tienes razooooon

La Festa Major a Sils és tota una institució. Com a tots els pobles vaja, però la ocasió ens permet observar l'Albert i la Silvia envoltats de tot l'ambient de la festa. I de totes les amistats, que saben el que estem fent i formen part activa de l'observació, sobretot durant la primera part, la del sopar.

Abans d'anar a sopar, com ja em tenen acostumada d'observacions anteriors, passem per casa els pares d'en Jordi, la casa on l'Albert va créixer i on ara juguen les tres criatures amb la mateixa confiança que ho fan a casa seva. L'àvia està pendent que els *convidats* estiguem bé, ha preparat una mica d'aperitiu i parla amb tothom. L'avi, juga amb l'Aritz i l'Helena, la Maria està a prop de la seva mare, escoltant la conversa dels *grans*.

Al cap d'una estona, quan ja no hem d'esperar ningú més, sortim cap al restaurant, està ple de gent, jo entro parlant amb la Silvia i la meva germana, la resta ja són a taula. Entre la Silvia i jo s'asseu en Sergi, un amic de l'Albert, i ell s'asseu entre la meva germana i l'Helena, una amiga en comú, per tant, quedem distribuïts en una espècie de triangle que ens permet veure'ns sense estar del tot junts.

L'Albert està content, com sempre que l'he vist amb els seus amics. Fa bromes, crida i riu. La Silvia, amb intenció, li diu "¿quieres agua?" i, com una consigna, tota la taula riu. Ell fa com si no l'hagués sentit i segueix. Remarca que una de les cambreres els ha conegut i els ha saludat i fins i tot s'ha recordat dels noms. Això és el que ens agrada de tornar al poble, penso jo...

Abans de començar, servim el vi. La Silvia diu "yo ya me he bebido tres txacolis", "Mejor, así estarás *chisposa*" li diu l'Albert. Riem i el sopar segueix endavant. Les converses són paral·leles. La meva germana i la Silvia parlen sense parar de les excompanyes de feina, han treballat juntes i ara feia temps que no es veien. En Sergi, l'Albert, l'Helena i jo parlem de la Festa Major i de les coses del poble, parlem de Barcelona també i, com sempre, les comparacions són inevitables... Mentrestant, i així serà tot el sopar, la parella interactua sense que gairebé es pugui percebre. La Silvia li agafa menjar del plat sense dir-li res, la cambrera crida "lluç!", l'Albert li agafa el plat a la cambrera i li passa a la Silvia i fins i tot el Sergi, que seu entre la Silvia i jo, em fa adonar que la Silvia li ha donat les postres al Jordi "sense dir-li res" i ell se les ha menjat "també sense dir res". Això és important, em diu.

Ara sí, amb tot el grup, parlem de les vacances a Zarautz, on estiuja la família de la Silvia. El Gavi li fa bromes contínuament al Jordi mentre expliquen festes nocturnes "No le provoques Gavi...", diu la Silvia i el Sergi m'agafa la llibreta on, de tant en tant, em veuen apuntar, em pren el bolígraf i escriu "cubates Jordi". La meva llibreta groga forma part del sopar, gairebé podria

tenir un lloc a taula. La parella fa un brindis molt romàntic, es miren als ulls per evitar la mala sort i tota la taula crida “Apunta, apunta!”. “Hay que ir a dormir que, si no, mañana ya verás...” diu la Silvia. Es miren i sospiren. Però encara queda molta estona perquè es decideixin a marxar!

Els cafès ja són a taula i cau la primera proposta “*Txarlio*, diu que tenim el gintònic pagat al *Ricky’s!* Hi ha *Jager!*” L’Albert i jo xoquem les mans. La Silvia ens mira “Bufffff!” diu amb mig somriure. “Anna, anem a fumar!” – l’Albert no fuma – “Jordi, relájate”, el mig renya la Silvia. Quan tornen de fumar, ens troben parlant de quan la Silvia beu més del compte. El Salvàriu i la defensa. És hora de pagar i marxar cap al *Ricky’s*, el bar que el meu cunyat té amb un amic, ja estan a punt de tancar-lo i deixar el negoci, però mentrestant podem aprofitar per anar-hi a fer un beure. De camí cap al bar, jo em quedo a certa distància, a darrera seu. Van tot el camí junts, agafats de la mà i abraçant-se de tant en tant. Quan arribem al local, tothom va d’un lloc a l’altre. La Silvia va cap a la barra i l’Albert s’hi afegeix al cap d’una estona. Parlen, riuen, s’agafen i es fan un petó. “Semblen *nòvios* de dos mesos, *bueno*, de dos anys” escric jo literalment a la famosa llibreta groga.

Al cap d’una estona, es formen els dos grups que s’havien evitat fins ara. Els nois es queden a fora i les noies ens quedem a dins. Fem alguna broma sobre això, però seguim parlant i rient “Sí, bueno claro, però mañana seré yo la que se levante a las ocho y aguante a los niños...”. Els nois van entrant, l’Albert el primer. La Silvia nega rotundament que demà pugui tornar a sortir a la nit, però tota la colla aposta que sí.

Marxem cap a la festa, a barraques, fa molt fred i als concerts hi ha moltíssima gent. L’Albert i la Silvia no triguen a marxar. Hi ha hagut un intent de quedar-se per part de l’Albert, però ell mateix se’n penedeix de seguida i diu que ja continuaran demà... Nosaltres sí que ens quedem una estona més! Bona nit!

Després de la festa descansem un parell de mesos, setembre ja se sap... tornada a l’escola, a la rutina... així que faig una última proposta...

Núria: Bondia!!! Clarita recuperada del todo?? Yo he estado unos días fuera xo ya estoy por aquí

Núria: Avere si podem fer un parell d'observacions amb el q queda d'any... despres us deixaré tranquils ya 😊😊😊

Silvia: Este fin de semana podemos⁶⁴

Silvia: Aperitivo domingo ? Esta mi hermana además

Núria: Vale!!! Genial!!! 😊

Núria: Ya me decís hora y lugar

Núria: Bueno si a tu hermana no le importa

⁶⁴Sempre tan disposada

Salvà: Com q m'heu fotut enlaire el basket 😞😞😞

Salvà: Podriem fer aperitiu a l'hotel Pulitzer. Crec q obren a les 12

Núria: Si home! No!!@! Basquet??? Anem a veure'!!!!

Núria: Es al palau???

Salvà: Nuri, si vols venir a casa p anar directament...

Salvà: No no cal

Salvà: Rival infumable

Núria: En serio

Núria: Podem anar

Núria: O quedar mes tard

Salvà: No no tranquila

Salvà: Un altre dia

Núria: Ok!!! Pero q quedi pendent q mhan dit q esteu mol divertits al palau 😊😊

I finalment, sí, les dues últimes observacions són el vermut familiar i una visita al Palau, que ja en teníem ganes...

Em diuen de quedar a les 11:30h, escandalosament d'hora, penso jo, per un pla de vermut, però clar, no hem d'oblidar les criatures. Per sort em diuen que no acaben a l'hora i acabem arribant a una hora bastant prudencial per a mi.

Fa bon dia, passejo cap a casa seva i m'adono que m'estan esperant al carrer. Jo vaig parlant per telèfon i l'Albert em crida. Ens posem a riure. Els miro. La Nerea, la germana de la Silvia, amb el cotxet amb l'Helena, l'Albert i la Silvia amb els nens al mig. L'Aritz esperant-me, tot i que quan arribi no em farà cas, i la Maria, somrient, amb el patinet. Semblen una postal. Somric amb el panorama i m'acosto. Saludo primer la Nerea, que no la veia des de l'última visita a Pamplona, i a la resta mentre comencem a desfilar.

Fem la ruta, passegem per Barcelona com en altres ocasions, tranquil·lament, sense pressa i amb la canalla amunt i avall. La Silvia i jo anem xerrant amb la Nerea que porta el cotxet i l'Albert va a davant, amb la Maria i l'Aritz. Els mirem i comentem la jugada. La Silvia em diu "Apunta, les ha dado de desayunar y yo he ido al gim" diu, orgullosa.

Mentre jo parlo i jugo amb la petita, escolto com la Silvia li explica a la seva germana que gairebé hi ha hagut canvi de plans "Como era tarde, le he dicho ¿y si vamos al de la esquina? Y ha dicho 'Bueno', como no dice nada, tía.... pero yo ya he visto que se llevaba un chasco. ¿Quieres ir al Pulitzer, no? Y dice 'sí' Pues nada". La Nerea escolta, sense dir res, amb un somriure als llavis, acostumada a l'eloqüència de la seva germana petita.

Arribem a l'hotel i pugem a la terrassa per torns, l'ascensor no dona per tota la tribu. Hi ha música en directe i un raconet amb sofàs amb prou espai per a que les criatures puguin anar al seu aire. Tot i així, la Silvia crida i li diu al Jordi que miri nens perquè no caiguin "Agárralos eh. Me da un pánico..." Ahir divendres, la Silvia i la Nerea van sortir a sopar, així que la Nerea proposa que vagin al cine i ella es queda amb els nens, però diuen que no. L'Albert aprofita per dir que poden anar ell i la Maria al cine "No, mamá, voy contigo y papá se queda con ellos"

“No, pobre papá” diu la Silvia. La resta riem mentre comencem a picar alguna cosa, però l’alegria no dura massa perquè sembla que comença a ploure. La música para en sec, s’han de tapar els aparells. La Silvia i l’Albert comencen l’ “operació recollida”, per si de cas. Falsa alarma! Sembla que ens podem quedar una estoneta més, mentre l’Albert mira l’Insta i nosaltres parlem i riem amb les criatures. Ara sí que sembla que plou, així que l’Albert s’estressa una miqueta “marxem”. Finalment, però, es relaxa i ens prenem a broma que el vermut hagi sigut tan exprés. Agafem dos taxis i tornem cap a casa. La Nerea va amb els nebots grans i jo vaig a davant al taxi, mentre l’Albert i la Silvia van a darrera i aprofiten per canviar el panyal a l’Helena, previ permís del taxista. Comentem la situació desastrosa, però jo els animo, ha estat ràpid però divertit i m’han descobert un lloc nou.

S’animen i pensem en la propera trobada, tot i que els hi comento que segurament ja podem anar finalitzant....

Malgrat tot, encara ens quedarà una altra ocasió. Al cap d’un mesos, i quan ja he decidit “tancar” el treball de camp, sorgeix l’esperat moment de compartir un partit.

Ja feia molts dies que buscàvem el dia perfecte per anar amb tota la tribu a veure el bàsquet. Un bon diumenge de sol, un partit no massa interessant, però perfecte per poder tenir entrades per a tota la *family* i l’*au pair*.

Quedem a la porta de casa seva i, mentre m’espero, baixa l’Aritz, amb la samarreta blaugrana. Tímid, s’espera darrera la porta. Baixen la Silvia, l’Helena i la Maria corrents, totes amb la samarreta, i la gran, avui arriba una mica enfadada.

L’Albert ha anat a buscar el cotxe, ens recull de seguida i marxem cap al Palau. Com les altres vegades que compartim el cotxe, els llocs estan assignats, l’Albert condueix, la Silvia va al costat i s’encarrega de les diferents logístiques (música, demandes de les criatures). Ells van a davant i jo a darrera de tot; al mig, l’Helena, l’Aritz i la Maria, ordenats per edat. Així que sura per damunt d’ells una conversa adulta i, de tant en tant, un dels tres demana aigua, menjar i, si pot, molesta una miqueta al seu germà o a la seva germana, mentre riuen i juguen sense parar.

Aparquem bastant a prop, l’ambient és força diferent al d’un partit de futbol. Més tranquil, és familiar, tot bastant més sa en general. Tot i que no hi ha gaire gent, hi ha soroll, corredisses, molts passos de zebra i prou cotxes. Jo m’angoixo amb les criatures, però l’Albert i la Silvia estan tranquils, xerrant, agafant la mà dels petits quan convé.

Entrem al Palau i busquem els seients, jo sec al costat de l’Albert i, successivament, Aritz, Marta, Silvia i Maria. La Silvia obre una motxilla que porta i, de cop i volta, comença a treure menjar per a tota la grada. Pa, patates, torrades, galetes. Encara que sembli increïble, al segon quart de partit ja no queda res. L’Albert em posa al dia amb el bàsquet, estic molt desconnectada. L’Aritz i la Maria miren i riuen quan animem, i la Silvia i l’Helena tenen les seves converses.... Discussió de feminisme quan surten les animadores a ballar, com no podia ser d’altra manera, i endavant. El Barça guanya, els *Dracs* animen i ens ho passem bé.

Quan acaba el partit em diuen que han reservat al *Monchos* de la Barceloneta. “Esto no es a tomar algo, eh...” els renyo amb poca convicció “Bueno, ya que estamos...”. Així que tornem a anar cap al cotxe i anem baixant cap al mar. La veritat és que el dia acompanya. Els nens estan contents, s’ho estan passant bé i s’entretenen sols al cotxe. El dinar és agradable i relaxat, demanem cosetes per picar per a tots, els nens dinen bastant tranquils i, fins i tot, podem tenir una “conversa adulta” mentre l’Helena dorm i la Maria i l’Aritz juguen, pinten i s’entretenen.

No podem fer una sobretaula gaire llarga perquè els nens ja no aguanten massa més, així que, després d’una discussió que tinc perduda d’entrada sobre qui i com paguem, anem a passejar per la platja fins que comença a refrescar i decidim marxar. Tornant al cotxe, mentre el sol s’amaga, la Silvia em confessa que vol tornar a ser mare. L’Albert s’ho agafa com una broma, sap que, si fos per ella, tindrien “família de *l’Opus*”, diu.

Després de tota aquesta intensitat, tanquem de manera bonica, gairebé poètica, el treball de camp. Ens surt l’oportunitat de fer un cap de setmana rural⁶⁵ amb tota la colla, la meva germana, l’Helena -la companya de feina de l’Albert-, la Clara i el Toni... així que aprofitaré per fer l’entrevista final en aquest entorn immillorable.

Ja estem tots instal·lats a la casa i arriba la família nombrosa. Compra col·locada, habitacions repartides. Com que són els que necessiten més espai, estan una mica lluny de la resta, però participen a tots els espais comuns.

⁶⁵ Durant un cap de setmana, compartirem una casa rural amb una colla d’amics, entre els quals dues parelles, i aprofitarem per fer les entrevistes de tancament

Quan arriben i estem tots saludats, l'Albert descarrega el cotxe, mentre la Silvia col·loca algunes coses "extres" de menjar i va fent "pauses" per participar a les converses....

L'endemà és l'aniversari de la petita i ens diuen que al matí faran una mica de festa. Tothom dorm perquè la nit ha estat llarga, però jo faig un esforç per participar una miqueta i veure com faran la *minifesta*. La cuina està al costat de la meua habitació i té una llar de foc. És l'espai escollit, acollidor i lluny dels més "folloneros", tot i que un d'ells va ser l'Albert, com li recordo quan en tinc l'oportunitat....

Els observo una mica sense que em vegin, han preparat globus grans, espelmes i pastís. També alguns regals. La Maria i l'Aritz estan molt emocionats i l'Helena, la protagonista, s'ho mira tot amb aire absent fins que esclata a riure. L'endemà mateix, a l'entrevista final, els confessaré que he sentit que envaïa un espai massa íntim, massa familiar i privat. "No he sentido que rompieras nada", em tranquil·litza la Silvia

L'entrevista l'endemà, al menjador de casa, després d'una passejada molt agradable i d'una barbacoa a l'aire lliure que no té pèrdua, tant pel que fa a l'ambient i als tòpics, com pel que fa al bon gust i la conversa. No ens és difícil, doncs, començar a parlar del que ha significat l'experiència, com l'han viscuda i què creuen interessant destacar-ne.

Amb més d'una interrupció per les criatures, m'expliquen que els ha agradat molt participar a la investigació "bueno oye, pero yo lo cuento con orgullo, eh! Se lo contamos a la gente y orgullosos de haber sido partícipes del experimento". Han estat tan implicats, que em fan moltes propostes, sobretot en Jordi.

Silvia: Cuando había un plan diferente pensábamos en ti.

Jordi: Plans massa diferents, potser hagués estat bé també en el dia a dia.

Silvia: Hombre, irse al cole por la mañana...

Jordi: Ya, pero al final no sé si esto...es un reflejo...bueno...al final, jo què sé, seria molt més real si t'haguessis quedat tres dies i dorms i tal, no?

Abans que em canviïn la tesi, canvio de temes i així podem entrar a comentar les observacions, com s'han sentit, què canviarien.... parlem també de la seva relació, de com "s'ho munten" i com s'organitzen amb les criatures, les tasques domèstiques, els temps de cadascú.

La conversa és distesa, com sempre. Els agraeixo la participació i ens prometem "unos vinos para celebrarlo".

5. LA DISCUSSIÓ. QUÈ ENS DIUEN ELS RELATS?

La lectura d'aquests sis relats, ens permet fer un acostament a la vida quotidiana de les parelles participants a la investigació amb l'objectiu de mostrar com es configura la parella heterosexual, com es performen les emocions i el gènere i com aquesta quotidianitat deixa entreveure les tensions, els malestars, les contradiccions entre discursos i pràctiques, i la manera com tot això construeix subjectivitats.

A través d'observar l'hegemonia (parella heterosexual, blanca, de classe treballadora, mitjana edat), va adquirint més rellevància la vida quotidiana i es posa al centre allò que normalment passa desapercbut, a través de les accions concretes de les participants. Accions que poden ser més o menys reflexives, més estratègiques o més tàctiques.

Aquest apropament ens convida a rellegir els relats amb una altra mirada. Descobrir aspectes que es repeteixen una i una altra vegada o, al contrari, que són molt específics d'una escena o d'un relat. Contemplar com les emocions poden ser el fil conductor de tota una escena. Comparar maneres de prendre decisions o de solucionar conflictes. Redescobrir les parelles i que algunes de les seves pràctiques quotidianes es resignifiquin fins a llegir-les com una pràctica social.

Aquesta relectura també ens fa adonar fins a quin punt les categories poden ser artificioses i contradictòries. Tot i així, he dividit aquesta anàlisi en quatre apartats que s'entrellacen i es comuniquen entre ells. Així, a partir del cos i les emocions, ens acostarem als personatges, primer de manera individual, a través del què expressen i, a poc a poc, posarem les emocions al centre. Llegirem l'expressió emocional com a fil conductor de les escenes, i evidenciaré com les situacions es poden definir amb les emocions compartides. Veurem com les parelles s'han demostrat afecte i també com, alguna vegada (poques), han sorgit desavinences i han aparegut problemes. Finalitza l'apartat de les emocions amb els rituals de parella, aquells moments on hem pogut observar com es mostraven com a parella, de manera gairebé paradigmàtica.

En segon lloc, veurem en quins espais i temps, les unitats socials en què es mesura la vida quotidiana, s'han volgut mostrar les parelles; com aquests espais conformen i construeixen la parella fins a fer-se inseparables. I amb quin significat, per què i qui ha escollit els moments i llocs que compartien amb mi. En tercer lloc, seguirem amb un element central i paradigmàtic com són les cures. Com afirma Tronto (1998), tot està relacionat amb la cura; la feina, les estructures, la democràcia i, per descomptat, les relacions. Reprendrem el relat sobre com i per què vaig començar a escriure i a fixar-me en aquests moments. I, finalment, apareixeran els aspectes emocionals relacionats amb la logística quotidiana de les parelles, la presa de decisions i les negociacions, les opinions i el concepte de cada una de les parelles i com han conformat la seva relació, i descobrirem com el gènere i les emocions actuen en tots els elements mencionats.

*Abans d'endinsar-nos en les emocions, tinguem en compte aquesta codificació. És molt senzilla i, bàsicament, servirà per remetre'ns amb facilitat als relats. Consta de les inicials de cada parella i de l'escena en què es reflecteix la temàtica sobre la qual parlem.

P Prèvia

PT Primera Trobada

E Escena (numerades)

E1

E2

E3

.....

W *WhatsApp*

EF Entrevista Final

* Exemple (E1/CT) – (W/IM)...

5.1. EL COS I LES EMOCIONS. La posada en escena de l'amor

Podem conèixer, es pregunta Flores (2010), a través de les nostres emocions, “el color i les textures” de les persones de l'escenari social que estudiem? Efectivament, així ho he sentit a cada observació. Jo, el meu cos, experimentant, sentint i emocionant-me (Gregorio Gil, 2014) i accedint al coneixement per coproduir-lo, conjuntament amb les participants (Esteban, 2004). Quan parlo de les emocions de les participants, parlo del que jo he interpretat que elles han sentit. És des de la meua subjectivitat, doncs, des d'on llegeixo i interpreto les experiències emocionals dels dotze personatges amb qui he compartit escenes.

Entenent les emocions com una via d'accés clau per accedir al coneixement de qualsevol fenomen o situació social (Hochschild, 1990), podem veure a continuació com el cos i les emocions – les meves, que són les que interpreten, en primer lloc - dibuixen els personatges de l'etnografia, són fil conductor de les escenes, performen afectes i desafectes i sostenen els rituals.

Les escenes, protagonitzades per uns personatges propers, estan tenyides d'emocions. Els cossos que formen part d'aquestes escenes expressen alegria, esgotament, enuig, il·lusió o patiment. Les mostres d'afecte s'han succeït i, com veurem, algunes formen part d'un ritual que, de tan repetit, perd significat (o potser no)

Sis parelles, dotze person(atg)es

Quan els individus actuen en el marc de la vida quotidiana, estan complint el paper que assignen al “personatge” que representen (Goffman, 1981). Per això, malgrat que participen a la investigació com una parella, hem anat descobrint cada un dels personatges també com a éssers individuals, a través de les meves definicions o de la seva participació a les escenes; amb una descripció acurada, o bé amb escenes i situacions que els anaven dibuixant. Així, hem anat definint un Javi sociable i respectuós, una Silvia emotiva i cuidadora, un Toni tímid i divertit o una Itzi enèrgica i vital.

Les hem anat coneixent en la definició individual de cadascuna d'elles, on es traçaven alguns aspectes físics i on també hem pogut relacionar-ho amb allò més emocional:

(P/MC) · La Maca, entusiasta i enèrgica, ... baixeta, de pell i ulls foscos i cabells negres i ondulats, és de Granada i hi viatja sovint a veure la família. El Carlos, de Cádiz, una miqueta més alt que ella, amb la cara rodona i somriure sarcàstic, es mostra més que silenciós i, d'una manera curiosa, proper i distant a la vegada. Tots dos tenen molt de cabell, celles abundants i fosques; a joc amb l'elegància i l'estil que demostren en el seu dia a dia.

D'alguna manera, la definició de cadascun dels personatges és clau per poder “veure” les escenes, per entrar als relats coneixent les seves protagonistes. Així, observo l'expressivitat de les participants. Elles produeixen impressions (Goffman, 1956) que llegim en forma d'informació donada (el que les persones fan o diuen) o en forma d'informació que “emana”, que coincidiria amb tot allò que les persones fan de manera menys conscient; alguns moviments, el to de veu, el llenguatge no verbal...

(PT/AS) · Somriu i escolta amb atenció i, de cop, té un aire absent, com si pensés en alguna cosa molt profunda.

(E3/MC) · És bona amfitriona, bona conversadora, divertida i ocurrent.

(P/CT) · Tot i que és una persona reservada i, d'entrada, força tímida

He intentat dibuixar-los individualment, però el ritme de les observacions, el fet de “contemplar-los junts” fa que *surtin* també definicions conjuntes, bé perquè entre elles s'assemblen, bé perquè construeixen les escenes plegats:

(PT/AS) · són agradables i divertits. Ell més espontani, ella més reflexiva

(PT/CT) · són així; senzills i discrets, facilitadors

Perquè, malgrat que cada vegada sembla més present un model de parella igualitari, confluent i consensual (Giddens, 2000), la ideologia amorosa (Esteban, 2011); la jerarquització de les relacions i la centralitat de la parella, no només fa que es construeixi subjectivitat a través d'aquesta centralitat, sinó que es construeix una subjectivitat conjunta que ens retorna a la idea

d'amor fusió o de "parella món" (Tebeaum, 2019). Veurem com aquesta subjectivitat de parella es va construint i reforçant en diferents escenes i situacions.

En la lectura dels relats, queda molt clar que amb algunes persones hi tinc més confiança que amb d'altres, lògicament, o bé les conec més o bé s'ha anat establint una relació més estreta al llarg d'aquests mesos d'observació. Això suposa que hi ha definicions que emanen "directament" de les observacions i d'altres que venen per l'experiència prèvia amb les participants. Quan es així, afirma Goffman (1981), quan ja les coneixem prèviament, podem confiar i suposar que amb aquesta presència i els trets psicològics que coneixem, podrem preveure la seva conducta present i futura.

Així, observo des d'una posició molt propera, potser massa - em fa dubtar el fantasma de l'objectivitat – però que, sens dubte, ens retorna a la relació estreta i en construcció contínua amb les participants. Aquest "sempre"...

(PT/AS) · Sempre somriu, parla molt, i somriu.

(E6/AS) · L'Albert està content, com sempre que l'he vist amb els seus amics. Fa bromes, crida i riu.

(E2/MC) · la Maca no para de parlar, animada com sempre. M'explica que està molt contenta

(E2/MC) · El Carlos, breu i concís, com sempre

(PT/EP) · L'abraço a ella, càlida i afectuosa com sempre.

O, fins i tot, intercalant amb poca consciència el rol d'investigadora i el d'amiga. Reafirmant-me, un cop analitzo, que una posició situada i contextualitzada en una realitat propera em permet fer un acostament més profund a allò que observo. Perquè "l'única manera de trobar una visió més àmplia és estar en un lloc particular". (Haraway, 1995. p.39).

(E2/AJ) · Abans que arribi el Javi, que ve enganyat amb un amic, observo l'Alba una mica des de la distància i la noto bastant nerviosa. No és habitual veure-la així, almenys tal com jo la conec, però alhora també se la veu contenta i animada, i això sí que m'és més proper i habitual.

S'evidencia així que la meva experiència prèvia de compartir espais i temps, en definitiva, de compartir quotidianitat amb la majoria d'elles, ha jugat a favor de la investigació, si més no, a favor de la investigadora.

Això ha estat diferent amb les dues persones que no coneixia abans d'iniciar aquest procés. De fet, no sabia ni que elles, a qui sí que coneixia, tenien parella:

(P/IM) Vam seguir parlant una mica de tot i ella i la Núria, l'amiga en comú que tenim, es van posar a parlar del Miki, "Oye, ¿es tu pareja?" li pregunto "Bueno, sí", "¿Y es un tío?" Tant l'una com l'altra posen cara de sorpresa i ens posem a riure.

Més tard, descobrirem la importància que va tenir per la Itziar aquesta escena, quan s'enuncia – des del cos - com a dona (activista) que té parella. També per a la tesi, per la necessitat d'explicitar que "el que busco" són parelles heterosexuals.

Així doncs, el Pau i el Miki venen definits per altres estratègies. El Pau a través de les (poques) escenes que compartim:

(E2/EP) · no para d'anar d'un cantó a l'altre nerviós.... Fins i tot es discuteix amb la gent de l'Ateneu, sembla que no està tot tal i com havien pactat, "és que tenen uns collons..." esbufega, parlant sol....

(E3/EP) · Sembla que el Pau s'ha quedat molt sorprès de veure'm. No arribo a saber mai si no s'havia assabentat que havíem quedat o no ho recordava. En tot cas, la rebuda és molt bona i de seguida seiem a les cadires col·locades davant de l'escenari...

I el Miki que, a més, s'autodefineix en algunes converses, o bé en el decurs de les pròpies accions:

(E6/IM) · "Bueno, te aviso que me pongo muy nervioso"

O bé en aquest fragment de l'entrevista final:

(E5/IM) · ella sabe que yo con eso soy como súper..., simplemente fue eso, como que... 'buenooo, ya llego...' y era rollo..., que luego realmente no es tan grave en realidad...pero es como, soy un poco cuadrículao en... pa otras cosas soy muy flexible, pero para este tipo de movidas pues me gusta tenerlo todo muy atado. No sé. Pero sobre todo me gusta tenerlo atado porque me gustaría que conmigo lo tuvieran así de atado"

Talment com a "La presentació de la persona a la vida quotidiana" de Goffman (1959), l'obra a la qual estic fent referència en aquesta primera part per teoritzar sobre com escenifiquem les interaccions personals, el Pau i el Miki es presenten com a individus, però des del primer moment com a "parella de". Retorno així a la idea de subjectivitat de parella que es podia observar a les definicions conjuntes que jo mateixa faig dels personatges. I jo, em deixo "impressionar" per ells. Així, adquireixo informació d'ells i, a més, a través de la conducta i de l'aspecte físic rescato experiències prèvies de persones semblants, la majoria de vegades en forma d'estereotip.

Com deia, encara que a la majoria d'elles les coneixia, les observacions també m'han donat l'opció de sorprendre'm:

*(E4/MC) · “Bueno, si es de chocolate ya os lo diré... le pegaré un bocao...”
Tothom riu, excepte jo, que em quedo tan parada que el Carlos faci aquesta broma
(fàcil) que li pregunto a la Maca si s'ha begut un barril de cervesa sencer. “Que
no tía, tiene estos puntos, lo que pasa que es tímido...” riu la Maca, divertidíssima
i contenta del meu descobriment.*

La Maca, orgullosa, em mostra la seva parella. Parella que, en el cas de les dones, com veurem, conforma la seva identitat. Escenes com aquesta em fan els personatges més propers i, d'alguna manera, reconfiguren les observacions posteriors perquè els *llegiré* diferents. Tal i com explico a la part metodològica, sabem que cada una de les escenes viscudes; el que hi passa, el que diem, el que deixem de dir, també és clau pel relat de l'escena següent. Quan llegim els relats, podem aprofundir en la comprensió d'aquests personatges; les relacions, les accions que es repeteixen... i així, veiem coses que han succeït en el passat d'una manera diferent. La interpretació de moltes de les escenes afectives que veurem a continuació està relacionada amb aquest procés circular que relata Emerson i al. (2011).

Al següent apartat, podem veure com la vivència emocional de les persones que la conformem, no solament ens defineix com a personatges, sinó que defineix també les escenes, les construeix.

Les emocions al centre de les escenes

La quotidianitat és un escenari privilegiat per a la contemplació de les emocions. Totes les interaccions socials estan tenyides d'emocions, algunes més visibles que d'altres, a ulls de cada observadora. El meu privilegi ha estat observar-les com a fil conductor de les escenes.

He contemplat les emocions amb la doble qualitat que els atribueix Flores (2010); pautades culturalment i interioritzades individualment. Són aquestes emocions les que condueixen les vivències de l'escena, marquen el seu ritme. És *escoltant* les emocions dels personatges que podem veure i (re)viure les escenes.

(E3/IM) · Estant molt contents, excitats, “de subidón”. No paren de parlar i de riure

(E5/AS) · La Silvia segueix amb els mateixos ànims que al principi. L'Albert ja no està tan pendent i jo tampoc, la veritat, és esgotador. Penso que la Silvia se n'adona i ens intenta animar.... L'Albert no pot més “Aishhhhh”, “¡Venga, va!” anima la Silvia i sembla que tanquem la compra...

(PT/MC) · Ells han arribat fa una estona i m'esperen asseguts, relaxats, a la terrassa del bar; té per a ella, cafè per a ell. Arribo, ens fem dos petons i saludo les gossetes

(E3/EP) · L'Eli es mou amunt i avall, va a la taula de so, torna, marxa a repartir papers, torna.... Nosaltres esperem, asseguts, xerrant tranquil·lament...

Els cossos també es mouen a ritme del que succeeix (cossos relaxats, en moviment, excitats...) i també defineixen els personatges i les parelles; l'entusiasme que transmet la Silvia, l'energia de l'Eli, la calma de la Maca i el Carlos... L'escena en sí va reconfigurant allò que em transmeten en cada situació. Es pot dir que entrem a escena d'una manera i en sortim d'una altra. Perquè el cos, a més de ser el lloc on es despleguen els dispositius de poder (Foucault, 1980), és el lloc de l'experiència i, per tant, de l'existència (Merleau Ponty, 1966).

Algunes seqüències, corporals i emocionals, mostren clarament els canvis d'una escena determinada; **“riu / es resisteix / accepta resignat”** el Javi a l'entrevista final en relació a com l'Alba ens “enganya” per entrar a participar a la investigació o **“sorpresa / riures / mirades còmplices / bromes / riures / abraçada”** de la mateixa parella en una escena de presa de decisions.

Algunes d'aquestes seqüències han dibuixat escenes especialment “emocionals”, ambients “especials” on es barrejava l'amor, la cura, la sorpresa o la por. *Ells assenteixen, es miren i riuen / (...) aquí sí que estan silenciosos i una mica inquietos. / El Javi es mossega les ungles i l'Alba no para de parlar. / Tothom respira alleujat / (...)contents (...)* Sembla que cal rebaixar la intensitat... *Però em tallen, em diuen que es moren de gana i que anem a esmorzar...I, finalment, un moment d'intimitat s'abracen i riuen, caminen agafats per la cintura...*

Aquesta experiència podria ser un exemple del que Esteban (2014) anomena els itineraris corporals. Sense utilitzar aquest mètode en concret, agafo la idea de portar a la pràctica una antropologia encarnada, on el cos de les participants no es dilueix ni es fragmenta en el procés de *textualitzar* les seves – les nostres – experiències. Aquestes emocions, l'expressivitat dels cossos, no es poden fragmentar ni categoritzar, és en el conjunt de l'escena que agafen sentit.

Talment, com si *només* amb les emocions poguéssim tornar a construir l'escena. No és necessari saber què ha passat, quina era l'acció concreta, per respirar preocupació, nervis, alleujament... De fet, els nervis han aparegut reiteradament a les escenes de cadascuna de les parelles, ja sigui perquè la situació “ho requeria” (un concert, la preparació d'una festa...) o bé perquè han anat apareixent a mesura que avançava l'escena...

(E2/IM) · Mentre el Fidel fa la intro del programa ells es miren i somriuen. Es veuen nerviosos, sobretot ella. (...) Pregunto què passa en veu baixa, per no molestar, ja que comença a haver-hi una mica de nervis (...) Fem una petita aturada mentre escoltem una de les cançons seleccionades, l'ambient és ara molt relaxat].

Cal una menció especial també per a aquelles situacions en què, a través del cos, expressàvem el cansament, que ens recordava, sense matisos, el ritme de vida que portem. Un ritme marcat pels temps que, com a parella, posen a disposició de la investigació, però que és reflex de la quotidianitat postmoderna, marcada per uns usos dels temps capitalistes i neoliberals. Un temps que conforma i transcendeix alhora la nostra quotidianitat (Schütz, 1964).

(E6/IM) · El Miki i jo estem força cansats i no ho dissimulem gaire. La Itziar, com sempre, no acaba l'energia

(PT/EP) · A aquestes alçades, l'Eli sembla esgotada. Cansada de tota la setmana, però també de tota la conversa. De totes maneres, participa, riu, acompanya les preguntes i propostes del Pau.

(W/CT) · però em diuen que estan esgotats, de feina i de calor, i ja m'emplacen directament al setembre.

Tot plegat mostra la manera en què els personatges han de gestionar els temps i els estats d'ànim per seguir amb la quotidianitat. I amb la investigació. Relatar i evidenciar l'esgotament, les presses, les dificultats o els malentesos ha construït escenes més humanes, potser no tan perfectes, però que, de tant en tant, es podien convertir en una sensació de satisfacció compartida. De feina ben feta.

(EF/AJ) · (...) i acomiadem l'entrevista amb una bona sensació, d'haver parlat molt avui, i d'haver gaudit amb l'experiència de la investigació...

(E2/IM) · Estan tots tres contents i satisfets amb el resultat i l'estona compartida.

(E5/AS) · cansats però satisfets

(PT/EP) · Torno contenta cap a casa, passejant sense pressa i pensant que de seguida ens podrem posar a fer realitat tots aquests plans.

En alguns moments puntuals, de nervis, cansament o estranyesa, el sentit de l'humor ha fet acte de presència, de vegades per salvar-nos d'alguna escena incòmoda. En altres ocasions era la manera de relacionar-nos entre nosaltres, fent bromes; sobre la investigació, sobre mi o sobre elles, o sobre les situacions que ens anàvem trobant.

(E4/MC) · el Carlos li està tocant el cul, literalment a la Maca. Els dic que "els he vist", i el Carlos, que avui està molt content, també riu, gairebé s'ennuega amb la cervesa.

(E2/EP) · Arribades a aquest punt, l'Eli i jo riem sense contemplacions del Pau i dels seus nervis... L'Eli bromeja " estamos celebrando un cumple al señor que está ahí dentro..."

També en la situació més incòmoda de totes les que hem viscut, o així ho vaig viure jo, protagonitzada per la parella més pacífica que conec.

(E2/CT) · ... serà el primer que em digui la Clara quan ens quedem un moment soles, empenyada "com una mona". (...) Sortim del pis i, mentre pugem a l'ascensor, la Clara, ja de broma, diu "hombre, aquí te toca ser presidente muy a menudo eh...". (...) El Toni diu que no se n'ha adonat de res fins gairebé al final i la Clara, indignadíssima, no s'ho pot creure. (...) Ens quedem uns segons palplantats mirant com marxa fins que el Toni ens mira i diu "Què? Marxem?" I

ara sí que tots tres ens posem a riure de tota la situació. És tan evident que no cal afegir res més.

Sembla que el Toni no ha viscut com nosaltres la situació. A l'observació on la Clara i el Toni fan una visita a un pis per a una possible compra, el comercial mostra una actitud masculista molt evident. En un context de pretesa igualtat, aquests moments de discriminació directa, reflex de les vivències quotidianes a les quals ens exposa un masculisme aparentment desfasat, ens retorna a la realitat d'una manera molt flagrant. És en aquesta escena també on expresso el rebuig a la situació viscuda, però, per altra banda, no puc actuar com potser (i només potser) faria en una situació on no estès interpretant el paper d'investigadora. *“Jo mostro d'una manera molt evident la incomoditat”* escriu al relat mentre intento descriure la situació... *“O aquesta és la sensació que es va apoderant de mi. Em sento molt fora de lloc, incòmoda”*... em sincero... *“assenteixo i somric de tant en tant, i poso algunes cares que millor que no vegi ningú”*. Em faig ressò aquí del que explica Esteban (2004); la necessitat de “fer conscient i explícita la interconnexió entre l'experiència (corporal) pròpia i el procés d'investigació”.

Tot i aquests moments que ens agrada reviure, encara ara, gosaria afirmar que l'emoció més present, per sort meua, ha estat l'alegria; estar contents, il·lusionats, riure, ballar... En definitiva, crear escenes on es respirava bon ambient, ens sentíem còmodes i relaxades. Com no podia ser d'altra manera per escenificar la vida de parella.

Dipositem en la parella un seguit d'expectatives i funcions, una d'elles, sobretot en el marc del neoliberalisme, és *aconseguir* la felicitat. Illouz (2014) ho relaciona amb el capitalisme emocional, aquell que fa negoci amb l'autoajuda, la identificació de les emocions en compartiments estancs, el que dona *tips* per tenir relacions amoroses satisfactòries. La idea d'èxit que predomina en el mercat neoliberal traslladada a les relacions afectives. D'aquesta manera, el fet d'estar bé, ser feliços, no discutir, no mostrar el que es coneix col·loquialment com a emocions negatives, forma part del que ha de fer (ser) una parella.

Els cossos mostrant(-se) afecte

També es (de)mostra *ser parella*, de manera molt explícita, amb el cos; amb les carícies, les mirades, els somriures còmplices. Algunes d'aquestes petites escenes que desborden alegria i afecte ens fan pensar de quina manera les parelles que anem acompanyant ens (de)mostren que s'estimen. Un amor que podem buscar en el que Smart (2007) anomena “actes quotidians saturats d'amor”. L'autora es situa en aquest plànol quotidià, allunyat de la transcendència. Així, l'afectivitat es fa present i l'amor es situa en el plànol del fer, de l'actuar:

(E1/EP) · Apareixen mirades còmplices i silencis còmodes. Des de lluny, el Pau va mirant l'Eli, li demana l'aprovació amb la mirada. Ella pica l'ullet o alça els ulls pensativa. El Pau s'acosta a veure com estem, ella li acaricia la mà i el braç.

Les parelles mostren que estan bé l'una amb l'altra, que es donen suport. O potser no. Potser només reproduïen, sense gaire consciència, la manera d'acostar-se i de relacionar-se pròpia d'allò que estan mostrant a l'escenari:

(E1/EP) · L'Eli, però, no triga a explicar-me que no estan massa bé amb el Pau, que li sap greu, que potser ja ho he notat... Doncs, no, no ho he notat... només demana que els disculpi si veig alguns moments de tensió. Li confesso que just al contrari, que m'ha semblat que hi havia molta complicitat i que els moments de tensió els he pensat en relació a la situació, la gravació, el poc temps i les presses...

Sembla, doncs, que aquests “gestos saturats d'amor” no sempre expressen la complicitat que hi lleigeixo, malgrat que es segueixen reproduint. Probablement jo no em vaig adonar d'aquesta situació perquè els lleigeixo com a parella i, com a tals, l'imaginari em remet a la felicitat que se n'espera. Al cap i a la fi, les “regles emocionals” (Hochschild, 1990) ens indiquen els sentiments correctes que hem d'experimentar (som una parella feliç) i que hem d'expressar (ens acariciem, ens mirem, ens entenem). També es cert que a la primera trobada amb aquesta parella, ja fa uns mesos, vaig viure i interpretar una complicitat i una manera de donar-se suport que em va despertar una sensació d'admiració – o enveja - que m'allunyava de qualsevol problema o mal moment que poguessin estar passant.

A la resta d'observacions, les mostres d'afecte es succeeixen, segurament menys de les que jo havia pensat prèviament, però sempre formant part de les escenes. Implícitament, sense forçar-les.

(E4/AJ) · El Leo, que va sobre les espatlles del seu pare, va xocant les mans a la seva mare mentre intentem xiular tots alhora, però no ens en sortim gaire. Al mig d'aquesta escena, el Javi abraça per darrera l'Alba i li fa un petó. Ella li agafa les mans.

(E6/AS) · Van tot el camí junts, agafats de la mà i abraçant-se de tant en tant. Quan arribem al local, tothom va d'un lloc a l'altre. La Silvia va cap a la barra i l'Albert s'hi afegeix al cap d'una estona. Parlen, riuen, s'agafen i es fan un petó.

Sabem que les normes socials s'apliquen a la conducta, als pensaments i també a les emocions. Performem el que s'espera de nosaltres en un context concret i l'espai de la parella és un lloc privilegiat per observar-ho perquè, què serien les parelles sense mostrar(-se) emocions? Existirien? Les podríem reconèixer com a tals? I, encara més enllà, quina seria l'expressió emocional *adequada* de la parella?

Com afirma Hochschild (1990), tenim la capacitat de modificar els nostres estats emocionals, d'adaptar la intensitat i la duració de les emocions que sentim i, encara més enllà, afirma que tenim tot un sistema de “cultura emocional” que dirigeix com, quan i amb qui hem de sentir. I no ho fa només en circumstàncies excepcionals - com al moment de donar un resultat d'una ecografia o en l'acompanyament a un dol -, sinó que el “jo sensible” – un jo que té capacitat de

sentir amb consciència de fer-ho (d'estar-ho fent) – ens fa actuar les emocions “normals”, aquelles que sentim i volem sentir, en la quotidianitat d'un supermercat, al parc o a un concert.

Un dels principals motius que em va fer escollir l'etnografia va ser poder observar tot això, aquestes petites coses que, sovint, passen desapercebudes. Veure directament com es relacionen les parelles; com es demostren afecte, com es cuiden, com s'enfaden. La posada en escena de l'amor.

(E3/AJ) · El Javi es concentra, mentre observa la pantalla, l'Alba, que al començament no la veu, fa bromes i ens fa comentaris al Javi i a mi. A poc a poc, també es va concentrant “¿cómo va?”, “Me duele un poco”. Ell s'incorpora, li fa una carícia suau al braç, l'agafa pel turmell i hi deixa la mà recolzada tota l'estona. Es miren i somriuen.

(E3/IM) · en un moment més íntim, el Miki agafa les mans de la Itzi i les escalfa entre les seves, es miren i somriuen. És un gest carinyós i necessari, fa un fred terrible, així que decidim moure'ns una mica, al ritme, per mi complicat, de la música que sona. Estem una estona junts compartint espai, conversa i balls

(E3/MC) · La nit avança, ella s'acosta ballant al Carlos. Ara ballen l'un al costat de l'altra. Riuen, es fan confidències. Ella li passa el vano i ell li pica el cap. Ell l'agafa per la cintura. S'abracen i es fan més petons. I la música avança,

(E4/CT) · El Toni s'ho pren amb esportivitat. La Clara li agafa la cara amb les dues mans i li fa un petó als llavis. Crec que el Toni està entre avergonyit i orgullós, però jo no dic res....

Els cossos que ballen, que es toquen; les mans, els llavis, l'esquena, el turmell, el braç, el cap, la cintura,... parts del cos que fan mal, altres amb les que es fa broma. Escenes on la “narrativitat i la corporalitat interactuen mútuament a través d'actes corporals... que es van modificant en el temps i en l'espai en interacció continua amb les altres” (Esteban, 2009 p.34). La ritualització de les carícies que actua sobre el cos i assimila determinades postures o gestos corporals que s'identifiquen en interaccions específiques; en aquest cas, interaccions afectives, més concretament, demostracions d'amor en el sí de la parella (Goffman, 1981).

Hi ha demostracions d'afecte que capto al vol, tot i que penso que no són parelles excessivament *carinyoses*, segurament des de la meva subjectivitat, amarada d'idealització de què és i com es conforma una parella. Alguns d'aquests “gestos saturats d'amor”, recordant a Smart (2007), em semblen molt tòpics; carícies, mirades, petons...

(E2/IM) · La Itzi li dona un CD a ell perquè el miri, sense dir res, i ell li fa una petita carícia a la mà.

(E4/AJ) · l'Alba li toca el cabell, el pentina una mica. “Estás guapo” El Javi somriu. Es fan un petó i una abraçada

(PT/EP) · Han rigut, s'han mirat als ulls i s'han acariciat els braços mentre anaven passant les pàgines de les respectives agendes

Les trobo més rutinàries, gairebé mecanitzades, sense que això faci que perdin autenticitat als meus ulls. En canvi, n'hi ha d'altres que són d'especial significació per mi, potser perquè són de les poques que veuré d'aquesta parella:

(E4/IM) · Ara que s'han quedat sols i no saben que els observo a través del finestral, veig com es fan un petó i s'abracen

O perquè van revestides d'una manera explícita de cuidar a l'altre:

(E4/AS) · Ho fa amb carinyo i amb ganes d'explicar el que hem parlat de camí. "Yo ya he llorado". L'Albert no diu res, la mira, li acosta les mans i es fan una carícia.

D'alguna manera, és com si, en el context de l'escena, aquestes emocions "em fessin sentir". És aquí on puc confrontar els sentiments i les seves expressions per, com recomana Hochschild (1990), poder jutjar si aquesta expressió és veritable, si correspon a una experiència subjectiva "real". Segons l'autora, cada expressió correspon a un conjunt d'experiències interiors; per tant, els podem donar validesa. Així doncs, reconeixem una parella amb el que (de)mostren els seus cossos i en funció del que nosaltres – la nostra cultura emocional – valida com a tal.

Els desafectes

Com veiem, la gran majoria d'emocions viscudes han estat en positiu; alegria, il·lusió, afecte... molt poques vegades s'han viscut escenes "negatives". Molt poques vegades ha aparegut la ràbia o l'enuig. I, quan han aparegut, ha estat en escenes en les quals jo no hi era present i que les parelles relataven amb cert "carinyo". Les baralles o discussions, els mals moments, sovint eren allunyats de la meua mirada. Hem construït escenes carregades d'emocions "positives" i només, molt de tant en tant, ens permetíem alguna escena carregada de nervis, una mica d'indignació, algun retret.

Recupero la importància de la metodologia emprada que, més enllà del discurs que podem observar en algunes parelles, també por fer aflorar moments de malestar o tensió. Ens permet "perseguir aquestes incomoditats" (Casado, 2014) per evidenciar que, moltes vegades, el relat de les parelles considerades igualitàries és autocomplaent.

Més endavant, en les negociacions, les decisions o els actes de cura, apareixerà a la pràctica el que ja s'intueix en el discurs. Aquí ens en donen alguna pista...

Bé en una escena on vaig ser present:

(E5/IM) · "Fue un mal dia. Todo el mundo... uff... era como pidiéndole disculpas porque es que no podía estar por la Peña, ¿sabes?". La Itziar es sincera "yo no sé si notaste algo raro, pero habíamos discutido...". "No me acuerdo ahora" diu el

Miki, pensatiu “¿No te acuerdas que me monstaste el pollo?” li diu la Itzi rient. Jo també em poso a riure i els recordo que estic gravant...

O en alguna altra escena que refereixen en la qual no queda clar si s'haurien estimat més que l'hagués presenciats. Potser millor que no...

(W/CT)

T. Ayer fué el momento.....6 horas por monserrat. Cansancio, sin comer, sin agua, sin mapa, etc.

N. Wooooowwwww

N. Tendría q haver estado

N. 😂😂😂

T. Pero en las mismas condiciones.....a ver si tenies ganas de apuntar en tu libretita.

N. Uyyyyy q bien lo pasasteis 😂😂😂

C. 😂😂😂😂😂

C. Van haver moments de crisi si...

N. Ohhhhhh y yo sin mi libretita 😊 en fi

N. Trobada pendent 🤔👍

Sembla que en poden parlar sense problema, però sempre referint-s'hi en passat. I entomant la situació amb humor. Perquè poden mostrar un mal moment com a parella, de fet, forma part de l'imaginari social que pugui (hagi) de passar. Però, com veurem més endavant, s'ha de resoldre d'una determinada manera; minimitzant els fets, comunicant-se, retornant a l'ideal de parella hegemònica que no mostra (perquè no viu) conflictes ni tensions.

Aquestes situacions tenen també molt d'interès a l'hora de pensar com es construeix i com es mostra una parella. Mai van anar més enllà d'un moment de nervis o tensió o alguna situació que es “salvava” amb riures o anècdotes passades. Al cap i a la fi, com afirma De Certeau (1990), tot i que les accions de la quotidianitat siguin espontànies, reiterades i rutinitzades, no deixen de ser estimacions i de regir-se per càlculs. Accions tàctiques que ens permeten donar o mantenir la imatge que volem donar, en aquest cas, com a parella.

En dues ocasions, però, la relació de parella es va complicar i dues parelles van demanar aturar un temps la seva participació. Diuen que totes les parelles passen per moments delicats. Ho diu el tòpic i ho confirma la realitat.

En el cas de la Maca i el Carlos, és ella qui m'explica que necessiten descansar un temps de les observacions, que estan passant per un moment complicat. I, al cap d'uns mesos, quan la situació millora és capaç d'expressar-ho:

(W/MC) · Todo mejor, se van solucionando las cosas y ahora estamos en un buen momento, todavía puliendo cosas, pero con optimismo. Estamos bien, todavía tenemos q ir haciendo algunos "ajustes", pero supongo q lo normal cuando se lleva

tanto tiempo juntos q, conforme las personas van cambiando, la relación entre ellos también se tiene q adecuar al cambio...

Al cap d'un temps, ella mateixa reprèn les converses al grup de *WhatsApp* i torna a proposar una activitat per continuar amb les observacions. De l'aturada i de la "petita crisi" que van passar no en vam parlar més. No n'hem parlat més.

En el cas del Pau i l'Eli tot es va complicar fins que, finalment, l'Eli em pot explicar que han deixat la relació. M'ho explicarà a poc a poc, en un espai segur i un cop ha passat un temps que li permet agafar certa distància.

Els rituals de parella

Moments de ruptura, moments d'aturar-se i reconstruir, moments que marquen fites en una relació; com un embaràs, un canvi de feina o un canvi de domicili. Rituals de pas de la majoria de (ex)parelles amb qui compartim vida.

Algunes d'aquestes situacions; demostracions d'afecte, negociacions, converses... m'han semblat "especialment" performatives, és a dir, la posada en escena de tot allò que he anat observant i que configura l'imaginari de què ha de ser una parella heterosexual; com ha d'actuar, com s'ha de moure, com s'ha de relacionar. O com no ho ha de fer.

(E4/CT) · el Toni té col·locada la mà a l'esquena de la Clara i, de tant en tant, l'acaricia. Mou la mà amunt i avall, suaument, gairebé sense adonar-se'n. Potser la Clara tampoc se n'adona. Jo sí, i ho apunto.

(E2/AJ) · Abans, però, ha mirat l'Alba i s'han somrigut amb complicitat.

Una mà a l'esquena, un braç per sobre de les espatlles, les mans entrelaçades... Goffman (1987) atribueix a les expressions d'afecte, fins i tot a aquelles més "tendres", actuacions "políticament qüestionables" en referència al gènere. Afirmar que "les mostres afectives entre homes i dones coreografien el protector i la protegida, a qui abraça i a qui és abraçada" (p.8). Així, la dominació no ha de causar necessàriament tensió ni desajustos, pot aparèixer en aquests moments en què se'ns fa impensable. Els moments de màxima expressió de l'amor. No podem imaginar, doncs, aquests moments de tendresa i afecte sense tenir en compte les asimetries de gènere.

(E1/EP) · Des de lluny, el Pau va mirant l'Eli, li demana l'aprovació amb la mirada. Ella pica l'ullet o alça els ulls, pensativa.

(E1/IM) · Ara, molt més confiada, agafen el micròfon junts amb el Miki, amb mirada còmplice i convençuda.

En aquesta interacció "dramàtica" entre les participants - les actants - i l'observadora, apareixen els rituals que, segons Goffman (1981), són part constitutiva de la vida quotidiana. En aquest sentit, són "cultura encarnada", interioritzada i feta cos; i que s'expressa amb la

gestualitat, la manifestació expressa de les emocions i la capacitat per presentar actuacions “convincents” davant de la resta.

Bàsicament, els elements solen ser la complicitat; expressada amb mirades, somriures, to de veu, gestos; i un tipus de comunicació concret; entendre's sense parlar, utilitzar un llenguatge propi... En definitiva, la construcció de la subjectivitat conjunta mitjançant elements que conformen la ritualització de la vida en parella (tenir una cançó pròpia, dates assenyalades, paraules en clau que constitueixen un idioma propi). Tot allò que s'acaba quan s'acaba la parella (Momoitio, 2021).

(PT/IM) · Mentre parlen observo com, malgrat que ella és basca i ell de l'Hospitalet, parlen un castellà molt similar, amb expressions molt sui generis, molt coherents amb l'estètica que llueixen. Comparteixen vestimenta i accessoris punk. Penso que, fins ara, no m'havia fixat en això quan he vist la Itziar sense la seva parella, tot i que ella encara ho fa més evident amb el tallat de cabell, els accessoris, etc. El Miki és més alt i corpulent que ella, va rapat, però evidencia també el gust per l'estètica punk amb la roba i els anells que porta.

A voltes, és una barreja entre complicitat, confiança i comunicació, que s'expressa amb moviments corporals, com una cadència, un ritme...

Un ritme que pot ser ràpid i rutinari:

(E4/AS) · L'Albert entra a l'emprovador, es treu de la butxaca cartera, mòbil, etc. i li dona a la Silvia perquè ho guardi al bolso en un gest repetitiu, fàcil, ni se n'adona.

O un ritme més pausat i compassat:

(E1/MC) · Fan una estampa divertida, cada un amb una gossa al costat, tots quatre estirats, rectes, elegants. Les gosses també són esveltes i elegants, de veritat que fan un conjunt harmònic. De tant en tant, es toquen les mans, és fugaç, no s'agafen, s'acaricien i fan un somriure, en algun d'aquests somriures ni tan sols es miren, simplement surt i el veig.

(E2/MC) · En menys de deu minuts som fora. De nou, sincronitzats, fan un ball de bosses i corretges i ja tornen a estar en la mateixa posició per tornar a casa.

Impossible no pensar en una de les definicions de gènere que fa Butler (1990) i que ens fa pensar en el que estem observant repetidament a les escenes, “una identitat dèbilment constituïda en el temps, instituïda en un espai exterior mitjançant una repetició estilitzada d'actes” (p.11).

Aquestes parelles, com l'Albert i la Silvia o la Maca i el Carlos, que porten, literalment, més de la meitat de la seva vida junts i que “executen” la vida de parella de manera mecànica, precisa, sense fissures aparents.

(E6/AS) · La Silvia li agafa menjar del plat sense dir-li res, la cambrera crida “lluç!”, l’Albert li agafa el plat a la cambrera i li passa a la Silvia i, fins i tot, el Sergi, que seu entre la Silvia i jo, em fa adonar que la Silvia li ha donat les postres al Jordi “sense dir-li res” i ell se les ha menjat “també sense dir res”. “Això és important”, em diu.

I és certament important, ja que aquesta ritualització de les relacions, que performa els actes i la vida en parella, respon a unes normes; normes emocionals (Hochschild, 1990) i normes genèriques (Butler, 1990). Normes que es podem mantenir, qüestionar o subvertir, però que, sens dubte, formen part de la nostra quotidianitat.

En algunes ocasions, m’he vist allunyada de l’escenari, reflexionant explícitament sobre “el fet de ser” parella i com ho mostraven. O com jo ho veia.

(E2/AJ) · Realment, després de setze anys de relació, gairebé no necessiten ni trobar-se, penso jo. I malgrat tot, ningú no dubtaria que són una parella.

(E6/AS). “Sembren nòvios de dos mesos, bueno, de dos anys” escriu jo, literalment, a la famosa llibreta groga.

O, a vegades, m’he trobat reflexionant sobre la situació contrària

(E2/IM) · No han dit ni han deixat entreveure en cap moment que són parella, em fixo que el Miki parla d’ella com “la companyera” i ella l’anomena pel seu sobrenom.

Així, la lectura que jo en faig i, en conseqüència, la lectura social que es fa de les parelles heterosexuals, ve marcada per molts aspectes, però sens dubte, per la corporalitat, l’expressió de les emocions i els rituals que la conformen són bàsics per la construcció del que suposa ser (actuar) una parella normativa.

En conclusió...

Els cossos han jugat un paper fonamental en aquesta investigació, ja que penso el gènere, no com una identitat fixa i inamovible – com allò que som - sinó com allò que fem (Stolcke, 2003); pràctiques individuals i socials que retornen una imatge de quotidianitat de les parelles heterosexuals en el nostre context, on elles són la norma.

Els relats s’han anat construint a través de l’actuació dels cossos dels dotze personatges. És així com aquests, a través de l’actuació del gènere i les emocions, es converteixen en una via d’accés clau (Hochschild, 1990) per accedir al coneixement i per generar-lo. També des de la meua actuació es conforma aquest coneixement. Des de la meua subjectivitat que, alhora que visc i observo, es va reconfigurant.

Els cossos, doncs, interactuen entre ells, actuant el gènere i les emocions de manera explícita, concreta. Conjugant i escenificant tot allò que cal fer per ser parella; les mostres d’afecte, la

complicitat, els rituals, un idioma propi. Partint de la idea de representació de Goffman (1981), les parelles apareixen a escena per mostrar la seva quotidianitat; una quotidianitat que ha de representar la idea de parella igualitària, compromesa i confluent que cal mostrar per evidenciar la felicitat i els beneficis que això comporta.

Quan l'amor es situa en aquest plànol del "fer", les actuacions, més que la pròpia vivència de les emocions, fan que llegim la parella d'una determinada manera. Així, encara que la parella estigui passant per un mal moment, l'actuació emocional mostrarà tot el contrari; seducció, complicitat, mirades, llenguatge compartit... tot el repertori que forma part de la posada en escena de l'amor.

Canales (1995) afirma que és en l'anàlisi d'aquestes interaccions cara a cara (Goffman, 1956), on queda revelada l'economia de l'intercanvi subjectiu, i en l'anàlisi de les institucions on es revela l'economia del poder simbòlic. Així, els mandats culturals que fan referència al cos, conclou Esteban (2004), s'han d'analitzar en els seus contextos històrics i geogràfics, en el nivell micro de l'experiència, però també en el nivell dels macro processos socials, polítics i econòmics. Perquè el cos és on es creuen les estructures de poder i d'acció, és "el lloc de la vivència, el desig, la reflexió, la resistència, la contestació i el canvi social" (Esteban, 2004; p.35).

5.2. ELS ESPAIS I ELS TEMPS. Escenaris de la quotidianitat.

Si hem d'ubicar la investigació en un espai concret - on aquestes escenes han actuat el gènere i les emocions a través del cos -, aquest seria la ciutat de Barcelona, on visc en el moment de fer les observacions i on viuen la majoria de les parelles. La ciutat, no com un escenari físic i estàtic, sinó com a símbol d'allò urbà; com "una forma i un procés inestable, la de la trobada i reunió de tots els elements que constitueixen la vida social i cultural de la ciutat" (Lefebvre, 1972).

A les entrevistes inicials i durant els mesos d'observació, hem decidit on s'observa, quan s'observa i amb qui "conversem" per tal d'entendre els espais, comprendre'ls, captar les sensacions de les persones que l'habiten, els usos que en fan, com el viuen i les relacions de poder que s'hi estableixen. Els espais que mostren els relats són els espais que ocupem, els escenaris on discorren les escenes, però també els espais que referenciem; formulats en present, passat i futur. Ja que tant espai com temps són inherents, inseparables (Lefebvre, 1972) i són les dimensions fonamentals de la vida social (Berger i Luckmann, 1967).

Els usos dels temps, així com els usos dels espais, tenen una Marta connotació de gènere. Els espais relacionats amb les cures (hospitals, mercats, parcs...) i aquells relacionats amb el món privat es relacionen amb la feminitat més normativa. En canvi, els espais relacionats amb l'acció o la força (els espectacles esportius, els espais tecnològics, la mecànica...) es pensen des de la masculinitat més tradicional. Una més de les dicotomies de la modernitat que no podem aplicar a la vida quotidiana, ja que aquest binarisme es fragmenta – es difumina - en funció de l'escena viscuda, de les emocions i les interaccions, i el gènere flueix pels diferents espais més enllà de

les connotacions establertes. El que és cert és que, quan aquests espais i temps són compartits des de l'espai de la parella heterosexual, sorgeixen tensions i malestars, i calen pactes i negociacions, com veurem als següents apartats.

En aquesta investigació he volgut posar el focus a l'espai públic, associat a la masculinitat i a les lluites dels moviments feministes per ocupar-lo. Al llarg de les observacions, també s'anirà desdibuixant aquesta falsa dicotomia públic-privat que em guiava a l'inici del treball de camp. Una altra dicotomia que es desdibuixa és la separació entre la persona i l'espai. Veurem, al llarg d'aquesta anàlisi, com no pot existir l'una sense l'altra i com les persones som – existim - en tant que ocupem uns espais i uns temps concrets.

L'espai públic també s'ha associat tradicionalment a allò més efímer i més superficial, i es reforça així una de les contradiccions – una més – a la que ens hem d'enfrontar. Els espais públics que es mostren a continuació, associats a la vida urbana de la ciutat i a tot el que això comporta, posen en escena un dels vincles considerats més profunds i estables, el de la parella heterosexual. Talment com si les ciutats, els barris, els parcs i els espais d'oci – també els temps i les converses compartides – fossin reflex de les contradiccions entre els vincles efímers i líquids de la postmodernitat i la realitat que mostren les parelles i famílies hegemòniques. D'una banda, la velocitat, la transgressió, els canvis i la ruptura; de l'altra, l'estabilitat, la rutina, la comoditat i la calma. La ciutat, on proliferen relacions deslocalitzades i efímeres, al contrari de les parelles que observo, determina – encara que pugui semblar contradictori – el conjunt d'usos, apropiacions i representacions que fem de l'espai (Lefebvre, 1972).

On anem?

Cada una de les parelles ha passejat el seu amor, les seves rutines i els seus dilemes per diferents escenaris. A petició meua o per iniciativa pròpia, han fet propostes de diferents trobades que han dibuixat un paisatge on viure i compartir. En algunes ocasions espais rutinaris i propers i, en d'altres, escenaris més excepcionals.

Amb la primera parella, la parella *pilot*, “fem barri”. Totes les escenes, fins i tot les primeres trobades i l'escena de tancament, han estat a prop de casa seva; l'escola, el parc, la perruqueria, les botigues i els bars del barri... I és que, com afirma Goffman (1981), l'entorn no és simplement l'escenari on s'inscriu l'acció, sinó que es considera un element més de la interacció social. El barri; aquest espai on vivim i ens sabem més o menys reconegudes, i on tenim cert domini de l'entorn social (Lefebvre, 1972).

(E4/AJ) · Per sort, som gairebé veïnes i el Clot ja és un espai proper i confortable per a nosaltres, penso jo, després d'una proposta d'observació improvisada...

Espais segurs i propers on sovint els coneixen i els tracten amb afabilitat i confiança. Espais d'intimitat; una terrassa tranquil·la, un bar tancat per a nosaltres sols, un racó amable al parc. Potser una decisió no del tot conscient; però ja que la investigació ens exposa, pensem en un espai que ens protegeixi. Un espai que ens representi, que ens mostri en la nostra quotidianitat.

El barri, entès per De Certeau (1990) com un fragment d'espai públic on “s’insinua” una part de l’espai privat. Es mostra a poc a poc i és particular, ja que se’n fa un ús totalment quotidià. És una organització col·lectiva de trajectòries individuals (De Certeau, 1990) on ens trobem de manera necessària, per satisfer les necessitats quotidianes. I això ens permetrà viure el dia a dia de cada una de les parelles.

Fora d’ell, hi trobem l’excelsionalitat que, òbviament, també forma part de la vida quotidiana, però trenca amb els temps i els espais rutinaris que habitem en el nostre dia a dia. L’única vegada que hem sortit del barri amb la “parella pilot”, l’Alba i el Javi, ha estat per *anar a l’hospital*. En l’escena que desgrano en diferents ocasions per la càrrega emocional i de gènere que desprèn, i també per tot el que significa per a mi, l’espai es converteix en un lloc de controvèrsia i reflexió.

L’Alba em convida directament a acompanyar-los a l’ecografia del seu segon nadó. Jo, encantada però un xic espantada, li comento que crec que ho ha de consultar amb el Javi. Ella, que el coneix, li treu importància, però sembla que ho accepta perquè, finalment, hi ha una conversa al voltant d’això i han decidit que sí, que hi participi.

L’Alba intueix el dilema abans que arribi el dia...

(E3(W)/AJ)

A. Propuesta: cómo se siente la investigadora al entrar en espacios de intimidad

L’Alba i el Javi tenen clar que és un espai íntim, però no li donen massa importància, de fet, han decidit que hi participi perquè pot ser “bo per a la investigació”. A mi, tant abans com, sobretot, després de l’experiència, m’acompanya la sensació que s’ha trencat el “pacte” de fer observació a l’espai públic. I sento la necessitat de comentar-ho a l’entrevista final...

(EF/AJ)

J. No, pero a parte, que entiendo que para ti era un momento así...

N. ¡Un momentazo!

J. ...un sitio como íntimo...

J. Yo tengo el recuerdo de gestionar esa, esa... esa observación con ella, decirle: vente, tal, preguntártelo a ti, y tu decir que guay, que sí... pero seguro, que es un momento muy íntimo... como que recuerdo creo que los dos lo vivíamos como una manera muy guay que pudieras venir y aprovechar para hacer la observación... y nos daba la sensación de que podía ser guay para ti, para el curro...

N. No sabía tampoco las implicaciones que tenía esa ECO, si no igual no hubiera venido...

A. ¡Ya! Nosotros no lo pensamos...

Tot i que teòricament no és així, és a dir, estem en un espai físic públic, l’espai simbòlic que es construeix a la consulta mèdica és eminentment privat, ja que l’espai no és solament materialitat, sinó que participa en crear i instituir els imaginaris (Lefebvre, 1972) i aquest espai i escena així ho mostren.

Algunes reflexions de les participants sobre els espais enllacen amb l'imaginari social de la intimitat a la parella:

(EF/AJ)

A. No, que iba a decir que (...) tenemos como conversaciones como muy íntimas en espacios públicos... no nos damos cuenta de...

Novament, d'entre les múltiples dicotomies que limiten sovint el pensament i l'acció; heterosexualitat-homosexualitat, polític–personal, productiu–reproductiu, persona–espai... la dicotomia públic–privat torna a aparèixer amb força i ens recorda l'associació tradicional de l'espai públic amb allò masculí i de l'espai privat amb allò femení. I el món de la parella, com a espai emocional i, per tant, espai central en la performació de la feminitat. L'hospital com espai de cures, la maternitat com espai eminentment femení.

I és així com, en aquesta construcció conjunta dels espais i de les parelles, ens hem mogut en un continu entre els espais pensats com a públics; com el carrer o un bar, i aquells més privats; com un hospital o una casa rural, on compartíem escenari unes quinze persones. En el decurs de les escenes, però; quan les parelles, jo mateixa i altres persones dotàvem de significats aquests espais, el carrer més transitat del Born podia esdevenir un moment molt íntim. O es podia reproduir exactament la mateixa escena en la intimitat d'un local d'assaig amb dues persones davant, o en un local de concerts amb cent persones contemplant l'escena.

Els espais infantils

Un exemple clar d'aquesta fluïdesa entre allò públic i allò privat són els espais infantils. L'escola i el parc, a mig camí entre allò més públic – trobada, reunió, conversa - i totes les implicacions d'àmbit privat que revesteix la criança. Aquests espais han estat compartits, lògicament, per les dues parelles amb criatures.

(E1/AS) · La veritat és que el trajecte es fa de manera automàtica, sense pressa però sense parar-se. Jo penso que és per la pluja, però em vaig adonant que funcionen així. Són cinc, tres criatures, i hi ha un cert ordre en el caos.

En els trajectes pel carrer amb els nens i nenes; en la sortida i l'entrada a l'escola i en les estones de parc, sovint compartides amb altres famílies.

(E3/AS) · quedem a la porta de l'escola a les 16:50h i jo sento que és una bogeria. Famílies i més famílies. Hi ha molt de soroll i crits, la majoria són exclamacions d'alegria i cares d'alleujament. Les famílies es somriuen entre elles i algunes es retroben després d'uns dies de no veure's.

En realitat, són espais privilegiats per observar escenes relacionades amb el gènere; qui cuida, de què parlen, com s'ubiquen a l'espai públic. Com veurem al següent apartat, els aspectes generitzats apareixen amb força a la parella heterosexual quan comença la maternitat i la paternitat. (Abril, i al., 2015).

A voltes, mostren escenes que - de tant tradicionals i tòpiques - fins i tot ens sorprenen:

(E3/AS) · Hi ha el grup de pares i el grup de mares, estan separats i parlen de coses diferents. Els pares parlen de futbol i d'organitzar un sopar d'homes. Les dones parlen d'una festa d'aniversari del proper dissabte, de roba, de fotos i de criatures.

(E1/AJ) · Quan el Leo surt, feliç i content, va a saludar el seu pare i s'ajunten una colleta de nens que juguen amb el Javi. Mentre, l'Alba està amb un grup de mares i dues nenes que es queden a prop, xerrant i rient.

És cert que m'han sorprès aquestes escenes en espais pretesament igualitaris i coeducatius, però ho faig des de la consciència que aquests binarismes es repeteixen – els repetim - constantment en la quotidianitat hegemònica, i que des de l'activisme o l'acadèmia sovint oblidem.

A banda dels espais pròpiament infantils, l'Albert i la Silvia ens han regalat un ventall d'espais tan extens com tot el que han volgut mostrar. Alguns compartits amb la resta i amb certes peculiaritats compartides; el cotxe, les botigues o el bars. I d'altres, curiosos i divertits, com la visita al Palau Blaugrana o la Festa Major del poble. Tots aquests espais fan que aquesta parella sigui com és. I la vivència dels espais per part d'aquesta parella fa que els espais siguin també d'una determinada manera. I, novament, tornem a la impossibilitat de trencar la dicotomia persona - (parella) – espai.

El cotxe

El cotxe també es troba en la frontera entre allò públic i allò privat o, fins i tot, en allò que es pugui, o no, considerar un espai com a tal.

He compartit cotxe amb dues parelles amb un significat ben diferent. En el cas de la Silvia i l'Albert, el cotxe s'ha mostrat com una espècie d'extensió de casa; sobretot les dues vegades que l'hem compartit amb les tres criatures. Les responsabilitats, la logística, els llocs assignats... no hi havia massa diferència entre el que passava *dins* i *fora*.

(E8/AS) · Com les altres vegades que compartim el cotxe, els llocs estan assignats, l'Albert condueix, la Silvia va al costat i s'encarrega de les diferents logístiques (música, ordre, demandes de les criatures). Ells van a davant i jo a darrera de tot. Al mig, l'Helena, l'Aritz i la Maria, ordenats per edat. Així que sura una conversa adulta per damunt d'ells i, de tant en tant, un dels tres demana aigua, menjar, molesta un germà o germana.

Aquest espai familiar, que performa a la perfecció la imatge de família nuclear en què em sento còmoda i segura, probablement en una sensació que em trasllada a la meua infància, em fa pensar en la forma com l'hegemonia acomoda les vivències i facilita “l'estar en” la norma. I com certs espais – distribució, responsabilitats, experiències situades – formen part d'aquesta

construcció de manera activa. Com es conjuguen patriarcat i capitalisme per acomodar-nos a una vida que no surti dels marges establerts.

Amb la Itziar i el Miki, en canvi, el cotxe s'ha convertit en una eina; per carregar i descarregar instruments i material, per fer el desplaçament de manera més còmoda... Un espai funcional amb menys connotacions de privacitat. Un espai que podia habitar una parella, o un amic i una amiga, o uns col·legues de banda musical.

(E5/IM) · Jo condueixo, el Miki fa preguntes de cura i ha cuinat per la resta, la Itzi em guia i carrega els instruments....

(E5/IM) · parem just a la porta per descarregar, deixem al Miki que comenci a organitzar i la Itziar i jo comencem a buscar aparcament

Sembla que quan “desapareix” la vivència de parella i estem en un espai que representa l'amistat o les aficions compartides, és més fàcil “escapar-se” de la rigidesa del gènere. Aquesta escena ens fa pensar més en l'espai radiofònic que també comparteix aquesta parella - on en cap moment s'evidencia que són parella - que en l'espai i temps que compartim a les vacances, on clarament expressen i mostren la seva relació, amb el cos, amb les emocions i amb el discurs. Veurem a l'últim apartat com defineixen elles mateixes aquest procés i com són conscients d'aquestes diferències, en funció també dels espais que ocupen.

Les compres

Poques coses tan quotidianes i tan inevitables com *anar a comprar*. Aquí s'obren dos espais clarament diferenciats. Aquelles compres més “logístiques”, del dia a dia; on ens situem a tota la gamma de supermercats disponibles i alguna fruiteria de barri. I aquelles compres que suposen una activitat més “lúdica”; des d'anar a comprar roba, fins a la visita a una botiga de mobles restaurats o a una joieria espectacular. Centres comercials, rebaixes, emproadors, cues per pagar, aparadors...

(E1/CT) · M'expliquen el que tenen pensat; primer anirem al “Bon preu” i després a “l'Àrea de Guissona”

(E4/AS) · una botiga del Born molt xula de mobles antics, per xafardejar, i a un parell de botiguetes

De nou l'aliança entre patriarcat i capital al servei de la parella i dels seus temps. Oci i consum fragmentats en aquelles activitats de cura i de temps reproductiu; com comprar productes de neteja o passejar els gossos, i aquelles marcades pels temps d'oci i personal. Veiem també que els temps personals es divideixen en aquell oci compartit; com els tasts de vins o els vermuts a una terrassa, o l'oci en funció de l'altre; en què una dona suport a l'altre en una activitat del seu interès; el rodatge militant o el partit de rugbi, per exemple.

Probablement, aquestes últimes no siguin “necessàries” en termes logístics o de supervivència, però sí esdevenen “obligatòries” per viure i performar els espais i temps que comparteixen les parelles. Els espais d’oci i els espais de consum; per una mateixa, per la parella o per la criatura esdevenen imprescindibles en la construcció del que significa ser parella. Òbviament, també en la construcció de l’individu (post)modern, però sembla evident que, en el cas de la parella, això encara es veu més reforçat.

Els espais de consum han estat també un dels espais protagonistes, com veurem, de les negociacions i de la presa de decisions. Segurament, la part més logística pesava davant de la part més afectiva i emocional, i aquests espais ens han regalat molts moments que eren reflex de la vida quotidiana de les sis parelles.

Apareixen diferents reflexions entorn a les cures, en funció també dels espais que observem. Un repartiment de tasques domèstiques en aparença igualitari, però que reflecteix les dinàmiques de relació de cada parella. El Toni i la Clara compren per separat, tenen clar què vol cadascú i saben què agrada a l’altre. La Maca i el Carlos estan organitzats, compren amb cert ordre, sense gairebé parlar-se. I el Pau i l’Eli parlen, negocien, donen voltes a les decisions per tal que siguin – o semblin – consensuades.

A les compres més “especials”, en aquelles que es relacionen més amb una activitat d’oci; anar a l’Ikea a passar un matí, comprar regals o anar de rebaixes, es construeixen espais més afectius; hi ha moments de donar suport, es mostra la complicitat d’una manera més evident, i hi ha espai també per a les renúncies i el sacrifici, com veurem al següent apartat.

Són espais també de resistència, que posen a prova la parella. L’Ikea, com a paradigma d’un espai amenaçador per a les parelles; s’han de prendre decisions, negociar, posar en evidència aspectes generitzats; com la decoració, el bon gust, l’estètica – associat a allò femení – i els trasllats, els mobles, les mides, la ubicació - associat a allò masculí. Si en surts amb vida – si segueixes sent parella- has aconseguit una petita victòria quotidiana. La Silvia i l’Albert, evidentment, superen la prova amb nota.

Perquè hi ha espais que fan parella (i família) i espais que no. La casa i el barri fan parella, les persones que l’habiten també. Després de l’excelsionalitat, sempre es torna a la rutina. O així ens ho han mostrat totes les parelles; sortides excepcionals per tornar al barri, a casa, amb les persones de sempre; germans, amigues, fills i filles. Talment com si aquestes sortides fossin escapades, “excessos” en paraules de De Certeau (1990), per retornar al lloc d’origen; el barri, que és la porta d’entrada a casa. Per seguir habitant la ciutat amb les nostres pràctiques habituals; passejar, comprar, saludar les veïnes o el botiguer, anar al bar de sempre. Perquè tornar a casa i tornar al barri és tornar a la parella, és tornar a la família. Aquesta tríada on es viu la quotidianitat; barri-casa-parella, és un espai de seguretat, és l’espai natural de la parella.

Els bars

Els relats estan plens de moments als bars. Bars *bonics*, com el que em presenten la Itzi i el Miki:

(E6/IM) · Al final arribem al bar, un bar d'aquests que et fa il·lusió trobar pel centre de Barcelona perquè és bonic, hi ha bon ambient, està ple de coses, de records, de cartells. Taules de fusta baixetes i ...

Bars de pas, per anar a conversar tranquil·lament i fer un beure quan acabem la *trama principal* de l'observació; anem a esmorzar després de fer una *eco* o de portar el nen a l'escola, anem a fer una cervesa després de veure un pis... O, fins i tot, alguna trobada on l'objectiu és anar a un bar concret perquè són llocs especials, perquè hi ha visita familiar o perquè els agrada la música i la volen compartir. Menció especial a les *vermuteries*, les de barri, properes, i molt relacionades amb el dia a dia de les parelles, o més especials, pensades per a l'ocasió.

(E1/CT) · passegem tranquil·lament cap a la vermuteria, que està a cinc minutets de casa... Més tard em confessaran que és el que més els agrada de viure aquí.

(E7/AS) · Arribem a l'hotel i pugem a la terrassa per torns, l'ascensor no dona per tota la tribu. Hi ha música en directe i un raconet amb sofàs amb prou espai per a que les criatures puguin anar al seu aire.

També la majoria de trobades que servien per explicar la investigació amb detalls, aquelles primeres trobades...

(PT/IM) · El bar està a tope i hi ha molt de soroll, és un contrast espectacular amb la tranquil·la i desèrtica plaça d'on venim. Ens posem a una taula petita i l'extensa (i complicada!) carta de cerveses ens convida a relaxar-nos i començar a parlar.

(PT/EP) · Així doncs, quedo amb l'Eli i el Pau a un bar a prop de casa seva, al Poblenou. La passejada fins allà és agradable, intento arribar d'hora. Sé que hem quedat just al costat d'on jo treballava fa uns anys, a Espais per la igualtat, i això em fa estar contenta i un pèl nostàlgica

Algunes de les entrevistes de tancament han estat també als bars i restaurants de Barcelona. La majoria, d'acord amb el que ha volgut mostrar cada parella; el bar de *birres* artesanes, la cafeteria amb llibres per intercanviar, la pizzeria, el bar de la Plaça del Nord.... Perquè allò que mostren és allò que són o que volen ser. I cada parella té espais que són el seu símbol; la casa de l'Albert i la Silvia, les sales de concerts de la Itzi i el Miki, el centre de Barcelona per la Maca i el Carlos o el barri per la família del Javi i l'Alba. Alguns d'aquests espais han estat molt peculiars i han construït escenes que semblaven conformar "unitats de temps i espai dignes del teatre clàssic" com il·lustra Kaufmann (2005) als seus relats etnogràfics. Espais que les persones que els conformen omplen de contingut i on construeixen la identitat de la parella.

En algun cas, ha estat tan evident que, fins i tot, podem fer aquestes reflexions obertament.

(E3/IM) · Els faig prometre que la propera trobada serà “sense crestes”.

(EF/IM) · N: “yo lo vivía como...como que era una especie de identidad de pareja ¿sabes? sin embargo, para mí, hacer la compra pues es algo que yo que sé, es una tarea de supervivencia que tienes que hacer, pero... pero no lo vivo como algo que nos defina...y, sin embargo, yo que sé, igual que las otras parejas se articulan, o se organizan, entorno a la crianza de las criaturas pues nuestra cotidianidad se organiza entorno al punk y los proyectos que compartimos...¿no? alrededor de eso...” reflexiona la Itziar.

La relació als bars, com a la resta d'espais, també s'expressa en funció de amb qui – a banda de la parella – compartim aquests temps i aquests espais. Un exemple interessant el podem veure amb la Clara i el Toni que mostren una actitud discreta i mantenint-se en un clar segon pla quan estem envoltades del grup d'amistats; i, en canvi, una actitud activa, divertida i interessant quan només estan amb mi i podem compartir converses més personals. En ambdues situacions es mostren relaxats, distesos i amb certa complicitat, i també molt propers físicament, mostrant-se suport i afecte.

(E3/CT) · Anem a dinar tota una colla, som catorze o quinze, i amb alguna gent fa temps que no ens veiem, per tant, és tot bastant desorganitzat. Ells dos s'han assegut de costat, una mica allunyats de mi, però com que estem davant per davant els puc veure

(E3/CT) · Can Masdeu, un centre cívic modernista, que ens permetrà estar a la terrasseta tranquil·lament, que es vagi afegint gent i que, les criatures que venen, puguin campar pel pati sota la, no gaire atenta ja a aquestes hores, mirada dels pares i de les mares.

Així, el que puc observar en un espai i en un altre, depèn també del grau d'intimitat que marqui l'espai i les persones que hi interactuem. La parella, jo mateixa i les altres persones que hi intervenen. Perquè és en el temps present, el que hem compartit, on es produeix la trobada amb l'altre. I és on, no només reproduïm l'ordre social, afirma Reyes (2015), sinó també “les seves interrogacions, resistències, subversions i disputes” (p.16).

També és amb aquesta parella que fem una entrevista final en un espai diferent, allunyat de la ciutat, i evidenciem, novament, la frontera difusa que separa els espais públics dels privats. Un cap de setmana compartit amb una colla d'amics i amigues, també amb l'Albert i la Silvia, a una casa rural. La sala d'estar es converteix, entre l'esmorzar multitudinari i la barbacoa de comiat, en un escenari improvisat per a unes converses tranquil·les i allunyades de la ciutat, que ens havia marcat fins ara el ritme de les observacions. El canvi entre la ciutat i l'entorn rural, un interval de temps que en teoria trenca rutines, però que manté i explica l'essència de cada parella. La família de l'Albert i la Silvia durant tot el dia, el repòs de la parella a la nit. La complicitat de la Clara i el Toni i deixar-se envoltar per les amigues. I la finalització de les observacions a l'espai públic, en un espai privat i d'intimitat que no havíem compartit fins aquell moment.

Barcelona

I retornem a la ciutat. La ciutat com a escenari principal de totes les parelles. Una ciutat fragmentada; els barris i les zones del dia a dia de les parelles; Horta, el Clot, Gràcia. L'extensió d'Hospitalet, gairebé com un barri més de la capital. Les meves anades i vingudes i les meves reflexions...

(E1/CT) · solen ser molt puntuals i jo més aviat poc, així que, relaxada, m'assec a una terrassa a fer un cafè, tot pensant que porto tres caps de setmana seguits fent observacions, llevant-me d'hora al matí i visitant diferents barris de Barcelona i rodalies.

Els temps previs i posteriors a les observacions, marcats per espais que descobreixo o resignifico, em regalen temps per reflexionar i “entrar” o “tancar” millor les escenes. Són estones de passeig, d'espera, d'anar cap a un lloc determinat on sovint puc reflexionar sobre la investigació i, sobretot, com l'estic vivint. També amb les parelles hem passejat per la ciutat, anant d'un lloc a un altre, o simplement pel plaer de passejar.

De Certeau (1990) considera el fet de caminar com una enunciació. Així, caminar seria al sistema urbà el que els enunciat són a la llengua. Mentre caminem ens apropem del *topos* (cada vianant podria ser un locutor) i establim relacions a mode de pactes o “contractes” pragmàtics que es mostren en forma de moviments. Gianini (1987) ens planteja la topografia com a forma d'organització i es fa preguntes; com has arribat a aquell lloc?, què t'ha portat allà?, per on has passat abans i en quins altres llocs hem pensat?.... Si per l'autor la quotidianitat és el que *passa* cada dia, es pregunta “no és el carrer el símbol més apropiat d'aquest *passar*? Allà on transitem cada dia? No és el carrer el *topos* privilegiat del *passar*, de l'esdevenir ciutadà?” (p.28).

I, per a una de les parelles, l'esdevenir quotidià, el seu barri particular, és “el centre”. Amb tot el que representa; per a què l'utilitzem, com el vivim. La Maca i el Carlos són l'única parella que viuen al centre. També, tot i que no són originaris de la ciutat, o potser precisament per això, són els que la viuen d'una manera més intensa.

(P/MC) · La parella andalusa viu a Barcelona des de fa uns cinc o sis anys i, tot passejant per la ciutat, es fa evident que la coneixen millor que jo. Viuen al centre, coneixen les botigues, els racons propers i caminen amunt i avall per anar a treballar, a classes de flamenc, a fer surf..

(PT/MC) · Tots dos van arribar junts a Catalunya, ja com a parella, i és bonic escoltar com han anat creixent i com la Maca afirma que el fet d'estar “sols” a la ciutat els ha construït d'una manera especial com a parella.

Una ciutat com un objecte que ocupa un lloc i una situació, un espai-temps. Una ciutat que no és essencial, sinó que es pot contemplar com un procés on es desenvolupa la quotidianitat; no

només la reproducció econòmica i cultural, sinó “les agències, les expressions, les accions i les performativitats” (Lefebvre, 1972).

Amb aquesta parella, he passejat pels barris del centre fent allò que, amb la resta de parelles, fem als barris, a la perifèria. Excepte l'Albert i la Silvia, amb qui hem visitat gairebé tots els barris de la ciutat. Per tant, aquest espai i tot el que hi fem, també els definirà. Quan passejo amb la parella per la ciutat:

(E1/MC) · gaudint d'una ciutat que es lleva estranyament silenciosa, potser perquè és febrer i els guiris encara no ocupen tota la ciutat...

(E4/MC) · carrers estrets i empedrats del raval

O quan no ho faig, amb la resta:

(E6/IM) · ...al barri “y como nunca venimos por el centro...”.

(E6/IM) · Sortim del refugi que ha estat el bar per tornar al soroll dels guiris de la Rambla i...

La meva relació d'amor-odi amb la ciutat s'ha decantant clarament en positiu al llarg de les observacions. Redescobrint espais que tinc molt significats, com l'entorn blaugrana...

(E8/AS) · Aparquem bastant a prop, l'ambient és bastant diferent a un partit de futbol. Més tranquil, és familiar, tot bastant més sa en general

O descobrint-ne de nous....

(PT/IM) · Els barris de Barcelona són freds, però acollidors. Desconec la zona on ens trobem i això me la fa més atractiva, la placeta on els espero és petita i agradable.

(E2/IM) · Radio Bronka , una ràdio alternativa que té l'estudi a Roquetes.

(E3/IM) · el primer concert “real”. Serà a l'Astilla, un centre social okupat a l'Hospitalet de Llobregat.

La Maca i el Carlos han mostrat espais de la ciutat que reflecteixen els seus gustos, el seu estil. Talment com si, a través dels espais als quals em conviden, els anés coneixent més i més.

(E4/MC) · hi ha molt d'ambient, gent guapa i moderna anant amunt i avall.

(E4/MC) · molt ben decorada i hi ha tot de taules altes amb tamborets per compartir

(E5/MC) · Està ben il·luminada, ben decorada, és elegant, s'hi respira un ambient gairebé parisenc, diria jo.

(E6/MC) · ens guien fins al final de tot de la nau. L'ambient és bastant cool, una d'aquestes coses modernes de Barcelona de barrejar antigues naus i convertir-les en espais hipsters de moda.

I els vaig coneixent perquè es mostren. Em parlen i comparteixen amb mi els espais que transiten el dia a dia, les “trajectòries” (Gianini, 1987) que els constitueixen com a parella. Els itineraris i les rutes que segueixen i que són constitutives de la seva “essència” de parella. Espais que mostren i espais on construeixen relació. Espais que són relació.

La ciutat com a paradigma pel Carlos i la Maca, els espais punk com a emblema de la Itziar i el Miki o els espais polítics que defineixen la relació del Pau i l'Eli, tal i com ella ens relata a l'entrevista final:

(E3/EF/EP) · L'Eli “s'apunta” a la conversa quan el Pau em comença a explicar com es van conèixer, “Va ser molt abans de ser parella, per motius polítics...” Afegeix pensant en veu alta “Tot el que hem fet és molt polític, no?” “Bueno... és que sou molt polítics...” m'intento escapolar jo. L'Eli em confessarà més tard, a l'última entrevista “Jo crec que aquesta dimensió política és l'entorn en el que vam néixer nosaltres i és un dels trets definitoris d'aquesta relació”.

El punk i la política. Música, soroll, gent, discursos. Aprenentatges també. I concretar com la rutina d'una parella pot estar marcada pels gustos i les aficions compartides.

(E2/IM) · l'agenda punk marcarà bastant el ritme de les observacions, tant pels espais relacionats amb aquesta música com per les gires i dies de concert que tenen ocupats.

I el fet que siguin uns espais tan concrets i tan allunyats de la meua quotidianitat, fa que els relats s'omplin de definicions minucioses...

(E3/IM) · És un espai bastant gran amb un solar enorme un cop creues la primera porta, de ferro forjat. No és un jardí, però està bastant ben cuidat (...) Pugem les escales de ferro, que recorden les del Razzmatazz, i entrem a una gran nau, bastant fosca...

(E3/IM) · L'escenari es veu petit si el comparem amb la nau on estem ubicats, però la veritat és que la il·luminació ha aconseguit que quedi al centre. La gent s'ha anat posant, com en la majoria de concerts, lluny d'un escenari que ja espera amb tots els instruments preparats i amb infinitat de cartells a darrera; de concerts ja passats, d'anuncis de tatoos, reivindicacions feministes, anarkistes, contra la repressió policial... Davant d'aquesta potent escena, comença a tocar el primer grup, la gent s'acosta i s'obren, ja amb tranquil·litat, les primeres cerveses....

Una cosa semblant passa amb el Pau i l'Eli, hem compartit pocs espais perquè hem pogut fer poques observacions, però totes tenen un component evident relacionat amb la seva vida i el seu activisme.

(PT/EP) · *“També podem anar al cine o al teatre”, però de seguida afegeix que hi van molt de tant en tant perquè tenen molta feina. Així que proposa que els acompanyi a un acte polític, activista, etc.*

(EI/EP) · *Rodatge "militant" a un bar de Gràcia...*

Fins i tot la festa d'aniversari, on moltes persones són d'aquests cercles, i l'espai on es fa és un Ateneu, amb totes les connotacions polítiques que té celebrar-hi els 40 anys.

Perquè la immediatesa dels espais és important i és on ens conformem com a individus i també en relació a les altres; les amistats a les festes d'aniversari o als concerts, les companyes de militància, les col·legues del grup de música... I és així, en la relació que establim amb aquestes persones on es configura la quotidianitat, ja que és en ella des d'on es (re)produeixen aquelles veritats inqüestionables (Reyes, 2015) que ens configuren com a persones i, en aquest cas, com a parelles.

D'alguna manera, doncs, triar els espais ha estat fonamental per mostrar la identitat de la parella. Però realment, qui ha triat aquests espais? Qui i com s'ha decidit el que es vol i el que no es vol – o no es pot – mostrar?

Les decisions de l'espai i els temps, decidir què es mostra

La veritat és que, a mesura que vaig veient com els espais van agafant protagonisme, penso que és important saber qui i com s'han decidit i així ho plantejo a l'entrevista final. Sense gaires sorpreses, ja que havia anat veient la dinàmica a través de les converses i els grups de *WhatsApp*, les parelles m'expliquen com s'ha anat decidint la participació concreta a la investigació. La materialització d'allò que havien acceptat uns mesos enrere.

La pregunta que els feia era aquesta; *Com decidíeu els moments/espais d'observació? Alguna vegada vau pensar algun espai i després es va descartar? Per què?*

En realitat, vaig pensar aquesta pregunta esperant que em parlessin de com s'havien volgut mostrar o no davant meu, pensant en les negociacions i el que havien descartat, m'imaginava jo, conjuntament. Però el que apareix és la responsabilitat i la implicació fonamental de les noies i la col·laboració, en diferents graus, dels nois. I desapareix l'elaboració conjunta, es dona per fet qui assumirà la gestió i, d'aquesta manera, la participació es converteix, per a algunes noies, en una tasca més que s'ha d'afegir a la llarga llista de gestions que ocupen el seu dia a dia. Veurem, en els dos apartats següents, com aquesta idea es torna a fer present de manera constant en tots els temes que tenen a veure amb la parella; la presa de decisions, les cures o les negociacions. El que passa a la vida, passa a la investigació:

(EF/MC)

N. *¿Cómo decidíais los espacios?*

M. *Yo te escribía: a tal hora tal, si a Carlos no le va bien ya...*

C. Algo ya dirá... (reconeix el Carlos a l'entrevista, en to de broma, sense donar-li gens d'importància, com si fos un actor secundari)

M. Porque muchas veces no lo tenía al lado, siquiera. Y, si no, pues ya protestará y dirá "no nena".

La Maca ho té molt clar i sembla que l'Eli també...

(EF/E)

E. Mai sortia d'ell, per exemple, una proposta de...cridem a la Núria... Les vegades que va ser, va ser perquè jo li vaig dir...goita, perquè no reprenem això, i per què no aquest espai, o...

I l'Albert i el Javi, que reconeixen que les propostes han sortit de les seves parelles

(EF/AS)

N. No se us ha fet pesat?

A. No, (S. No!) no gens

N. Ni, per exemple, quan us enviava un WhatsApp "oye, que nos toca no sé qué"

S. Para nada

A. No, no

A. No, incluso creo que hemos sido bastante proactivos, de decir a esto tiene que venir Nuri

A. Jo no hi pensava tant amb això, o sigui no és que no volgués, però no hi pensava

S. Si que pensábamos situaciones que quizá no habías probado con nosotros... "a esto tenemos que invitar a Nuri"

(EF/AJ)

A. Yo creo que decidir las observaciones lo hice yo más que tú, bastante más...

J. Sí, claro

A. En general lo he hecho yo...Y yo las he decidido en función de lo que pensaba, creía yo que podía ser interesante para ti...y luego pues, también planteándolo con Javi y preguntándole: oye, qué te parece esto y tal...y pensando si yo podía estar cómoda o podíamos estar cómodos...eso es algo que tampoco me ha preocupado...

Podem trobar les dones reproduint alguns dels aspectes més clàssics de la feminitat i reforçant-los -a la investigació i a la quotidianitat de la parella-, com ara la responsabilitat en l'organització de les tasques, el coneixement de les rutines de l'altre o la preocupació per la comoditat, no tan sols de la parella, sinó de la investigadora.

És cert també que, en dues parelles, els nois són més proactius, la investigació "forma part" de la parella d'una manera més activa. Estan implicats i responen amb entusiasme. Elles ho posen en valor i jo també.

(EF/CT)

T. No, en función de la programación... parlàvem...

C. Sí, sí, els dos, era parlar. Era difícil perquè els dos tenim mil coses però...

T. Però algo sempre trobàvem, no?

(EF/IM)

M. Yo creo que, bueno...

I. Yo es que nunca lo pensé como espacio...

M. No, yo... nosotros lo pensamos, o al menos yo lo viví como: ostia, esto es una situación diferente a las que hemos hecho hasta ahora con ella y creemos que puede ser interesante, ¿no? Al menos yo lo viví así ¿no? cuando tú proponías o tal...

I. Sí, sí, yo iba pensando como...A ver, aspectos de nuestra vida cotidiana...yo pensaba como proyecto o planes o cosas de nuestra vida cotidiana que hacemos juntos, que...

M. Igualmente, no, pero igualmente nosotros, yo creo que, tanto Itziar como yo, tenemos...

I així quedava reflectit a les converses de *WhatsApp* on pactàvem els espais d'observació...

(W/CT)

B. Hola Núria! ¿Què tal? Al Toni se li ha ocorregut una molt bona idea...

T. Mañana a las 11 puedes?

N. Si!!! Donde nos encontramos??

T. 12:30 vermut con hermano de Clara y a las 13:30 nos vamos a Vilanova

N. Estupendo!! Me puedo apuntar al vermut??

T. Tienes q venir

M'interessava també parlar dels espais que havien descartat. Em semblava interessant pensar on no volien ser vistos, què preferien deixar al marge de l'exposició pública. Però totes les parelles afirmen no haver descartat cap espai, fins i tot es mostren estranyats amb la pregunta. Tot i que soc conscient que hi va haver, com a mínim, dos trasllats que eren una opció i que no es van concretar mai...

Apareix, novament, l'excepció de l'Eli i el Pau, la parella que trenca la relació, que a l'entrevista final – per separat – sí que reconeixen haver-ho fet, en més d'una ocasió, fins i tot.

(EF/E)

E. No sé, crec que també hi havia una part com de, bueno...o sigui, era evident que amb la teva presència aquell espai deixava de ser un espai de completa calma o de completa intimitat. Llavors recordo, per exemple un dia, que anàvem a Hospitalet a un concert i jo llançadíssima et vaig dir: ah, pues te puedes venir, si quieres y tal...i vas ser tu qui em va dir: bueno, comenta-ho amb el Pau abans que jo aparegui...i jo li vaig dir, era un moment ja una mica delicat, i el Pau em va dir:

pues sincerament, preferiria que no...i després va ser una nit de concert súper distès, hi havia una companya meva de la feina, i vam estar allà rient i ballant i cantant, sense més...vull dir que potser aquella hagués estat una ocasió que ens veiéssis en la situació de calma.

L'Eli ens parla de la preservació de la intimitat com a factor perquè jo no formi part d'una escena o, fins i tot, per evitar una presència disruptora. "Si ens observen no és un lloc de calma per a nosaltres", podria pensar, tant ella com la seva (ex)parella. El Pau relata una situació similar, relacionada amb la necessitat d'una parella "d'estar" o "de fer les coses" sols.

(EF/P)

N. Com decidíeu els moments... qui els proposava...

P. Ho decidíem des de l'estrès i l'agenda

N. Des de la culpa de no dedicar-me...

P. Sí, sí, i tant, una mica sí, també. Però era... ai! la Núria i tal...i diem va, pues aquesta setmana anirem al cine... va, bueno no que anirem sols, bueno que quasi mai anem sols, bueno casi mai no, tampoc... O un altre dia... dissabte... va vinga, pues fem això va...sí, potser, si hagués estat bé que la Núria...era molt de: com muntem l'agenda

N. Algo així, no, de...

P. Sí. Com ubicar...era bastant logístic...

N. I algun moment que digués que algun dels dos proposés un moment i...

P. No me'n recordo, però suposo que sí...amb això no et puc ajudar massa perquè no me'n recordo del tot...

N. Però podia haver passat

P. Sí, sí, sí, i tant! Sí que recordo un moment dels dos mirant-nos i dir: no, no? No, no va, això no, aquí no... vam estar molt d'acord en...primer preguntant-nos sobre el que volíem fer, per poder elegir...i després, tranquil-lament... Mai, mai, no hem tingut mai conflicte, en cap cas

La necessitat de tenir espais i temps per a la parella ha estat redundant en tota la investigació. De fet, les parelles amb criatures escollien - les mares escollien - els espais on podien coincidir pare i mare, fent equilibris amb els diferents usos dels temps, en funció del dia de la setmana que coincidien per anar a recollir les criatures a l'escola, per exemple. L'esforç era evident, element que ens fa pensar en la parella com una feina, com un "un esforç enorme" (Tebenaun, 2019). L'obligació heterosexual; un esforç clarament diferencial pel que fa al gènere, tal com estem evidenciant. I la parella com a unitat social mínima que respon a una matriu capitalista. La parella és una feina més on s'han de gestionar els conflictes, invertir temps, avaluar resultats i tenir èxit. Tenir èxit que equival a (ob)tenir felicitat. El capitalisme emocional, novament, generant una manera d'estimar i de treballar específica (Illouz, 2014).

A casa...

Algunes parelles, potser més ells que elles, insisteixen en “entrar” clarament a l'espai privat com si, així, la investigació es carregués de sentit : “*Anem al Mercadona a comprar i després fem el sopar? Així veus com ens repartim les tasques, els papers de cada un*” ens diu el Pau a la primera entrevista. Altres parelles fan que aquests espais formin part de les observacions, sense més, com l'Albert i la Silvia que em fan entrar a casa abans de cada observació; o la Clara i el Toni, que em conviden a pujar amb l'excusa d'ordenar la compra setmanal. Com sempre, tan prudents:

(E1/CT) · M'expliquen el que tenen pensat; primer anirem al Bon preu i després a l'Àrea de Guissona, pujarem a casa a deixar les coses “¿Eso se puede, Nuri?” pregunta el Toni, amb un to, entre preocupat i irònic... Jo no conec el pis i els dic que sí, que estic encantada de pujar i que no passa res. Faig broma, “Yo observo, pero nadie me observa a mí”, “Bueno, nosotros” riu el Che...

A banda de la Clara i el Toni, la resta de parelles (tret de l'Eli i el Pau amb qui, certament, hem fet les observacions allunyades del lloc on vivien) em conviden a pujar a casa en un moment o altre. Hi ha parelles que insisteixen, d'altres que m'ho ofereixen, però jo no cedeixo i altres que penso que és per casualitat i logística. Per exemple, l'Alba i el Javi sempre, en “acabar l' observació” em diuen d'anar a casa:

(E4/AJ) · Em conviden a una pizza a casa, sempre que ens trobem m'ho ofereixen.

I jo, sense adonar-me'n fins al final, m'hi he negat en totes les ocasions. Potser perquè són la “prova pilot” m'hi nego i em poso més “ortodoxa”. O potser perquè estic més atenta a no traspasar certs límits amb la parella amb qui hi tinc més confiança.

Quan he dit que sí, a banda d'irrompre a l'espai (físic) privat de cada parella, ara sí, de manera intencionada, és cert que han estat escenes de certa continuïtat (deixar bosses, pujar a carregar material...) o directament situacions amb intenció de “mostrar” la casa.

La casa, el domicili, és l'espai privat per antonomàsia. Quan Gianini (1987) parla del domicili no pensa en la família, tradicions o afectes; imatges que jo sí que visualitzo pensant en el domicili de cada parella. L'autor defensa la casa com l'eix espacial que permet un retorn a sí mateix i, per tant, a la pròpia identitat. Extrapolant això a la norma de convivència de les parelles heteronormatives, la identitat de cada parella també s'estableix en l'ordre del domicili. Però no només, perquè, encara que socialment associem casa-parella-família, aquestes institucions, com estem veient, juguen la seva identitat en molts altres ordres i nivells.

(E5/IM) · Estacionem al cotxe amb els warnings i pugem al pis a buscar les coses. La Itzi em fa una visita exprés al pis que comparteixen amb una altra parella. El pis és agradable, hi ha força llum. M'ensenya on treballa, la cuina.... Tot molt ràpid, però suficient per copsar un ambient de “bon rotllo” al pis

(E1/AS) · Pujo a casa, em rep la Silvia amb una abraçada divertida i em fa passar al menjador on l'Albert m'espera amb la taula plena de coses per picar i el Barça a la tele.

(E4/AS) · Finalment, toco el timbre i m'obre la Maria, la mare d'en Jordi. La casa està en plena logística

(E6/AS) · passem per casa els pares d'en Jordi, la mare i el seu company, la casa on l'Albert va créixer i on ara juguen les tres criatures amb la mateixa confiança que ho fan a casa seva.

Les cases mostren i representen les parelles i, encara que no sigui del tot conscient, és una peça més que posen en joc:

(PT/MC) · tot i que intento citar-los a un bar, prefereixen que ens trobem a casa seva. Vaig cap a Gran Via, just al costat del Teatre Coliseum, al centre de Barcelona, allà on sembla que no hi pugui viure ningú.

(PT(W)/MC) · Ven a casa si quieres

(PT(W)/MC) · Pero nos tomamos algo en un bar mejor no?? Lo q digáis

(PT/MC) · De seguida passem a dintre el pis, és ampli, modern, lluminós. És força espectacular i decorat amb molt estil, el mateix que tenen tots dos. Els hi fa il·lusió ensenyar-me que estan fent cervesa artesana amb un altre amic

(E4/AS)

S. 18.15? Si kieres puedes venir antes al palacio y de ahí salimos

N. Que palacio???

N. 🏠

N. La casa nueva???

N. 😊

S. Claro

(E4/AS) · Encara que jo digui i repeteixi que les observacions han de ser a l'espai públic, amb l'excusa que tenen ja el pis nou i me'l volen ensenyar, quedem a casa seva.

A vegades, tot i que físicament no siguem a casa, també hi som. Al cap i a la fi, casa, el domicili, és aquell lloc al qual es torna sempre i des de qualsevol horitzó (Gianini, 1987). I així ens sentíem una mica quan retornàvem als llocs d'origen de les participants; a Sils o a Sopelana. Era una mica com “estar a casa”:

(EF(E4)/IM) · La Itzi ho recorda especialment “claro, era mi terreno”).

O entrant a les cases de manera indirecta, quan parlaven d'aquests espais, segurament sense adonar-se'n:

(E5/AS) · ens recorda que “ayer a las 12 de la noche estaba emocionadísima” “y yo, medio dormido, viendo lucecitas” afegeix ell, amb carinyo.

(E1/IM) · “El otro día en casa dijiste que no hacía falta ensayar...” diu el Miki en referència, per fi, al seu espai privat.

Els temps; els ritmes de la quotidianitat

El passat retornant al present en forma d'espais quotidians i creant subjectivitat conjunta. Entrar a la intimitat a través dels relats en passat (anècdotes, situacions que consideren importants, detalls...) i fer plans en futur.

Els ritmes de cada parella que, òbviament, han marcat de manera molt important els *tempos* de la investigació i que evidencien també la normativitat de les relacions que observo. De la mateixa manera que comparteixen espais urbans, també comparteixen els temps; l'edat, el món laboral que fixa temps productius i reproductius (algunes amb més precarietat que d'altres), la ciutat, l'economia... marquen ritmes bastants similars. També els meus, òbviament.

(PT/AS) · L'entrevista inicial ja va ser una mica peculiar. Va ser molt “socialitzada” en contra del que havien estat les altres, especialment curoses pel que fa a la intimitat, els temps i els espais. En vam parlar a un dinar amb deu o dotze persones, abans d'anar a veure un partit de futbol.

La majoria de vegades, el temps dedicat a la investigació el “roben” del temps que li dediquen a la relació. Com és d'esperar si volen reflectir la realitat quotidiana de les parelles:

(E1/AJ) · El Javi i l'Alba intenten quedar tots els divendres per anar a dinar abans de recollir el Leo a l'escola. És l'únic dia que poden anar junts a buscar-lo i després van al parc amb altres famílies. Hi va cada dia l'Alba menys algun dimecres que el Javi s'ho pot muntar a la feina.

I aquest “que s'ho pot muntar” que retorna a la marca de gènere. I a les distribucions més tradicionals que, com veurem, generen tensions en les parelles que s'autodefineixen com a igualitàries. S'evidencia també la dificultat de les parelles en les negociacions sobre els usos dels temps en un entorn eminentment capitalista. És impossible, frustrant i equívoc trobar “solucions” individualitzades que siguin coherents amb un mode de vida feminista.

També s'evidencia la manca de temps per tenir cura de la relació:

(E1/EP) · El Pau planteja “Tu et vas llegir el guió al final?” L'Eli contesta “Però si no me'l vas passar!” El Pau es queda pensatiu “Osti, m'hagués agradat”. I al final, la conclusió, que va sobretot dirigida a mi... “Osti, no tenim temps ni de llegir tot el que voldríem”. L'Eli tanca la conversa “Tot és perfectible, però segur que estarà molt bé”.

En la gestió dels temps de la quotidianitat també s'evidencien alguns aspectes, tant de la parella com del gènere, en referència als diferents significats que prenen les decisions d'home i dones. La gestió i l'organització de la vida quotidiana centrada en les relacions socials de la Maca i la Silvia:

(E3/AS) · L'Albert fa un primer intent de marxar.... “Bueno va, no....?” Ens mirem i riem, la Silvia, però, no li fa cas

(E3/AS) · Ara la Silvia diu “¡venga vamos!” I ara sí, marxem.

(E3/MC) · aviat hem de marxar, ens diu la Maca

(E3/MC) · la Maca decideix que hem de marxar

I la gestió i l'organització de la vida quotidiana centrada en les activitats del Javi i el Toni:

(E4/AJ) · de seguida el Javi diu “bueno, Belén, vamos tirando que...” “Sí, vamos es que tenemos hora en la peluquería”.

(E1/CT) · Mentre anem cap al Bon Àrea, parlen sobre si pujar a casa a descarregar i seguir després. Segurament seria el millor, però el Toni insisteix que anem tard i que hem quedat.

Novament, la marca de gènere, amb petites connotacions, detalls que ens poden mostrar diferències en la línia de la naturalesa de l'acció o la manera com es gestionen i s'expressen les decisions en el context de la parella. I, sobretot, quins són els motius i què signifiquen aquestes decisions.

És a dir, sabem – i veurem a continuació – que tant ells com elles tenen cura de les seves parelles. En canvi, gairebé sempre amb el rerefons de la falta de temps i les tasques acumulades, la relació passa sovint a un segon pla. Tenir cura de l'altra és tenir també cura de la relació. Però apareixen, una altra vegada, els equilibris que han de fer, sobretot les dones, per mantenir els actes de cura i alhora no sortir del paper de la complementarietat i equitat en la relació. Aprofundiré sobre aquest fet en el següent apartat.

En conclusió...

He compartit amb les parelles espais i temps que els són propis. S'han volgut mostrar en uns escenaris que els són segurs, habituals i còmodes. Uns escenaris que són representatius del que volen ser com a parella. Uns escenaris que són parella. Perquè sense aquests espais propis; la casa, el barri, els bars i les botigues “especials”, aquestes parelles no existirien.

Uns escenaris pel quals circula el gènere de manera persistent i uns temps rotundament marcats pels sistemes patriarcal i capitalista. La llibertat i la comoditat que prometen aquests

sistemes, xoquen amb les estructures de poder que limiten i homogeneïtzen totes les experiències.

He parlat del barri com a paradigma de la quotidianitat i de la fluïdesa dels espais. Podríem dir que no existeixen els espais públics entesos en el sentit més tradicional del terme, si pensem en la vivència i l'experiència d'una parella o una família normativa. El barri, degut al seu ús habitual es considera un espai de "privatització progressiva" (Mayol, 1996) de l'espai públic. Utilitzat i viscut en aquesta investigació i entès també com un dispositiu de poder que té la funció d'assegurar una "solució de continuïtat entre allò més íntim (la parella, la casa, el domicili) i el més desconegut (la ciutat, el món)" (Mayol 1996 p. 10). Les pràctiques de barri, que ens remetent a la quotidianitat, impliquen l'adhesió a un sistema de valors i comportaments. Mayol recupera amb aquesta reflexió la idea del teatre clàssic de Goffman (1981), on afirma que cadascú s'oculta rere una màscara per representar el seu paper, i també la idea del cos com a suport fonamental per expressar aquest missatge social, tant si en som conscients com si no ho som.

Aquestes idees, conjugades amb els dispositius de poder de gènere (Butler, 1990; De Lauretis, 1987), ens remetent a la importància de què han mostrat les parelles al llarg d'aquests mesos. Fer-se visible davant les altres a l'espai públic és el que permet, segons Reyes (2015), que es puguin "visibilitzar diferents posicions, confrontar-les, rebutjar-les, potenciar-les i/o legitimar-les" (p.347). I aquest aspecte és fonamental en aquesta investigació ja que la parella heterosexual es presenta contínuament a l'espai públic, i és en aquest espai on es fa possible i pensable la política (Ibáñez, 2001).

Els temps en una relació de parella s'organitzen en present, passat i futur. En l'espai quotidià, es fa memòria del passat més recent per comprendre i actuar al present, i orientar el futur (Reyes, Muñoz i Vázquez, 2013). Perquè quan recordem, estem remetent i enfrontant-nos a un passat que ens permet, o bé reproduir l'ordre social existent, o bé qüestionar-lo, dissentir-ne o modificar-lo (Reyes, Muñoz i Vázquez, 2013). Així, fer conscients les pràctiques de la quotidianitat, i ubicar-les en un temps i espai concrets, ens permet pensar sobre les relacions i les interaccions socials de manera concreta. Ens permet posar damunt la taula com han negociat, quines tàctiques han utilitzat, com i per què s'han cuidat, evidenciar les tensions i els malestars i posar al centre, en tot moment, les qüestions de gènere.

5.3. LES CURES. Últim reducte de la feminitat tradicional.

En aquest tercer bloc d'anàlisi reviso les situacions de cura. Explico, en primer lloc, com i per què em començo a fixar en aquest aspecte de la relació i a posar atenció a les escenes on ells i elles donen i reben cures. Les cures definides com tots aquells aspectes imprescindibles per fer que la vida funcioni, que permeten la gestió i el manteniment quotidià de la vida i, per tant, el que en permet la sostenibilitat (Pérez Orozco, 2006).

Les escenes de cura han aparegut de forma transversal en cada una de les parelles. Amb escenes molt evidents i explícites i amb altres de més subtils; amb comentaris, carícies i frases

agafades al vol. Amb el pensament i l'emoció, amb el cos i amb la ment. És un àmbit sobre el qual no vaig reflexionar abans de l'entrada al camp, tot i l'evidència que ha de formar part de les vivències quotidianes de les parelles. Al cap i a la fi, no es defineix sovint l'amor com un acte de cura? L'amor, que construeix subjectivitats asimètriques, construint una subjectivitat femenina disposada per les cures i una subjectivitat masculina que espera ser cuidada (Pérez Orozco, 2014). Perquè, com hem vist a l'apartat del cos i les emocions, no es poden separar les cures dels afectes (Hochschild; 1979, 2008) i perquè, en el marc de la parella i les relacions d'amor, les dones, com a cuidadores universals, escenifiquen aquest paper, sostenen i garanteixen la cura dels homes (Burin, 2003). És imprescindible, doncs, recordar la importància de la cura en la construcció de la identitat de les dones (Comas d'Argemir, 2014) i criticar el fet que les dones siguin considerades éssers emocionals per excel·lència i, per tant, se'ns assigni la tasca de cuidar. (Esteban, 2011).

Malgrat aquest marc teòric, que ens precedeix i conforma el punt de partida d'aquesta anàlisi, m'interessa tornar a entrar en les accions concretes; veure com dones i homes viuen aquestes estructures de poder en la seva quotidianitat. Parlaré en primer lloc de les tasques logístiques; el treball domèstic, aquell que és més visible i està relacionat amb els assumptes pràctics i rutinaris del dia a dia, posant com a exemple l'activitat de comprar, ja que l'he fet amb totes les parelles. Veurem que, tant ells com elles es fan càrrec d'aquestes qüestions logístiques, encara que amb diferències evidents.

També dones i homes comparteixen aspectes de la cura més relacionats amb l'atenció a l'altra; aspectes relacionats amb la cura cap a la parella, cap a la relació, i també cap a altres persones amb les quals compartíem escenari. Dedico un apartat a parlar dels aspectes relacionats amb l'estar pendent de les necessitats de l'altra; l'escolta, l'atenció, el suport i el reconeixement.

Destacaré després aspectes de la cura que, malgrat que semblin allunyats del model de parella actual, confluent i igualitari, continuen apareixent en algunes escenes, aquest cop protagonitzades per les dones de la parella.

Finalment, dedico un últim apartat a les cures adreçades a les criatures; on les dues parelles amb fills i filles han mostrat de manera paradigmàtica el fet de conjugar una ideologia igualitària amb la vivència de les maternitats i les paternitats en un context neoliberal, masculista i capitalista que no té en compte ni valora els aspectes de cura. (Pérez Orozco, 2016; Lagarde, 2001).

Va ser en la primera observació, en aquella prova pilot que va donar pistes de tot el que vindria a continuació, on la cura es va mostrar d'una manera tan evident, que va esdevenir un eix central d'observació.

· Escric de manera gairebé literal, mentre camino, amb molt mala lletra i mig dissimulant:

M porta motxilla

B recorda mandarina

M li dona

T demana aigua....

El diari de camp, esquemàtic, s'acaba traduint als relats en aquesta seqüència d'accions:

(E1/AJ) · “Jo vaig parlant amb algunes mares i el Javi va a davant amb el Leo. Li porta la motxilla i el fa jugar. Pel camí, l'Alba recorda que porta una mandarina i li dona al Javi, que la pela i li dona a trossets al Leo. Mentre parlem, l'Alba diu que fa molta calor i li comença a treure el chaleco al nen, el pare li acaba de treure i se'l posa al braç. El Leo demana aigua a la mare i el pare li obre i li'n dona.”

I subratllo aquelles accions que em guien per començar a pensar en com observaré la cura; què passa, qui agafa la responsabilitat, qui pensa i qui actua...

Recordo clarament com, a la festa d'aniversari del Pau, em torno a “enganxar” al que passo a denominar “els moments de cura” i que després em faran tornar, pàgina per pàgina, a revisar qui i com es cuiden, quin significat puc atorgar a les cures, quines destaco i quines em passen desapercbudes.

(E2/EP) · L'Eli no para de treballar i el Pau no para d'anar d'un cantó a l'altre, nerviós... Fins i tot es discuteix amb la gent de l'Ateneu, sembla que no està tot tal i com havien pactat, “és que tenen uns collons...” esbufega, parlant sol... L'Eli s'acosta i em diu preocupada “estic patint per aquest home, està nerviós... no ho puc evitar...”

I alguna cosa em posa en alerta. Aquesta hipervigilància que mantenim a vegades des dels feminismes. Aquesta sensació que, en qualsevol moment, tant nosaltres mateixes com algú del nostre voltant, evidenciarà el masclisme interioritzat, les estructures que es repeteixen malgrat que intentem evitar-les. També, tot i que sap que estic observant en clau de gènere, “l'Eli fa un sospir i somriu amb condescendència, mou el cap mentre em mira. Tan allunyada, penso jo, de l'Eli que he conegut a les trobades feministes...”.

I és a partir d'aquí, ho recordo clarament, que apareix la idea obsessiva de buscar les diferents maneres com ells i elles em mostraran com tenen cura de les seves parelles. I com reben aquesta cura. Perquè les cures ens parlen de la parella; de les negociacions i de la presa de decisions; s'expressen amb el cos i amb les emocions i es situen en uns temps i en uns espais molt determinats, com la parella. També són tema clau pels debats feministes que s'han d'abordar.

La logística compartida, la responsabilitat feminitzada

Les escenes ens mostren en múltiples ocasions com les parelles s'enfronten a les qüestions més logístiques, habitualment qüestions de funcionament; de la família, de les activitats que planifiquen, d'organització... Temes pràctics del dia a dia que, moltes vegades, sobretot en les parelles que porten més temps, es representen de forma “mecanitzada”.

(E8/AS) · L'Albert ha anat a buscar el cotxe, ens recull de seguida i marxem cap al Palau (...) La Silvia va al costat i s'encarrega de les diferents logístiques (música, demandes de les criatures...).

Possiblement repetides, una i altra vegada, en situacions mil vegades compartides:

(E3/IM) · El Miki arregla alguna cosa de la bateria, mentre la Patri i la Itzi parlen amb la resta de grups per organitzar el concert

Quan cadascú es responsabilitza d'alguna cosa o pren una decisió sobre assumir una tasca quotidiana està tenint cura, en certa manera, de l'altra, de la família o de la relació. En algunes parelles, es pot intuir fàcilment en quines, qualsevol qüestió logística es pot convertir en un acte d'amor i de cura. El sopar dels divendres. Pensar en tot. Que no falli res.

(E3/AS) · Només arribar, la Silvia em diu "Apunta! Yo hoy no estoy para cenar, pero he comprado la pasta y todo para la cena" i m'ensenya les bosses que hi ha al cotxet de l'Helena. Jo les miro i ric (i apunto mentalment...). L'Albert no li dona cap importància a aquest comentari i aprofita per dir-li "¿tengo que hacer la masa?" "No, ya la haré yo que hasta las nueve no me voy". La Silvia afegeix "Tengo visión de 360°".

Cap intent per part de la Silvia de dissimular l'assumpció d'aquestes tasques. Més aviat, al contrari, orgull de tenir-ho tot controlat. Ella mateixa inicia una explicació sobre com es reparteixen les tasques logístiques a l'entrevista final:

(EF/AS)

S. Yo veo muchas parejas que es todo el rato recriminar o "yo hice esto ahora te toca a ti". En el caso de Jordi y yo tenemos como un pacto, sabemos perfectamente que cuando uno hace algo, el otro tiene que hacer otra cosa. Por eso no estamos en un tira-y-afloja que desgasta mogollón. Incluso, hay veces, que cuando... yo soy así porque él tiene otro carácter, es mucho más tranquilo Jordi, y yo si no lo digo reviento. Yo qué sé: el típico día que llegamos y él se sienta y yo no y me pongo a sacar las maletas y entonces ya me dedico una hora a decirle pero en plan coña: "tranquilo eh, yo no paro, tú tranquilo (aquí sentao)" con ironía, pero en plan bien, y creo que eso es sano... Está equilibrado...es hoy por ti mañana por mí: yo me voy al gimnasio...no sé, intentamos que...yo ahora me voy a Córdoba, pero tu... tampoco lo hablamos así...o sea...

A. No, això...

S. No es: tú te has ido 5 veces

A. No...entonces yo me voy 10...

S. No hace falta negociarlo porque creo que no, no...

A. No... cadascú intenta...veu quan s'ha d'ajudar i ajuda, i quan algú està més pillat ens cobrim sense parlar-ho... i sí, segurament el tema de més tradicional i tòpics hi és... però també, aquesta part... també, potser, perquè tampoc tens molta escapatòria, eh... a vegades, el dia a dia, o sigui, fa que això vingui marcat ...sí que hi ha algunes coses que bueno...

Aquest fragment d'entrevista és molt interessant perquè dona pistes de com les parelles assumeixen les tasques domèstiques en clau de gènere. Tots dos treballen fora de casa i tots dos

assumeixen part d'aquestes tasques. La Silvia sosté el seu discurs en la idea de la complementarietat, el pacte és inherent al fet de ser parella, ja que tant ell com ella defensen la idea que no és necessari parlar-ho. El repartiment “informal” d'aquestes tasques, però - entenent per informal que no són explícits ni sistemàtics, que no es verbalitzen i no s'estipulen acords ni es reflexiona sobre ells -, promou que es mantinguin els rols tradicionals. I situacions que poden ser puntuals, tendeixen a perpetuar-se en el temps. (Agirre, 2016; Coria 1997).

De fet, tant ell com ella, en aquest petit diàleg ja evidencien que aquesta complementarietat no és del tot equilibrada. La Silvia ho justifica en termes de caràcter de cadascú - ell més tranquil, ella més inquieta - i l'Albert obre una petita escletxa que deixa entreveure als desequilibris i la desigualtat. O donen per fet que hi ha patrons inevitables “*segurament el tema de més tradicional i tòpics hi és...*” o referint-se indirectament al tema productiu “*però també, aquesta part... també, potser, perquè tampoc tens molta escapatòria, eh... a vegades, el dia a dia, o sigui, fa que això vingui marcat ...*”. Per tant, tot i el repartiment de tasques que expliquen i que he pogut veure jo mateixa a les escenes, els homes segueixen trobant obstacles per assumir tasques de cura, el que s'anomena des de les polítiques públiques conciliació laboral i familiar, ja que estarien assumint comportaments masculins no hegemònics.

Podem observar la manera com les parelles fan aquest repartiment de tasques, que és el que moltes vegades ha servit d'indicador per marcar si una relació és igualitària o no, en una tasca concreta. Escullo la tasca concreta d'anar a comprar perquè l'hem fet amb totes les parelles i perquè penso que podem utilitzar-la com a paradigma d'aquests aspectes de gènere que es donen a la quotidianitat de totes les parelles. Les escenes de compra, al límit entre les tasques logístiques i les de cura, i també relacionades amb l'oci compartit per les parelles.

Dos exemples, de parelles sense criatures, que es decanten per una alimentació sana i variada i que van encadenant les accions; ara l'un, ara l'altre:

(E2/MC) · un agafa la bossa, l'obre, l'altre l'omple, la pesa. Gairebé sense parlar-se, amb frases molt curtes, van posant tot de bosses al costat de la caixa. Un cop ho tenen tot, la Maca repassa les bosses i les assenyala amb els dits una per una i pensant. El Carlos les va ordenant per què les puguin pesar i cobrar.

(E1/CT) · “compren junts”, es van dient en veu alta el que fa falta. Tots dos agafen bosses, omplen i pesen, però decideixen junts el que han de comprar. Quan agafen alguna cosa, miren a l'altre, l'altre assenteix o nega o s'acosta a ajudar, i ho posen al carro

(E1/CT) · cadascú va agafant les “seves” coses, el que cuina cadascú m'explica la Clara, perquè ho fan entre tots dos, en funció de la feina, però és clar, cuinen diferent. “Quizá ella un poco más sano” fa broma el Toni. La Clara fa un últim repàs, mentre el Toni diu que ja hem de marxar cap a l'altre súper. El Toni carrega en bosses i la Clara paga. S'esperen, es reparteixen el pes.

Llegim aquestes escenes, on les tasques semblen força repartides, exceptuant aquest “últim repàs” que fan, tant la Maca com la Clara. Sembla que, en fer un repartiment conscient i

consensuat, qüestió que sol donar-se en parelles amb ideologia igualitària, les tasques es repartirien de forma més equitativa (Agirre, 2016; Abril et al. 2015).

El fet de tenir criatures marca molt la dinàmica de l'activitat, qüestió de temps i d'organització:

(E1/AS) · Quan arribem, sembla que es divideixin en equips i que tinguin les tasques assignades. La capitana, Silvia, avisa “No cojas mucho eh, que luego no podemos”. Ella porta la nena petita i els nens grans porten el carro. L'Albert ajuda i vigila que no xoquin i va mirant i agafant coses. La Silvia porta la llista de la compra i va repassant i agafant coses. La Maria ens ajuda i es queda al costat de la seva mare mentre paga. L'Albert i jo carreguem les bosses.

Novament, apareix la supervisió de la Silvia i, novament - com en l'escena del Javi i l'Alba de camí cap al parc on ella pensa i organitza i el Javi executa - apareix la idea, una idea - de tan repetida i observada - esgotadora, de que ells fan totes les tasques logístiques sense problema, mentre elles assumeixen l'última responsabilitat. Torns (2008) diferencia aquelles activitats més visibles (com comprar, netejar o cuinar) de les tasques més invisibles, com la gestió i l'organització de la llar o la mediació emocional entre familiars; és el que ella anomena *management familiar*, entès com el conjunt de tasques relacionades amb la gestió i l'organització del treball domèstic. Aquest tipus de tasques, Murillo les defineix com “responsabilitats” i les diferencia de les “tasques”, aclarint que la tasca manté un àmbit d'aplicació puntual, mentre que la responsabilitat comporta tant l'assumpció de les tasques com la seva planificació. D'entrada, en diverses escenes, veiem com això es confirma també en el discurs; a les entrevistes finals, a les converses informals... Es dona per descomptat que les tasques es reparteixen i que tant elles com ells assumeixen tasques de cura, però és evident que la gestió i la planificació recauen, en gran part, sobre elles. I, sovint, són tasques invisibles que requereixen una responsabilitat organitzativa i que solen representar una major implicació afectiva.

També hem compartit espais, com hem vist a l'apartat anterior, on les compres tenien una connotació d'oci compartit; de roba, d'objectes especials o de regals. Casualment, quedo amb dues parelles per fer la mateixa activitat; els nois necessiten pantalons i han esperat a les rebaixes per comprar-los. L'Albert (o potser la Silvia) els comprarà a les rebaixes d'estiu..

(E4/AS) · Silvia: “A ver, déjame elegirte”. Miren junts la roba, la Silvia tria dos o tres pantalons d'home i van comentant “Ah, muy guay, muy chulo”, “Ah, sí, es muy chulo”.

Es queda mirant la Silvia que, sense dir-li res, li va a buscar una altra talla. Jordi “Bueno, no sé, lo que tú digas, tú eres la experta”

I el Miki els compra a les rebaixes d'hivern:

(E6/IM) · La Itziar proposa que preguntem on els podem trobar. El Miki diu que d'acord, però segueix buscant fins que els troba, sense demanar-ho. N'agafa tres o

quatre i li diu a la Itziar les talles que són. Ella l'escolta, li fa un parell de preguntes sobre els colors i dona l'OK, afirmant amb el cap i somrient.

L'estació de l'any no és l'única diferència entre les dues escenes. Tot i que observem mostres d'afecte en les dues parelles i que, en principi, les situacions han de ser semblants, les recordo del tot diferents. D'alguna manera, la primera parella, la més tradicional, ens remet a la imatge de la família nuclear, a l'expertesa de les dones en l'àmbit domèstic i a les rutines establertes en funció del gènere. És un espai més càlid i conforma una imatge d'un espai i temps propi que, sens dubte, estan gaudint.

En canvi, la parella punk ens retorna una imatge més fluïda; tots dos opinen, es mostren la compra, s'aconsellen. Van per feina, podríem semblar un grup d'amigues que ha aprofitat una estona lliure per anar a comprar. De fet, la Itzi s'hi afegeix:

(E6/IM) · Quan torna la Itziar ens proposa acostar-nos al C&A “Tranquilos, cojo un pantalón, pago y nos vamos. La Itzi tria quatre o cinc peces (texans i camises), ens demana opinió i ens fa cas a l'hora de triar. Decideix no emprovar-se perquè hi ha molta cua i confia en el seu criteri, i també en el del Miki, que l'ajuda a triar les talles.

Amb una altra parella, la Clara i el Toni, a banda de fer la compra al súper, quedem per fer la visita a un pis per a una possible compra:

(E2/CT) · El Toni fa més preguntes, la Clara observa més. Després de tota la ruta, el Toni diu “Bueno Clara, ¿alguna duda?” I afegeix preguntes per fer-la participar “A mi me falla esto, esto... ¿y a ti?”. El Toni ho toca tot i es va movent, la Clara observa, mira tot el global de l'estança. Amb les mans a les butxaques o els braços creuats. El llenguatge verbal no sembla massa favorable. El Toni se n'adona. La Clara està molt més callada, però fa observacions molt concretes. El Toni les pensa i respon amb sinceritat. Sembla una conversa bastant “equilibrada”. Però cada vegada que apareix el comercial, ho espatlla (en referència a les actituds i comentaris clarament masclistes).

Les reaccions no es fan esperar quan ell marxa. *Fins i tot és massa evident, comento jo. El Toni diu que no se n'ha adonat de res fins gairebé al final i la Clara, indignadíssima, no s'ho pot creure.*

En aquest cas, s'observa clarament “la marca de gènere” en una persona externa a la parella. El masclisme tan evident ens torna a sorprendre i, tal com passa sovint a la quotidianitat, els aspectes més subtils queden amagats. La Clara i el Toni són una parella “en construcció”, fa només tres anys que es coneixen i contínuament observem mostres d'afecte i de cura mútues. Tant a les converses com a l'entrevista final denoten la preocupació pels temes de gènere i intenten portar a la pràctica, de manera subtil i discreta, una relació equilibrada i igualitària. Em refereixo al fet que no ho expliciten en el seu discurs, com ho poden fer l'Eli i el Pau o l'Alba i el Javi, però tant les reflexions com les pràctiques ens fan pensar en ells com una de les parelles amb ideologia paritària. Això no impedeix, però, que la performance de gènere aparegui a les

seves escenes; acció enfront de reflexió, per exemple. O la vivència davant d'una escena clarament masclista i discriminatòria que el Toni només reconeix quan li explicitem.

Finalitzo l'apartat de les compres amb l'escena paradigmàtica de la visita a L'Ikea, aquell espai que he considerat certament amenaçador per a la parella, la botiga de mobles que es converteix en escenari de les performances de gènere en la quotidianitat de la parella.

(E5/AS) · M'expliquen com s'han organitzat. En teoria hem d'anar ràpid perquè la Silvia ha estat durant tota la setmana, cada nit, fent una llista de la compra per internet. "Des del llit, eh!" em diu l'Albert rient. Ella diu que li encanta fer-ho, que s'ho passa molt bé. Que al Jordi ja li sembla bé.

I és cert, s'ho passa bé, i, evidentment, al Jordi ja li va bé. Perquè cada vegada que les cures es donen per descomptades, a darrera hi ha una dona assumint una responsabilitat que no és només seva (Gallego, 2017). De fet, quan ja portem molta estona, quan ja estem a punt de marxar perquè l'Albert i jo ja no podem més, *la Silvia recorda just a temps "¡Ay! ¡Los taburetes naranjas!"* en una escena que em recorda molt un moment de lucidesa de l'Eli, que també arriba just a temps a l'aniversari del Pau:

(E2/EP) · comencem a posar les espelmes de decoració que l'Eli portava a la seva bossa. De cop, l'Eli s'il·lumina i fa un crit que fa tornar el Pau corrents "El gel! Falta el gel!". Abans que em pugui oferir per anar a buscar-lo, el Pau ja és a la porta a punt de sortir.

Així defineixen Martínez, Catalá-Miñana i Peñaranda (2016) les cures, com una tasca complexa que implica flexibilitat, que t'obliga a fer canvis amb rapidesa i eficiència. Es tracta, diuen les autores, "d'organitzar i vetllar per tot (...) s'encadenen diverses tasques sense parar i, alhora, es va pensant en la següent" (p. 173). En aquesta línia, Pinkola Estes (2000) parla de "l'impuls" que experimenten les dones de "curar-ho i arreglar-ho tot". Això pressuposa una responsabilitat permanent, per part de les dones, a actuar sense que hi hagi una demanda d'atenció o de cura per part de la persona receptora. No la pressuposa en el cas dels homes, que poden respondre "sota demanda" d'ajuda i complir amb un objectiu concret.

I és necessari recordar que cuidar té un cost; un cost que s'expressa en termes de salut física i mental, qualitat de vida, oportunitats de feina i de desenvolupament professional, impacte econòmic, relacions socials i disponibilitat de temps propi (Carrasco, 2003). Cuidar no és gratuït. I pensar en com cuidar, tampoc.

Sembla que la incorporació dels homes a les tasques domèstiques avança a poc a poc cap a una pretesa igualtat i que aquests costos haurien de tenir un impacte menor en les dones. Per una banda, es van assumint més responsabilitats per part dels homes, sobretot en aquelles tasques més visibles. Hem pogut veure l'Albert preparant entrepans per a l'esmorzar, el Toni fent la compra o el Javi donant-li el berenar al seu fill. Han volgut deixar clar - tant les parelles més tradicionals com les més transgressores - que es reparteixen les tasques i que cada membre aporta una part del seu temps. Hi ha un interès, sobretot per part dels nois que es posicionen en els feminismes, de mostrar-ho "*Anem al Mercadona a comprar i després fem el sopar? Així*

veus com ens repartim les tasques, els papers de cadascú" proposa el Pau a la primera trobada. Però per l'altra, i en contraposició a les parelles més tradicionals i també a les més igualitàries, es mantenen les asimetries de gènere. La Silvia fins i tot presumeix d'assumir aquestes tasques, "Dile, dile Jordi lo que llevamos en el carro. Yo esta noche salgo, pero les dejo preparadas las pizzas".

Existeix un relat hegemònic de corresponsabilitat i d'implicació dels homes a l'esfera privada malgrat que les evidències i les experiències quotidianes demostren el contrari. Els homes, a nivell col·lectiu, no han assumit la responsabilitat de les cures. Sí que es poden observar aquestes petites negociacions o pactes concrets i un lleuger increment en la implicació de les tasques domèstiques, que Pérez Orozco (2006) qualifica més com una ajuda que com una veritable redistribució de tasques.

És coneguda la doble presència que mantenen les dones, al mercat de treball i a l'esfera privada, a causa de la divisió sexual de la feina. Si, com estem veient a les parelles observades, els homes assumeixen cada vegada més les tasques reproductives, aquesta doble presència hauria de ser equitativa i, per tant, més sostenible.

No és aquesta la realitat de les dones, ja que el fet que les dones segueixin assumint la responsabilitat final i l'organització d'aquestes tasques i responent al mandat de pensar i estar atentes "a tot" el que succeeix - la visió de 360° -, això es tradueix en la doble presència/absència, és a dir, en estar a les dues esferes - productiva i reproductiva - i no poder estar del tot a cap de les dues.

Aquesta situació comporta limitacions i patiment (Izquierdo, 1998), com veurem, per exemple, en la distribució de tasques en la primera infància. Comporta també que els àmbits "on es resol la vida" segueixin sent invisibles. I, per últim, evidencien que les estratègies que han de desenvolupar les dones per sostenir-ho són individuals; gestió de temps, espais, recursos... (Pérez Orozco, 2014). Per organitzar la seva vida entre les cures i el mercat, les dones fan, segons Carrasco (2003), de "variable d'ajustament", de manera que intenten compatibilitzar-ho tot perquè totes les persones de la llar – gent gran, criatures i també els homes adults – tinguin la major qualitat de vida possible.

Hem pogut observar que les estratègies, de vegades, són pensades conjuntament amb les parelles. En aquest cas, es resolen amb el suport d'altres dones; de la xarxa afectiva o amb treballs remunerats. Tornen a aparèixer els eixos de poder i d'opressió; l'origen, l'edat, i la classe social com a recursos per transferir les cures quan esdevenen insostenibles en el marc de la parella, amb temps i espais marcats eminentment pel capitalisme i el patriarcat.

Estar pendent de l'altra; escoltar, animar i donar suport

Un altre nivell de cura, almenys d'observació de la cura, és el que fa referència a les interaccions entre membres de la parella on una està pendent de l'altra. Són aspectes menys visibles i més sostinguts amb les emocions i l'afecte.

Per exemple tenir en compte a l'altre a l'hora de prendre decisions: *“Tampoco quería que tú te sintieras como obligado, o con una posición complicada de tener que decir que ‘sí’ a algo que a lo mejor no te hacía gracia”* li diu la Itzi al Miki quan, a l'entrevista final, m'expliquen com van prendre la decisió de participar a la investigació. O la Silvia quan fa una proposta via *WhatsApp* i en fa partícip al Jordi:

(W/AS) S. “Quedamos a las 7? En el born? Calle rec con passeig born? Salvà k te parace?”

O tenir intenció d'incorporar a l'altra, però finalment no tenir-la en compte:

(E1/EP) · El Pau seu i l'Eli li fa una proposta de canvi de frase. Sembla que el guió en algun moment diu “los que más ganen”. L'Eli opina “potser seria millor dir los más ricos”. Ho justifica, el Pau ho discuteix d'entrada, però ho entén i li dona la raó de seguida. El canvi, però, no s'arriba a produir.

Veiem també com tenen cura de l'entorn social de la parella. L'Alba fent d'amfitriona a la festa sorpresa que li organitza al Javi, o el Carlos i el Toni mirant de tenir cura tant de les seves parelles com de la família i amistats; creant un bon ambient i estant pendents de tota la situació.

(E2/AJ) · A. Segueix però, pendent de tothom; talla els pastissos, es preocupa perquè tothom tingui beure

(E3/MC) · ella li va passant més coses. I ell també fa algunes tasques més de “logística”; talla l'hamburguesa que compartim, ens serveix el vi... Tots dos estan pendents l'un de l'altre, però també de la resta de la taula.

(E1/CT) · estratègicament situat al cap de taula; per demanar, aixecar-se a buscar tovallons, més beguda....

En aquests aspectes de cura he mostrat com els homes participaven d'aquesta atenció i, tot i que no tenen assignat el “poder afectiu” sinó el “poder racional” (Burin, 2003), acompanyen i donen suport a les seves parelles, sobretot en moments delicats i importants:

(E3/AJ) · El Javi es concentra, mentre observa la pantalla, l'Alba, que al començament no la veu, fa bromes i ens fa comentaris al Javi i a mi. A poc a poc, també es va concentrant “¿cómo va? me duele un poco”. Ell s'incorpora, li fa una carícia suau al braç, l'agafa pel turmell i hi deixa la mà recolzada tota l'estona. Es miren i somriuen.

Aquests moments crucials, com quan et fan una ecografia important o quan estàs passant un dol per la mort de la mare...

(E3/AS) · “(La Silvia) em parla del suport de l'Albert, m'explica que intenta animar-la, que li dona consells. Es sent acompanyada, diu.”

També en moments absolutament rutinaris, del dia a dia; preguntar quin ambient es respirava a l'assemblea, oferir-se per acompanyar-te a l'oculista, o preguntar i escoltar com t'ha anat el dia.

Tant ells com elles han evidenciat en molts moments aquest suport explícit. També, elles i ells, mostren interès, en la mateixa línia, cap a les activitats, gustos o aficions de l'altra.

(E5/IM) · li pregunta de seguida com li ha anat l'assemblea. Ella li explica, amb pèls i senyals, i sembla que no ha estat una assemblea gaire productiva. Ell intenta animar-la i li dona alguns consells “Ya, ya, es difícil... a nosotros también nos pasaba...” “¿Sabes yo lo que haría...?” La Itzi l'escolta, parlen una mica dels col·lectius als quals participen i, al cap d'una estona, ella li pregunta pel menjar que ha preparat.

(E3/MC) · “Él ha bajado a Cádiz”, comenta la Maca. Ens explica que el Carlos fa kite, un esport aquàtic, i en aquesta explicació li fa algunes preguntes; si va amb monitor o no, quantes vegades, quin temps li va fer, etc. Demuestra molt interès i un cert punt d'orgull.

Les parelles que no tenen criatures mostren com participen i s'impliquen - amb més o menys entusiasme - a les activitats de l'altra (esports, música, alimentació). Les parelles amb criatures ho tenen més difícil. S'escolten, sí, però ho fan quan tenen temps perquè han de tenir cura contínuament d'aspectes logístics i de criança. La centralitat de la parella es desplaça a la centralitat de la família, que passa a ser la unitat de funcionament principal.

L'atenció a l'altra és una modalitat de cura que comparteixen tant les dones com els homes de la parella. La cura a l'altra requereix un compromís d'actuació. És una activitat per generar benestar i s'explicita amb actes com l'escolta, l'empatia, el compartir... (Vega, 2006). Per tal que l'altra persona es senti més feliç, més segura i recolzada (Vicente, 2018) cal un treball emocional (Hochschild, 1979) que comporta la intensificació de la consciència cap a aquella persona i una implicació ètica on intervenen els afectes. Orientar-se a l'altre, comunicar-se, parlar, acostar-se, donar suport, comprendre, anticipar o empatitzar. És evident que totes aquestes accions formen part del repertori habitual de la feminitat, però, novament, hem de trencar amb la rigidesa del binarisme i observar les esclètxes que trenquen la norma.

Per exemple, apareix en els nois el fet de valorar i animar les seves parelles en tot allò que fan; mostren confiança, donen consells, valoren els esforços... De fet, el reconeixement és un dels aspectes que habitualment hem pogut llegir en els homes cap a les seves parelles, però no a la inversa; el Miki als escenaris, el Pau posant en valor les aportacions de l'Eli, el Toni escoltant admirat les opinions de la Clara.

(E1/IM) · La Itzi no recorda la lletra d'una cançó i, mentre el Miki li apunta, es fan una mirada còmplice. I segueixen. Quan arriba el torn de l'equivocació del Miki, les noies no el poden “salvar” i tornen els riures..... “¿Ahora?” li demana al Miki, que afirma amb el cap. “¿Entro después de los dos graves?” li pregunta a ell i a la Patri.

(E2/MC) · acaba de començar el curs de cuina. El Carlos li dona suport “básicamente, la apoyo comiendo las cosas que prepara” bromeja, però sembla

que hi creu i l'anima. Li fa preguntes, li demana que m'expliqui coses del curs que està fent o li recorda coses quan explica una recepta.

(E4/AS) "Es que vuestra organización es espectacular" els dic observant el decurs de la compra a Ikea. La Silvia aixeca el dit com dient "esto es cosa mía" i l'Albert ho ratifica "Eso Silvi, eso Silvi" en una mena de reconeixement ben merescut.

He observat també alguns aspectes de la cura que, en certa manera, llegeixo com a més *profunds*, probablement perquè il·lustren com les performances de parella es van mobilitzant i es visualitza com es té cura de la relació.

(E5/IM) · El Miki ens explica què ha preparat i, la veritat, que ha tingut una feinada. La Itzi es disculpa per no haver pogut ajudar, no com a parella, sinó com a persona implicada també en l'organització. Alhora li diu "Te tengo que hacer una propuesta..." i li diu que a l'assemblea d'avui se'ls ha acudit fer alguns tallers d'alimentació vegana i que ella ha proposat que potser el Miki ho podria fer. "Quizá un taller de seitán o algo así..."

Per exemple, la Itzi compta amb la seva parella per participar en alguna cosa que forma part del seu temps i espai propi, el convida "com a expert". El Miki sempre posa en valor, per exemple, l'expertesa de la Itzi en els idiomes i en l'acadèmia.

Cuidar des del respecte a l'espai propi:

(E1/CT) · El Toni es manté una mica al marge, fins i tot crec que s'aparta per deixar-nos una mica d'espai...

O, no només interessar-se pel que fa l'altre sinó implicar-s'hi i participar-hi:

(E3/CT) · Entenc que la Clara s'interessa per alguna cosa, més enllà del rugbi. Argentina, els esports en general... i que tots dos gaudeixen molt d'aquestes estones. "No pudo ser cari" es lamenta, mig en broma, la Clara

Tornem a veure que, en els canvis, la fluïdesa i el moviment, és on el gènere "s'assaja", es posa en joc. Els canvis que requereixen les feminitats i les masculinitats no es poden fer des d'un posicionament dogmàtic, estancat i basat en xifres i estadístiques. Caldrà vivenciar-los, provar, equivocar-nos i tornar a començar. Per obrir possibilitats i alternatives i no donar solucions lineals, tancades i universals.

Perquè les cures cap a l'altra requereixen un compromís d'actuació actiu per part de cada persona; per tal que l'escolta i la manifestació d'empatia generin benestar en l'altra (Vega, 2006). És cert que l'autora es refereix, amb aquesta afirmació, a les cures en espais remunerats, però ens dona pistes per entendre "què implica atendre i cuidar algú en el plànol emocional en el context de la parella" (Vicente Olmo, 2018).

De fet, altres investigacions a les quals he fet referència (Martinez i al., 2011; Torns, 2008; Hoshchild, 1990) també es duen a terme en el context de les tasques remunerades; cures

exercides per professionals a la llar o a espais residencials. Penso que són clarament extrapolables a les relacions de parella i de família, ja que, per una banda, els afectes es posen en joc, tant en les cures remunerades com en les que no ho són i, per altra, perquè, com hem vist, la parella i la família es converteixen sovint en un espai de treball. Com afirma Martin Palomo (2008), les cures es poden fer per amor, per diners o a canvi de béns materials o simbòlics, però en tots els casos s'ha de considerar temps de treball.

Sens dubte, en el context de la parella o la família és més difícil reconèixer aquest fet, ja que amor i feina semblen espais contradictoris. A més, les cures que es fan per amor, no es pacten sinó que es donen per descomptades en el marc de l'amor romàntic i passional (Comas d'Argemir, 2014). De la mateixa manera que es dona i es rep amor, afirma l'autora, la proximitat i la intimitat poden ser causants de conflictes i de dolor (el sentiment de deute, la culpa...). Crec que és necessari afegir al marc de l'amor romàntic el pes de la institució – parella o família – com a dispositiu de poder, on juga tota l'estructura de gènere i on, com afirma Pérez Orozco (2014), se'ns farà més difícil reconèixer les perversitats i els desafectes. Perquè l'altruisme i l'amor apareixen en l'imaginari social com atributs constitutius de la parella i la família (Comas d'Argemir, 2008), però és evident que aquest altruisme no és equitatiu; hi ha tensió i també interessos associats a les pràctiques de cura. Perquè el component afectiu torna a ser central. Estem parlant de que “s'estima a les persones a les quals es cuida” (Del Valle, 2003, p. 43) i les tasques que fem tenen un component moral ja que estan dins de les relacions de parentesc.

Per tant, les reflexions crítiques al concepte de cura han d'anar lligades a les reflexions crítiques de l'amor, de la parella i de la família. Està clar que s'ha de “redimensionar” la importància de les emocions respecte a la cura, com afirma Esteban (2008), tot i que s'ha de reconèixer també la dificultat d'aquesta tasca, ja que el que està en joc és eminentment afectiu. És certament complex, ja que, com afirma el col·lectiu “Precarias a la deriva” (2004. p.243), “la revalorització de les cures passa per la deconstrucció de certes mistificacions relacionades amb la independència, la família i l'amor”. I, de la mateixa manera, no es pot pensar en trencar amb els sistemes de relació imperants – la parella heterosexual, la família nuclear - sense una revalorització i una redistribució de les cures ja que, en molts casos, en situacions de dificultats, la família tradicional acaba sent el refugi i qui sosté les situacions on es requereix atenció i cura (Pérez Orozco, 2014).

La perfecta cuidadora, reminiscències del passat tradicionalista o reflex del patriarcat persistent

En aquest context de crítica a les institucions de parella i família com a nucli de les desigualtats, cal recordar la construcció social de les dones com a éssers eminentment emocionals. Això reforça l'obligatorietat de les cures assumides per les dones (Esteban i Távora, 2008). I encara que, en el marc de les relacions postmodernes, aquesta cura no s'expressa en divisions estrictes dels treballs ni en obligacions dins de la parella; es segueix assumint i dipositant aquesta responsabilitat en les dones. En alguns casos, a més, he pogut

observar escenes de cures que s'allunyen molt del model de relació igualitària i consensual que, aparentment, tenen les parelles participants.

Vull destacar tres aspectes que han estat escenificats des de la feminitat; la capacitat de sacrifici, la híper-responsabilització en les cures i l'anticipació de (i a) les necessitats de l'altre.

En primer lloc, observem escenes on apareix un sacrifici disfressat de suport, on elles renunciïn a certs espais, gustos o privilegis; en forma de diners, temps o esforç emocional. És necessari que aquestes mostres de sacrifici i aquestes renúncies apareguin disfressades d'afecte, de suport, o de preocupació; emocions més coherents amb el que ha de mostrar una parella moderna.

D'entrada, podria semblar un sacrifici compartit:

(E4/AS) · Estem de rebaixes, en ple cor de la ciutat, anem de botiga en botiga i l'Albert afirma, "Yo, si no compras tú, yo tampoco compro". Però sí que compra. I ella no compra res. I em fa una confiança, des de la cura i el carinyo, des de la confiança més absoluta (en mi i en la seva relació) "Yo es que lo veo sufrir tanto con el curro y tan agobio que pienso: que se gaste lo que quiera".

Per situar-nos i entendre bé el marc on discorre aquesta escena, com totes les que comentem, és interessant pensar en "l'abans" i en "el després".

L'abans...

(E4/AS) · La Silvia es sent temptada per unes sabates, li semblen excessivament cares, l'Albert li insisteix perquè se les compri, però ella ja ho té decidit...

I el després...

(E4/AS) · I la Silvia, finalment, tria algunes peces de roba "esta marca le gusta mucho, es un poco cara pero es monísima y le va a encantar". Però no són per ella, sinó per la fillola de l'Albert.

Ja als anys 80 del segle passat, Gilligan (1985) sosté que el fet que la identitat de les dones estigui constituïda en relació a un altre condiciona el seu actuar moral. Baker Miller (1992) ho expressa com l'afiliació servil en la qual som educades les dones en la mesura en què l'interès de les dones no gira entorn del coneixement de les seves pròpies emocions, necessitats o interessos, sinó en el descobriment de les necessitats dels altres. Això implica que, en la mesura en què atenguem el que els altres necessiten, tindrem garantit el seu amor. En la mateixa línia, Kromptic (2010) afirma que el paper que la societat assigna a les dones, les condiciona a fer-se càrrec de la cura dels altres, aprendre a empatitzar, a raonar i, per tant, a percebre i a identificar-se més amb les necessitats dels altres que amb les pròpies.

I la Silvia ho escenifica, sense problema, i ho expressa lliurement. Però, i les altres? Es senten lliures per actuar un model de cura que s'allunya molt del que s'ha de performar per ser una parella moderna?

En segon lloc, relato les escenes on elles “vigilen”, revisen o es fan responsables de les accions d’ells. No es poden fer certes coses, com beure o fumar, i se n’han de fer unes altres, com anar a dormir d’hora.

(E3/AS) · I la Silvia ens mira “Buffffff!” diu amb mig somriure. L’Albert, de cop: “Anna, anem a fumar!” – l’Albert no fuma – “Jordi, relájate” el mig renya la Silvia. A la tornada, ens troben parlant de quan la Silvia beu més del compte. El Salvà riu i la defensa

(E3/AS) · “Hay que ir a dormir porque, si no, mañana ya verás....” diu la Silvia. Es miren i sospiren.

I movent-nos entre l’actuació de mare i de “companya”, en una contradicció contínua entre els discursos i les pràctiques, l’Eli, la dona que es posiciona més clarament com a feminista, sent la necessitat de revisar el que fa la seva parella...

(E2/EP) · A l’Eli encara li queden ganes d’arreglar alguna coseta més “Col·loco el roser en aquella taula?” “Sí” diu el Pau mentre el col·loca ell. Però a l’Eli no li sembla bé, el recol·loca mentre em mira i em diu “això no li pots demanar que ho faci...”.

Talment com si sentís la meua àvia... “deixa, que ja ho faig jo”...

Els actes de cura que mostren aquestes escenes estan fonamentats en les carències de l’altre, i l’altre sempre és masculí. I això reforça el binarisme predominant en l’observació dels aspectes de cura en clau de gènere. Perquè no és cert que els homes no cuidin, ho hem pogut veure a les escenes; han cuidat les seves parelles, les amistats, les criatures..., però és evident que la masculinitat hegemònica és la visió oposada de les cures. A més, com hem vist, la parella no ocupa un lloc central en la construcció de la seva subjectivitat. Per tant, ells han de fer un aprenentatge i posar en qüestió les maneres que tenen de cuidar.

Això remet a la tríada que proposa Tobío (2012) per pensar en per quins motius els homes no cuiden o cuiden menys; perquè no poden, perquè no volen o perquè no en saben. Evidentment els tres aspectes s’entrecreuen i els tres tenen a veure amb motius personals i estructurals. La responsabilitat dels homes en les tasques de cura és definitivament responsabilitat d’ells i, per part de les dones i de la societat en general, cal replantejar el tema de la necessitat d’una disponibilitat total, d’una visió de 360°. També hem de pensar si podem o volem abandonar l’espai privat – aquests espais i temps on hem estat situades - o posar-lo en valor i contribuir a generar una economia més sostenible i igualitària, més feminista en definitiva.

I com rebem aquest tipus de cura? Sembla que ells, si se n’adonen, s’ho prenen bé, entre l’humor i l’agraïment. En canvi, si ho mirem a la inversa, observem reaccions no tan complaents quan són elles que reben aquest suport:

(E4/IM) · Quan sortim, el Miki li pregunta a la Itzi si no li fa res conduir de nit, ella diu que no i riu, fent un comentari sobre la meua observació en aquell moment. Ell es preocupa un instant “Eh, que a mí si me dice ‘estoy tranquilo’, yo

confio en ti, eh". Li diu a ella, ens ho diu a totes, s'atabala una mica fins que ens posem a riure

(E2/EP) · "I si poso aquesta làmpara de peu allà?" pregunta el Pau. La porten entre tots dos mentre l'Eli diu "ja puc jo..."

Aquestes accions poden ser llegides per elles com una mostra de sobreprotecció o de paternalisme. I, per descomptat, també hi té a veure el discurs obertament feminista que tenen aquestes dues participants. Malgrat que el fet de rebre una cura s'associa a la vulnerabilitat, no sembla que els homes la rebin malament, més aviat diria que els agrada o, potser fins i tot, la necessiten. Les dones, en canvi, sobretot aquelles més posicionades amb els feminismes, volen mostrar autosuficiència, tant al seu entorn com a elles mateixes. No performar aquella feminitat més tradicional que les situaria en una posició incòmoda.

I una última qüestió, no per òbvia menys important i, ara sí, repetida a totes les parelles: l'anticipació a les necessitats de l'altre sense necessitat que aquesta s'expressi.

(E7/AS) · Como no dice nada tia.... pero yo ya he visto que se llevaba un chasco. ¿Quieres ir al Pulitzer, no? Y dice "sí" Pues nada"

(E3/MC) · "Un café largo" demana el Carlos. "Americano" corregeix la Maca. "Para él. Yo no quiero nada", aclareix.

Endevinar les necessitats de la parella. Donar-hi resposta. I, de cop, ens traslledem a tots els mites de l'amor romàntic, aquells que creiem superats i que, m'atreveixo a afirmar, cap d'elles assumirien com a propis. Ni elles ni jo. Però cal assumir-los, repensar-los i fer-los evidents. És una tasca imprescindible si volem fer un procés de revisió personal que sembla inevitable per produir canvis.

Segurament aquestes nocions de sacrifici, entrega o renúncia s'allunyen molt de la visió igualitària, consensual o confluent que relaten els discursos socials sobre la parella i l'amor modern. Però no podem negar que segueixen estant presents, que són habilitats històricament associades a la feminitat i que reifiquem habitualment a través de les pràctiques de cura.

La cura de les criatures, l'evidència de les desigualtats

Aquest posicionament s'ha de revisar, novament, quan arriba el moment crític de ser mare, ja que en la maternitat es trasllada aquella ideologia amorosa que vèiem a la parella, a l'entrega de la mare cap a la criatura. (Esteban, 2012).

Arribades a aquest punt, ja sabem que l'Albert i la Silvia conformen una parella més tradicional i l'Alba i el Javi una parella, almenys discursivament, amb ideologia més feminista. Sabem també, com ens expliquen Abril i al. (2015) que l'inici de la criança sol ser el moment en el qual s'accentuen les desigualtats de gènere a la parella. Ho sabem perquè veiem com es repeteix, una vegada i una altra, al nostre voltant a mesura que les amistats van tenint criatures.

Curiosament, o no tant, coincideix també amb el moment en el qual moltes dones que viuen situacions de violències masclistes, són capaces d'identificar-les com a tals.

Però el fet que la divisió sexual de les tasques de cura en la criança encara sigui més gran que en les tasques domèstiques, no implica una major negociació sobre els treballs associats a la criança. S'assumeix que la maternitat es revesteix de moltes més tasques que la paternitat i aquesta és una base que dificulta la negociació, tant per una part com per l'altra. Sembla que existeixi un "acord tàcit" els primers anys de vida d'un nadó que acaba atorgant major responsabilitat a les dones (Agirre, 2016), sobretot els dos primers anys de vida (Esteban, 2011).

Aquestes evidències ens porten a un moment de canvi vital on les parelles s'han de reconfigurar. D'alguna manera, deixen de ser parella per convertir-se en família, almenys a estones. Canvien els usos dels temps i els espais, augmenten les negociacions i s'accentuen les tensions, si més no, aquelles relacionades amb el gènere.

En totes les observacions de la Belen i el Javi, el Leo, el seu fill, hi ha estat present. Algunes com a protagonista, com la visita al parc o a la perruqueria. I d'altres més en segon pla, com les trobades amb les amigues o l'aniversari del Javi. A l'única que ell no hi era, la visita a l'hospital, d'alguna manera hi havia el Nico, la criatura que encara no tenia nom, però va ser el protagonista de l'escena. A les dues últimes ja hi són els dos nens presents. Per tant, aquesta parella s'ha volgut mostrar sempre com una família, la família que estaven construint al moment de la investigació.

En canvi, l'Albert i la Silvia han buscat la manera - la cura de l'àvia en les tres ocasions - de fer observacions i trobades sense les criatures. Les rebaixes i la visita a l'Ikea "*que con niños no se puede*" i la festa major del poble que, al ser nocturna, convida a fer-ho "*sense nens, clar*".

En les dues parelles podem veure mare i pare implicats en la cura dels infants; juguen, hi parlen, els renyen, n'estan pendants, els donen aigua i menjar...

(E5/AJ) · El Fernando, la parella de l'Helena, i el Javi juguen amb les criatures,

(E5/AJ) · Mentre el Javi demana el beure, l'Alba cuida el Leo. Quan torna, seu a terra i el Leo de seguida s'hi asseu a sobre. L'Alba seu ara a la cadira més incòmoda i li deixa la cadira còmoda al Javi, mentre diu "Nuri! Apunta, apunta!" i li acaricia el braç. Tots dos estan pendants, alternativament, del Leo i del Nico, sí que és veritat que el nadó, l'estona que està despert, va de mà en mà.

(E1/AS) · Ara els grans van amb la mare i l'Albert amb l'Helena. La veritat és que tots dos estan pendent de les criatures. I elles es van movent de l'un a l'altra.

D'alguna manera, crec que m'esforço perquè quedi clar. I noto que m'esforço perquè valoro la cura compartida, però el que estic valorant és l'assumpció de responsabilitat paterna, perquè la materna l'he donat per descomptada. El matís "La veritat és que tots dos..." s'assembla massa al "sense problema" que havia relatat quan parlo de les tasques de cura més logístiques i afirmo que ells assumeixen "sense problema" aquesta part.

I és que les cures prenen un significat diferent quan les executa un home o quan ho fa una dona. Les cures es naturalitzen en les dones, malgrat que, com afirma Tronto a una entrevista a *el diario.es*, (2016) “tenir cura no és més natural per a les dones, ho fan pel privilegi dels homes”. Quan les dones assumeixen aquestes tasques no se’ls dona importància perquè, de fet, no fan res més que complir amb allò que s’espera d’elles, de nosaltres, afirma Del Valle (2003). I afegeix; quan un home assumeix tasques de cura que la societat no considera que “li toquin a ell”, obté un major reconeixement. De fet, es revaloritza. Veiem com, a nivell social, un home – parella o pare – que agafi el rol de cuidador rep el reconeixement automàtic de gran part de la societat. Es magnifica i s’aplaudeix.

Rellegint el diari de camp, m’he vist a mi mateixa fent visible i, per tant, donant valor a les tasques de cura realitzades pels homes de les parelles. Des d’una posició clarament feminista i fent una investigació relacionada amb el gènere, reforço el discurs hegemònic i “aplaudeixo” els homes quan fan tasques de cura, com quelcom extraordinari. Un aspecte que he volgut destacar per evidenciar la dificultat trencar amb les estructures de poder, que estan tan interioritzades, que actuem sense adonar-nos-en, fins i tot quan les volem evitar de manera explícita.

Malgrat el pes de tota l’estructura social, també veiem, en positiu, una espècie de pacte no escrit, on un cobreix l’altre quan el primer fa “altres coses”:

(E2/AJ) · Ella de seguida es fa càrrec del petit perquè ell pugui saludar tothom.

I algun intent dels pares “d’ampliar” una mica més el sentit de la cura:

(E2/AS) · L’Aritz va jugant amb el seu pare, es persegueixen, riuen, fins que es cansa i es posa al costat de la seva mare. Vol agafar xocolata, però el seu pare li diu “No, que menges cada dia Kinder”.

Sembla, però, que no és suficient per a les mares, que segueixen pendents quan ells se’n fan càrrec:

(E5/AJ) · L’Alba segueix asseguda amb nosaltres, vigila el Leo de lluny, que juga amb les altres criatures

(E7/AS) · la Silvia crida i li diu al Jordi que miri els nens perquè no caiguin “Agárralos, eh. Me da un pánico...”

Un canvi no tan gran, reconeix l’Albert, com per fer “les coses que fa la mare”,

(E3/AS) · Tornem enrere perquè la Silvia va a demanar on han comprat un joc per a la Maria, perquè el vol comprar també. L’Albert, mentrestant i sense que ella ho senti em diu “Apunta! Jo això no ho faria mai, anar-ho a demanar. És la madre coraje”. Quan la Silvia torna, es posa a riure i diu “Aquí yo, que voy de madre coraje”.

Però sí per tenir cert reconeixement de la mare, que evidencia l’assumpció de les tasques de cura per part del pare, cosa que permet que ella gaudeixi de temps personal:

(E7/AS) · l'Albert va a davant, amb la Maria i l'Aritz. Els mirem i comentem la jugada. La Silvia em diu "Apunta, les ha dado de desayunar y yo he ido al gim" diu, orgullosa.

Ja hem evidenciat, a l'inici d'aquest bloc, com de palesa es fa la diferència entre la càrrega logística i la càrrega emocional. Encara més evident quan hi ha criatures. La "primera" escena, gairebé paradigmàtica.

(E1/AJ) · Jo vaig parlant amb algunes mares i el Javi va a davant amb el Leo. Li porta la motxilla i el fa jugar. Pel camí, l'Alba recorda que porta una mandarina i li dona al Javi, que la pela i li dona a trossets al Leo. Mentre parlem, l'Alba diu que fa molta calor i li comença a treure el chaleco al nen, el pare li acaba de treure i se'l posa al braç. El Leo demana aigua a la mare i el pare li obre i li dona.

O qualsevol escena als parcs o a les sortides i entrades de l'escola:

(E3/AS) · La Maria li dona el mocador que li ha donat el seu pare a la seva mare perquè el guardi. Ella ho fa, mentre segueix parlant i mentre recull un paper de terra que no sap ni de qui és.

Un altre exemple de la sobrecàrrega que sostenen les dones, les mares en aquest cas, però més subtil, és que la mare ha de tenir sempre tota la informació, cosa que, evidentment, comporta més responsabilitat. Està bé que el pare tingui tota la informació, però no passa res si no la té.

(E2/AS) · Mentre la Silvia la baixa del cotxet i li arregla la roba, l'Albert endreça el carro i li diu a la Silvia "Això està brut, mama", diu a mode informatiu. Acaba de netejar-lo una mica, accelerat com sempre, i agafa l'Helena de la mà per entrar-la a dins la classe.

(E1/AJ) · El Javi s'acosta per dir-li a l'Alba que la professora diu que li ha hagut de canviar els pantalons al Leo. "¿Y te ha dicho algo más?" li pregunta ella, "No" respon el Javi i l'Alba afegeix "Pues qué palo, yo no voy". Em mira i riu. Al cap d'una estona, mentre el Javi juga amb un grup de nens, l'Alba s'acosta a la professora i parla amb ella.

(E1/AJ) · És el Javi que el va a buscar i el vigila fins que, al final, amb un to de veu una mica desesperat, avisa a la mare, "¡Belén! Es que se està metiendo en el charco, eh...". L'Alba em mira, riu i no en fa massa cas....

En aquestes dues escenes veiem com la Belen evidencia certa despreocupació. Alguna cosa similar al que he vist també fer a la Silvia.

(E3/AS) · La Maria li demana aigua al seu pare, li dona i, de cop, pregunta "¿Dónde está Aritz, Silvi?" La Silvia mira una mica, però no es preocupa. Al final apareix tirant un pal de manera una mica bèstia. El seu pare el torna a renyar. La mare ho veu, però no li diu res.

Potser és indicatiu d'alguns moviments en els aspectes més tradicionals de la criança. O potser indica que estan més relaxades (per l'experiència adquirida en les hores de dedicació). En tot cas, aquestes escenes em fan pensar en el que afirma Foucault (1983) sobre la capacitat d'actuar en les situacions de dominació. En tota opressió hi ha resistències, ens diu, però es pot observar com, a vegades, les dones no poden sostenir-les en la quotidianitat. A més cures – recordem el context capitalista – més cansament, per tant, menys energia per oposar resistències, per pensar estratègies, per posar-les en pràctica i, sobretot, per col·lectivitzar-les. A vegades, l'opció és l'acceptació i la resignació i, així, el patriarcat es reforça i l'agència disminueix.

És evident també que, amb la presència d'infants, reproduïm aspectes del gènere que, en altres situacions, quedarien molt més amagades o encobertes. Per mi, era impensable sentir l'Alba parlar en aquests termes:

(E3/AJ) A. "Tio, yo, cuando ha dicho que era un niño, me he imaginado dos adolescentes en casa... peste a pies, todo desordenadao.... ¡casi me desmayo!"

I què bé que, amb la seva parella i amb mi, se senti lliure per expressar-ho, però quina mostra tan evident del poder del patriarcat. Recordem que aquesta frase es dona en el context de la visita a l'hospital per realitzar una ecografia molt important. Aquesta escena que ens regala la parella és paradigmàtica perquè, tal com afirma Larkin (2006), l'ecografia és una pràctica performativa que defineix i autentifica el sexe i el gènere del fetus i, de passada, el de la mare, la qual cosa naturalitza el binarisme de gènere.

Abril i al, (2015) afirmen que, en el cas dels primers mesos de vida de les criatures, apareixen amb força (potser per primera vegada) les percepcions naturalitzadores del paper de "la dona" des d'una perspectiva essencial i biologitzadora. En aquest cas no ha calgut arribar ni als primers mesos de vida...

Així, mentre en les pràctiques quotidianes sembla impossible pensar que pot canviar:

(E1/AJ) · Hi va cada dia l'Alba (a buscar el nen a l'escola) menys algun dimecres que el Javi s'ho pot muntar a la feina

A l'entrevista final, l'Alba i el Javi intenten pensar conjuntament per què passa i veure què poden fer:

(EF/AJ)

J. (...) o sea con el segundo, o sea con el Leo sí que era algo que podíamos compartir, ¿sabes? pero ahora el hecho de que estén los dos, ya es... por ejemplo, ella está mucho con el bebé... eso hace que la carga, en ese sentido, pues es impecinable... y eso hace que la... que se retroalimente, porque él al estar con ella, pues quiere estar con ella... y entonces es como que la demanda más... eso

A. (...) ¿No? Me refiero que es un tema que hemos hablado, ahora es un bebé y tenemos claro que me demanda más a mí y todo, pero que parte de la presencia que tengo yo ahora, porque la puedo tener por la excedencia y me lo he currado, va a haber un momento en que... eso lo hablamos, un día, en que... Yo estoy poniendo aquí mi carrera

profesional... y yo tengo muy claro que habrá un momento en que volveré, quiero volver a estar ahí

J. Bueno, pero eso ya... o sea... eso está...

A. Sí, sí, sí... Claro, pero es eso, que es así... es la presión de la maternidad, de un bebé, que tiene unas necesidades muy concretas y que hemos hecho una distribución como súper tradicional ¿no? yo me quedo con el niño y saco reducción de jornada y tal...

J. Pero, pero después...

A. Sí, y que luego vamos a ver cómo eso revierte ¿no? en otra manera de funcionar, y vamos a ver si lo, si lo podemos y lo sabemos hacer, o si seguimos este camino que han hecho otras tantas familias

J. Pero es que también, también tiene que ver... con lo del.. esto del baby-led ... Bueno eso de que va comiendo cuando va comiendo... con él fue diferente, entonces yo podía coger y irme un día y... y cogía la comida y me iba...

A. Ya

J. Pero ahora no pue... o sea ¿qué hago? ¿cojo un trozo de aguacate y me lo llevo? Y al cabo de media hora querrá pecho, bueno...

A. Sí, esto sí que ha sido raro, eh...

N. ¿Diferente? Amb ell no ho vau fer?

J. No

A. Ehm no...ell, amb el gran, a nosaltres ens donava la sensació que la cosa estava més equiparada. I ara, amb el Nico, ens hem adonat que jo estic carregant molt més tota la part de gestió, amb el Leo es pot gestionar perfectament sol, evidentment, però amb el Nico...Amb el Leo, a l'edat que té ara el Nico, el Javi se'n sortia sol i ara no. Ara no podria gestionar el Nico, saps? Si dorm i es desperta, em busca a mi...en el tema del contacte físic és molt més demandant que el Leo...

J. y eso no pasaba

A. y eso, con el grande no nos ha pasado, nos ha cogido como un poco a contrapié, porque era como algo que no acabábamos de pillar... en plan, joder, si lo hemos hecho bien con uno, no puede ser que con el segundo nos haya surgido así, ¿no?...

J. Sí, sí, sí

A. y entonces hablándolo nos hemos dado cuenta que, claro, con el segundo, pues te tienes que dividir tanto, también generas mucha más dependencia... ¿sabes? del pequeño porque el otro se ocupa del grande...

N. Claro

A. entonces nos hemos dado cuenta que somos nosotros los que hemos generado esa dependencia de Nico hacia mí... ¿cómo la revertiremos ahora?... Sí, sí, porque nos sorprendió. Javi me decía: ostia, ¿cómo puede ser que no pueda dormir a este niño? ¿Cómo puede ser que no pueda estar tres horas con él? Y eso pues son cosas que nos han pillao así como...

N. por sorpresa

A. Sí, no sabíamos... no sé si le pasa a todo el mundo o...a nosotros nos ha pasado

Veiem com aquelles decisions que s'havien pres amb el naixement del primer fill no serveixen al cap d'uns anys. És cert que la situació ha canviat; l'expressió de les maternitats/paternitats, els vincles, el germà petit,... i malgrat tot, les asimetries de gènere persisteixen, o es reforcen.

És evident que les dones es mostren més vinculades a les criatures a través de l'embaràs i la lactància, afirmen Abril i al. (2015). En aquesta mateixa investigació sobre els plans de cura, indaguen en com influeixen els ideals de maternitat/paternitat, les actituds de gènere i les limitacions institucionals en el projecte de cures del nadó. L'anàlisi posa damunt la taula que gran part de les parelles volen mantenir el seu estatus laboral. Malgrat això, en el cas de preveure's dificultats de conciliació, com no pot ser d'altra manera en el sistema en què estem immerses, són les dones que mostren una major predisposició a adaptar la seva vida laboral a les necessitats de la criatura, i desenvolupen segons les autores "preferències adaptatives".

És obvi que el Javi es sent malament amb la situació. Ni tan sols sap com explicar-la; *porque él al estar con ella, pues quiere estar con ella... y entonces es como que la demanda más... eso...* I, malgrat els esforços d'aquesta parella per intentar fer una criança respectuosa, igualitària i equilibrada, el sistema impedeix que se'n surtin. I apareixen, novament, les tensions, els malestars, els patiments. I la recerca, esgotadora, de solucions impossibles. I l'esforç estèril per equiparar discursos i pràctiques.

Podríem pensar que l'Albert i la Silvia ho tenen més fàcil, però també han de recórrer a certes tàctiques (De Certeau, 1990) per construir el seu relat:

(EF/AS)

S. Sí que hago cosas... que no sé si porqué soy mujer, que sé que él no las... el ejemplo de las maletas...yo tengo una visión más integral, creo

N. Ahá

S. Quizás porque he estado cuatro meses en... no lo sé, no lo sé...por la noche, he llegado a dar Dalsys al lado de él y no se ha enterado, a mí nunca me pasaría... también dicen, y esto dirás que no: que el hombre está preparado para escuchar al ladrón... pero la mujer, por un sentimiento de alimentación, porque tú eres la que, y más si les das el pecho (...)

N. Obvio que es diferente.

S. No, no, y porque yo soy la que estoy atenta porque soy la que le tiene que dar de comer, y ya solo por eso, en esto, desarrolla como por instinto que él no ha desarrollado. Yo creo que, en nuestro caso, y es lo bueno que tenemos también, es que no nos exigimos, creo que está...(...)

Tant la Silvia com l'Alba són conscients de les desigualtats que viuen, no hi estan d'acord i ho poden expressar amb total llibertat, tot i que això no suposa que hi hagi canvis. Totes dues, però, ho viuen i ho justifiquen de manera diferent. Els punts de partida respecte a les creences són molt diferents, les justificacions i els motius pels quals succeeix també, però les pràctiques són exactament les mateixes; elles es redueixen la jornada, ells, un o dos cops a la setmana, s'organitzen per recollir les criatures a l'escola de manera conjunta. Ells cuiden les criatures, elles assumeixen l'última responsabilitat. Elles i ells acaben externalitzant tasques de cura perquè les vides professionals i personals són impossibles de gestionar. Així doncs, partim de dos models de parella i de maternitats/paternitats ben diferents a nivell de discurs, però gairebé idèntiques pel que fa a les pràctiques.

En conclusió...

Com podem veure, hi ha models de cura diferents per a models de relació diferents, en les escenes i en cada relat. La Maca i el Carlos es cuiden l'un a l'altre amb cert orgull, es reconeixen en la vida professional i personal. L'Eli i el Pau es mostren suport explícit en les activitats quotidianes de cadascú, amb respecte i certa admiració. La Clara i el Toni, i la Itziar i el Miki – les parelles que porten menys temps juntes -van elaborant un model de cura, sembla, en paral·lel al model de relació. I les dues parelles amb criatures, l'Albert i la Silvia i l'Alba i el Javi, han de fer un esforç considerable (buscar temps, estar (ser-hi) en els moments “especials”...) per tal que la cura no vagi dirigida exclusivament cap a les criatures, talment també, com han de fer amb la relació.

Tot i que cada parella mostra situacions ben diferents, hi ha elements de la cura, els més estructurals, que es mantenen i segueixen definint les interaccions de la parella i el seu entorn més proper. La capacitat o expertesa de cuidar les altres ha estat tradicionalment associada a la feminitat. La subjectivitat masculina tradicional, en canvi, està construïda sobre la base de l'individualisme, la competitivitat, l'autovaloració personal i la prioritització a l'hora de realitzar els desitjos propis (Fernández, 2009). I això, malgrat els canvis, es manté estable.

Quan aquests dos models, reforçats pel binarisme i la rigidesa de les estructures de gènere, es troben en una parella heterosexual resulta fàcil situar-nos en un escenari de negociació, frustració, tensions i desajustos. Aquestes escenes formen part de la quotidianitat de les parelles del nostre entorn i s'evidencien en les cures d'una manera molt explícita. La cura és un aspecte que genera debat i discussió, les tensions generades en “els actes de cura” són font de conflicte intern dins de la mateixa parella i, alhora, son objecte de debat públic.

Vicente (2016) defineix les dones com especialistes en la vida privada i, com a tals, cobreixen les necessitats en aquest àmbit. De vegades, com hem vist, fins i tot de manera anticipada, sense

que apareguin demandes expressives per les persones que reben aquesta cura; parelles, pares, mares, criatures. Així es sosté un model de parella i de família que cada vegada es posa més en qüestió, però que segueix funcionant a la perfecció gràcies a l'equilibri interessat de les actuacions de gènere.

És evident que en les últimes dècades s'han produït canvis rellevants en el repartiment equitatiu de tasques i en la implicació dels homes a l'esfera privada. Però cal pensar què ha succeït en el terreny emocional; la reciprocitat, el vincle, les expectatives d'igualtat d'un i de l'altre en les vivències de la parella heterosexual... I per això és necessari posar la mirada en la quotidianitat, ja que és fàcil veure que els canvis han estat molt evidents en el terreny de les idees i els discursos, però han avançat poc en el de les pràctiques quotidianes (Vicente, 2018; Agirre, 2014; Verdú 2013; Jamieson, 1999).

Si bé és cert que en les sis parelles que hem observat hi ha un repartiment evident de tasques domèstiques i de cura, aquest no és del tot paritari. Les parelles observades han aconseguit trencar molts mandats de gènere tradicionals (l'economia, la separació rígida entre la producció i la reproducció, la llibertat de temps i espais...), però hi ha maneres de cuidar que ens retornen una imatge de la feminitat més tradicional; el sacrifici, l'espera, l'anticipació. Talment com si les cures – en un món que no les té en compte – fossin l'últim reducte del patriarcat més ambiciós.

La construcció de la nostra subjectivitat, de la subjectivitat de les dones, a través dels i les altres, la responsabilització en la dedicació als afectes i la invisibilització social i el grau de no reconeixement de les tasques de cura, ens situa en un escenari complex. Cal afegir que les tasques de cura queden fora del camp d'una productivitat digna de ser tinguda en compte, malgrat les habilitats que requereix qualsevol d'aquestes tasques (Giard, 1996). Adaptar-se a les circumstàncies del moment, al context o les necessitats de l'altra requereix un cert grau d'especialització i, per tant, d'entrenament. Així doncs, si no es valora l'expertesa i el coneixement implicats i les habilitats necessàries, les tasques de cura queden invisibilitzades. Per tant, és necessari, tal com insta Giard (1994), acceptar com a dignes d'interès, anàlisi i registre les pràctiques ordinàries, considerades insignificants.

Perquè és en les pràctiques ordinàries on hem pogut observar com flueix el gènere, com es produeixen els petits canvis que s'establiran com a norma, com es desdibuixa el binarisme que ens retorna a les concepcions de cura més tradicionals. Cal, doncs, observar els actes de cura des del mateix prisma que proposa Butler (1997) pel gènere que “no s'ha d'interpretar com una identitat estable (...) sinó com una identitat dèbilment constituïda en el temps, instituïda en un espai exterior mitjançant la repetició estilitzada d'actes” (p.11).

Com afirma Esteban (2011), les negociacions a l'entorn de les tasques domèstiques i de cura són el reflex de les tensions entre homes i dones, una metàfora d'aquesta suposada igualtat i dels obstacles que queden per superar. Els processos de subjectivació femenins impliquen el fet que estimar i ser estimades i, en conseqüència, tenir cura de les persones i de l'entorn, sigui una pràctica inherent al fet de ser dona. Quan es dipositen les cures en les dones a través del poder

afectiu no s'ha de pensar només en la sobrecàrrega, injustícia i discriminació que això suposa, sinó que s'ha de pensar també com un mecanisme de subjectivació de la feminitat. Com, a través de les relacions amoroses, sobretot de parella i de família, s'estableix un mecanisme de subordinació de les dones (Esteban i Távora, 2008) perquè al cap i a la fi “les cuidadores ho són per ser dones al mateix temps que són dones perquè cuiden” afirma Tobío (2012, p.404), definint l'essència de la performativitat. Som dones perquè cuidem i cuidem per ser dones.

5.4. SER I FER PARELLA

Una parella són microcultures que xoquen, afirma Kaufmann (2002), i, malgrat els intents de les parelles per no deixar-ho veure, ho hem pogut observar en la quotidianitat de les escenes viscudes. Contínuament s'han de prendre decisions, s'ha de negociar, arribar a pactes i consensos, dissentir i renegociar.

Abans de començar el treball de camp, estava convençuda que observaria moltes negociacions i podria veure com es prenen les petites i les grans decisions en parella. Com veurem, però, la parella arriba a les escenes “amb la feina feta”. En moltes ocasions perquè aquestes negociacions s'han fet prèviament; sigui perquè s'evita la confrontació a l'espai social:

(EF/AJ)

N. Muchas veces nos ha pasado que, aparte de nosotros y aparte de los niños, había otra gente... ¿creéis que las observaciones han sido iguales? ¿ha influido, ha cambiado alguna cosa?

A. No, lo mismo

J. Yo creo que iguales

A. Bueno... yo creo que la diferencia es más... es lo que tú decías... podríamos poner la diferencia entre estar en casa y estar en público

N. Ahá

A. Y es verdad que, a lo mejor estás en casa, y hay algo que podría acabar en una discusión, que a lo mejor sí que acaba en una discusión... y cuando estás en público, al estar en público...

N. ¿Da igual que esté yo como que colegas?

A. Claro, es como que... lo paras antes..., no sé.... no llegas a ésta... Seguramente, en el caso en que estemos en desacuerdo claro.

O perquè en la quotidianitat de la parella hegemònica, moltes decisions ni tan sols s'han de prendre, no és necessari arribar a un consens, ja que l'imaginari de la parella ens remet a un espai de compatibilitat total i absència de conflictes (Agirre, 2016). Així, l'escenificació de la vida quotidiana apareixerà aparentment buida de conflictes i tensions.

El fonament de la llibertat contractual que impera actualment a les relacions afectives fa més confosa l'atribució de responsabilitats (Illouz, 2012) i, a més, aquesta extensió de l'igualitarisme impedeix i dificulta detectar les desigualtats encara persistents, ja que reconèixer-les és incòmode (Vicente, 2016). Això es torna especialment delicat en el cas de la parella

heterosexual, ja que aquesta institució, actualment, se suposa una unió lliure, que respon a l'amor i que aporta beneficis. És per això que s'ha d'allunyar qualsevol mostra de conflicte, frustració o dolor en el sí de la parella, per tal de no comprometre'n la bona imatge (Casado, 2014).

Veurem, en aquest últim apartat, com s'han dut a terme aquestes negociacions i com es prenen les decisions en el sí d'aquestes parelles. En la línia de l'apartat anterior, descobrim com les parelles utilitzen algunes tàctiques per fer coherents discursos i pràctiques, els canvis i moviments que això suposa i les conseqüències que té transgredir certes normes de la institució de la parella heterosexual. Mostrarem també com les parelles construeixen identitat conjunta de parella, per constatar que aquesta és una institució de reproducció patriarcal.

Les negociacions, els pactes i la presa de decisions

Està clar, i així ho explicita Coria (1997), que allò fonamental alhora d'iniciar una negociació és tenir consciència del dret a negociar, aspecte que inferim en la dinàmica de les parelles observades. El problema apareix quan aquesta consciència xoca amb la "lògica dels afectes" (Coria, 1997) i, aquesta, limita la possibilitat de negociar. O quan entra en joc la contradicció entre l'ideal d'amor romàntic i de parella imperant a la nostra societat (Agirre, 2016), i els conflictes esdevenen tensions i malestars:

(E2/IM) · Sento la Itzi que diu "Exacto! NO podemos gravar". Discuteixen una mica sobre què és millor fer, sembla que guanya la opció de canviar de data i que la Itziar ha pres una decisió "Si ni el chico que graba quiere hacerlo..." Al cap d'una estona, però, el Miki li torna a preguntar al Fidel què vol fer i es reobre el tema, es plantegen entre tots tres algunes solucions i alternatives. Finalment, la Itzi cedeix "Vale, yo me adapto".

(E3/AS)

S. ¿Y algo así?

A. Esto es muy feo. Hay que preguntar...Sí! allí hay una chica

S. Va, pregunto

Va a preguntar i torna emocionada

S. ¿Qué te parece? ¡Esto no lo teníamos previsto, eh!

A Da igual, tranqui

Es posen a mirar taules, a agafar-ne mides, trien colors... Busquen solucions perquè quedi bé, l'Albert fa una proposta per solucionar el tema de les cadires per a tots tres i la Silvia accepta, contenta. Fins que l'Albert canvia d'opinió i explica alguna cosa d'una carpa que tenen a l'habitació.

S. Noooooooo

A. Silvia, escúchame

S. Perdón

Segueixen mig discutint

A. Sí, que sí, yo ya no pienso más

S. Jordi, que quedará bien

Petits moments de tensió que apareixen en la presa de decisions de les petites coses de la vida quotidiana. Negociacions consensuades, comunicació fluïda, bromes i carícies. I, com sempre, es retorna a les cures. La Silvia pensant en les criatures, responsabilitzant-se fins al final de les decisions, mentre l'Albert, altra vegada, es pot permetre descansar.

(E3/AS) · La Silvia comença a buscar algun detall per les criatures i l'Albert s'hi afegeix “Me gusta más eso. Es más bonito” “Pues haber estado en el proceso de selección” bromeja la Silvia. “Ya bueno, ¿pero para qué lo quieres?” La Silvia el convenç amb dos arguments...

A. Estos vasos son bonitos

S. Coge, coge...

A. ¿No te gustan?

S. Mira Jordi, como tú no me has dejado coger las sábanas....

La Silvia i l'Ivan repassen una altra vegada tota la llista, l'Albert està als núvols i jo necessito una pausa.

I de fet, s'ho pot permetre, perquè ja hi ha algú que no fa pauses ni es despista. I això em fa pensar en quan i qui pot abandonar la cura i quines conseqüències té. En tot cas, la Silvia assumint-les, impedeix que en Jordi ho faci. Ell, pressuposant que ella les farà, pot tenir cura des del privilegi de l'elecció (Gallego, 2017). I escull, perquè pot i perquè vol - “le apetece” - els dimecres:

(EF/AS)

S. Sí, pero bueno, es que es un tema también de disponibilidad horaria. Yo no me he pedido una reducción de jornada, pero mi empresa es más flexible que la suya...o su cargo, más que mi empresa...entonces por las mañanas estoy yo...el miércoles es cierto que está él y yo me toco los cojones...o sea, está él, creo que le toca a él, le apetece hacerlo

A. Sí i va ser idea meva lo dels dimecres

S. Claro

Aquestes escenes mostren; per una banda, els canvis en les paternitats i, per altra, la necessitat d'evidenciar quines són aquelles tasques – com hem vist a l'apartat anterior – que són assumides pels homes i quines no. La paternitat, històricament associada a l'autoritat i al proveïment, “trontolla” enfront d'experiències quotidianes, en contextos nous i canviant, i indiquen un vincle més estret amb les criatures (Royo, 2011).

Tot i així, les escenes d'una cura en aparença compartida no estan exemptes de les asimetries de gènere, de les quals s'impregnen també les negociacions:

(E1/AJ): Al cap d'una estona d'estar al parc, l'Alba recorda que no han pagat a la dona que fa la neteja al seu pis, un cop per setmana. "¡Oye, que hay que ir a la pagar a la María!" Ho diu com si anés a agafar les coses i marxar de parc "Ya voy yo", però el Javi, sorprès, diu "¿Pero vas tú?" Riuen i es miren amb complicitat. Ara sí que estan apartats de la resta de famílies, joestic molt a prop i, de tant en tant, tots tres anem fent un cop d'ull al Leo. Parlen de diners i fan broma. S'inventen mil maneres de no haver d'anar a casa, però finalment l'Alba decideix que s'hi ha d'anar i recorda que, a més, s'ha d'anar a treure diners perquè a casa no en tenen. Al cap d'una estona de riure i abraçar-se entre "Sí, ves tu" i "No, te toca a ti", el Javi agafa la bossa del Leo i se'n va. Torna i pregunta "Oye Belén, ¿le cojo unas bambas?", "Sí, y un jersey y unos calcetines. Y llévate esto también"

L'Alba, com la Silvia, també té visió de 360°, que sembla necessàriament associada a la maternitat. Tal com hem vist a l'apartat de cures, el Javi s'encarrega, novament, de la tasca logística y l'Alba recorda i organitza. I pren decisions sobre l'àmbit privat i domèstic. Aquesta escena, per a mi molt rellevant, sembla que no té cap impacte en la percepció de la parella:

(EF/AJ)

A. Es que tú estás diciendo que lo viviste como una negociación, yo ni lo recuerdo porque seguramente era algo tan...normalizado...para mí es una conversación...

N. Ahá...de la vida cotidiana?

A. Sí. No lo vivo como una negociación, yo

J. Hombre, es una negociación... en el momento que cada uno piensa de manera diferente, tienen que negociar para que haya un acuerdo

L'Alba té tan interioritzat el fet de negociar constantment amb la seva parella les qüestions quotidianes – i segurament de resoldre-les - que ni tan sols ho valora com a tal. El Javi sí que valora que hi poden haver desacords i que cal arribar a pactes. De fet, ho fan. El problema és que, si es dona per descomptat i no es fa des de la consciència, les estructures de gènere es reproduïxen de manera gairebé automàtica. I que la presa de decisions, que s'hauria de basar en un pacte consensual, acaba sent una responsabilitat més que recau en les dones.

De la mateixa manera que si no es qüestiona qui decideix les coses relacionades amb la investigació – com hem vist en l'apartat dels espais i els temps -, s'assumeix que es fa de manera equilibrada, tot i que en la reflexió queda clar que no és així:

(EF/AJ) N. ¿Cómo decidíais las observaciones? ¿Quién decidía? ¿Quién se acordaba de mí?

A. Yo creo que decidir las observaciones lo hice yo más que tú, bastante más...

J. Sí, claro

A. En general lo he hecho yo...Y yo las he decidido en función de lo que pensaba, creía yo que podía ser interesante para ti...y luego pues, también, planteándolo con Javi y preguntándole: oye, qué te parece esto y tal...y pensando si yo podía estar cómoda o podíamos estar cómodos...eso es algo que tampoco me ha preocupado...

N. ¿Creéis que uno de los dos tenía más ganas o estaba más dispuesto que el otro?

J. Bueno, puede ser que tú tuvieras más ganas...pero

A. Sí, ¿no?

J. No es que yo no tuviera ganas, pero...

A. Pero sí que he sido el motor de que esto lo hayamos hecho, claro

J. Sí, sí

Aquest «no es que yo no tuviera ganas, pero...» que és gairebé idèntic al «no és que jo no volgués, però...» de l'Albert quan explica qui decidia els moments d'observació, fa recaure la responsabilitat de la investigació, que no oblidem que és sobre la parella, novament en elles.

Aquesta primera negociació que escolto, que és la primera de totes, em posa en alerta i em fa pensar en aquells moments que potser el Javi havia de cedir si volia semblar un “home igualitari” i l'Alba no podia cedir si volia semblar una “dona feminista”. La reflexió es va quedar aquí, però mirant enrere, fent etnografia des de casa (Ingold, 2017), reafirmo aquesta evidència en l'actuació de la parella. Homes i dones acceptem la distinció de gènere i adoptem actituds i comportaments ajustats a la normativa social. Si no estem d'acord amb aquestes imposicions socials, si les intentem subvertir, podem acabar copiant el model contrari, perquè no en tenim cap altre. Així, reforcem l'estructura binària i entrem en negociacions i discussions infinites:

(E2/AJ) · Pel camí han de parlar una estoneta del nen per decidir què faran, sembla que tenen opinions diferents. L'Alba diu que marxa ella amb el nen, que és el seu cumple i que segueixi. El Javi proposa que vagin tots dos amb el nen a prendre algo o que el deixin amb la seva germana. L'Alba hi torna, que marxi tranquil, li diu. Ell que no, que ha de venir ella.

(E4/AJ) · Es posen a parlar sobre quin serà l'ordre de tallar els cabells... Finalment, el perruquer s'atansa “Bueno, ¿quién se corta primero?”. Com que no contesten afegeix “Belén, ¿qué hacemos?” Res. Agafa el petit i insisteix “¿Qué le hacemos?” es dirigeix a tots dos. L'Alba comença a decidir, consultant amb el Javi, (...) I, més o menys comptant amb l'opinió de tots tres, han decidit el tall de cabells. “Javi, ¿no se lo ves muy largo? “Sí, ¿qué hacemos, le decimos que se lo arregle un poco?”

Apareix en aquesta parella la posada en escena d'una maternitat i paternitat igualitària, dialogant. Però poc resolutiva. I la sensació que no es prenen decisions o que s'allarguen massa per no reproduir imaginaris, per generar un ambient més conciliador, on predominés la comunicació, tal i com manen els cànons de la parella confluent i igualitària.

Jo, mentrestant, em poso nerviosa:

(E2/EP) · L'Eli lidera la compra, però negocien gairebé cada producte que agafen, la quantitat, el preu... Quan la cosa s'encalla, normalment l'Eli soluciona el tema. Recordo especialment una negociació d'uns cinc minuts per comprar tres fuets, així que ho acabo determinant jo, que no em caracteritzo precisament per la meua capacitat de decisió... seguim fent la compra, que és prou "cooperativa", però ara una mica més lleugera i efectiva.

Tant ell com ella recorden aquesta escena. I m'ho expliquen a l'entrevista final, per separat. I, òbviament, de manera diferent:

(EF/E) · O sigui, jo recordo...així de "en vivo y en directo", el moment de fer la compra abans de l'aniversari. El Pau jo crec que estava especialment tens aquella tarda per tot el que se li venia a sobre de família, amics, amigues,... Tot barrejat, els seus quaranta... estava així una mica remogut i jo no sé quin comentari va ser... Estàvem allà "furulant" pel supermercat i ell va dir: hem de comprar no sé què, i jo vaig dir: ah, ja ho agafo jo, o algo així...i ell estava molt a la defensiva i em va fer un comentari com de: bueno, tampoc cal que perquè estigui aquí la Núria vagis ara de... i va ser com: "mare meva..."

L'Eli empoderada, segons el Pau. Ella justificant-lo. I ell cedint, o almenys, en alerta:

(EF/P) · No...sí, fa molt temps, però jo recordo vagament que estàvem comprant i ... i, sí, va haver-hi un punt d'autovigilància... o sigui d'estar constantment pensant què estaràs observant?

N. aquesta autovigilància... creus que venia perquè tu havies pensat prèviament, o en aquell moment estaves pensant, que eres el tio de la relació, amb lo qual és com si hi hagués un doble...que no hi havia la intenció eh, però...

P. Bueno no... pensava: òstia ara agafo un plat, un plat de plàstic, i l'Elisabeth agafa la beguda... eehh...

N. això pot significar...

P. quin patró tinc darrera.. i no ho sé, llavors veuré jo, no ho sé, ja ho descobriràs... no sé... (N.riu) Si sóc un dominador, pues que ho posi... (riu) perquè és la realitat, no ho sé, és lo que hay.

Revisions personals, canvis i desajustos

Aquest punt d'autovigilància ens fa pensar en la metodologia i en com, aquesta sensació d'estar pendent d'una mateixa, es pot donar en molts contextos més enllà de la investigació, no per la meua presència sinó per l'entorn social.

En el context de la investigació, el model de parella que es posa en joc té una triple mirada. La “vigilància” social, la que marquen les estructures; la meua, com a etnògrafa; i la pròpia, la de cada una de les participants. Una idea de vigilància “panòptica” (Foucault, 1975) que pot passar – aparentment – desapercebuda o que està molt present, tant en aquelles dones que es posicionen com a feministes i que mantenen una mirada atenta sobre la seva relació respecte al gènere, com en els homes que expressen o posen en pràctica algunes reflexions entorn al gènere; com a homes, com a parelles o com a pares.

Com diu l'Eli... “*Bueno perquè jo crec que no puc evitar tenir com una neurona vigilant sobre el meu cap sobre les meves conductes, també a la vida personal no?*”. Aquesta sensació que acompanya les feministes, des de la consciència que contínuament necessitem revisar aspectes de la vida personal.

La Itzi i el Miki, com a persones reflexives i polititzades, reflexionen així sobre l'etnografia que hem realitzat:

(EF/IM) · Ostia, esto que hicimos... pues es como, bueno también es como un aprendizaje, ¿no? Y el ir mejorando día a día, ¿no? ir aprendiendo ¿no? No sé, yo no lo veo como un ataque de...

I. Se meten en mi vida...

M. Es eso, es como...no sé...si realmente dices algo que, desde fuera, tú puedes ver que yo no puedo ver... dentro de esa espiral... porque yo voy a intentar... al menos reflexionarlo, y pensarlo y decir: ¡ostia! qué movida! yo esto no me doy cuenta, ¿no? y sin embargo está pasando...

I. Sí, sí yo creo que también que... que este tipo de investigaciones, tía, o sea... también tienen...también... tienen un punto que... no sé si terapéutico, es una palabra que no me gusta mucho, pero tienen un punto como de que te ayudan a mejorar, ¿no? porque...o sea, en el sentido de que, dentro de todos nuestros ritmos acelerados, es como una oportunidad de poder parar y reflexionar sobre algo que te pasa en la vida...

I encara que no hi facin referència directa, són reflexions al voltant de la pròpia parella, de les qüestions de gènere, dels feminismes. De la mateixa manera que fa la Clara, de manera indirecta:

(EF/CT) · “Sempre va bé tenir una mirada externa, veure coses que tu... la teva mirada, per pensar en temes que tenim molt interioritzats. (...) Com que no ens n'adonem, saps?”

O el Toni, que ens sorprèn a l'entrevista final:

(EF/CT)

N. Penseu que hi ha hagut canvis arran de la investigació? A nivell de la relació?

C. No

N. O vosaltres...?

T. (Pensatiu) Sí, yo también hubiera dicho que no de entrada, pero fíjate, ahora pensando, sí, creo que sí...

N. ¿Como...?

T. Bueno, al principi una mica d'inquietud... Bueno, es que al principio no sabías por dónde iban los tiros y claro...

N. I després?

T. No, después ya relajación (riem). No, es que... Bueno, yo en la primera observación lo pasé mal, o sea en el momento no, pero después de unos días, pensaba en lo que pasó y me vi como muy... como muy que mandaba y tomaba las decisiones yo todo el rato... y eso me incomodó

N. Ostras, yo no lo recuerdo así...

T. Ya, no recuerdo muy bien cómo, pero sí la sensación y... pues eso, me hizo pensar y recuerdo que intenté cambiar algunas cosas, así que sí...

El Toni posa en evidència les reflexions que alguns homes fan respecte el model de masculinitat hegemònica. La Clara, sorpresa, l'escolta. Segurament per la confessió de la primera observació, però no perquè sigui un tema *estrany* en la seva relació. De fet, sempre que ens hem trobat, abans o després de la investigació, a soles o en parella, n'hem parlat:

(E3/CT) · El Toni, de sobte, porta la conversa a un plànol més privat. Ho solen fer sense problema quan estem sols, ja ho fèiem abans de començar amb la investigació. Diu que els moments de recerca de pis, trasllats, etc. són delicats per a una parella, perquè hi ha discussions, s'han de prendre moltes decisions... La Clara ho reforça "A vegades arribem a casa i és com si haguéssim viscut dues realitats diferents". Tornem a posar l'exemple del comercial d'avui. I el Toni ho reconeix i pensa "Lo del cotxe també hagués estat bé perquè és així, com molt..." no sap com acabar "Com molt d'homes" ajudo jo. "Eso, muy masculinizado" diu el Toni. La Clara ens escolta i, pensativa, ens diu que no hi havia caigut. Segurament no va ser tan evident com en aquesta ocasió, apunto jo, en seguim parlant....

Aquest exemple, així com les reflexions de la Itzi i el Miki, ens porta a una gestió dels temes de gènere des de la quotidianitat, més reflexiva i conjunta. Al contrari que l'Eli i el Pau, que sembla que es posicionen des d'una posició més discursiva – com a activistes i acadèmic que són – i més allunyada – sens dubte, pel moment que viu la parella:

(EF/P) P. Sí, sí, sí que hi han hagut i vaig pensar... és la gent que se suposa que entén de llenguatge sexual, no verbal, pensar... què interpretaves? Per exemple, tu això ho interpretaves? vol dir alguna cosa? Si vol dir alguna cosa, què vol dir?

(EF/P) P. No... el patriarcat, és el que hi ha, no hi ha matriarcat.

(EF/E) E. Crec que part d'aquesta teoria pot ser pur sentit comú i intuïció, però penso que contrastar-la amb la realitat i validar les hipòtesis em sembla que és un exercici sa i necessari que hem d'anar fent. Per això des del primer moment em va

interessar. (...) I llavors em va semblar que tenir una mirada externa sobre comportaments meus i nostres, podria ser... Sí, em semblava interessant tenir una mirada externa, científica, social i feminista sobre el nostre dia a dia.

Dissonància entre els discursos i les pràctiques; el cost de les transgressions

Aquestes posicions discursives, presents en totes les parelles en menor o major grau, han evidenciat que, tot i que els discursos – i potser les intencions – ens parlin d'igualtat i equitat, les practiques quotidianes no ho sostenen. És més, aquest discurs de pretesa igualtat pot resultar perillós, ja que amaga aquesta dominació -que es rebutja i es qüestiona, però que existeix – i “es tradueix en rutines asimètriques, ruptures, frustracions i desafecció” (Casado, 2014, p.60), elements que hem pogut observar als relats etnogràfics.

Vàries autores han evidenciat la diferència existent entre els discursos i les pràctiques en els feminismes (Agirre, 2014; Abril i al., 2015; Casado, 2014; Esteban i Távora, 2008; Smart, 2007); i han reconegut la progressiva evolució cap a parelles més igualitàries a nivell més formal, però amb moviments poc esperançadors. Aquests reajustos, que aparentment són recíprocs, no són suficients, ja que no eliminen les asimetries sinó que les “coreografien” (Casado, 2014).

Les tensions observades en les parelles; a l'hora de negociar, d'equilibrar discursos i pràctiques o de prendre decisions, han anat en augment en les parelles definides com a feministes. Perquè quan apareixen les estructures de poder, quan es mostren de manera implacable, la parella – sobretot les dones – mostra resistències. On hi ha opressió hi ha resistència, afirma Foucault (1980), però, com es viuen aquestes contradiccions en els processos de construcció de les subjectivitats?

Una opció possible és acceptar les contradiccions inherents a la relació de parella, entesa des dels feminismes:

(EF/AJ)

A. Yo creo que... una de las cosas por las que yo me he sentido cómoda en la observación, aparte de que lo hicieras tú (...) es también porque creo que yo no me siento mal en las situaciones en las que podemos vivir nosotros que mantenemos los roles tradicionales de género ¿vale? Es decir...para mí no es un problema

N. ¿No es un problema mantenerlos?

A. No, porque sé que hay espacios en los que somos súper tradicionales y otros espacios en los que no los somos. Entonces, como estoy tranquila en eso, para mí no es una lucha estar revisando todo, sí, pero para mí no...para ti tampoco

J. Hombre es que, bien, eso...es como lo que hablábamos el otro día cuando lo del documental que veíamos, es una cosa que yo no tengo que hacer

N. Ya

J. Y que pienso que vosotras tenáis pendiente, pero que yo, como hombre, no tengo en mente...hay unos roles que se perpetúan, no sé, que no lo tengo en mente todo el día...

N. ¿Ni cuando yo te observaba?

J. No, no, es que...no

L'Alba afirma que està tranquil·la en aquesta manera d'enfrontar les contradiccions; en alguns espais som tradicionals i en d'altres, no. Recordem, però, la necessitat que ha tingut de justificar-se en l'àmbit de la criança. El Javi pensa que som les dones les que portem el pes de canvi, i reconeix que hi ha "certs rols que es perpetuen". El que també evidencia la parella és que reflexionen sobre el gènere i que té cabuda en el seu dia a dia.

Al contrari que el Javi, el Pau opina que són els homes els que tenen una mirada a sobre que fa que hagin d'estar atents:

(EF/P)

P. Bueno i hi ha el tema dels tios, que no sé... que no per culpa nostra, perquè el patriarcat és el que és i sabem com funciona, i que igual tenim la part més d'estigma... bueno d'estigma... sí... que puguis sentir-te estigmatitzat pel fet de si anaves a observar una relació o probablement per moltes raons que tu no controles... estàs fent coses que moralment, tant la teva parella com tu mateix, com a investigadora ho veus de forma negativa...

Aquest plantejament del Pau em porta a intuir alguna cosa que no queda del tot Marta, però que apunta a una manera de viure les revisions de l'hegemonia per part dels homes. Les revisions que el Toni fa de manera reflexiva i amb retrospectiva, que l'Albert fa quan l'evidència és important, que el Miki viu amb la seva parella i l'activisme propi, que el Javi dona per fetes o que el Carlos no es planteja. Diferents opcions per diferents punts de partida respecte al gènere.

L'Eli es revisa constantment i opina sobre com el Pau i, per extensió homes i dones, fan aquest procés:

(EF/E) E. tampoc em fa feliç trobar-me amb contradiccions amb mi mateixa, o amb incoherències, no? Pues jo que sé, el tema de quan em veig a mi mateixa tenint una actitud, per exemple, racista o una actitud xenòfoba o una actitud masclista...ehh...no n'estic gens orgullosa...i aquest mirall em torna una imatge de mi a superar, i una sensació de "uff" quina feina tinc per fer amb mi mateixa...però crec que, bueno no sé, tinc la sensació que, en general, les ties, estic generalitzant però... Bueno... estem com més disposades a revisar-nos i a que no sempre l'examen sigui d'excel·lent... a que moltes vegades no ho sigui, de fet... i al Pau això li incomodava molt...o sigui: assenyalar-li i jo potser ho feia molt, potser ho feia massa, no sé... Pues algun tret que a mi em podia semblar sexista o no sé... amb ell, li rebotava molt...perquè era com atacar molt els fonaments de la seva identitat de: evidentment jo no soc masclista, saps...estic molt lluny de ser l'enemic...

I és que no és fàcil posar sobre la taula aquests debats amb la parella. Ni obrir-los ni escoltar-los. Explicar-ho, a més, fa que la conversa o discussió sigui llegida com una queixa i això és incòmode per les pròpies dones ja que ens retorna una imatge rígida i tradicional (Vicente, 2018) que produeix cert rebuig:

(EF/E) · Res súper greu, però tampoc una relació impol·luta ni impecable i em venia de gust poder...mirar això, observar-ho, i fins i tot creia, potser ingènuament, que podia ser interessant des d'un punt de vista de creixement de parella...de, mira això, no és només jo en plan com feminista "enfurrunyada", se confirma mi teoria de que tenemos una relación patriarcal...sinó des del punt de vista dels dos perquè jo en aquell moment creia que ell també compartia com una certa inquietud per voler...buenu, construir una relació igualitària, construir una relació...

Quan totes aquestes tàctiques no funcionen – l'acceptació, la negociació, les justificacions -, quan s'esgoten els recursos, queda transgredir la norma, amb els costos que això suposa. Per transgredir les normes, així com per poder negociar, cal tenir consciència de poder-ho fer i cal voler-ho assumir. Així, les macroestructures decideixen les regles del joc i nosaltres, des d'un espai reduït però nostre, acceptem jugar. Si intentem canviar les regles del joc, tindrem conseqüències, però potser, i només potser, ens acaben compensant.

Algunes parelles, malgrat que encaixen formalment en la definició més hegemònica de parella, intenten – de manera més o menys conscient – transgredir les normes pròpies de la institució. Sabem, però, que traspassar les fronteres, els límits, té càstigs i, malgrat habitar l'hegemonia, el sistema té prou poder com per reprimir els petits moviments que es fan. També des del privilegi de poder-los fer.

Com han enfrontat aquest dilema les parelles observades? Com hem vist, algunes han acceptat les contradiccions inherents a l'intentar conjugar discursos i pràctiques; altres han donat explicacions acord amb l'estructura i han acceptat que "les coses són així", tal i com hem vist en les explicacions del repartiment de tasques que fan l'Albert i la Silvia. També s'han arriscat o han volgut no ser reconegudes com a parella, com ens explicaven la Itzi i el Miki. I, finalment, altres, en diferents moments, han incorporat renúncies, cessions, s'han adaptat o bé han desistit.

No mostrar desajustos en l'ideal de parella perfecta també té a veure amb les situacions "problemàtiques" que han aparegut en dues de les parelles. Totes dues proposen una aturada temporal. I són elles, les dones, qui m'ho diuen en privat.

La primera parella, la Maca i el Carlos, ho viuen com un temps en el qual s'han de fer "reajustaments" en la relació, així ho expressa i ho justifica ella. Però quan reprenem les observacions, no se'n parla més, no forma part del que hem viscut ni abans ni després. Desapareix. Segurament perquè es difícil assumir que, com a parella, existeixen coses "per reajustar" i que s'ha de dedicar temps i esforç a la parella. També perquè "el règim sentimental del desamor modern europeu exigeix prudència, contenció, sobrietat emocional, dol terapèutic de divan" (Moscoso, 2022; p.28-29). Perquè no ens diuen només com hem d'estimar, sinó també com hem de deixar de fer-ho. I així serà també en el cas de l'Eli i el Pau, en què deixem

passar un temps molt prudencial per fer l'última entrevista, en què una mostra emocions i es disculpa, i l'altre mostra distància i prudència.

Aquesta ruptura, malgrat el patiment que va generar en aquell moment, ha estat un factor positiu per a la investigació ja que, com hem vist en diferents ocasions, obre la porta a reflexions que només s'han fet des d'aquesta parella, per separat, i ha posat en evidència fets que no han aparegut a les parelles que continuen.

Per exemple, reconèixer certes coses en relació a la investigació. A la pregunta de si havien obviat algun espai, totes les parelles han fet broma sobre que m'havien estalviat algun punt crític, com un trasllat o una excursió mal preparada. Però només l'Eli i el Pau – per separat – ho reconeixen obertament.

(EF/E) · E. Sí, algun cop sí que reconec haver tingut aquesta sensació de: ostres, tampoc li vull demanar el sobreesforç de, ja que estem anant al cine un dissabte a última hora que fa tres setmanes que no fem algo, amb ell, a sobre dir-li: òstia, tenim allà la Núria esperant que li diguem algo...

(EF/P)

N. I algun moment que digués que algun dels dos proposés el moment i ...?

P. No me'n recordo, però suposo que sí... amb això no et puc ajudar massa perquè no me'n recordo del tot...

N. Podia haver passat

P. Sí, sí, sí... Sí que recordo un moment dels dos mirant-nos i dir: no, no? No, no va, això no (...) Vam estar molt d'acord en... primer preguntant-nos sobre el que volíem fer, per poder elegir... i després, tranquil·lament... mai, mai, no hem tingut mai conflicte, en cap cas.

L'Eli, en canvi, sí que reconeix el conflicte:

(EF/E) E. Llavors recordo, per exemple, un dia que anàvem a Hospitalet a un concert i jo llançadíssima et vaig dir: ah, pues te puedes venir, si quieres y tal... i vas ser tu qui em va dir: bueno, comenta-ho amb el Pau abans de que jo aparegui...i jo li vaig dir, era un moment ja una mica delicat, i el Pau em va dir: pues sincerament, preferiria que no...i després va ser una nit de concert súper distès...

Cal doncs, allunyar-nos d'un model tancat i binari de parelles igualitàries i no igualitàries, de parelles feministes i no. De la mateixa manera que s'ha trencat amb el binomi públic-privat, espai-parella, femení-masculí. Perquè allò que aparentment és un consens o un pacte no és més que un ajustament asimètric entre allò femení i allò masculí que es concreten en la quotidianitat de la parella. Perquè l'actuació del gènere es concreta en allò ordinari (Casado, 2014) i perquè els pactes i consensos observats amaguen motius heterogenis (Goffman, 1991) i diferenciats per qüestions de gènere.

La parella és, doncs, un microsystema on es reiteren els imaginaris de gènere. Un espai on cada membre de la parella, segons les creences i les subjectivitats, dibuixa un model d'actuació del gènere i de les emocions, i lluita per desconstruir-lo o fer-lo assumible. No oblidem tampoc, la parella – i la família - com a estructura econòmica i base de drets socials. Una institució per a la supervivència, un refugi si cal.

Jónasdóttir (1993) considera la parella heterosexual com el principal mecanisme d'actualització del patriarcat a les societats occidentals. I no és una sospita gratuïta. Com hem vist, aquelles persones o parelles que hi han reflexionat d'alguna manera, s'atreveixen a aventurar la por que la (seva) parella sigui un espai on es reproduïx l'estructura de gènere.

Algunes ho poden fer de manera explícita i d'altres, de manera més subtil. El que queda clar és que el patriarcat troba maneres de reinventar-se per tal que els feminismes hagin de buscar constantment noves formes d'afrontar-lo. En convivència amb el capitalisme, veiem que les tàctiques i les estratègies no acaben de funcionar i les transgressions tenen un cost massa elevat. Agafem la idea de Foucault (1980) de viure en una societat disciplinària, enfront d'una societat disciplinada. Disciplinària en tant que existeix la necessitat de renovar els dispositius de vigilància i control, s'han de regenerar per tal d'evitar o pal·liar les possibles “fugues”. Unes fugues que provoca el feminisme i que, tant homes com dones, tenen la capacitat de provocar.

Com han constatat Esteban i Távora (2008), el feminisme és un context – social, cultural i polític – que permet fer reflexions crítiques sobre els efectes negatius de l'amor romàntic. Això té un clar efecte en la subjectivitat de les feministes en relació a l'amor (Garcia Fernández, 2017) i així apareixen contradiccions i conflictes, ja que no podem escapar del tot de la nostra cultura, però ens podem permetre “explorar i experimentar” noves iniciatives (Esteban i Távora, 2008). Cal veure, però, quin cost individual té aquesta experimentació i quin és l'abast final de la repercussió social. És a dir, quin preu paguem les feministes, el feminisme, en aquestes lluites. I com es conjuga tot plegat amb la construcció d'una parella, que ha de ser un espai de seguretat, comoditat i amor. Un espai que ens faci sentir bé, que ens faci sentir lliures.

La construcció conjunta de subjectivitats, la subjectivitat de la parella

És dintre d'aquesta matriu, heteronormativa, masclista i capitalista, no ho oblidem, que esdevé la parella, que existeix i que construeix subjectivitat conjunta. Si és la subjectivitat la que incorpora i recrea amb força les normes sexistes que modelen l'ideal masculí i el femení, la construcció d'aquesta subjectivitat de manera conjunta, recrearà la mateixa estructura, de manera encara més complexa.

(E6/CT) · Hola i Bon Any a totes!!! - escriu la Clara al grup de la colla - Per nosaltres el 10 de febrer és ok!! Si pot ser ens agradaria que almenys hi haguessin 2 blancs perquè nosaltres no som tant de negre. Petons per totes!!!!

A banda de saber els gustos de la parella pel vi, que sempre és interessant, vull destacar aquest “nosaltres” que es va construir a totes les parelles. Que es va formant a mesura que avança la

relació, a mesura que s'enuncien com a parella. Agenda conjunta, gustos compartits, nucli d'amistats proper.

Per arribar a aquest “nosaltres”, és a dir, per construir subjectivitat conjunta, cal fer un procés. Cal fer parella per arribar a ser-ho. I, quan ho ets, el teu entorn et reconeix:

(E2/AJ) Realment, després de setze anys de relació, gairebé no necessiten ni trobar-se, penso jo. I malgrat tot, ningú dubtaria que són una parella.

Anoto jo al diari de camp el dia de l'aniversari del Javi. O quan l'Albert i la Silvia seuen separats al sopar, però d'alguna manera es comuniquen:

(E6/AS) la parella interactua sense que gairebé es pugui percebre.

O la Maca i el Carlos, que es compenetren com un rellotge:

(E1/MC) M'agrada haver pujat a casa i veure com comença el ritual, gairebé idèntic al de la primera trobada (el dia que els explico la investigació a casa) per agafar les coses i “repartir-se” les gosses.

Una subjectivitat construïda amb les pautes i les normes que regeixen la parella normativa, amb el gènere i amb les relacions sexoafectives; i que marcarà quines pràctiques són reconegudes en l'actuació d'una parella. Butler (2007) identifica el gènere com una matriu cultural que produeix i condiona quins cossos, identitats i subjectes poden “existir”, ser compresos, considerats coherents i pensats com a possibles i quins no. De la mateixa manera, els dispositius de gènere marquen quines parelles poden ser reconegudes com a tals. Les parelles normatives, que responen a unes identitats, normes i pautes molt marcades, són les que formen part d'aquest estudi. I són reconegudes com a tal.

Certament, unes més que d'altres ja que, a vegades, aquests processos no són tan clars. De fet, els exemples anteriors són de les parelles que porten més temps i que ja no es plantegen el fet de tenir o estar en parella com un fet reflexiu o qüestionable, simplement *és així*. La seva vida, des de fa més de deu o quinze anys, és compartida amb aquesta persona. Així, tot el que l'acompanya tampoc no és objecte de reflexió. Només ho seran els canvis i les novetats; els fills i filles, els canvis de domicili o els canvis laborals, però tot allò que afecta directament al fet de ser parella, passa a un segon o tercer pla.

Què passa, però, amb aquelles parelles que estan en construcció, que porten poc temps i que, a més, estan intentant establir relacions igualitàries, confluents (Giddens, 2000)? Que han passat per varies relacions anteriors i, ja com a persones adultes, comencen a establir una relació de parella. D'entrada els observo diferent:

(E4/IM) · Els confesso que, en aquells moments (som a Plentzia, a Euskadi), vaig pensar que era la vegada que “més parella” em semblaven i ells ho entenen i hi estan d'acord.

I la parella també es mostra diferent a la resta:

(E1/IM) Tot sembla més professional quan “deixen de ser parella”.

(E2/IM) No han dit ni han deixat entreveure en cap moment que són parella, em fixo que el Miki parla d'ella com “la companyera” i ella l'anomena pel seu sobrenom.

I ho fan perquè no es demostren afecte constantment, parlen de manera gairebé professional, no es reproduïxen - aparentment - pautes tradicionals de gènere. Però les col·legues de banda es transformen en parella. I la Itzi ho explica així:

(EF/IM)

I. Y luego yo tenía otra razón (es refereix a les raons per participar a la investigació). No sé si era muy...la tenía muy presente en el momento de tomar la decisión, pero...que en algún momento terminó (...) que para mí era como la... (dubta). Era una, como una reafirmación parejil...

M. ¿En qué sentido? – pregunta, atent, el Miki

I. Pues en un sentido de...si tenía alguna duda de que tenía pareja, ya no la tenía, porque estaba formando parte como sujeto pasivo en... del plan, ya era como la reafirmación... sí... ya tenía el sello de calidad

N. Qué Bueno

I m'emociono (re)escoltant aquest relat, i em veig reflectida en els processos d'esdevenir parella, no de manera automàtica, sinó reflexiva i conscient.

També, en aquestes parelles en construcció, es poden aventurar models diferents de fer i ser parella, encara que no aconseguir-ho pot portar a desenllaços inesperats:

(EF/E) · com a plantejaments així estructurals, saps, de parella. Pel Pau, molt més nuclear, del ‘nosaltres som tu i jo i aquesta intimitat i després hi ha la resta de món’ i un plantejament meu més de ‘Bueno, nosaltres som part d’una constel·lació de... d’afectes, de relacions, de tal i... la nostra relació és important, però no és... no és absolutament central sempre...no és el tronc de la meua vida i jo crec que això és part del que va fer que...que els camins es bifurquessin o que ell decidís baixar del carro...

Perquè, què es perd quan es trenca una parella? es pregunta Momoitio (2021) amb “què trenquem quan trenquem amb la parella?” Casielles (2002) respon “s’ha perdut un món, un idioma. S’ha perdut una determinada constel·lació d’allò possible. S’ha perdut un mode concret d’intimitat” (p.72). Perquè allò que es trenca no és només un vincle individual, és un ordre de coses, una manera de ser del món, un sistema d’idees.

Una identitat, en definitiva, que respon a com són cada una de les parelles. En un espai de reflexió, o bé previ o bé que han fet arran de la investigació, s’han definit a elles mateixes:

(EF/IM) I. “yo qué sé, igual que las otras parejas se articulan o se organizan entorno a la crianza de las criaturas, pues nuestra cotidianidad se organiza entorno al punk y los proyectos que compartimos...¿no? alrededor de eso...”

(EF/MC) Tots dos van arribar junts a Catalunya, ja com a parella, i és bonic escoltar com han anat creixent i com la Maca afirma que el fet d'estar “sols” a la ciutat els ha construït d'una manera especial com a parella.

(EF/EP) “Jo crec que aquesta dimensió política és l'entorn en el que vam néixer nosaltres i és un dels trets definitoris d'aquesta relació”.

També influeix, evidentment, el moment vital de cada parella. Per exemple, en el cas de l'Alba i el Javi deixen d'estar construïts entorn a la identitat de parella i ho fan com a família. Són la mare i el pare del Leo i el Nico i així es mostraran a totes les observacions.

I, en allò que s'han definit – més o menys conscientment –, quins elements es posen en joc; les interaccions pròpies de cada parella, l'estètica compartida, els codis, els rituals:

(E3/EP) · L'Eli li deprecia un dels comentaris per “ortodox”, el Pau respon, ella li torna... la veritat és que han estat discutint tota l'estona que dura l'acte, gairebé sempre amb opinions divergents. Però més que discussió de parella, sembla una tertúlia política, amb coneixement de causa.

(EI/IM) · Mentre parlen, observo com, malgrat que ella és basca i ell de l'Hospitalet, parlen un castellà molt similar, amb expressions molt sui generis, molt coherents amb l'estètica que llueixen. Comparteixen vestimenta i accessoris punk. Penso que, fins ara, no m'havia fixat en això quan he vist la Itziar altres cops sense la seva parella, malgrat que la Itzi encara ho fa més evident amb el tallat de cabell, els accessoris, etc. El Miki és més alt i corpulent que ella, va rapat, però evidencia també el gust per l'estètica punk amb la roba i els anells que porta.

Linke (2014) parla dels repertoris comunicatius de la parella, és a dir, de les fórmules que podem trobar en la comunicació diària de cada parella, d'aquell idioma propi i que importa, no a nivell informatiu, sinó per la dimensió performativa que té dins la parella.

Finalitzo aquest apartat justament amb una conversa reflexiva sobre el que significa ser parella. Amb una parella que ha evidenciat la importància d'aquests repertoris comunicatius de manera més explícita. Sembla que, tant la Itzi com el Miki, han reflexionat sobre aquest fet, de manera individual i com a parella, i plasmen en aquesta conversa el procés de pensament que obre possibilitats sobre com posicionar-se com a parella, com ser parella i com viure en parella.

En primer lloc, parlen de com són llegits per la resta. Per part de la Patri, la companya de grup, i per part meua, que vaig a fer “observació de parella”:

(EF/IM)

I. Yo lo estaba pensando... fijate que yo antes te he dicho que entendía participar en este estudio... como una reafirmación parejil, ¿no? entonces, partiendo de ahí ¿sabes? Si ella, investigadora, viene a observarnos a nosotros como pareja en un ensayo... ¿en qué lugar dejas a Patri? Cuando antes te he dicho: No, si Patri nos tiene en el grupo como si no somos una pareja... ¿sabes? o sea, que somos otra cosa... a ver, que no digo que ella no lo sepa...

N. Ahá

M. ¿Puedes repetir la pregunta? Repite, repite... que estaba pendiente de...

I. Claro. Te acuerdas cuando te he dicho que... digamos que cuando estamos tocando o lo que sea, los roles, hay momentos de intimidad, pero que los roles son otros... porque no estamos pensando el uno en el otro como pareja... pero al mismo tiempo, a Nuria, le invitamos a observarnos como pareja a un ensayo...

M. Ahora te hago una pregunta Nuria... ¿cómo te sentiste en el ensayo? Fuiste... realmente... yo te digo mi sensación... tú venías a observar a Itziar y a mí como pareja, pero ya oyes, cuando empezamos a tocar, yo era como una colega que había venido a ver a la banda a ensayar, en ningún momento me sentí observado por alguien con lupa... ¿tú te sentiste igual? ¿en el sentido de he venido a observar y estoy observando, pero también estoy como viendo un ensayo?

I, efectivament, els confirmo que aquesta va ser la sensació. I que em fa molta gràcia que la Itzi utilitzi el terme “parejil” perquè jo, a les meves llibretes, vaig escriure varies vegades, una el dia de l'assaig, “momento parejil” just quan la Patri marxa a pagar i ells es queden sols. Recordo una mirada i unes rialles de complicitat, res més. O tot això.

I ella mateixa, intenta explicar la complexitat de ser reconegudes com a parella.

(EF/IM) I. Ya, yo creo que también es un poco, no sé, nuestro rollo tampoco es mucho de novios así... o sea en lo que es un espacio público, ¿no? De novios que no se separan. A ver, tampoco somos el rollo de no, de no besarse en público. No sé, pero yo qué sé, que puedes estar como... yo hablo con la gente, él habla con otra ¿sabes? o sea... no somos de esas parejas que no se separan y están todo el rato pegaos ¿sabes? pero tampoco somos de esas parejas que no nos conocemos. De esas que en público nunca les verás ni cogerse la mano ni darse un beso ¿sabes?

O d'esdevenir parella, que ella centra en la decisió de participar a la investigació:

I. Para mí sí... bueno, lo he explicado antes... hay gente que yo qué sé... se pasa al siguiente nivel cuando se va a vivir o cuando se compran un gato (Riu). A mí, participar aquí también... o sea, porque hay un momento de enunciación ahí de pareja como... ¿sabes? se nos está interpelando como pareja ¿sabes?

Quan t'interpel·len com a parella i quan tu t'enuncies com a parella. De fet, jo vaig haver de preguntar a la Itzi si tenia parella i ella va haver de respondre que sí. Es va enunciar com a tal.

Continuant amb la conversa, el Miki prova de buscar-hi una solució proposant una tàctica basada en el discurs i qüestionant el concepte hegemònic:

M. Vale...como se dice...pareja es una palabra...es como el humor... para mí eso es como una etiqueta: mi pareja ¿qué es pareja? como... hay peña que le da mucha importancia "ah, somos pareja", pero si estamos igual que ayer, ¿me entiendes lo que te quiero decir? es como: ¡ya te has casao! ¿pa qué te casas si es lo mismo? no sé si me explico...

N. ¿Tú crees?

M. No, a ver, yo creo que tiene un peso...

I. la definición tiene un...

M. yo pienso que tiene, las palabras... si tú por ejemplo...te estás viendo con alguien, te llevas guay, y estás a gusto... ¿por qué hay que ponerle etiqueta? Porque a veces hay que ponerle etiqueta, ¿no? Y entonces cuando le pones la etiqueta se caga, porque la gente se caga de miedo y dice: ¡ostia, esto va en serio! No va más en serio que ayer ¿sabes? que...hemos hecho lo mismo que ayer...no sé si me explico...

I sí, s'explica molt bé, però cal retornar a l'enunciació i al que significa, per a cada persona, per a cada parella i pel seu entorn, aquest inici del ser parella.

I. Sí, bueno, fue una experimentación de que yo al principio pues... tengo un punto de resistencia al rollo parejil... ¿no? entonces para mí ha sido una manera de permitirme explorar como...bueno, como ser una pareja, pero mi pareja no está mal...o sea...

M. Gracias (Diu irònic, nosaltres riem)

I. Mi relación, como la dinámica, la relación entre los dos...

M. el concepto de pareja...

I. pareja puede ser muchas cosas...nosotros...tú lo habrás visto con todas las parejas... que pueden ser muchas cosas muy diferentes... entonces claro, a eso es a lo que me refiero yo, y ese punto del que hablaba antes de poder parar y tener esa reflexión sobre mí misma, a mí me ha parecido brutal...o sea, yo lo necesitaba porque en mi propia investigación...sin quererlo, o sea, tomé una distancia brutal...o sea, mi propia tesis me distancia del tema...y ésta me ha acercado al tema pero no...

M. Te ha reconciliado

I. Sí, al tema en sí, la relación y lo que siento, no a la teorización sobre ésta

En conclusió...

I, efectivament, parella poden ser moltes coses. Però moltes coses dins d'uns límits. I per poder eixamplar-los calen experiències i reflexions conjuntes des d'allò personal. Apropar la teoria a la quotidianitat per tal que aquesta no es quedi en l'abstracció. És quan ho he fet que

hem pogut veure com les parelles – el que sigui que cada persona o parella consideren com a tal - actuen les emocions i el gènere; amb el cos, el pensament i l'acció. Com habiten els espais i els temps per ser parella. Com construeixen subjectivitat conjunta. Amb l'exemple paradigmàtic de les cures i amb algunes negociacions hem vist els canvis, les transgressions i també les sancions patides pel fet d'intentar equilibrar els mandats patriarcal i capitalista amb una idea de parella igualitària.

Totes les parelles ens han mostrat un escenari més o menys igualitari i confluent, sense desequilibris extrems ni situacions de violència explícita. Malgrat això, totes i cada una d'elles han mostrat situacions on apareixen desequilibris de poder i asimetries en l'actuació del gènere i de les emocions ja que totes, sense excepció, han de respondre a les demandes i exigències del sistema de poder imperant; cisheteronormatiu, masculista i capitalista.

Hem vist com, per intentar fer coherents pràctiques i discursos, han de fer malabarismes. I és que un dels eixos que es repeteix constantment són les dissonàncies existents entre el plànol ideològic i teòric, i la pràctica quotidiana. En paraules d'Agirre (2014) “entre el que volen, desitgen i pensen i allò que viuen” (p.96).

S'evidencien les dificultats, per una banda, per intentar sobreviure com a parella feminista en un entorn capitalista i cisheteropatriarcal i, per altra, la comoditat i la funcionalitat d'aquelles parelles més tradicionals. Es reforça així l'evidència de les dificultats que presenta el model hegemònic de parella en el context actual, dificultat de trencar-lo o dissentir i dificultat de construir pràctiques alternatives, malgrat la solidesa del discurs que pot estar present.

Serà difícil trencar amb aquesta estructura en el marc de la pròpia institució de parella ja que, com afirmen Beck-Gernsheim i Beck (2001), “les desigualtats de gènere es converteixen en un mal necessari pel funcionament familiar. Rere la façana de l'ideal de parella igualitari s'amunteguen les contradiccions” (p.43). Així, coexisteixen nous i vells elements en una retòrica que apunta a la igualtat, però on persisteixen “inèrcies” de la vida privada que estan sostingudes per l'estructura institucional i simbòlica (Royo, 2011). En contraposició, hem pogut observar que cada escenari familiar, tot i que sosté fortes resistències a les opressions de gènere, ofereix oportunitats de transgressió a l'ideal hegemònic de parella, de família, de la maternitat i de la paternitat (Hernández i Meneses, 2018).

6. LAS CONCLUSIONES

Reflexiones para situarnos, abrir caminos y pensar alternativas

La metodología ha sido el hilo conductor de esta investigación; observar para mostrar, pensar para evidenciar, escribir para reflexionar. Harding (1987) propone escoger un modo de hacer, una manera de buscar evidencias que nos acompañe en el viaje de la investigación. El hecho de escoger la etnografía como modo de acercarme al género ha marcado las experiencias vividas, la escritura, las reflexiones y, sin duda, los resultados. Cada una de nosotras, afirma Ruiz (2007) estamos insertas en unos contextos sociales, culturales, históricos y políticos que producen unas condiciones, límites y consecuencias para la producción de conocimiento antropológico. Mi contexto - las condiciones materiales, emocionales y los privilegios desde los cuales pienso y escribo - han producido un conocimiento situado, concreto y cotidiano.

Observar las escenas cotidianas - esas escenas que dibuja el acercamiento etnográfico de manera fascinante - pone en evidencia la complejidad de las experiencias; las contradicciones, las continuidades y discontinuidades, las resistencias. También la centralidad del cuerpo, fundamental en las epistemologías feministas; un beso inesperado, unas lágrimas de emoción o tristeza, los nervios a flor de piel, el cansancio... Redescubrir a las parejas y que sus prácticas cotidianas se resignifiquen hasta leerlas y analizarlas como una práctica social. Como afirma Esteban (2004): "no se trata de una mera reivindicación de la conveniencia del abordaje de la experiencia, sino de utilizar la propia experiencia como una forma de llegar a la dimensión cultural, pero también a la política y a la económica de los fenómenos estudiados, yendo y viniendo de lo local a lo global, de lo individual a lo colectivo" (p.18).

La etnografía, que convierte cosas ordinarias en extraordinarias, que conecta lo aparentemente insignificante a lo estructural, nos exige habitualmente extrañarnos, exotizar aquello que nos es familiar. Estas pequeñas cosas que, habitualmente, pasan desapercibidas, pero que para mí, ciertamente, han sido extraordinarias. Y es ahí cuando la cotidianidad deviene excepcional. Excepcional para observar, para escuchar, para compartir.

La cotidianidad, como mirada y como espacio de conocimiento, es un escenario privilegiado para comprender y poner atención a algunos nudos de los feminismos contemporáneos. Porque, tal y como afirma Reyes (2015), "reconfigurar la vida cotidiana, ponerle palabras, estudiarla, nos permitirá saber cómo estamos viviendo y, más importante aún, reflexionar sobre cómo queremos vivirla". Porque de eso se trata, al fin y al cabo. De construir vidas amables, de generar espacios habitables, de establecer vínculos seguros y de confianza. De vivir una vida feminista.

Y es ahí, cuando parece que no pase nada, pero en realidad están pasando muchas cosas, que advierto, en la relectura de los relatos desde una óptica más analítica, que leo las mismas acciones de manera distinta en función del cuerpo que las actúa. Es una sensación que me produce sorpresa, a la par que malestar. Lo intento ubicar enseguida en el machismo interiorizado de cada una de nosotras, pero hay más. "Si deseamos entender las diferentes maneras en las que sucede nuestra experiencia cotidiana, tiene sentido examinar críticamente las

fuentes de poder social” afirma Harding (1987). Así, contemplando el género como un organizador significativo de las sociedades humanas (Serret, 2011), con diferentes niveles de intervención, hemos podido ver que, tanto los hombres como las mujeres de las parejas, actúan sus identidades de género; concretadas en la toma de decisiones, en las demostraciones de afecto o en la crianza. Por ello, no podemos considerar las identidades femenina y masculina como categorías inamovibles ni cerradas, sino que debemos pensarlas como entidades que están en movimiento, en construcción y, por lo tanto, que pueden ser resignificadas. Resignificadas desde las ambivalencias y las multiplicidades que aparecen en la formación de subjetividades, también en las prácticas (Butler, 1990; Stolke, 2003). Y es desde aquí desde donde se deben pensar los cambios y las transformaciones feministas.

Es necesario, pues, pensar en el significado de las acciones que estoy observando en este contexto, en este tiempo y en este espacio concretos. Es decir, volver a la estructura en la que estamos enmarcadas y situarnos en un plano previo de desigualdades y asimetrías. Sabemos que lo que hacen los hombres recibe una mayor consideración social que lo que hacen las mujeres, con independencia de su contenido concreto (Del Valle, 2003; Rosaldo, 1979). Así, en los relatos y en el posterior análisis, pongo en valor y sobredimensiono los actos de cuidado de los hombres, por ejemplo. A la vez que minimizo las responsabilidades de las mujeres, dando por hecho que forman parte de su repertorio de actuación o ni siquiera advirtiéndolas. Incluso cuando las escenas parecen más igualitarias; la atención y la preocupación, el reparto de tareas logísticas, las negociaciones basadas en la comunicación... aparecen pequeñas connotaciones de género que desestabilizan la situación. Elementos que solo podemos captar situadas como etnógrafas de la vida cotidiana, un escenario privilegiado para advertir aquello que, de otro modo, pasaría desapercibido.

Como advierte Rosaldo (1980), "el lugar de la mujer en la vida social humana no es producto, en sentido directo, de las cosas que hace, sino del significado que adquieren sus actividades a través de la interacción social concreta" (p.400). Y las acciones concretas, tanto de hombres como de mujeres, no responden a comportamientos binarios, sino que son reflejo de la fluidez del género; los hombres mostrando empatía y preocupación, las mujeres tomando decisiones y ejecutando acciones. Independientemente de las creencias y discursos de cada una con relación al género; éste se pone en juego, las asimetrías de género persisten y las dinámicas de opresión se mantienen. Las mujeres siguen llevando el peso de las relaciones, de los cuidados y de la familia. Los hombres siguen ocupando espacios de privilegios. Ambos lo hacen de manera más o menos consciente y con algunos atisbos de cambio que se ven truncados por el sistema imperante.

Porque el género, como el poder, no está localizado en un espacio concreto, no es un bien que se posea (Foucault, 1994). Es una entidad dinámica que circula, que existe en las relaciones y en las interacciones. Un elemento que gravita - y así lo ilustran los relatos - en la vida cotidiana. Y en estos movimientos, como en las definiciones líquidas (Bauman, 2005) del género, el amor, los espacios y las relaciones; todo cambia y todo fluye, pero parece que hay elementos inamovibles; como los cuidados por amor, las renunciadas por la familia o las responsabilidades afectivas.

Las escenas de cuidado son paradigma de las actuaciones del género, así como de los movimientos y cambios que están sucediendo en la construcción de nuevas subjetividades. Más igualitarias y fluidas, pero, a la vez, repletas de contradicciones.

Los actos de cuidado ponen los cuerpos y las emociones en el centro; las parejas se demuestran afecto, se cuidan y se apoyan. Cuidar es hacerse cargo de los cuerpos sexuados y de las relaciones de poder que los atraviesan, nos recuerda el colectivo Precarias a la Deriva (2005). Gestionar la vida y los cuerpos en el día a día, reitera Pérez Orozco (2014). Tareas encomendadas históricamente a las mujeres, que todavía ahora - como hemos visto en las rutinas de las parejas heterosexuales -, se mantienen en férreas distinciones de género.

Son distinciones que, aunque se resisten y se reproducen en el seno de la pareja heterosexual y de la familia nuclear, están viviendo cambios y transgresiones. Y que, en cierta manera, se rearticulan (Casado, 2014) para poder acercar las reflexiones contemporáneas sobre la ideología de género a las prácticas cotidianas.

Así, ellos asumen parte de las tareas logísticas y empiezan a actuar unas expresiones emocionales que amplían la mirada de los cuidados, yendo más allá de las acciones puntuales. Y ellas, que en ocasiones reproducen el modelo más tradicional de cuidados, hacen equilibrios con sus ideas, a la par que con el resto de esferas de su vida personal y profesional. Así, el modelo ideal de cuidadora "de y para" los y las demás (Lagarde, 2015) convive con una mujer independiente, profesional, que viaja, que tiene aspiraciones más allá de la pareja y la familia, y que no se asimila a sí misma en este modelo.

La vieja estructura se mantiene a pesar de los cambios, y la rigidez de la estructura de género y de las instituciones no permite romper del todo con los esquemas tradicionales. Las parejas jóvenes y en construcción muestran prácticas más igualitarias, pero, a medida que pasa el tiempo, la reproducción sistemática de los géneros se va haciendo más presente. Reafirmando así que la propia institución de pareja promulga, necesita de esta separación binaria. Se pone de manifiesto la mayor imposibilidad de estos cambios cuando la pareja se convierte en una institución todavía más rígida, binaria y asimétrica; la familia. La estructura se mantiene precisamente por ello, porque le es útil al sistema patriarcal.

¿A quién beneficia la construcción de este discurso tan rígido entorno a la familia, la pareja y el amor? ¿Qué esconde y a qué intereses responde? Sin duda, la alianza entre el patriarcado y el capitalismo es una realidad palpable que se pone de relieve de una manera muy explícita en la cotidianidad de las parejas. Así, la hegemonía facilita una vivencia tranquila y afable, mientras que la disidencia, intentar salir de la norma, tiene consecuencias; en forma de contradicciones, dudas, tensiones, malestares o, incluso, rupturas.

Mientras la masculinidad hegemónica sea la visión opuesta a los afectos y los cuidados y estos mismos aspectos sean centrales en la construcción de la identidad femenina, se mantendrán las asimetrías reiteradas históricamente. Ellos deben asumir, sin más dilación, todas las esferas del cuidado, ellas deben abandonar la disponibilidad y entrega total, y ambos deben poner en valor la vida cotidiana, los cuidados, generando espacios, economías y sociedades más sostenibles e igualitarias. Más feministas, en definitiva.

Sin embargo, para que estos cambios en los modelos de cuidados puedan plantearse, se debe hacer un replanteamiento más amplio, que pase por redefinir las instituciones de la pareja y la familia y, evidentemente también, por resignificar el amor.

Justamente, los relatos etnográficos son una muestra de la puesta en escena del amor. Las parejas nos muestran dónde y cómo se “hace pareja”; a través del cuerpo y de las emociones, de los tiempos y los espacios, de las negociaciones, los pactos y la toma de decisiones, de los espacios de cuidados. En todos estos espacios, hemos podido ver cómo se forman las parejas heterosexuales y cómo, a través de este proceso, se construye la subjetividad individual y de pareja.

Las participantes actúan las emociones, unas emociones adecuadas al ideal de pareja heterosexual; emociones positivas que se acercan lo máximo posible a la felicidad. A través del cuerpo; de caricias ritualizadas, de expresiones de afecto y de miradas cómplices. Actúan también, a través de la ritualización conjunta de una serie de elementos que conforman la pareja y que, a su vez, conforman las subjetividades individuales; un idioma propio, la idea de “pareja-mundo” (Tenenbaum, 2019).

Estas expresiones llegan a conformar una manera de ser, una manera de habitar los espacios y de comunicarse. Porque muestran también esta puesta en escena, de forma muy explícita, a través de los espacios. Los espacios que han querido mostrar y que se convierten en imprescindibles en la construcción de lo que significa ser pareja. Espacios que las personas que los conforman llenan de contenido y en los que construyen la identidad de pareja. Espacios que son pareja.

Unos escenarios por los que circula el género de forma persistente y unos tiempos rotundamente marcados por los sistemas patriarcal y capitalista. Así, vemos cómo la libertad y la comodidad que prometen estos sistemas chocan con las estructuras de poder que limitan y homogeneizan todas las experiencias.

Todos estos escenarios en los que actúa la pareja para ser y saberse reconocida responden a unas normas emocionales (Hochschild, 1990) y a unas normas genéricas (Butler, 1997). Normas que se pueden mantener, cuestionar o subvertir, pero que, sin duda, forman parte de nuestra cotidianidad.

La pareja, pues, está muy alejada de ser un espacio mágico en el que todo fluye a través del amor. Requiere trabajo, esfuerzo y dedicación. Y ha quedado demostrado que esta “obligación heterosexual” es un esfuerzo claramente diferencial en cuanto al género. Así, el neoliberalismo construye una forma de amar y de trabajar específica (Illouz, 2014); que no tiene en cuenta las especificidades de cada persona, que esencializa y que pone obstáculos a los cambios que puedan generar fisuras en el sistema.

Las desigualdades de género son inherentes a la institución de la pareja heterosexual. Sin embargo, hombres y mujeres intentan construir relaciones basadas en la igualdad, la justicia y la libertad. Ante estas intenciones, ante la idea de pareja contemporánea; que se conjuga con la amistad, la compañía, los proyectos comunes y la igualdad y la libertad individuales; el régimen

cisheterosexual constituye una pareja desigual y empuja continuamente hacia la concepción tradicional de pareja, con funciones y roles diferenciados. Una unidad familiar que le es útil al capitalismo (Federici, 2018; Pérez Orozco, 2006). Así, la pareja heterosexual es un dispositivo de género y un escenario privilegiado para sostener el patriarcado.

Es necesario pensar en todo lo que construye y precede a la idea de pareja; el amor romántico que sigue estando presente, la distribución desigual de los espacios, los tiempos, o las tareas de cuidados; la actuación del cuerpo y las emociones que reproduce y reitera patrones de feminidad y masculinidad, para entender las dificultades de constituirse, pensarse y actuar como una pareja igualitaria.

La etnografía pone de relieve situaciones de la vida cotidiana en las que los discursos y las prácticas chocan sin remedio. Los discursos de género están más o menos presentes en todas las parejas, en un continuum que rompe con un binarismo en el que yo misma caí al inicio, al diferenciar entre las parejas que son feministas y las que no lo son.

Si bien es cierto que las feministas estamos acostumbradas a vivir en la contradicción, y así debería seguir siendo, sostener estas contradicciones en la cotidianidad puede resultar agotador. Así, aparecen tácticas que no van acorde con la línea de las luchas feministas – como podría ser la negociación, la redistribución, el consenso... - y se acercan más a una idea de supervivencia y equilibrios precarios. Tácticas que responden a las necesidades del sistema neoliberal, reforzando así los sistemas contra los cuales se pretende luchar.

De todos modos, es básico poner la mirada en estas tácticas y estas pequeñas transgresiones; movimientos que desafían al sistema porque, tal y como afirman Schutz y Luckmann (2009), aquello que era evidente en el pasado se puede volver problemático en el presente. Así, recuperando la literatura académica de la vida cotidiana, Gianini (1987) afirma que, a través de las transgresiones que también son parte de esta cotidianidad, podemos romper estas rutinas.

Las rutinas a las que nos empuja el sistema patriarcal y capitalista no son inocentes. El hecho de que, a menudo, las escenifiquemos sin cuestionarlas no significa que no dispongamos de agencia, individual y colectiva, para transformarlas. Para utilizar esta agencia y poder hacer cambios tenemos que explorar, propone Foucault (1983), las prácticas de subjetivación y de poder que han operado para constituirnos tal y como somos – a nivel individual y de pareja – para después modificarlas, ya que “todas las cosas han sido hechas y pueden ser deshechas a condición de que sepamos como han sido hechas”. (Foucault, 1983, p.449).

Se presupone que determinadas concepciones del género llevan implícitas diferentes modelos de cuidados, de pareja o de amor. Pero trasladar esta idea a la vida cotidiana es mucho más complejo. Así, contemplamos parejas feministas actuando un modelo de relación patriarcal y parejas que no se posicionan o que no tienen un discurso implícito, transgrediendo las normas de género, jugando con los límites de lo establecido para la masculinidad o la feminidad.

El sistema, la norma, nos limita para hacer, para ser. Así debemos pensarnos en un continuum de posibilidades; más o menos situadas en el margen o en la excepción, pero dentro del sistema.

Esta posición permite abrir posibilidades de cambio más pensables que los callejones sin salida a los que nos aboca la contradicción del discurso alternativo y la necesaria práctica hegemónica.

Los discursos agotan, frustran, nos sitúan en encrucijadas; pero también sostienen subjetividades y acompañan decisiones difíciles. El discurso, afirma Foucault (1992), “no es simplemente aquello que traduce las luchas o los sistemas de dominación, sino aquello por lo cual y a través de lo cual se lucha” (p.6).

Las resistencias, evidentes, son difíciles de mantener en un marco capitalista que empuja a salir adelante con todo. Y, a menudo, la resignación aparece como modo de supervivencia. El problema es que esto se traduce, de nuevo, en la asunción de responsabilidades por parte de las mujeres. La opción es la aceptación, que conlleva cierto grado de frustración, o la lucha individual, con los costes de salud física y mental que ello conlleva. El resultado, en todo caso, es que la agencia (o la sensación de poseerla) disminuye y el patriarcado sale reforzado.

A pesar de todo, debemos pensar la pareja y la familia también como espacios de oportunidad donde ensayar el género. Si el amor deja de ser algo que asumimos y se convierte en algo sobre lo que podemos actuar, tendremos más margen, más agencia. Podemos recuperar parte del poder que el sistema nos ha negado.

Las lógicas de poder imperantes en las relaciones de pareja son fuertes y limitantes, responden a la estructura capitalista y patriarcal. Y con la constatación de que la pareja heterosexual es un espacio de reproducción patriarcal, se evidencia un cierto nivel de contradicción en las mujeres que se definen como heterosexuales y como feministas. Es una contradicción difícil de eludir (Esteban, 2009) en la construcción de la propia subjetividad, pero difícil de mostrar y compartir. Se requieren espacios de reflexión y seguridad – individuales y colectivos - para poderlo hacer.

Ser conscientes de las desigualdades y de las opresiones es fundamental. Pero no es un paso suficiente para que se produzcan los cambios que necesitamos de manera urgente. Podemos hacer un paralelismo con la identificación de las violencias machistas, donde este paso es imprescindible, pero no suficiente para dar el paso que nos permita salir de ellas. Y no es suficiente porque no podemos plantear estas problemáticas; que son complejas, que implican una reflexión sobre las subjetividades y que movilizan estructuras claves para el funcionamiento de la sociedad, como dilemas lineales a los que debemos encontrar una solución. Cuando hablamos de cuestiones de género, debemos pensar en procesos amplios, fluidos, cambiantes; porque solo saliendo de la estructura la podremos cuestionar.

Una de las formas de poder influir o intervenir en aquello que pasa y por qué pasa – aquello que pensamos y por qué lo pensamos – es dar importancia al proceso y no al resultado final. Pensar equivale a “ir pensando”, afirma Leal (2019), un proceso continuo, de idas y venidas, cambios, relaciones y conexiones variadas – nos hace pensar también en la escritura – de orden social, personal y situacional. El problema, apunta la autora, es que no se da importancia a este proceso ya que lo que se considera importante – a nivel individual y social – es conocer el resultado final. Queremos saber “cuál es el resultado de lo que pensamos, de lo que sabemos o creemos saber, de forma definitiva, de forma final, acabada y organizada, dejando en segundo

lugar, o ignorando, el camino que se sigue para ir construyendo esta idea, este pensamiento” (Leal, 2019).

Esta reflexión es clave en cualquier movimiento político, social y activista. Desde los feminismos, tenemos que prestar atención y elaborar teoría, conocimiento y praxis desde el punto de vista del proceso y no del resultado final. Para ello, es imprescindible utilizar herramientas que faciliten este camino y sentirnos cómodas con sus prácticas.

Porque si los feminismos son una manera de estar en el mundo (Esteban, 2008), la investigación debe permitir que me sienta cómoda con esta manera de estar en ella. Es por ello por lo que he planteado una etnografía feminista, algo tan sencillo en apariencia como coger las herramientas que ya existen y pensarlas y aplicarlas desde el feminismo. Algo tan complejo como no reproducir las estructuras de poder adoptadas de la ciencia androcéntrica y pensar nuevas formas de investigar y de relacionarnos con las participantes. Para no reproducir, de nuevo, las contradicciones entre el discurso y la práctica en los modos de hacer en la academia, Biglia (2007) nos alerta sobre "crear una nueva jaula metodológica" y propone las metodologías feministas como "posibles puntos de partida o tránsito que deben ser adaptadas a las características de cada investigación, así como a las peculiaridades de las subjetividades que las habitan." (p.415).

Porque son los mandatos de la ciencia androcéntrica los que limitan y generan dudas e inseguridades. A medida que avanza el relato, la carga emocional aumenta. Hasta el punto de replantearme "moderarme" - eso que se nos exigen tanto a las feministas en la esfera pública -, quitar alguna escena, suavizar el tono, difuminar mi presencia.

Decido no hacerlo, como decido evidenciar el malestar que me producen las dobles lecturas marcadas por mi posición generizada, o la frustración que me provoca que no sepamos aterrizar los discursos feministas que nos sostienen a las prácticas cotidianas que nos permiten vivir el amor. Decido pues, "hacer consciente y explícita la interconexión entre la experiencia corporal propia y el proceso de investigación" (Esteban, 2004).

El régimen heterosexual, aliado al sistema capitalista, impide que se pueda construir una relación de pareja heterosexual feminista, porque no se puede abolir el género en una institución que se basa en el género. Mientras la familia nuclear y la pareja heteronormativa sigan siendo refugio de cuidados (Pérez Orozco 2014, Casado, 2014) será difícil plantear cambios radicales. Si ni el mercado ni el estado sostienen los cuidados y el patriarcado y el capitalismo oponen resistencias, no podremos romper el círculo. Porque este modelo de familia y de pareja se sostiene precisamente en un modelo de cuidados patriarcal y capitalista.

Hay que poner de manifiesto las relaciones de poder asimétricas que tienen lugar en el seno de las parejas heterosexuales. En todas, no solamente en aquellas más evidentes, sino también en las que se encubren en una supuesta igualdad. En un momento de auge de los movimientos feministas, pero también y, como consecuencia, de los movimientos reaccionarios y de extrema derecha, el posicionamiento político y el activismo es básico, pero hay que pensar en el papel de la conformación de las subjetividades individuales, de pareja y colectivas que se están poniendo en juego.

Si no lo hacemos, estos tiempos que vivimos que “nos precipitan a una serie de rutinas, obviedades, costumbres, hábitos que operan en base a una serie de certezas que nos posibilitan vivir el día a día” (Reyes, 2016) nos impulsarán a aceptar y a incorporar estas relaciones de poder asimétricas sin ni siquiera ser conscientes.

Las revisiones personales, los cambios a nivel micro social no se harán de forma automática basándose en los discursos hegemónicos de la igualdad. Es necesario, pensando en las revisiones que cada una – de manera individual y colectiva – debemos hacer, centrar una mirada respetuosa con los procesos de cada quién, pero a la vez exigente, en base a los derechos y politizada. Establecer canales para que la hipervigilancia feminista pueda descansar en espacios seguros. Acompañar los procesos de concienciación feminista, desde los espacios sociales y políticos, sin depositar toda la responsabilidad en las mujeres feministas. Y no dejar a nadie atrás.

Las propuestas que planteo a continuación, inspiradas en las escenas compartidas con las participantes y en los conocimientos generados en la academia o fuera de ella, van en la línea de la complejidad de los temas abordados. Son planteamientos abiertos que invitan a seguir reflexionando y debatiendo entre todas y que, en ocasiones, serán simples utopías.

La pareja (tenerla o no y qué tipo de pareja tenemos) debe dejar de ser central en la construcción de la subjetividad individual. Es importante revalorizar otros vínculos; familiares, de amistad, de activismo, de vecindad. Vínculos valiosos, seguros y recíprocos. También el de la pareja, si conseguimos que sea así.

Asimismo, la construcción de esa subjetividad conjunta debe alejarse de los ecos del viejo amor romántico y apostar por reflexiones que se sitúen en la vida cotidiana, y hacerlo de manera reflexiva y conjunta. Recoger los discursos que las epistemologías feministas han elaborado de manera colectiva y aplicarlos a la vida cotidiana de cada espacio y tiempo compartido.

Aceptar un modelo de interdependencia y vulnerabilidad (Gallego, 2021) en el que habitemos todas, todos y todes. Valores necesarios para construir un mundo más justo y equitativo frente a los valores neoliberales de autosuficiencia que se nos imponen.

Resignificar los valores de entrega, sacrificio y disponibilidad total, para alejarlo de las posiciones de sumisión y encontrar aspectos positivos desde donde cuidar; el sentido de la justicia, la solidaridad, los derechos humanos, por compromiso, por sentido de la ética o de la responsabilidad (Esteban, 2012). Esto nos permitirá negociar y establecer vínculos sin la mediación del amor – cosa que no implica que cuidemos amorosamente y desde el afecto –, donde no tenemos capacidad negociadora, donde asumimos e invisibilizamos tareas.

Este posicionamiento nos permite también, aunque pueda parecer contradictorio, pensar los cuidados como antídotos contra el capitalismo, como algo revolucionario (Tronto, 1998). Volviendo a la idea de interdependencia y defendiendo que las lógicas de poder han de ser sustituidas por lógicas de cuidado, es necesario cuestionar también la voluntariedad intrínseca del cuidado en el marco de la pareja y la familia. ¿Hasta qué punto las decisiones son libres cuando se toman en el marco de una relación que reproduce el sistema patriarcal? Al fin y al

cabo, las elecciones siempre están marcadas por la estructura social, la económica y las políticas públicas (Comas d'Argemir, 2014). En el caso de los cuidados, este último aspecto deviene de vital importancia ya que es urgente que las estrategias políticas para encauzar la problemática de los cuidados cambien el enfoque. Responden a definiciones de los tiempos centradas en el mundo laboral y en un concepto de familia tradicional, con lo cual, contemplan las diferencias de género desde la rigidez del binarismo y el reparto tradicional de tareas y roles. Es urgente que empecemos a trabajar desde los aspectos subjetivos, relacionales y de poder que se ponen en juego. Sirva también este argumento para las reflexiones en torno a los cambios que se deben producir en las masculinidades hegemónicas; los nuevos modelos de crianza, las alternativas al modelo tradicional de pareja o a la construcción de una cotidianidad más amable y sostenible.

Revalorizar los cuidados desde una revisión feminista y situada, redefinir el cuidado desde una definición abierta, integral y compleja, teniendo en cuenta los aspectos emocionales, afectivos y políticos. Abrir nuevos caminos de reciprocidad, colectivizar el cuidado – o como afirma Garcés “generar un entorno sólido de afectos, resistencias y soportes mutuos” – y, a pesar de todo, no dejar de cuidarnos.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Abril, Paco; Amigot, Patricia, Botía, Carmen; Domínguez-Folgueras, Marta; González, María José; Jurado-Guerrero, Teresa; Lapuerta, Irene; Martín-García, Teresa; Monferrer, Jordi i Seiz, Marta. (2015). Ideales igualitarios y planes tradicionales: análisis de parejas primerizas en España. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 150, 3-22. <http://dx.doi.org/10.5477/cis/reis.150.3>
- Abu-Lughod Lila. (1990). Can There Be A Feminist Ethnography? *Women and Performance: a journal of feminist theory*, 5(1), 7-27. 10.1080/07407709008571138
- Agirre Miguélez, Amaia. (2014). La gestión de la sexualidad en parejas con ideología igualitaria: De la monogamia dada por sentada a la negociación. *Revista de Investigaciones Políticas y Sociológicas*, 13(1), 87-101. <https://revistas.usc.gal/index.php/rips/article/view/1666>
- Agirre Miguélez, Amaia. (2016). Negociaciones de pareja: los trabajos domésticos, la crianza y la construcción de la maternidad y la paternidad. *Papeles del CEIC. International Journal on Collective Identity Research*, 1, 1-27. <https://doi.org/10.1387/pceic.15209>
- Ahmed, Sara. (2015). *La política cultural de las emociones*. Universidad Nacional Autónoma de México.
- Asensio Lorenzo, Maite. (27 de març, 2012). Se pueden hacer sacrificios por amor, pero siempre deben ser temporales. *Píkara Magazine*. Recuperat el 5 de setembre de 2020, de <https://www.pikaramagazine.com/2012/03/mari-luz-esteban-%E2%80%9Cse-pueden-hacer-sacrificios-por-amor-pero-siempre-deben-ser-temporales%E2%80%9D-la-antropologa-explica-en-su-libro-que-en-la-cultura-occidental-tanto-la-sociedad-como-las-r/>
- Badinter, E. (2011). *La mujer y la madre*. La esfera de los libros.
- Barberá Heredia, Esther i Cala Carrillo, María Jesús. (2008). Perspectiva de género en la psicología académica española. *Psicothema*, 20 (2), 236-242.
- Bartolomé, Javi Alberto. (2003). En defensa de la etnografía. El papel contemporáneo de la investigación intercultural. *Revista de Antropología Social*, 12, 199-222. 10.5209/rev_RASO.2003.v12.10559.
- Bartolomé, M. A. (2003). En defensa de la etnografía. El papel contemporáneo de la investigación intercultural. *Revista de Antropología social*, (12), 199-222.
- Bauman, Zigmunt. (2005). *Amor líquido: acerca de la fragilidad de los vínculos humanos*. Fondo de Cultura Económica.

- Beck-Gernsheim, Elizabeth i Ulrich Beck. (2001). *El normal caos del amor. Las nuevas formas de la relación amorosa*. Paidós.
- Benjamin, Jessica. (1996). *Los lazos del amor. Psicoanálisis, feminismo y el problema de la dominación*. Paidós
- Berger, Peter i Luckmann, Thomas. (1967). *La construcción social de la realidad*. Amorrortu.
- Bericat Alastuey, Eduardo. (2000). La sociología de la emoción y la emoción en la sociología. *Revista Papers*, 62, 145-176. <https://doi.org/10.5565/rev/papers/v62n0.1070>
- Biglia, Barbara i San Martín, Conchi. (2007). *Estado de wonderbra. Entretejiendo narraciones feministas sobre las violencias de género*. Virus Editorial.
- Bochner, Arthur P. (2019). Ya es hora: narrativa y el yo dividido. Dins Silvia Bénard (Ed.), *Autoetnografía. Una metodología cualitativa* (pp. 95-121). Universidad Autónoma de Aguascalientes y El Colegio de San Carlos, A.C.C.
- Butler, Judith. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.
- Canales, Manuel. (1995). Sociología de la vida cotidiana. Dins Manuel Antonio Garretón i Orlando Mella (Eds.). *Dimensiones actuales de la sociología* (pp.119-141). Bravo i Allende.
- Casado, Elena. (2014). Tramas de género en la comunicación móvil en pareja. Mediaciones tecnológicas. *Cuerpos, afectos y subjetividades*, 55-72.
- Carrasco-Bengoia, Cristina. (2003). El cuidado: ¿coste o prioridad social. Dins *Congreso Internacional Sare. Cuidar cuesta: costes y beneficios del cuidado a Vitoria-Gasteiz: 5 i 6 novembre de 2003* (pp. 31-38). Emakunde
- Carrasco, Cristina; Borderías Cristina i Torns, Teresa. (2011). Introducción. el trabajo de cuidados: antecedentes históricos y debates actuales. Dins Cristina Carrasco, Cristina Borderías i Teresa Torns (Eds.). *El trabajo de cuidados. historia, teoría y políticas* (13-95). Catarata.
- Chodorow, Nancy. (1984). *El ejercicio de la maternidad*. Gedisa.
- Clough, Patricia Ticineto i Halley, Jean. (2007). *The affective turn: Theorizing the social*. Duke University Press.
- Coffey, Amanda i Atkinson, Paul. (2005). *Encontrar el sentido a los datos cualitativos. Estrategias complementarias de investigación*. Universidad de Alicante.
- Comas d'Argemir, Dolors. (2014). Los cuidados y sus máscaras. Retos para la antropología feminista. *Mora*, 20, 167-182. <https://doi.org/10.34096/mora.n20.2339>

- Connell, Raewyn. (2000). *The Men and the Boys*. University of California Press.
- Coria, Marta. (2021). *El sexo oculto del dinero: formas de la dependencia femenina*. Pensódromo[21].
- De Certeau, Michelle. (1990). *La invención de lo cotidiano. I Artes de hacer*. Universidad Iberoamericana / Instituto Tecnológico y de Estudios Superiores de Occidente.
- De Ieso, Lia Carla i Krmpotic, Claudia Sandra. (2010). Los cuidados familiares. Aspectos de la reproducción social a la luz de la desigualdad de género. *Revista Katál. Florianópolis*, 1, 95-101. 10.1590/S1414-49802010000100011
- De Lauretis, Teresa. (1987). *Technologies of gender. Essays on Theory, Film, and Fiction*. Indiana University Press.
- Dema Moreno, Sandra. (2006). *Una pareja, dos salarios: El dinero y las relaciones de poder en las parejas de doble ingreso*. Centro de Investigaciones Sociológicas.
- De Javi Calvo, Estibaliz. (2012). *Relaciones amorosas de pareja en las trayectorias vitales de las mujeres encarceladas*. [Tesi doctoral, Universitat del País Basc]. <http://hdl.handle.net/10810/11331>
- De Paulo, Bella. M. i Morris, Wendy. L. (2005). Singles in society and in science. *Psychological Inquiry*, 16 (2-3), 57-83. https://doi.org/10.1207/s15327965pli162&3_01
- Del Valle Murga, Teresa. (2003). Contenidos y significados de nuevas formas de cuidado. Dins *Congreso Internacional Sare. Cuidar cuesta: costes y beneficios del cuidado* a Vitoria-Gasteiz: 5 i 6 novembre de 2003 (pp. 39-62). Emakunde
- Dosse, Françoise, Ricoeur, Paul i De Certeau, Michel. (2009). *La historia entre el decir y el hacer*. Nueva visión.
- Ellis, Carolyn. (2004). *The ethnographic I: A methodological novel about autoethnography*. Rowman Altamira.
- Ellis, Carolyn. (2019). Creando criterios: una breve historia etnográfica. Dins Silvia Bénard (Ed.), *Autoetnografía. Una metodología cualitativa* (pp.187-193). Universidad Autónoma de Aguascalientes y El Colegio de San Carlos, A.C.C.
- Emerson, Robert; Fretz, Rachel i Shaw, Linda. (2011). *Writing ethnographic fieldnotes*. The University of Chicago press.

- Esteban Galarza, Mari Luz. (2004). Antropología encarnada. Antropología desde una misma. *Papeles del CEIC, International Journal on Collective Identity Research*, 12, 1-21. <https://doi.org/10.1387/pceic.12093>
- Esteban Galarza, Mari Luz. (2004) *Antropología del cuerpo. Género, itinerarios corporales, identidad y cambio*. Bellaterra.
- Esteban Galarza, Mari Luz. (2008). Etnografía, itinerarios corporales y cambio social: apuntes teóricos y metodológicos. Dins Elixabete Imaz (Ed.) *La materialidad de la identidad* (135-158). Hariadna.
- Esteban Galarza, Mari Luz i Távora, Ana. (2008). El amor romántico y la subordinación social de las mujeres: revisiones y propuestas. *Anuario de Psicología*, 39(1), 59-73. <https://doi.org/10.1344/%25x>
- Esteban Galarza, Mari Luz. (2009). Identidades de género, feminismo, sexualidad y amor: Los cuerpos como agentes. *Política y sociedad*, 46(1-2), 27-41. <https://dx.doi.org/10.5209/POSO>
- Esteban Galarza, Mari Luz. (2011). *Crítica del pensamiento amoroso*. Edicions Bellaterra.
- Federici, Silvia. (2018). *El patriarcat del salari. Crítiques feministes al marxisme*. Tigre de Paper Edicions.
- Feliu, Joel i Gil-Juárez, Elisabeth. (2011). El fracaso: sinsabores sobre escritura y ciencia. *Revista Umbral*, 5, 31-50.
- Feliu, Joel i Lajeunesse Samuel. (2007). Nuevas formas literarias para las ciencias sociales: el caso de la autoetnografía. *Athenea Digital*, 12, 262-271. <https://doi.org/10.5565/rev/athenead/v0n12.447>
- Fernández, N. G., & Martínez, M. M. (2014). Re/pensar las producciones narrativas como propuesta metodológica feminista: experiencias de investigación en torno al amor romántico. *Athenea Digital. Revista de pensamiento e investigación social*, 14(4), 63-88.
- Flores Hernández, Aurelia i Galindo Meneses, Eduardo. (2018). Significados de paternidad y maternidad en parejas en transición en Tlaxcala, México/ Meanings of Paternity and Motherhood in Couples in Transition in Tlaxcala, Mexico. *Rumbos TS. Un Espacio Crítico Para La Reflexión En Ciencias Sociales*, 18, 67-93. <https://revistafacso.ucentral.cl/index.php/rumbos/article/view/7>
- Flores Martos, Juan Antonio. (2010). Trabajo de campo etnográfico y gestión emocional: notas epistemológicas y metodológicas. *Ankulegi, Revista de Antropología Social*, 14, 11-24. <https://aldizkaria.ankulegi.org/index.php/ankulegi/article/view/22>

- Foucault, Michel. (1994). Prisons et révoltes dans les prisons. Dins Michel Foucault (Ed.) *Dits et écrits Vol.II* (pp425-432). Gallimard.
- Foucault, Michel. (1980). *Microfísica del poder*. La Piqueta.
- Foucault, Michel. (1983). *Vigilar y castigar: nacimiento de la prisión*. Siglo XXI.
- Fuentes, Julio. (19 d'octubre, 2018). ¿Somos seres performativos? El rumor de las multitudes. *El Salto Diario*. Recuperat el 20 d'octubre de 2018, de <https://www.elsaltodiario.com/el-rumor-de-las-multitudes/somos-seres-performativos>
- Gallego, Mar (19 d'octubre, 2017). El privilegio de elegir a quién se cuida. [Entrada de blog]. *Feminismo Andaluz*. Recuperat el 20 setembre de 2020, de <https://feminismoandaluz.wordpress.com/2017/10/19/el-privilegio-de-elegir-a-quien-se-cuida/>
- Gandarias Goikoetxea, Itziar. (2014). Habitar las incomodidades en investigacions feministas y activistas desde una práctica reflexiva. *Athenea Digital*, 14(4), 289-304. <https://doi.org/10.5565/rev/athenea.1489>
- Garay Uriarte, Ana; Íñiguez Rueda; Martínez González, Maite; Lupicinio; Muñoz Justicia, Juan; Pallarés Parejo, Susana i Vázquez Sixto, Feliz. (2002). Evaluación cualitativa del sistema de recogida de sangre en Cataluña. *Revista española de Salud Pública*, 76(5), 437-450. https://scielo.isciii.es/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1135-57272002000500006
- García Fernández, Itziar i Montenegro Martínez, Marisela. (2014). Re/pensar las producciones narrativas como propuesta metodológica feminista: experiencias de investigación en torno al amor romántico. *Athenea Digital*, 14(4), 63-88. <https://doi.org/10.5565/rev/athenea.1361>
- García Fernandez, Itziar. (2017). *Difracciones amorosas: deseo, poder y resistències en las narrativas de mujeres feministas*. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Gianini, Humberto. (1987). *La reflexión cotidiana. Hacia una arqueología de la experiencia*. Universitaria de Chile.
- Giard, Lucie i Mayol, Pierre (1996). La invención de lo cotidiano 2. Habitar, cocinar. Universidad Iberoamericana / Instituto Tecnológico y de Estudios Superiores de Occidente.
- Giddens, Anthony. (1995). *La transformación de la intimidad: sexualidad, amor y erotismo en las sociedades modernas*. Cátedra.
- Gilligan, Carol. (1985). *La moral y la teoría: psicología del desarrollo femenino*. Fondo de Cultura Económica.

- Goffman, Erving. (1981 [1959]). *La presentación de la persona en la vida cotidiana*. Amorrortu.
- Goffman, Erving (1987): *Gender Advertisements*. New York: Harper & Row Publishers.
- Gregorio Gil, Carmen. (2014). Traspasando las fronteras dentro-fuera: Reflexiones desde una etnografía feminista. *Revista de Antropología Iberoamericana*, 9(3), 297-332. 10.11156/aibr.090305
- Guber, Rosana. (2004). *El salvaje metropolitano: reconstrucción del conocimiento social en el trabajo de campo* (pp. 323-323). Buenos Aires: Paidós.
- Hammersley, Martyn i Atkinson, Paul. (1994) *Etnografía. Métodos de Investigación*. Paidós.
- Haraway, Donna. (1995) *Ciencia, cyborgs y mujeres. La reinvenion de la naturaleza*. Cátedra.
- Haraway, Donna. (2020). Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective. Dins Carole McCann, Seung-kyung Kim i Emek Ergur. *Feminist theory reader* (pp.303-310). Routledge.
- Harding, Sandra. (1987). Is there a feminist method?. Dins Sandra Harding. *Feminism and Methodology* (1-14). Indiana University Press.
- Hastrup, Kirsten. i Hervik, Peter. (1994). *Social experience and anthropological knowledge*. Routledge.
- Heller, Ágnes. (1970). *Sociología de la vida cotidiana. Aportaciones a la sociología socialista*. Península.
- Hochschild, Arlie Russell. (1979). Emotion Work, Feeling Rules and Social Structure. *American Journal of Sociology*, 85 (3), 551-575. <https://doi.org/10.1086/227049>
- Hochschild, Arlie Russell. (1989). Understanding the Future of Fatherhood. The 'Daddy Hierarchy' and beyond. Dins Miriam van Dongen, Gerard Friking i Menno Jacobs (Eds.), *Changing Fatherhood. Multidisciplinary Perspective* (pp.219-230). Thesis Publishers.
- Hochschild, Arlie Russell. (1990). Ideology and Emotion Management: A Perspective and Path for Future Research. Dins Theodore Kemper (ed.), *Research Agendas in the Sociology of Emotions*. State University of New York.
- Hochschild, Arlie Russell. (2008). La mercantilización de la vida íntima: Apuntes de la casa y el trabajo. Katz.
- Horvat, Srećko. (2016). *La radicalidad del amor*. Katakarak Liburuak.
- Ibañez, Tomás. (2001) *Municiones para disidentes. Realidad – verdad – política*. Gedisa.

- Iborra Yeray S. (1 d'octubre, 2016). Tenir cura no és més natural per a les dones, ho fan pel privilegi dels homes. *ElDiario.es*. Recuperat el 5 de setembre de 2018, de https://www.eldiario.es/catalunya/barcelona/tenir-natural-dones-privilegi-homes_128_3810509.html
- Illouz, Eva. (2007). *Intimidades congeladas: las emociones en el capitalismo*. Katz.
- Illouz, Eva. (2012). *Por qué duele el amor. Una explicación sociológica*. Katz
- Ingold, Tim. (2017). ¡Suficiente con la etnografía! *Revista colombiana de antropología*. 53(2), 143-159. <https://doi.org/10.22380/2539472X.120>
- Jaggar, Alison Mary. (1989). Love and knowledge: Emotion in feminist epistemology. *Inquiry. An Interdisciplinary Journal of Philosophy*, 32(2), 151-176. <https://doi.org/10.1080/00201748908602185>
- Jamieson, Lynn. (1999). Intimacy transformed? A critical look at the 'Pure relationship'. *Sociology*, 33(3), 477-494. <https://doi.org/10.1177/S0038038599000>
- Jankowiak, William R. (2008). *Intimacies: Love and sex across cultures*. Columbia University Press.
- Jerolmack, Colin, i Khan, Samus. (2017). The Analytic Lenses of Ethnography. *Socius*, 3, 1-11. <https://doi.org/10.1177/2378023117735256>
- Jónasdóttir, Anna. G. (1993). *El poder del amor: ¿le importa el sexo a la democracia?* Cátedra.
- Lagarde y de los Ríos, Marcela. (2001). *Claves feministas para la negociación del amor*. Puntos de Encuentro.
- Lagarde y de los Ríos, Marcela. (2005). *Los cautiverios de las mujeres: madresposas, monjas, putas, presas y locas*. Universidad Nacional Autónoma de México.
- Lagarde y de los Ríos, Marcela. (2005). Para mis socias de la vida: claves feministas para el poderío y la autonomía de las mujeres, los liderazgos entrañables y las negociaciones en el amor. Horas y Horas.
- Langford, Wendy. (1999). *Revolutions of the Heart: Gender, Power and the Delusions of Love*. Routledge.
- Larkin, Lesley. (2006). Authentic mothers, authentic daughters and sons: Ultrasound imaging and the construction of fetal sex and gender. *Canadian Review of American Studies*, 36(3), 273-292. <https://doi.org/10.3138/CRAS-s036-03-03>
- Lasén Díaz, Amparo i Casado, Elena (2014) *Mediaciones tecnológicas: Cuerpos, afectos y subjetividades*. Manual. Centro de Investigaciones Sociológicas.

- Leal García, Aurora i Nieto, Rosa Ana. (2006). Características y paradojas de una relación de amor. Dins Esperanza Bosch, Victoria Aurora Ferrer i Capilla Navarro (Eds.) *Los feminismos como herramientas de cambio social* (pp. 75-88). Universitat de les Illes Balears
- Leal García, Aurora. (2007). Nuevos tiempos, viejas preguntas sobre el amor: un estudio con adolescentes. *Revista Posgrado y Sociedad*, 7(2), 56-79
<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3662521.pdf>
- Leal García, Aurora. (2019). Pensar dibujando: haciendo camino al pensar. *Revista Catalana de Pedagogia*, 16, 103-123. 10.2436/20.3007.01.126
<https://www.raco.cat/index.php/RevistaPedagogia/article/download/369569/463334/>
- Lefebvre, Henri. (1972). *La vida cotidiana en el mundo moderno*. Alianza Editorial.
- Martín Palomo, María Teresa. (2008). Domesticar el trabajo: una reflexión a partir de los cuidados. *Cuadernos de Relaciones Laborales*, 26(2), 13-44.
<https://revistas.ucm.es/index.php/CRLA/article/view/CRLA0808220013A>
- Medina Doménech, Rosa María. (2012). Sentir la Historia. Propuestas para una agenda de investigación feminista en la historia de las emociones. *Arenal. Revista de Historia de las Mujeres*, (19)1, 161-199. <https://doi.org/10.30827/arenal.v19i1.1412>
- Merleau-Ponty, Maurice. (1966). *Phenomenology of perception* (C. Smith, Trans.).
- Mills, Charles Wright. (2010). *La imaginación sociológica*. Fondo de Cultura Económica de España.
- Orrico, Silvia. A. (2015). Doing intimacy in a public market: how the gendered experience of ethnography reveals situated social dynamics. *Qualitative Research*, 15(4), 473-488.
<https://doi.org/10.1177/1468794114543>
- Pateman, Carole. (1995). *El Contrato Sexual*. Anthropos.
- Pérez Orozco, Amaia. (2006). Amenaza tormenta: la crisis de los cuidados y la reorganización del sistema económico. *Revista de Economía Crítica*, 1(5), 8-37
- Pérez Orozco, Amaia (2014). *Subversión feminista de la economía: aportes para un debate sobre el conflicto capital-vida*. Traficantes de sueños.
- Pichardo Galán, Jose Ignacio (2009). Entender la diversidad familiar: relaciones homosexuales y nuevos modelos de familia. *Entender la diversidad familiar*, 11-382.
- Píkara Magazine. (26 de febrer, 2020). Soltería y solteronas. [Podcast]. Recuperat el 7 de novembre de 2019, de <https://www.pikaramagazine.com/2020/02/solteronas/>
- Pujal, Margot (2005). *El feminisme* (Vol. 16). Editorial UOC.

- Pujal Llombart, Margot i Amigot Leache, Patricia. (2010). El binarismo de género como dispositivo de poder social, corporal y subjetivo. *Quaderns de Psicologia*, 12(2), 131-148. <https://doi.org/10.5565/rev/qpsicologia.770>
- Reguillo, Rossana. (2000). La clandestina centralidad de la vida cotidiana. Dins Alicia Lindón (Ed.), *La vida cotidiana y su espacio-temporalidad* (pp. 77-94). Anthropos.
- Reyes, María José, Muñoz, Juan i Vázquez, Félix (2013). Políticas de memoria desde los discursos cotidianos: la despolitización del pasado reciente en el Chile actual. *Psykhé (Santiago)*, 22(2), 161-173.
- Reyes, María José; Arensburg, Svenska i Póo, Ximena. (2016). *Vidas cotidianas en emergencia: Territorio, habitantes y prácticas*. Social-ediciones.
- Reyes Andriani, María José. (2015). Construcción de políticas de memoria desde la vida cotidiana. *Psicología & Sociedade*, 27(2), 341-350. 10.1590/1807-03102015v27n2p341
- Rich, Adrienne. (1976) *Of Woman Born: Motherhood as Experience and Institution*. New York: W. W. Norton, trad. (1996). *Nacemos de mujer: la maternidad como experiencia e institución*. Madrid: Cátedra.
- Rich, Adrienne. (1996). Heterosexualidad obligatoria y existencia lesbiana. *DUODA: Revista estudios de la diferencia sexual*, 10, 15-45.
- Richardson, Laurel. (2018). Evaluando la etnografía. Dins Silvia Bénard (Ed.), *Autoetnografía. Una metodología cualitativa* (pp. 185-187). Universidad Autónoma de Aguascalientes y El Colegio de San Carlos, A.C.C.
- Rosaldo, Michelle Zimbalist. (1980). The use and abuse of anthropology: reflections on feminism and cross cultural understanding. *Signs*, 5(3), 389-417. <https://doi.org/10.1086/493727>
- Rosaldo, Michelle Zimbalist. (1979). Mujer y cultura: una visión teórica. Dins Olivia Harris i Kate Young (Ed.) *Antropología y feminismo* (pp. 153-180). Anagrama.
- Royo Prieto, Raquel. (2011). *Maternidad, paternidad y conciliación en la CAE: ¿Es el trabajo familiar un trabajo de mujeres?* Universidad de Deusto.
- Sáez Buenaventura, Carmen. (1993). Socialización del género y psicopatología: una hipótesis para la reflexión. Dins María Asunción González de Chávez (Ed.), *Cuerpo y subjetividad femenina. Salud y género* (pp. 241-256). Siglo XXI
- Sallarès, Mireia. (2019) *Com una mica d'aigua al palmell de la mà. Una investigació sobre l'amor*. Arcàdia.

- Sant Pierre, Elisabeth Adams (2015). Writing as method. In *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. John Wiley & Sons, Ltd.
- Scott, Joan. Wallach. (2001). Experiencia. *Revista de Estudios de Género, La ventana*, 2(13), 42-74. <https://doi.org/10.32870/lv.v2i13.551>
- Serret, Estela. (2011). Hacia una redefinición de las identidades de género. *GénEROS*, 18(9), 71-98.
- Shutz, Alfred i Luckmann, Thomas. (2009). *Las estructuras del mundo de la vida*. Amorrortu.
- Smart, Carol. (2007). *Personal life*. Polity.
- Stacey, Judith. (1991). Can there be a feminist ethnography?. Dins Sherna Berger i Daphne Patai (Eds.) *Women's Words: The Feminist Practice of Oral History* (pp. 111-120). Routledge.
- Sternberg, Robert. (1988). *La experiencia del amor*. Paidós.
- Stolcke, Verena. (2003). La mujer es puro cuento: la cultura del género. *Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia*, 19, 69-95.
<https://www.scielo.br/j/ref/a/Y34wfFVpkt3B64sjBwYGYNS/?format=pdf&lang=es>
- Tobío, Constanza. (2012). Cuidado o identidad de género. De las madres que trabajan a los hombres que cuidan. *Revista Internacional de Sociología*, 70(2), 399-422.
<https://doi.org/10.3989/ris.2010.08.26>
- Vasallo, Brigitte. (2018). *Pensamiento monógamo, terror poliamoroso*. La Oveja Roja
- Vega Solís, Cristina. (2006). *Subjetividades en tránsito en los servicios de atención y cuidado. Aproximaciones desde el feminismo. Informe final*. Diputación de Barcelona.
- Verdú Delgado, Ana Dolores. (2013). Género y conflicto en las relaciones de pareja heterosexuales: la desigualdad emocional. *Cuestiones de género: de la igualdad y la diferencia*, 8, 165-181. 10.18002/cg.v0i8.884
- Vicente Olmo, Ana. (2018). Detalles, frustraciones y desconciertos: El trabajo emocional en las parejas jóvenes heterosexuales. *Revista Española de Sociología*, 27(1), 67-81.
doi:10.22325/fes/res.2018.4
- Wittig, Monique. (2006). *El pensamiento heterosexual y otros ensayos*. Egales.
- Wolcott, Harry. F. (2004). Mejorar la escritura de la investigación cualitativa. *Investigación y educación en enfermería*, 22(2), 150-162. <https://doi.org/10.17533/udea.iee>